

DYDD LLUN, 12EG GORFFENNAF, 2021

AT: HOLL AELODAU'R PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

YR WYF DRWY HYN YN EICH GALW I FYNYCHU CYFARFOD
RHITHWIR O'R PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO A
GYNHELIR AM **10.00 Y.B. AR DDYDD GWENER, 16EG**
GORFFENNAF, 2021 ER MWYN CYFLAWNI'R MATERION A
AMLINELLIR AR YR AGENDA SYDD YNGHLWM

Wendy Walters

PRIF WEITHREDWR

Swyddog Democrataidd:	Rhian Lloyd
Ffôn (Ilinell uniongyrchol):	01267 224088
E-bost:	rmlloyd@sirgar.gov.uk

Wendy Walters Prif Weithredwr, *Chief Executive*,
Neuadd y Sir, Caerfyrddin. SA31 1JP
County Hall, Carmarthen. SA31 1JP

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

AELODAETH 8 AELOD O'R CYNGOR A 1 AELOD ALLANOL A PHLEIDLAIS

GRŴP PLAID CYMRU(4)

1.	Cynghorydd	Kim Broom
2.	Cynghorydd	Karen Davies
3.	Cynghorydd	Gareth John
4.	Cynghorydd	Elwyn Williams

GRŴP LLAFUR (2)

1.	Cynghorydd	Tina Higgins
2.	Cynghorydd	Bill Thomas

GRŴP ANNIBYNNOL(1)

1.	Cynghorydd	Giles Morgan

GRŴP ANNIBYNNOL NEWYDD (1)

1.	Cynghorydd	Louvain Roberts

AELOD ALLANOL A PHLEIDLAIS

(Cyfnod y penodiad - tan etholiadau Llywodraeth Leol ym Mai 2022)

1.	Mrs Julie James

AGENDA

1. YMDDIHEURIADAU AM ABSENOLDEB.
2. DATGANIADAU O FUDDIANNAU PERSONOL.
3. PENODI CADEIRYDD Y PWYLLGOR AR GYFER FLWYDDYN 2021/22
4. PENODI IS-GADEIRYDD Y PWYLLGOR AR GYFER Y FLWYDDYN 2021/22
5. DIWEDDARIAD CYNLLUN ARCHWILIO 2020/21 A 2021/22 5 - 28
6. ADRODDIAD BLYNYDDOL ARCHWILIAD MEWNOL 2020-21 29 - 48
7. BLAENRHAGLEN WAITH 49 - 56
8. ADRODDIADAU CYNNYDD:-
 - 8 .1 DIFFYGION A GWARGEDAU YSGOLION 57 - 68
9. ADRODDIAD BLYNYDDOL GWRTH-DWYLL A GWRTH-LYGREDD 2020-21 69 - 90
10. POLISI CWYNION 91 - 106
11. YSTYRIED Y DOGFENNAU CANLYNOL PARATOWYD GAN ARCHWILIO CYMRU:-
 - 11 .1 RHAGLEN WAITH ARCHWILIO CYMRU 107 - 118
12. DATGANIAD CYFRIFON CYNGOR SIR GAERFYRDDIN 2020/21 119 - 252
13. DATGANIAD ARIANNOL AWDURDOD HARBWR PORTH TYWYN 2020-21 253 - 264
14. COD LLYWODRAETHU CORFFORAETHOL 265 - 286
15. COFNODION GRWPIAU PERTHNASOL I'R PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO:-
 - 15 .1 GRWP LLYWIO RHEOLI RISG - 29AIN EBRILL 2021 291 - 294
 - 15 .2 PANEL GRANTIAU - 26AIN CHWFROR 2021 295 - 302
 - 15 .3 GRWP LLYWODRAETHU CORFFORAETHOL - 16EG CHWFROR A'R 30AIN MAWRTH 2021 303 - 308
16. LLOFNODI YN GOFNOD CYWIR COFNODION CYFARFOD Y PWYLLGOR A GYNHALIUYD AR 26AIN MAWRTH 2021. 309 - 314

Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio 16 Gorffennaf 2021

Y diweddaraf ynghylch ar Cynllun Archwilio Mewnol 2020/21 ac 2021/22		
Yr Argymhellion / Penderfyniadau Allweddol Sydd Eu Hangen: I dderbyn yr adroddiad.		
Y Rhesymau: Cyflwynir adroddiad cynnydd yn rheolaidd bob tro mae'r Pwyllgor Archwilio yn cyfarfod.		
Ymgynghorwyd â'r pwyllgor craffu perthnasol: NADDO		
Angen i'r Bwrdd Gweithredol wneud penderfyniad: NAC OES Angen i'r Cyngor wneud penderfyniad: NAC OES		
YR AELOD O'R BWRDD GWEITHREDOL SY'N GYFRIFOL AM Y PORTFFOLIO: Cyng. David Jenkins		
Y Gyfarwyddiaeth: Gwasanathau Corfforaethol		
Enw Pennaeth y Gwasanaeth: Helen Pugh	Swyddi: Pennaeth Refeniw a Chydymffurfio Ariannol	Rhif ffôn: 01267 246223 Cyfeiriad e-bost: HLPugh@sirgar.gov.uk
Awdur yr Adroddiad: Helen Pugh		

EXECUTIVE SUMMARY

Governance & Audit Committee 16 July 2021

Internal Audit Plan Update 2020/21 and 2021/22

1. BRIEF SUMMARY OF PURPOSE OF REPORT.

To provide Members with progress of the Internal Audit Plan. The following Reports are attached:

REPORT A: Internal Audit Plan Progress Reports for 2020/21 and 2021/22

REPORT B: Summary of Completed Final Reports Relating to Key Financial Systems

A Summary of Final Reports for the Key Systems completed during the last Quarter is attached.

1.	Payroll
2.	Main Accounting
3.	Treasury Management

REPORT C: Priority 1 Recommendations Relating to Reviews of Other Systems and Establishment Audits

This Section includes Reviews completed where Systems have one or more Fundamental Control Weaknesses or involve Reviews which the Chair of the Governance & Audit Committee and the Head of Revenues & Financial Compliance have agreed should be brought to the Committee:

1.	Arboriculture Framework
----	-------------------------

DETAILED REPORT ATTACHED?

YES

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report:

Signed: H L Pugh – Head of Revenues and Financial Compliance

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
NONE	NONE	YES	NONE	NONE	NONE	NONE

Finance

Reviews carried out to ensure systems in place comply with the Authority's Financial Procedure Rules.

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below

Signed: H L Pugh – Head of Revenues and Financial Compliance

1. Scrutiny Committee: Not Applicable
2. Local Member(s): Not Applicable
3. Community / Town Council: Not Applicable
4. Relevant Partners: Not Applicable
5. Staff Side Representatives and other Organisations: Not Applicable

Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information List of Background Papers used in the preparation of this report:

Title of Document	File Ref No.	Locations that the papers are available for public inspection
Internal Audit Plan 2020/21	AC 29-07-20	Agenda for Governance & Audit Committee on Wednesday, 29th July, 2020, 2.00 pm
Internal Audit Plan 2021/22	AC 26-03-21	Agenda for Governance & Audit Committee on Friday, 26th March, 2021, 2.00 pm

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

INTERNAL AUDIT PLAN 2020/21										
2020/21	% Plan Completion to Date	94.0%								
Job No	Departments	Days Planned	Pre. Audit Meeting	Terms of Reference Issued	Commenced	Field Work Complete	Draft Report Issued	Complete / Final Report Issued	Assurance Rating / Engagement Type	
Fundamentals										
1120002	Council Tax	15	*	*	*	*	*			
1120003	Creditors	40	*	*	*	*	*			
1120004	Income	20	*	*	*	*				
1120005	Main Accounting	20	*	*	*	*	*	*	Acceptable	
1120006	National Fraud Initiative (NFI) - Mortality Screening	10	Participation in full NFI Exercise in 2021/22					/		
5120007	Payroll	40	*	*	*	*	*	*	Acceptable	
1120008	Treasury Management - Loans & Investments (CCC and DPF)	15	*	*	*	*	*	*	Acceptable	
Total Audit Days for Fundamentals		160								
Corporate Governance Assurance										
2120001	Annual Governance Statement/Corp Gov Arrangements	20	*	*	*	*	*			
2120002	Performance Management	20	Deferred due to Redeployment of staff					/		
2120003	Risk Management Arrangements	15	*	*	*	*	*			
2120004	Wellbeing of Future Generations Act	20	*	*	*	*				
2120005	Whistleblowing	15	*	*	*	*	*	*	Acceptable	
Total Audit Days for Corporate Governance Assurance		90								
COVID-19										
3120001	COVID-19 Decision-Making Process	20	*	*	*	*				
3120002	COVID-19 Expenditure	20	*	*	*	*				
5420002	COVID-19 Systems and Processes (advice and support)	50	N/A	N/A	*	*	/	*	Consultation	
3120003	COVID-19 Systems and Processes (Evaluation and recs)	40	*	*	*	*	*	*	Consultation	
5420001	COVID-19: Free School Meals Payment Process	20	N/A	N/A	*	*	/	*	Consultation	
3120004	COVID-19 Self Isolation Payment Process	10	*	N/A	*	*	/	/	Consultation	
Total Audit Days for COVID-19		160								
Corporate Review Work										
4120005	Local Authority Trading Companies	20	*	/	*					
4120006	Procurement	30	*	*	*	*	*			
4120007	Safeguarding (Children)	10	*	*	*	*	*			
4120007	Safeguarding (Adults)	10	*	*	*	*	*	*	High	
4120008	Staffing Matters (e.g. DBS Overtime Flexi Leave)	20	*	*	*	*	*			
Total Audit Days for Corporate Review Work		90								
Counter Fraud										
1120007	National Fraud Initiative (NNDR) - review of COVID-19 Grants	20	*	N/A	*	*	*	*	Consultation	
1120009	Proactive Fraud Testing	20	*	N/A	*	*	/	/	Fraud Assurance	
1120010	Fraud Prevention, Detection and Investigation	30	N/A	N/A	*	*	/	/	Fraud Assurance	
Total Audit Days for Counter Fraud Work		70								

	Grants & Certification								
5120005	Burry Port Harbour	10	*	N/A	*	*	/	*	Accounts Return
5220001	Children & Communities Grant	25	*	*	*	*	*	*	Grant Certification
4120003	Education Improvement Grant - EOY	10	*	*	*	*	*	*	Grant Certificate
5220003	Education Improvement Grant - Q3	15	*	*	*	*	*	*	Acceptable
5220004	Education Improvement Grant - Q4	5	*	*	*	*	/	*	Certificate
6120005	Enable Grant	10	*	*	*	*	*	*	Grant Certificate
6120004	HSG - Homelessness	12	*	*	*	*	*	*	Grant Certificate
6120004	HSG - Rent Smart Wales	10	*	*	*	*	*	*	Grant Certificate
6120004	HSG - Supporting People	13	*	*	*	*	*	*	Grant Certificate
5220005	Local Authority Education Grant	20	*	*	*	*	*	*	Grant Certificate
5220006	Other Grants (where assurance is required for sign-off)	20	*	*	*	*	/	*	Grant Certificate
5220007	Post 16 Grant	10	*	N/A	*	*	*	*	Grant Certificate
4120004	Pupil Deprivation Grant - EOY	10	*	*	*	*	*	*	Grant Certificate
5220008	Pupil Deprivation Grant - Q3	15	*	*	*	*	*	*	Acceptable
5220009	Pupil Deprivation Grant - Q4	5	*	*	*	*	/	*	Certificate
5120002	Trust Funds - Arbour Stephens	5	*	*	*	*	*	*	Certificate
5120004	Trust Funds - Dyfed Welsh Church Fund	5	*	*	*	*	*	*	Certificate
5120003	Trust Funds - Minnie Morgan	5	*	*	*	*	*	*	Certificate
5120001	Trust Funds - Oriel Myrddin	5	*	*	*	*	*	*	Acceptable
5220002	Wales Pension Partnership	5	*	N/A	*	*	*	*	Accounts Return
5220010	Regional Development Co-ordinator Grant	5	*	*	*	*	*	*	Grant Certificate
	Total Audit Days for Grants & Certification	220							
	Chief Executive's Department (not incl IT)								
8120001	Property Management (Follow Up)	10	*	*	*	*			
1120001	Departmental Expenditure (CEX)	10	*	*	*	*	*	*	Acceptable
8120002	Pentre Awel	10	*	*	*				
8120003	Net Zero Carbon	10	*	*	*	*	*	*	High
8120004	Regeneration Strand	10	*	*	*	*	/	*	Consultation
	Total Audit Days for Chief Executive's Department (not incl IT)	50							
	Chief Executive's Department: IT								
4120001	Covid-19 CAATS Analysis (FSM)	10	*	*	*	*	*	*	Consultation
8220001	Office 365, including TEAMS and Sharepoint	15	*	*	*	*	*	*	Consultation
8220002	Bring Your Own Device	5	*	*	*	*	*	*	Acceptable
8220003	Cyber Security	10	*	*	*	*	*	*	Acceptable
	Total Audit Days for Chief Executive's Department: IT	40							
	Communities								
6120001	Departmental Expenditure: Leisure	15	*	*	*	*	*	*	Acceptable
6120002	Departmental Expenditure: Housing	10	*	*	*	*	*	*	Acceptable
6120003	Departmental Expenditure: Social Care	10	*	*	*	*	*	*	Acceptable
8320001	Sport Wales/Active Communities	10	*	*	*	*	*	*	Acceptable
8320002	Ski Centre Follow Up	5	*	*	*	*	*	*	High
8320003	Financial Assessments & Collections	10	*	*	*	*	*	*	High

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

INTERNAL AUDIT PLAN 2021/22											
2021/22	% Plan Completion to Date	14.1%									
Job No	Departments	Days Planned	Pre. Audit Meeting	Terms of Reference Issued	Commenced	Field Work Complete	Draft Report Issued	Complete / Final Report Issued	Assurance Rating / Engagement Type		
Fundamentals											
1121001	Creditor Payments	30									
1121002	Expenditure	30	*	*	*						
1121003	NNDR	20	*	*	*	*					
1121004	Payroll	30									
1121005	Travel & Subsistence	20	*	*	*						
	Total Audit Days for Fundamentals	130									
Corporate Governance Assurance											
2121001	Annual Governance Statement/Corporate Governance Arrangements	20									
2121002	Performance Management	20									
2121003	Welsh Language Standards	20									
	Total Audit Days for Corporate Governance Assurance	60									
COVID-19											
3121001	Covid-19 Duplication Checks (NNDR and Self-Isolation Payments)	20	*	*	*						
3121002	COVID-19 Free School Meals Payments	20									
3121003	COVID-19 Systems and Processes	20	*	/	*						
3121004	COVID-19 Working Groups	20	*	/	*						
	Total Audit Days for COVID-19	80									
Corporate Review Work											
4121001	Brexit	20									
4121002	External Arrangements	20									
4121003	Contract Management	15									
4121004	Procurement	15	*	*	*						
4121005	Safeguarding - Adults	10									
4121006	Safeguarding - Children	10									
4121007	Staffing Matters	20									
	Total Audit Days for Corporate Review Work	110									
Counter Fraud											
5121001	Fraud Prevention, Detection and Investigation	40	*	/	*						
5121002	National Fraud Initiative	30	*	/	*	*	/				
5121003	Proactive Fraud Testing	20	*	/	*						
	Total Audit Days for Counter Fraud Work	90									
Grants & Certification											
6121001	Burry Port Harbour	10	*	/	*	*					
6121002	Children & Communities Grant	25	*	/	*	*					

6121003	Education Improvement Grant - EOY	10	*	*						
6121004	Education Improvement Grant - Q3	15								
6121005	Education Improvement Grant - Q4	5								
6121006	Enable Grant	10	*	/	*	*	/	/		Certification
6121007	HSG - Homelessness	12	*	/						
6121008	HSG - Rent Smart Wales	10	*	/						
6121009	HSG - Supporting People	13	*	/	*					
6121010	Local Authority Education Grant	20								
6121011	Other Grants (where assurance is required for sign-off)	20	*	/						
6121012	Wales Pension Partnership	5	*	/	*	*	/	*		Accounts Return
6121013	Post 16 Grant	10								
6121014	Pupil Deprivation Grant - EOY	10	*	*						
6121015	Pupil Deprivation Grant - Q3	15								
6121016	Pupil Deprivation Grant - Q4	5								
6121017	Trust Funds - Arbour Stephens	5	*	*						
6121018	Trust Funds - Dyfed Welsh Church Fund	5	*	*						
6121019	Trust Funds - Minnie Morgan	5	*	*						
6121020	Trust Funds - Oriol Myrddin	5	*	*	*					
6121021	Regional Development Co-ordinator Grant	5	*	/	*	*				
	Total Audit Days for Grants & Certification	220								
Chief Executive's Department (not incl IT)										
7121001	Civil Registrations Service	10								
7121002	People Management & Performance	20								
7121003	Regeneration & Economic Development	20								
7121004	Surplus Properties	15								
	Total Audit Days for Chief Executive's Department (not incl IT)	65								
Chief Executive's Department: IT										
7221001	Cloud Solutions	15								
7221002	Cyber Security	15								
7221003	Disaster Recovery and Business Continuity	15								
	Total Audit Days for Chief Executive's Department: IT	45								
Communities										
7321001	Appointeeships	15								
7321002	Housing Voids	15								
7321003	Affordable Homes	15								
7321004	Leisure Centres	20								
7321005	Pembrey Ski Centre	5								
7321006	Social Care (Assignment to be agreed)	20								
	Total Audit Days for Communities	90								
Corporate Services										
7421001	Financial Management Other	15								
7421002	Insurance	15								

	Total Audit Days for Corporate Services	30								
Education & Children										
7521001	Residential Units	15								
7521002	School Meals Allergens	15								
7521003	Schools (incl School Questionnaires)	40	*	/	*					
7521004	Welfare Cards Follow Up	10								
7521005	Welsh For Adults	10								
	Total Audit Days for Education & Children	90								
Environment										
7621001	Building Control	15								
7621002	Climate Change	15	*							
7621003	Environmental Enforcement (e.g. fly tipping)	10								
7621004	Fleet Management	10								
7621005	Highway Maintenance/Road Safety	10								
7621006	Property	15								
7621007	Waste	15								
	Total Audit Days for Environment	90								
							% Complete to Date	14.1%		

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

DEPARTMENT	AUDIT REVIEW	AUDIT REF
Chief Executive's and Corporate Services	Payroll	5120007
<p>BACKGROUND</p> <p>The Authority pays over 8,500 employees amounting to approximately £196m. Payroll is a centralised function and the Authority has an integrated Payroll and HR system operated through "Resource Link".</p> <p>SCOPE</p> <p>The review covered the internal controls in place for the payment of salaries and wages to ensure that:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Recommendations from the previous audit report have been implemented; • There are adequate documented procedures in place which are adhered to; • Exception reports are generated and reviewed with queries dealt with appropriately; • Access to standing data processing and programmes is restricted to appropriate personnel and amendments are properly authorised; • Timesheets, overtime claims, advance payments, SSP, starters & leavers, variations to pay etc. have been properly authorised and data entered correctly; • There is evidence of review of the Payroll Suspense account, and timely clearance of entries; • Changes to employee data is appropriately authorised; • Advance pays have been appropriately authorised; • Appropriate BACS controls exist; • Appropriate reconciliations are undertaken after payment runs; • The payroll system is regularly reconciled to the main accounting system; • Payroll Control review all expected reports, with anomalies reviewed; • Individual departments verify the accuracy of employee standing data; • System Controls are adequate and appropriate; • Security of Controls is adequate and appropriate; • The risk of fraud is considered, with adequate controls in place to mitigate this. <p>SUMMARY OF RESULTS</p> <p>It is pleasing to report that the majority of key controls are in place and are operating effectively.</p> <p>Some issues were, however, identified as a result of audit testing and are summarised below:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ An annual employee verification exercise is intended to be carried out, with Heads of Service / Head Teachers required to confirm the accuracy of a schedule of employees recorded on the payroll system for their areas of responsibility. This exercise for 2020/21 		

commenced in October 2020 but had not been completed at the conclusion of the audit review in March 2021.

- Sample testing on overtime payments identified some issues in relation to the appropriate authorisation of the overtime, with Director approval not always having been sought, as appropriate. Three instances of incorrectly calculated payments were also identified; assurances have been received from Management that these overpayments have now been recovered.
- Three processed termination forms (from a sample of 30) were not appropriately authorised. The delay in receipt of one termination form resulted in an overpayment of 2 months' pay; this overpayment has now been recovered.
- The process for dealing with requests to change employee standing data on Resource Link, which was introduced in July 2019, was not always being fully adhered to, with appropriate records not always maintained to ensure a full audit trail.
- There are a higher than recommended number of users with access to SUPERVISOR profile, which is a high privileged user account.
- A periodic review of user access is usually undertaken every 6 months; however, it was last undertaken during February/March 2020. It is acknowledged, however, that the review was delayed due to the additional work required during the Covid-19 pandemic.

NUMBER OF RECOMMENDATIONS		OVERALL ASSURANCE
Priority 1- Fundamental Weaknesses	0	Acceptable
Priority 2 – Strengthen Existing Controls	6	
Priority 3 – Minor Issues	0	

DEPARTMENT	AUDIT REVIEW	AUDIT REF
Corporate Services	Main Accounting	1120005

BACKGROUND

One of the main objectives of the Main Accounting function is the maximisation of the Authority's financial resources, and the establishment and monitoring of sound and efficient financial control within the Authority.

The systems within the function are fundamental to the Authority and, as such, are subject to regular review. The systems include budget setting, budget control and monitoring, and delivering efficiencies.

SCOPE

The review covered the controls and procedures in operation to assess the extent to which:

- Recommendations in previous Internal Audit reports have been actioned;
- Adequate documented policies / procedures exist;
- Budgets are approved, recorded, and controlled appropriately;
- Efficiencies have been properly approved, recorded, and monitored;
- Virements and journals are appropriate and authorised as expected;
- System balances are brought forward correctly;
- Financial Management System access levels are appropriate;
- The coding structure is applied in accordance with recognised procedures.

SUMMARY OF RESULTS

The current arrangements for main accounting are found to be operating to an acceptable standard. It is pleasing to report that the key controls across a wide range of processes, calculations and reconciliations within the Main Accounting System including journal entries, the setting up of new financial codes and the amendment of existing financial codes are being complied with. In addition, it was found that balances had been brought forward and the current year's budget had been uploaded accurately on the Agresso system.

Some issues were, however, identified as a result of audit testing and are summarised below:

- The Budget Manual was last reviewed and updated in 2016. Internal Audit was advised that the Manual is currently under review and that approval had been intended during 2020, however the Covid-19 pandemic has delayed the process. It is the intention that the update and submission to the Governance & Audit Committee will be achieved this year.
- Testing on a sample of 10 virements identified that evidence to support the approval of 3 virements was not available.
- A review of the monitoring and reporting of budget efficiencies identified that the end of year status in respect of 2019/2020 target efficiencies had not be reported, as a result it was not possible to ascertain whether all target efficiencies had been achieved.

NUMBER OF RECOMMENDATIONS		OVERALL ASSURANCE
Priority 1- Fundamental Weaknesses	0	Acceptable
Priority 2 – Strengthen Existing Controls	1	
Priority 3 – Minor Issues	2	

DEPARTMENT	AUDIT REVIEW	AUDIT REF
Corporate Services	Treasury Management	1120008

BACKGROUND

The Treasury & Pension Investments section monitors the daily cashflow and banking transactions of the Authority to identify funds that are surplus to immediate requirements. The surpluses are lent to various organisations known as Counter Parties. The Treasury Management section within the Corporate Services Department carries out the functions of managing these short and long-term loans and transactions on a daily basis.

As at 31st March 2020, the Authority's investments stood at approximately £74m, with a turnover for the financial year of approximately £1,420m.

SCOPE

The review covered the controls and procedures in operation to assess the extent to which:

- Adequate procedures exist for the Administration of Treasury Management;
- Loans and borrowing comply with the Treasury Management Policy;
- Adequate authorisation controls and contingency arrangements exist;
- Interest calculations are accurate and appropriately recorded;
- Adequate fidelity cover is provided for officers involved in loans management and accounting;
- Appropriate treasury management information is made available to relevant officers/management.

SUMMARY OF RESULTS

The current Internal Audit review identified that the key controls expected in respect of the management and administration of the Treasury Management function, including short and long-term investment and loan transactions, are in place and are operating to an acceptable standard. Some issues were, however, identified as a result of audit testing and are summarised below:

- The Treasury Management Manual is usually updated on an annual basis; however, the last update was in March 2019. It is acknowledged the delay in review of the Manual was partly attributable to the Covid-19 pandemic.
- IT issues, whilst staff have been working from home, have prevented the recording of investment deal telephone conversations; telephone recordings of investment deals were, therefore, not always available to review.
- Reconciliations for October 2019 – March 2020 had been completed but had not been signed by the reviewer. The Treasury Management Officer explained that an IT issue had been experienced with the electronic signature solution being used, thus whilst they had been reviewed, the reconciliations are showing as not having been signed by the reviewer. In normal working conditions, the reconciliations would be manually signed and scanned into the folder, but Covid-19 working restrictions have prevented this due to home working rules in place.

NUMBER OF RECOMMENDATIONS		OVERALL ASSURANCE
Priority 1- Fundamental Weaknesses	0	Acceptable
Priority 2 – Strengthen Existing Controls	2	
Priority 3 – Minor Issues	1	

DEPARTMENT Environment	AUDIT REVIEW Arboriculture Framework	AUDIT REF 8119004
<p>BACKGROUND</p> <p>The Arboriculture Works and Arboriculture Consultancy Framework 2018-2020 commenced in December 2018. The framework consists of 3 Lots; Lot 1 relating to aerial and non-aerial works, Lot 2 relating solely to non-aerial work and Lot 3 to the provision of consultancy and advice on arboriculture matters.</p> <p>The terms of the framework allow for the majority of work packages to be awarded by means of a direct award to the highest ranked supplier within each relevant Lot; for larger, planned and more complicated projects, however, a mini competition exercise can be undertaken, by inviting all relevant suppliers on the framework.</p> <p>SCOPE</p> <p>The objective of the review was to ensure that systems and procedures in place for the Arboriculture Framework are robust and comply with the Authority's Contract Procedure Rules.</p> <p>The scope of the Audit was to ensure that the Framework is operating as intended, paying particular attention to the following areas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Framework tender process; • Subcontracting procedures; • Monitoring of the contact; • Ordering and commissioning of work; • Monitoring and payment of work. <p>SUMMARY OF RESULTS</p> <p>During the course of the review significant procedural weaknesses were identified in relation to the operation of the Arboriculture Framework.</p> <p>A sample of 15 invoices was selected for testing, with the following results noted:</p> <ul style="list-style-type: none"> - In 14 out of 15 cases, the price charged for work exceeded the estimated price quoted. - Orders were not always raised prior to the invoice being received and paid. When orders were raised, there was limited detail recorded, giving insufficient information to identify the exact work commissioned. Sample testing also identified that verbal orders are being raised on occasion. - There was no evidence of monitoring of the quality of work provided being undertaken. - Checks for goods receipting were simply initialled and not verified; there were no, or insufficient records maintained to check against. Invoices were not checked prior to being signed as approval for payment. 		

Three fundamental weaknesses were identified during the current review; these are detailed in the attached action plan, along with the actions agreed to be implemented by management.

The remainder of the issues identified were three 'Priority 2' issues and one 'Priority 3' issue; summarised details are as follows:

- One instance was identified where a credit was due to the Authority, relating to an overpayment of £11,850. There was no evidence of monitoring having been undertaken to ensure this amount had been received and processed; the amount was only recovered following Internal Audit's query of whether it had been received.
- The Health & Safety team stressed a number of concerns relating to the 100% sub-contracting of the contract as they could not ensure the safety aspect of the contract was fully satisfied. Despite this, the decision was made by the evaluation panel to award the supplier who would be 100% sub-contracting with a place on the framework as the highest ranked supplier.
- Procedures for contract monitoring were undefined and not formalised. Responsibilities for contract monitoring the framework to ensure that all aspects of the tender process are implemented had not been formally assigned.
- Procedures for other Departments commissioning Arboriculture work by the Grounds Maintenance section were not defined; this had, on occasion, resulted in ad hoc work being requested urgently and orders not being raised until after the invoice received.

NUMBER OF RECOMMENDATIONS		OVERALL ASSURANCE
Priority 1 - Fundamental Weaknesses	3	Low
Priority 2 – Strengthen Existing Controls	3	
Priority 3 – Minor Issues	1	

Internal Audit review of the Arboriculture Framework 2019/20

Action Plan relating to 3* Issues identified

Ref	Summary of Issue Identified	Recommendation	Planned Action	Responsible officer Target Date for completion of actions
1	<p>Testing identified the following issues in relation to the ordering process:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Orders were not always raised prior to the invoice being received. When orders were raised, there was limited detail recorded, giving insufficient information to identify the exact work commissioned. - Verbal requests were, on occasion, accepted to raise orders on the TOTAL job management system (when requests should be raised through hand-held devices or via e-mail in event of the devices not working). 	<p>Orders should be raised for all work commissioned prior to work commencement, detailing in full the agreed work to be undertaken.</p> <p>Verbal requests for raising orders on TOTAL should not be accepted.</p>	<p>Supervisors now raise job requests on their tablet device; there is no option to raise a PO via a telephone or verbal request. If a PO is needed, a notification is sent from the tablet device to the BSU HUB detailing that a PO is needed together with the information needed to raise a PO. The PO is then raised by the BSU Hub as required. A particular issue of concern under previous arrangements was that client officers from other Departments would contact the Grounds Supervisors directly, so all calls would be channelled through two individuals. This, in turn, placed pressures on the Supervisors to turn jobs around very quickly and hence the practice of verbal orders requests.</p> <p>We have, therefore, set up an enquiry process so that supervisors are not emailed directly, but instead the BSU Hub receives the request and raises an enquiry on Total and sends to the supervisor's device to enable the supervisor to assess the job request. Supervisors then enter the work required, likely costs for the work and whether the work can be done in-house</p>	<p>Grounds & Cleansing Manager</p> <p>Already implemented (September 2020)</p>

Ref	Summary of Issue Identified	Recommendation	Planned Action	Responsible officer Target Date for completion of actions
			or alternatively request that a purchase order be raised if the work is to be issued to an external contractor.	
2	<p>Procedures for the receipting of goods (i.e., that the work was undertaken) are weak. Checks were simply initialled and not verified as there are no, or insufficient, corroborating records maintained.</p> <p>There was no evidence that staff monitor the quality of work being undertaken. Supporting documentation relating to the work undertaken by sub-contractors has not been requested, nor provided to support invoice details.</p>	<p>Procedures should be implemented to ensure that all work commissioned is undertaken to the agreed standard, within the timeframe set. Checks should be introduced to verify that work has been carried out.</p> <p>Supporting documentation relating to the work undertaken by sub-contractors should be requested and used to verify invoice details prior to payment.</p>	<p>Timesheets are received from external contractors for each job completed and in the event of the work being in excess of a single day's duration, further photographic evidence to verify completed work is submitted alongside the invoice. If the required information is not received, a further request is made to the contractor to submit the relevant information before the invoice can be paid.</p> <p>In relation to materials/goods ordered directly by the contractor – delivery notes are requested to support and verify the submitted invoices.</p> <p>These are subsequently saved in the folder along with the invoice for the supervisors to check against prior to signing and authorising payment.</p>	<p>Grounds & Cleansing Manager</p> <p>Already implemented (September 2020)</p>
3	<p>Invoices are not checked prior to being signed as approval for payment; they are simply signed as a matter of course.</p> <p>Internal Audit testing identified the following issues:</p>	<p>Before invoices are signed as approved for payment, the authorised signatory must be satisfied that all the appropriate checks have been</p>	<p>Invoices and relevant documents (timesheets/photos/delivery notes) are now saved in the appropriate folder for the relevant Supervisor who is</p>	<p>Grounds & Cleansing Manager</p>

Internal Audit Update: Report C

Ref	Summary of Issue Identified	Recommendation	Planned Action	Responsible officer Target Date for completion of actions
	<ul style="list-style-type: none"> - For 14 of a sample of 15 invoices tested, the price charged exceeded the estimated price. The total price exceeded for the 14 invoices was £23,025. - The higher day rate of £395 per day was the rate paid in all invoices tested, regardless of whether the work undertaken was aerial (higher price) or groundwork (lower rate). - Removal of green waste which was added to two invoices was incorrectly paid as the terms of the framework state that removal of green waste should be included in the cost of the work. - Plant and machinery, which was added to three invoices, was incorrectly paid as the terms of the framework specification state that equipment, plant and machinery should be included in the cost of the work. 	<p>undertaken to ensure that the invoice is due and appropriate for payment.</p>	<p>managing that job; the information contained within the folder is checked prior to signing off the work. Once agreed, the invoice is then transferred to the manager folder for final approval.</p>	<p>Already implemented (September 2020)</p>

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwiadol

Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio 16 Gorffennaf 2021

Adroddiad Blynyddol Archwiliad Mewnol 2020/21		
Yr Argymhellion / Penderfyniadau Allweddol Sydd Eu Hangen: I dderbyn yr adroddiad.		
Y Rhesymau: Mae angen yr Adroddiad Blynyddol i fodloni gofynion Safonau Archwilio Mewnol.		
Ymgynghorwyd â'r pwyllgor craffu perthnasol: NADDO		
Angen i'r Bwrdd Gweithredol wneud penderfyniad: NAC OES Angen i'r Cyngor wneud penderfyniad: NAC OES		
YR AELOD O'R BWRDD GWEITHREDOL SY'N GYFRIFOL AM Y PORTFFOLIO: Cyng. David Jenkins		
Y Gyfarwyddiaeth: Gwasanathau Corfforaethol		
Enw Pennaeth y Gwasanaeth: Helen Pugh	Swyddi: Pennaeth Refeniw a Chydymffurfio Ariannol	Rhif ffôn: 01267 246223 Cyfeiriad e-bost: HLPugh@sirgar.gov.uk
Awdur yr Adroddiad: Helen Pugh		

EXECUTIVE SUMMARY

Governance & Audit Committee 16 July 2021

Internal Audit Annual Report 2020/21

This report provides an opinion of the adequacy and effectiveness of the Council's control environment for the year April 2020 to March 2021, based on the work undertaken in the 2020/21 Internal Audit Plan, agreed by the Governance & Audit Committee.

The following Report is attached:
Internal Audit Annual Report 2020/21

DETAILED REPORT ATTACHED?

YES

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report:

Signed: H L Pugh – Head of Revenues and Financial Compliance

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
NONE	NONE	YES	NONE	NONE	NONE	NONE

Finance

Reviews carried out to ensure systems in place comply with the Authority's Financial Procedure Rules.

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below

Signed: H L Pugh – Head of Revenues and Financial Compliance

1. Scrutiny Committee: Not Applicable
2. Local Member(s): Not Applicable
3. Community / Town Council: Not Applicable
4. Relevant Partners: Not Applicable
5. Staff Side Representatives and other Organisations: Not Applicable

Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information List of Background Papers used in the preparation of this report:

These are detailed below:

Title of Document	File Ref No.	Locations that the papers are available for public inspection
Internal Audit Plan 2020/21	AC 29-07-20	Agenda for Governance & Audit Committee on Wednesday, 29th July, 2020, 2.00 pm

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Cyngor Sir Gâr Carmarthenshire County Council

Carmarthenshire County Council

Internal Audit Annual Report 2020-21

July 2021

Contents	Page
1. Introduction	2
2. Overall Opinion	2
3. Internal Audit	3
4. Staffing	3
5. Annual Audit Plan 2020-21	4
6. Annual Governance Statement	11
7. Quality Assurance	12
8. Fraud	12
9. Service Risk Areas	13

1. Introduction

Carmarthenshire County Council is subject to The Accounts and Audit (Wales) Regulations 2014 and therefore has a duty to make provision for Internal Audit in accordance with the Local Government Act 1972.

The Regulations state that the Responsible Finance Officer of the organisation shall maintain an adequate and effective internal audit of the accounts of that organisation. Internal Audit is an independent, objective assurance and consulting activity designed to add value and improve an organisation's operations. It helps an organisation accomplish its objectives by bringing a systematic, disciplined approach to evaluate and improve the effectiveness of risk management, control and governance processes. It objectively examines, evaluates and reports on the adequacy of internal control as a contribution to the proper economic, efficient and effective use of resources.

In line with the Public Sector Internal Audit Standards, the Head of Internal Audit should present a formal annual report to the Council which gives an opinion on the overall adequacy and effectiveness of the Council's internal control environment.

This report provides an opinion by the Head of Internal Audit of the adequacy and effectiveness of the Council's control environment for the year April 2020 to March 2021, based on the work undertaken in the 2020/21 Internal Audit Plan, agreed by the Governance & Audit Committee.

The annual opinion by the Head of Internal Audit contributes to the completion of the Annual Governance Statement (AGS), which forms part of the Annual Statement of Accounts.

2. Overall Opinion

No system of control can provide absolute assurance against material misstatement or loss, nor can Internal Audit give that assurance. This statement is intended to provide reasonable assurance that there are no major weaknesses in risk management, governance and control processes.

In arriving at the overall opinion, the Head of Internal Audit has taken the following into account:

- The results of all work undertaken as part of the 2020/21 Internal Audit Programme;
- The results of follow-up action of Internal Audit Reviews from current and previous years;
- Assurance gleaned from attendance at and participation in various working groups within the Council, including Covid-19 specific working groups;
- The acceptance of actions by Management (especially those deemed significant).

It is my opinion that the Authority has an **ACCEPTABLE** control environment in operation.

There are clear Governance arrangements with defined Management responsibilities and Committee Structures in place and the control framework is generally sound and operated reasonably consistently. The Authority has an established Constitution, has developed Policies and approved Financial Procedure Rules that provide advice and guidance to all staff and members. I am satisfied that sufficient work, on which assurance can be placed, has been carried out to allow me to form a reasonable conclusion on the adequacy and effectiveness of the Authority's internal control environment.

Where weaknesses have been identified through internal audit review, we have worked with management to agree appropriate corrective actions and a timescale for improvement.

3. Internal Audit

The Head of Revenues and Financial Compliance is responsible for ensuring the effective delivery of the Internal Audit function in accordance with the principles agreed with the Authority's Chief Financial Officer (Section 151 Officer) and in accordance with the Internal Audit Charter 2019-2021.

Where Internal Audit reviews are undertaken on functions headed by the Head of Revenues and Financial Compliance, resulting in a potential conflict of interest arising from reporting lines, an approved escalation protocol is followed to ensure conformance with the code of ethics, as required by the Public Sector Internal Audit Standards.

The Authority maintains an effective Internal Audit function. The Strategic and Annual Audit Plans are approved by Governance & Audit Committee annually and regular reports are made to the Committee throughout the year on progress and any significant weaknesses identified.

4. Staffing

Internal Audit operates as a separate unit within the Revenues and Financial Compliance Division of the Corporate Services Department. The Head of Revenues and Financial Compliance is responsible for ensuring that the Internal Audit Service is delivered to a professional standard and in accordance with the principles established by the Director of Corporate Services.

The Principal Auditor is responsible for ensuring that the reviews set out in the Audit Plan are properly managed and that issues arising from individual reviews are properly reported on. The Principal Auditor is responsible for the day-to-day management of the Internal Audit Staff and delivery of the Audit Plan as approved by the Governance & Audit Committee.

There were 8.8 FTE staff on the establishment during 2020/21, with one Agency staff member utilised during the year, increasing this figure to 9.4 FTE. This FTE figure includes the 1.0 FTE role undertaken by the Principal Auditor, whose role is to manage the function and thus not included in the Audit plan days.

Overall sickness accounted for a loss of 29 productive days, equating to approximately 1.8% of available productive days, compared to 2.3% the previous year, and 1.9% for 2018/19. During the year vacant posts accounted for the loss of 252 days.

5. Annual Audit Plan 2020/21

The 2020/21 Annual Plan was agreed at the Governance & Audit Committee on 29th July 2020. The originally proposed plan, included in the Audit Committee papers for 20th March 2020, was revised as a result of COVID-19 and its impact on functions, services and the Authority as a whole. In devising the revised plan, the Authority's Corporate Risk Register and Departmental Risk Registers were considered in order to ensure appropriate coverage and consideration of the Authority's highest risks. The approach was modified in some assignments with larger thematic reviews being undertaken, such as the Expenditure review. The agreed Audit Plan was based on 1100 audit days, reduced from 1240 days the previous year, largely attributable to the redeployment of Internal Audit staff during the pandemic and participation in Covid-19 working groups.

Alongside audit assignments undertaken as part of the plan, the Internal Audit team has undertaken work on other areas during the year; these include:

- Providing advice and guidance to departments and teams within the Council;
- Attendance at and participation in various working groups within the Council;
- Acting as a 'critical friend' to Council teams in the implementation of new processes and process changes;
- Providing certification certificates where required for Grants and Trust Funds;
- Providing audit services to external Clients, amounting to 107 audit days;
- Undertaking ad-hoc investigatory work;
- Providing critical advice and guidance on necessary system and process changes as a result of the emergency situation;
- Undertaking analytical work, using Internal Audit Software, to identify potential duplicate Covid-19 related grant claims, thus preventing erroneous payments being made.

83% of those reviews originally programmed were completed by 31st March 2021, thereby falling slightly short of the 90% target.

Recommendations arising from Internal Audit work are graded according to the risk levels of the weaknesses identified, with recommended actions as follows:

Priority 1 - Fundamental Weaknesses

Control issues to be addressed as a high priority. These relate to issues that are fundamental and material to the system of internal control at a service level.

Priority 2 - Strengthen Existing Controls

Action required to avoid exposure to significant risks. These relate to issues that procedures do exist but require strengthening.

Priority 3 - Minor Issues

Action required which should result in enhanced control or better value for money. These are issues arising that would, if corrected, improve the internal control environment in general but are not vital to the overall system of internal control.

At the completion of each audit review an overall opinion as to the level of assurance that can be provided is given. Following each audit, report recipients are asked to complete an action plan showing whether they agree with the recommendations made and how they plan to implement them.

During the period April 2020 to March 2021 a total of 102 recommendations have been made, these include recommendations made in Draft Reports at the time of this Report. All recommendations are discussed and agreed with the relevant service departments.

The Reports outcomes are summarised in Table 1 below.

Table 1: Analysis of Recommendations

Ratings	Number of Recommendations
Priority 1 *** Fundamental Control Issues to be addressed as a High Priority	1
Priority 2 ** Control Issues required to strengthen existing procedures	85
Priority 3 * Minor issues	16

The Governance & Audit Committee is kept informed of the progress of Internal Audit reviews and significant issues brought to their attention as necessary.

Table 2 below summarises the Priority 1 Fundamental Issues previously brought to the Governance & Audit Committee's attention, where update information has been formally requested by the Committee.

Table 2: Priority 1 - Fundamental Issues previously reported to Audit Committee

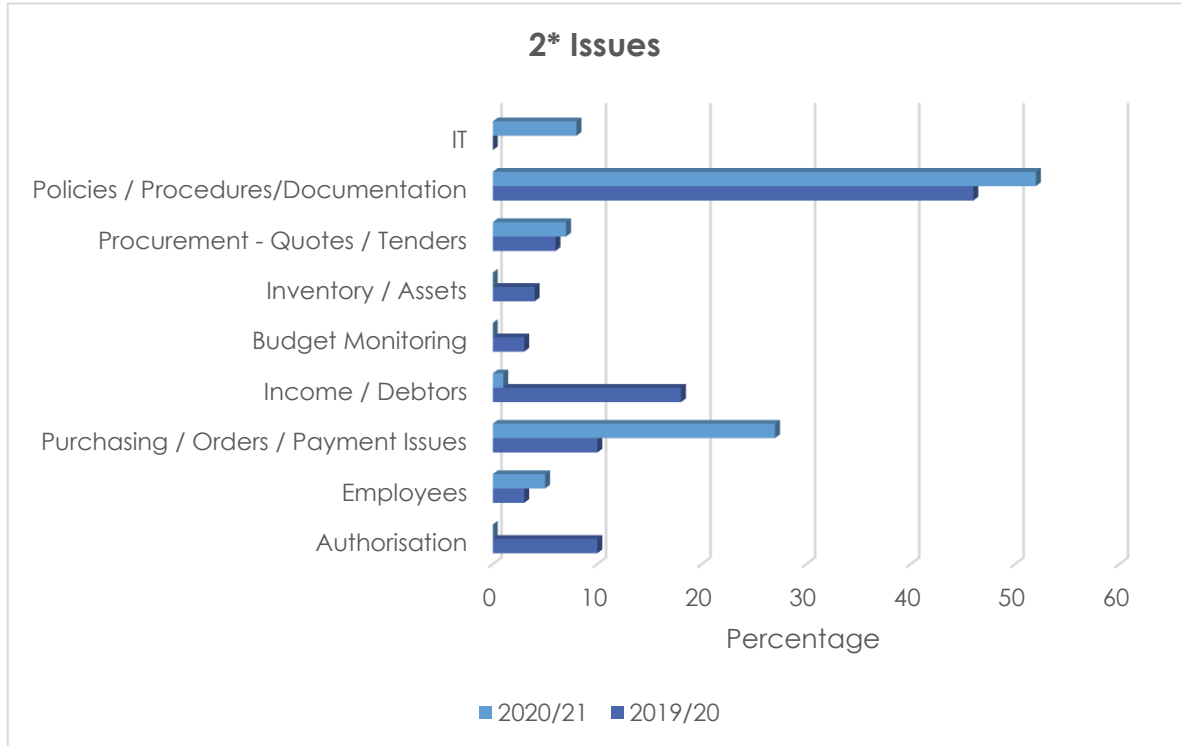
Review	Follow-up of previous 3* Issues requested by Audit Committee	Update
Museums	<p>Internal Audit identified concerns in the way that assets were being managed and administered. The main areas of concern were:</p> <ul style="list-style-type: none"> • a lack of a comprehensive up to date inventory of assets; • delay in the full implementation of the computerised system CALM; • a lack of adequate documentation available to support loan items; • a lack of adequate insurance arrangements. <p>A follow-up review was undertaken and whilst it was identified that many of the issues remained outstanding it was noted that a significant amount of work had been undertaken to put actions in place.</p>	<p>An Action Plan was presented to Audit Committee in March 2017 along with the Audit Report. The Action Plan provided a timetable of actions to be taken over the next year to address the issues identified. The Audit Committee requested an update in the September 2017 meeting and then on a 6-monthly basis.</p> <p>At the January 2020 Meeting, Members requested updates be provided to the Audit Committee on an annual basis.</p> <p>Current position: At the December 2020 meeting, it was agreed that the Committee was satisfied with the progress made to address the issues identified and that further updates were not required.</p>
Llanelli Leisure Centre	<p>During the 2016/17 review, Internal Audit identified fundamental weaknesses in the management and administration of staffing, including incorrect payments being made.</p>	<p>First reported to Audit Committee December 2017. The Audit Committee requested 6 monthly updates on the progress of actions to address the identified issues. At the December 2018 Audit Committee meeting, it was</p>

		<p>requested that an update be provided upon conclusion of the next Internal Audit review (2018/19)</p> <p>The Audit Committee, at the July 2019 meeting, requested an update be brought following the conclusion of the next Internal Audit review.</p> <p>Current position: At the October 2020 meeting, it was agreed that the Committee was satisfied with the progress made to address the issues identified and that further updates were not required.</p>
Property Management	<p>Two fundamental weaknesses were identified in the 2017/18 review of Property Management. In summary, significant concerns were identified in relation to the management and administration of the Authority's leased properties, and the lack of adequate monitoring of properties, particularly in relation to the financial element.</p>	<p>First reported to Audit Committee July 2018. At this meeting, it was requested that, upon conclusion of the next Audit Report (2018/19), an update be presented to the Committee.</p> <p>At the January 2020 meeting, the Audit Committee, requested that an update be brought in 6 months' time.</p> <p>Current position: At the September 2020 meeting, the Committee requested that Internal bring an update to the Governance & Audit Committee following the next Internal Audit Review.</p>

<p>Business Support – Pool Cars</p>	<p>The recharge rate for the use of pool cars fluctuates each month, with the pence per mile calculation being dependent on the number of miles driven in the pool cars for that month, together with any ancillary costs incurred, such as ad hoc repairs or breakdown assistance, for example. All users are charged the same monthly pence per mile rate, regardless of whether the electric or fuel cars have been used.</p>	<p>Reported to Audit Committee June 2019</p> <p>At the June 2019 meeting, the Audit Committee requested that an update be brought to the Committee following conclusion of the TIC review on Pool Cars which was underway.</p> <p>Current position: Due to the Covid-19 pandemic, the TIC review on Pool Cars was put on hold. Work has recently recommenced on the review; an update will be brought to the Committee following its conclusion.</p>
<p>Schools' Deficits & Surpluses</p>	<p>Internal Audit identified concerns in relation to the lack of developed policy and procedure documents for the monitoring, review and controlling of school budgets; with no standardised approach and little consistency in the decision-making process for the approval of deficit licences and spending plans. Unapproved deficits were found to have been running for some years in a number of schools in the sample reviewed.</p>	<p>Reported to Audit Committee January 2020.</p> <p>At the January 2020 meeting, the Audit Committee, requested that an update be brought in 6 months' time.</p> <p>Current position: Due to the Covid-19 pandemic, the progress update to the Committee was delayed, but is to be presented to the Governance & Audit Committee at the July 2021 meeting.</p>

2* Issues

The graph below shows the categorisation of the 2* issues raised in 2020/21 and compared to 2019/20.

As can be seen the majority of issues relate to Policies, Procedures and Documentation. The concerns raised were mainly in relation to:

- Non-compliance with current policies and procedures;
- Policies not being applied consistently; and
- Documentation not being available to evidence decisions made.

There has been a significant increase in 2020/21 in the number of issues raised in relation to Purchasing, Orders and Payment issues. This increase is largely attributable to the Expenditure reviews which were undertaken across the breadth of the Authority during the year; a thematic review of this size and nature had not been undertaken previously. The results of the thematic Expenditure reviews were presented to the Authority's TIC Expenditure workstream, with the working group taking forward areas of concern to be addressed.

During the course of audit reviews, the Internal Audit team considers not only the issues identified, but also the root cause of the issues, enabling better understanding of why the matters arise and, therefore, a better understanding of how they should be dealt with in order to prevent them occurring in the future.

Further to the analysis above, each report notes what assurance we conclude for each review. The definitions are as follows:

Table 3: Description for Assurance Levels

Assurance Level	Description for Assurance Level
High	Good controls consistently applied Low risk of not meeting objectives Low risk of fraud, negligence, loss, damage to reputation
Acceptable	Moderate Controls, some areas of non-compliance with agreed controls Medium / low risk of not meeting objectives Medium / low risk of fraud, negligence, loss, damage to reputation
Low	Inadequate controls High Risk of not meeting objectives High risk of fraud, negligence, loss, damage to reputation

Considering Final and Draft Reports issued to date, the assurance levels gained are summarised in Table 4.

Table 4: Assurance

Level of Assurance	Number of 2020/21 Reports	Number of 2019/20 Reports
High	5	11
Acceptable	29	38
Low	1	11

Further to the Assurance reports issued, Internal Audit has also completed the following assignments during the year:

Audit Assignment	Number
Grant Certificate Issued	12
WAO Return Completed	2
Trust Fund Certificate Issued	4
Consultancy Work Completed	11
School Self-Assessment Questionnaires Analysed	54

The Final Internal Audit Reports once agreed with Heads of Service / Managers / Head Teachers are given to the appropriate Directors, Executive Board Members, Chair and Vice Chair of the Governance & Audit Committee and Chair of School Governing Bodies for them to fully understand the key findings of each review and to be made aware of all recommendations. Furthermore, all Internal Audit reports containing identified fundamental weaknesses are also provided to the Authority's Chief Executive, as well as to the Governance & Audit Committee.

The way in which Internal Audit is sharing reports has been reviewed during the year, with Final Reports now provided electronically to appropriate Members on a monthly basis, thus ensuring the reports are received in a timely, controlled, and efficient manner. Whilst the aspiration had been to implement the use of Microsoft software to share reports, exploration of this avenue with IT has identified a number of complications. With the new monthly process in place and working well, Internal Audit proposes to continue sharing reports in this manner.

All recommendations, agreed actions and responsible officers are recorded on the Carmarthenshire's PIMS electronic database system. This provides a place where all responsible officers and their Senior Managers can access and review their recommendations, as well as providing Internal Audit with a tool to monitor and review actions.

6. **Annual Governance Statement (AGS)**

The Governance Statement for the year ended 31st March 2021 forms part of the Statement of Accounts. The Annual Governance Statement explains how the Authority has complied with the various elements of the Governance Framework.

The Annual Governance Statement 2020/21 has been signed by both the Leader and Chief Executive and is presented within the Statement of Accounts for 2020/21.

A Corporate Governance Group comprising two Executive Board Members and key officers has been established to inform and monitor progress on issues affecting Governance. The Chair of the Governance & Audit Committee also attends as an observer.

The Group has met throughout the year and the Minutes have been referred to Governance & Audit Committee.

7. Quality Assurance

The Public Sector Internal Audit Standard (PSIAS) became effective from 1st April 2013 and introduced a requirement for an external quality assessment of all internal audit services, which must be conducted at least once every five years by a qualified, independent reviewer from outside of the organisation.

The external quality assessment, which was completed in March 2018, concluded that the Internal Audit Service is generally conforming. A total of six recommendations were made as part of the external assessment; actions to address five of these recommendations have been completed, with the final recommendation related to the consideration of using an alternative assessment template when the next external assessment is undertaken; this recommendation will be addressed at the time of that assessment, which is required to be undertaken by March 2022.

Internal Audit continues to undertake quality assurance reviews as required by the Public Sector Internal Audit Standards (PSIAS) 2013 and has in place a Quality Assurance and Improvement Programme (QAIP). A QAIP is an ongoing programme intended to increase the quality and value of Internal Audit services. Elements detailed within the QAIP include our approach to reviews, the supervision of assignments, peer reviews and the policies and procedures followed to ensure an efficient and effective internal audit service.

Internal Auditors complete an "*Ethical Standards Declaration*" for each review they undertake. This declares that there are no issues that may affect their independence, objectivity and delivery of the review and that they have not conflicted with the principles detailed within the corporate "*Employee Declaration*" document.

8. Fraud

Internal Audit's direct responsibility for providing an ongoing fraud detection and prevention service is restricted to non-benefit fraud. There is a Specialist Unit within the Revenues team of the Revenues and Financial Compliance Division, which deals with all Benefit Fraud.

The Anti-Fraud and Anti-Corruption Strategy was approved by the Governance & Audit Committee on 16th October 2020. Promotion of the Strategy across the Authority has commenced since its approval in October and will continue indefinitely.

Internal Audit aims to provide a pro-active approach to fraud and staff are mindful of the potential for fraud in relation to all systems under review. All Internal Audit staff have received fraud awareness training.

The Authority participates in the National Fraud Initiative (NFI) exercise, where data on Payroll, Creditors, Housing Benefit, Pensions, Insurance Claims, Blue Badges and VAT issues are matched nationally every 2 years to identify potential individual frauds. The exercise reviewing data nationally across Local Authorities and other Public Sector Organisations is being undertaken in 2021/22.

Internal Audit undertakes a pro-active analysis of financial transactions linked to Payroll and Creditors to identify any potential anomalies for further investigation. The results of the analysis are reviewed and used to identify possible system weaknesses.

From this Financial year, an annual Anti-Fraud and Anti-Corruption Report will be produced, providing a summary of the activities of the Council's Anti-Fraud functions. The 2020/21 report will be presented to the Corporate Management Team and to the Governance & Audit Committee.

9. Service Risk Areas

The following Service Risk Areas are considered areas for attention during 2021/22:

9.1 Procurement

Carmarthenshire County Council spends more than £238 million annually with external organisations and has a duty to make sure that this spending represents value for money for the residents of the County through efficient and effective procurement policies and practices.

Internal Audit has a positive working relationship with the Corporate Procurement Unit and will continue to provide advice on risk, controls and systems in order to ensure efficient and effective procurement policies and practices are maintained.

9.2 Local Authority Trading Companies

Most Councils no longer rely solely on in-house operations to deliver either public services or their own internal functions. Services that are not delivered 'in-house' involve some form of alternative delivery models, such as Local Authority Trading Companies (commonly referred to as LATCs).

Carmarthenshire County Council wholly owns three companies:

- *Cartrefi Croeso* - Established by Carmarthenshire County Council to develop new homes for sale and to rent.

- *CWM Environmental* - A limited company dealing with waste, materials recycling, and recovery industry.
- *Llesiant Delta Wellbeing* – Set up in June 2018 and involved the transfer of the Council's Careline service, which had been in operation for over 30 years, into the Company. The Company is a centre of excellence for Technology Enabled Care.

Appropriate governance structures are vitally important to ensure sound and robust supervision of the companies, thereby protecting the Council's financial and reputational investment. Internal Audit has a role to play in ensuring the Council's financial and reputational investment in the companies is safeguarded.

9.3 School Budgets

Since 2018/19, the year-end position for Schools has resulted in considerable overspend, which saw a significant change from the historical situation of holding healthy school reserves within the balance sheet.

Unchecked, school budgets have the potential to put at risk the financial stability of the Council. Appropriate budget control and monitoring is imperative to ensure Schools deliver their services within their allocated budget.

An Internal Audit review undertaken in 2019 identified a number of weaknesses in the process of monitoring School budgets. At the January 2020 Audit Committee meeting, the Head of Education & Inclusion Services and the Group Accountant for Education addressed the concerns raised and discussed the measures being put in place to rectify the weaknesses. The Officers are due to provide an update on the position at the July 2021 Governance & Audit Committee meeting.

9.4 COVID-19

Following the outbreak of COVID-19, the Authority, its environment and its way of working is evolving rapidly, in an unprecedented way. COVID-19 has numerous implications for the Authority, including financial implications and an increased risk of fraud, as well as health, social, economic and operational impacts.

Internal Audit is well placed to play a key role in the response to the crisis, with good organisational knowledge and relevant set of skills, enabling the service to provide critical evaluation of changing controls, advice to Management on the changing control landscape and later review of practices to enable lessons to be learned, where improvements could be made.

9.5 Brexit

On 23 June 2016, the UK held a referendum on its membership of the EU. 51.89% of voters voted to leave the EU. The UK left the EU on 31 January 2020.

Up to and including 31 December 2020 a transition period was in place. During that time, the UK continued to comply with all EU laws and rules. Negotiations were also held on the new relationship between the UK and the EU during this time.

On 24 December 2020 negotiators for the EU and the UK reached a deal on the two parties' new relationship. The EU and the UK set out the terms of this deal in three agreements.

On 1 January 2021 the rules set out in these agreements came into force.

The Council must have robust systems in place to respond to the UK's withdrawal from the EU (Brexit) so that any negative impact can be mitigated.

Helen L Pugh
Head of Revenues and Financial Compliance

9th July 2021

Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio 16 Gorffennaf 2021

Blaenrhaglen Gwaith y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio		
Yr Argymhellion / Penderfyniadau Allweddol Sydd Eu Hangen: I dderbyn yr adroddiad.		
Y Rhesymau: Blaenrhaglen Blynyddol i hysbysu'r Aelodau o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio am yr eitemau agenda yw trafod am y flwyddyn 2021/22.		
Ymgynghorwyd â'r pwyllgor craffu perthnasol: NADDO		
Angen i'r Bwrdd Gweithredol wneud penderfyniad: NAC OES Angen i'r Cyngor wneud penderfyniad: NAC OES		
YR AELOD O'R BWRDD GWEITHREDOL SY'N GYFRIFOL AM Y PORTFFOLIO: Cyng. David Jenkins		
Y Gyfarwyddiaeth: Gwasanathau Corfforaethol		
Enw Pennaeth y Gwasanaeth: Helen Pugh	Swyddi: Pennaeth Refeniw a Chydymffurfio Ariannol	Rhif ffôn: 01267 246223 Cyfeiriad e-bost: HLPugh@sirgar.gov.uk
Awdur yr Adroddiad: Helen Pugh		

EXECUTIVE SUMMARY

Governance & Audit Committee 16 July 2021

Governance & Audit Committee Forward Work Programme

To provide Members with a Forward Work Programme for the 2021/22 Governance & Audit Committee cycle to ensure that all appropriate Committees have a published up to date programme owned by the Committee Members.

The following Report is attached:
Forward Work Programme

DETAILED REPORT ATTACHED?

YES

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report:

Signed: H L Pugh – Head of Revenues and Financial Compliance

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
NONE	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below

Signed: H L Pugh – Head of Revenues and Financial Compliance

1. Scrutiny Committee: Not Applicable
2. Local Member(s): Not Applicable
3. Community / Town Council: Not Applicable
4. Relevant Partners: Not Applicable
5. Staff Side Representatives and other Organisations: Not Applicable

Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information
List of Background Papers used in the preparation of this report:

THERE ARE NONE

Title of Document	File Ref No.	Locations that the papers are available for public inspection

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Subject area and brief description of nature of report	Lead Department	Responsible Officer	Jul-21	Sep-21	Dec-21	Mar-22
Appointment of Audit Committee: - Chair - Vice Chair	Corporate Services	Audit Committee	✓			
Annual Audit Report	Corporate Services	Head of Revenues and Financial Compliance	✓			
Forward Work Programme	Corporate Services	Head of Revenues and Financial Compliance	✓	✓	✓	✓
Internal Audit Plan Update	Corporate Services	Head of Revenues and Financial Compliance	✓	✓	✓	✓
Internal Audit indicative three year plan	Corporate Services	Head of Revenues and Financial Compliance				✓
Assurance Reviews: - Fundamental financial systems - 3* reports	Corporate Services	Head of Revenues and Financial Compliance	As Required			
Progress Report - Delivery of External Audit Recommendations	ICT & Policy	Performance Planning Section			✓	
Progress Report - Delivery of Internal Audit Recommendations	Corporate Services	Head of Revenues and Financial Compliance				✓
Internal Audit Progress Updates requested by Audit Committee:	Corporate Services	Head of Revenues and Financial Compliance	As Required			
Progress reports as requested by Audit Committee						
- Strategic Commissioning of Accommodation Services for Adults with Learning Disabilities	Communities	Head of Mental Health and Learning Disabilities		✓		
- Schools' Deficits and Surpluses	Education & Children	Head of Education and Inclusion Services	✓			
Approval of Audit Charter	Corporate Services	Head of Revenues and Financial Compliance	As Required			
Approval of Strategies / Rules & Regulations	Corporate Services	Head of Revenues and Financial Compliance	As Required			
Annual Anti-Fraud and Corruption Report	Corporate Services	Head of Revenues and Financial Compliance	✓			
Receive the Corporate Risk Register	Corporate Services	Head of Revenues and Financial Compliance		✓		✓
Opportunity for Members to discuss Risks	Corporate Services	Risk owners		✓		✓
Receive the Annual Complaints Report	ICT & Policy	Corporate Policy & Partnership Manager	✓			
Statement of Accounts including Annual Governance Statement for Carmarthenshire County Council - To be received - To be approved	Corporate Services	Head of Financial Services	✓		✓	
Statement of Accounts including Annual Governance Statement for Dyfed Pension Fund - To be received - To be approved	Corporate Services	Head of Financial Services		✓	✓	
Burry Port Harbour Accounting Statement - To be received - To be approved	Corporate Services	Head of Financial Services	✓		✓	
Audit enquiries to those charged with governance and management for: - Carmarthenshire County Council - Dyfed Pension Fund	Corporate Services	Head of Financial Services		✓		
Single Tender Action	Corporate Services	Director of Corporate Services	As Required			
Minutes for noting: - Grants Panel - Corporate Governance Group - Risk Management Steering Group	Corporate Services	Head of Revenues and Financial Compliance Head of Financial Services	✓	✓	✓	✓
Audit Wales: - Audit Plan Update			✓	✓	✓	
- Financial Statements – ISA260 Report presented to those charged with Governance in relation to the Statement of Accounts for: o Carmarthenshire County Council o Dyfed Pension Fund				✓		
- Annual returns – Reports re independent examination for: o Burry Port Harbour Authority				✓		
- Letter of Representation o Carmarthenshire County Council o Dyfed Pension Fund	Corporate Services	Audit Wales		✓		
- Annual Audit Letter o Carmarthenshire County Council						✓
- Audit Plans, including information on fees o Carmarthenshire County Council o Dyfed Pension Fund						✓

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Governance & Audit Committee Training / Informal Sessions

Subject area and brief description of session	Lead Department	Responsible Officer(s)												
			Mar-19	Jul-19	Sep-19	Jan-20	Mar-20	Jun-20	Sep-20	Dec-20	Mar-21	Jul-21	Sep-21	Dec-21
Meeting with Auditors	Corporate Services	Director Corporate Services Head of Revenues and Financial Compliance			✓		✓			✓			✓	
Audit Committee - Self Assessment	Corporate Services	Director Corporate Services Head of Revenues and Financial Compliance											✓	
Risk Register	Corporate Services	Director Corporate Services Head of Revenues and Financial Compliance	✓			✓	✓			✓		✓	✓	
Risk Management & Risk Appetite	Corporate Services	Director Corporate Services Head of Revenues and Financial Compliance											✓	
Statement of Accounts & Annual Governance Statement	Corporate Services	Director Corporate Services Head of Revenues and Financial Compliance		✓					✓				✓	
Fraud Awareness	Corporate Services	Director Corporate Services Head of Revenues and Financial Compliance								✓				
Local Authority Trading Companies	Corporate Services	Director Corporate Services Head of Revenues and Financial Compliance												✓

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwiadol

Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio 16 Gorffennaf 2021

Adroddiad Cynnydd – Diffygion a Gwargedau Ysgolion		
Yr Argymhellion / Penderfyniadau Allweddol Sydd Eu Hangen: I dderbyn yr adroddiad.		
Y Rhesymau: Gofynnwyd am ddiweddariad cynnydd yng nghyfarfod y Pwyllgor Archwilio Ionawr 2020. Mae angen cefnogi'r prosesau allweddol, gyda'r adolygiad yn amlygu diffyg cysondeb, safoni, neu dystiolaeth i gefnogi'r gwaith o fonitro ac adolygu cyllidebau Ysgolion.		
Ymgynghorwyd â'r pwyllgor craffu perthnasol: NADDO		
Angen i'r Bwrdd Gweithredol wneud penderfyniad: NAC OES Angen i'r Cyngor wneud penderfyniad: NAC OES		
YR AELOD O'R BWRDD GWEITHREDOL SY'N GYFRIFOL AM Y PORTFFOLIO: Cynghorydd Glynnog Davies		
Y Gyfarwyddiaeth: Gwasanaethau Addysg a Phlant		
Enw Pennaeth y Gwasanaeth: Aneirin Thomas		
Awdur yr Adroddiad: Aneirin Thomas	Swyddi: Pennaeth Gwasanaethau Addysg a Chynhwysiad	Rhif ffôn: 01267 246645
Randal Hemingway	Pennaeth Gwasanaethau Ariannol	Cyfeiriad e-bost: ARThomas@cararthenshire.gov.uk
Susannah Nolan		RHemingway@cararthenshire.gov.uk SNolan@cararthenshire.gov.uk
	Cyfrifydd Grŵp	

EXECUTIVE SUMMARY

Governance & Audit Committee 16 July 2021

Schools' Deficits and Surpluses – Progress Update

1. BRIEF SUMMARY OF PURPOSE OF REPORT.

The Authority distributes funding to maintained Schools according to a formula which corresponds with regulations prescribed by the Welsh Government. The budget is then delegated to the Governing Body of the School concerned; the budget must be controlled in line with the Scheme for the Financing of Schools which sets out the broad responsibilities of the School and the Authority.

All Schools within the Authority are responsible for managing their annual budget and controlling expenditure.

There are currently 98 Primary Schools, 12 Secondary Schools, and 2 Special Schools within the Authority area.

This report provides an update on the Local Authority's strategy and position with maintained schools facing or predicting budget deficit. It follows a previous presentation made to the Audit Committee. The report considers the procedures relating to the management of deficits and surpluses of School budgets. To ensure budgets are submitted and reported in a timely manner, and in accordance with both the School Funding (Wales) Regulations 2010 and the Scheme for the Financing of Schools.

It is recognised that the last 17 months has seen a significant impact on schools and services across Carmarthenshire. As a result, school budgets have been impacted significantly and the Finance Team's capacity with support from School Improvement to support and challenge schools has been severely disrupted.

DETAILED REPORT ATTACHED?

YES

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report:

Signed: Aneirin Thomas - Head of Education & Inclusion Services

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
NONE	NONE	YES	NONE	NONE	NONE	NONE

Finance

Actions contained within the report include those related to financial processes and procedures.

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below

Signed: Aneirin Thomas - Head of Education & Inclusion Services

1. Scrutiny Committee: Not Applicable
2. Local Member(s): Not Applicable
3. Community / Town Council: Not Applicable
4. Relevant Partners: Not Applicable
5. Staff Side Representatives and other Organisations: Not Applicable

Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information List of Background Papers used in the preparation of this report:

Title of Document	File Ref No.	Locations that the papers are available for public inspection
Internal Audit Report	4118016	Internal Audit Unit

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

School Budgets 16.7.21

Addysg a Phlant

2021

carmarthenshire.gov.wales

Cyngor **Sir Gâr**
Carmarthenshire
County Council

Tudalen 61

This report provides an update on the local authority's strategy and position with maintained schools facing or predicting budget deficit. It follows a previous presentation made to the Audit Committee.

It is recognised that the last 17 months has seen a significant impact on schools and services across Carmarthenshire. As a result, school budgets have been impacted significantly and the Finance Team's capacity with support from School Improvement to support and challenge schools has been severely disrupted.

Progress against audit report	
The Scheme for the Financing of Schools should be updated and circulated to all Schools as a matter of importance.	Completed
A standard approach for the approval of deficit licences and spending plans within the function should be adopted, to ensure consistency and clarity. Policies and procedures should be developed, documenting the process for monitoring, reviewing, and controlling of School budgets.	Completed
Current working practices should be reviewed, with the roles and responsibilities of sections and officers clearly defined in order to ensure clarity and consistency in the process of financing Schools	Draft included and to be taken to Budget Forum
It is imperative that key controls are implemented to prevent Schools running continuously with an ever-increasing unapproved deficient budget. Consideration should be given to the training of key representatives in preparing the budget to ensure deficit licences are realistic and approved promptly.	Completed
Processes should be developed for the reviewing, evaluating, approving, and rejecting of spending plans. With consideration being given to issuing a direction to spend or claw back any excess surplus held.	Completed

Deficit Position

	March 2019	March 2020	March 2021
TOTAL (DEFICIT)/ SURPLUS £000s	(393)	(2,001)	7,266
# OF PRIMARIES IN DEFICIT	39	44	23
# OF SECONDARIES IN DEFICIT	7	6	4

Financial Position 2018-2019

- Overall schools' **Surplus** / Deficit at the end of 31.3.19 = **-£3,224,669** / £3,618,005 (£393,336 Total)
- Total **Surplus** / Deficit for Primary at the end of 31.3.19 = **-£1861,817** / £1,688,361 (-£173,456 Total)
- Number of primary schools in **surplus** / deficit at 31.3.19 – **59 Surplus** / 39 Deficit
- Number of secondary / special schools in **surplus** / deficit at 31.3.19 – **7 Surplus** / 7 Deficit

Financial Position 2019-20

- Overall schools' **Surplus** / Deficit at the end of 31.3.20 = **-£3,677,201** / £5,678,217 (£2,001,016 Total)
- Total **Surplus** / Deficit for Primary at the end of 31.3.20 = **-£1,787,526** / £2,528,703 (£741,177 Total)
- Number of primary schools in **surplus** / deficit at 31.3.20 – **51 Surplus** / 45 Deficit
- Number of secondary / special schools in **surplus** / deficit at 31.3.20 – **7 Surplus** / 7 Deficit

Financial Position 2020-21

- Overall schools' **Surplus** / Deficit at the end of 31.3.21 = **-£11,023,393** / £3,757,762 (-£7,265,631 Total)
- Total **Surplus** / Deficit for Primary at the end of 31.3.21 = **-£5,717,515** / £1,396,196 (-£4,321,319 Total)
- Number of primary schools in **surplus** / deficit at 31.3.21 – **73 Surplus** / 23 Deficit
- Number of secondary / special schools in **surplus** / deficit at 31.3.21 – **9 Surplus** / 5 Deficit

Impact of grant funding during 2020-21

Schools have been able to take advantage of significant additional grant funding released during the pandemic. This has impacted positively on several school budgets this year and into next year.

School budgets have significantly benefitted from the following factors:

- Additional Grant funding from WG, both during the year (e.g. Additional Learning Programme) as well as specific grants very late in the financial year (e.g. ALN COVID received in February, Caretaking & Cleaning grant funding)
- Reduced activities normally funded from non capitation budgets e.g. school trips
- Reduced expenditure on Supply Teacher expenditure – through a combination of reduced requirements (less non-COVID19 absence) and ability to claim COVID19 supply cover through WG hardship scheme

Strategy Moving Forward

Context

This strategy is linked with the Carmarthenshire Scheme for Financing Schools (ref.) where the requirement of managing all schools in deficit are set out in greater detail. In the main, the majority of Carmarthenshire schools have been mostly financially secure in the recent past due to the effective and efficient financial planning between governing bodies and school leaders.

However, over recent years a growing number of schools have, for several reasons, faced financial challenges and have required additional support, budgetary controls, and monitoring from the local authority.

Where a school is in financial difficulty and has demonstrated a lack of capacity to manage its finances the local authority does have the power to withdraw financial delegation. In Carmarthenshire, no schools have had their finances de-delegated to manage the recovery plan and to avoid increasing financial risk to the local authority.

Due to a number of factors, some maintained primary schools have faced financial challenges over the last three years due in part pupil enrolment versus capacity, and in some cases, legacy issues. Informal processes have been in place in the past for how the local authority supports and intervenes. It is an appropriate time for the local authority to formalise an approach.

Recommended strategy for supporting schools facing financial challenges

For schools facing a potential deficit budget, practice has involved the local authority school's ESA, Group Accountant, Head of Service, and other senior education officers meeting with the school leaders, chair of governors and bursar to understand the school's plans to balance the budget, or plan to return to a balanced budget over an appropriate time frame.

In the main, this has led to the local authority being confident in the school's plans, accepting of the budget submission, and with no further action required or taken by the

local authority. For the very few cases where budget deficit is significant and there are no realistic plans to reduce the deficit, the local authority has not used its powers of intervention.

Any future strategy needs to recognise that schools have responsibility to manage their finances and therefore any action taken by the local authority needs to be reasonable. However, it also needs to recognise that any significant deficit that goes unchecked does risk the broader financial resources available to all schools within the local authority.

In providing a balanced approach to supporting schools and using the local authority's powers of intervention, the following suggested strategy is recommended for schools' budget forum to consider.

Schools facing temporary financial deficit or moving into deficit for the first time	
Governing bodies and headteachers undertake their initial budget planning and, where there is a risk that the budget submission will be a deficit budget, early notice will be provided to the local authority's schools ESA.	
ESA will engage with the school to support and advise as appropriate.	
Where the school is planning to submit a deficit budget, the chair of governors and headteacher will formally notify the local authority of this by completing appropriate template and returning to the LMS team. A meeting will be arranged with the ESA, Senior ESA and finance Officer to talk through the budget plan and to question and to provide challenge where appropriate. Within, and following this discussion, the school will be required to detail a recovery plan to ensure that the projected deficit is reduced to a break even over an appropriately agreed timeframe.	
The local authority will work with the school to agree the recovery plan and, where the plan is agreed, a six-monthly review of spending and implementation of the plan will take place involving the school, ESA and School Finance Officer. If this plan is on track, no further action will take place.	
Where an initial recovery plan cannot be agreed, a further meeting will take place with the school, and both HR, Group Accountant and Senior ESA along with the Head of Education. The intention of this meeting is to help the school consider its resources, organisation structures, and financial commitments. The meeting will seek to agree a shared plan for returning the school to a break-even budget over an appropriate timeframe without this compromising the quality of provision. Any plan will need to be phased appropriately. The local authority will maintain a quarterly review of progress against the plan alongside the school. Where the plan is working well and the deficit reduction is managed, the local authority will continue working with the school providing support and light touch monitoring of the progress until the school returns to break even.	
Schools facing significant, or growing debt, and without the ability to manage debt reduction and a recovery plan	

<p>Where discussions, and work with the school and governors, has not been able to secure the appropriate reduction in debt, or implementation of the agreed recovery plan, the local authority Head of Education, Senior ESA and Group Accountant, will hold a meeting with the school leadership, bursar, and chair of governors. This will involve discussion on how the local authority and school can manage the debt reduction plan. It may lead to a re-scoping of the strategy and engagement of the local authority in supporting and monitoring spending and the financial capacity building at the school. It will involve agreeing detail of the local authority's close monitoring of spending against the budget, including the provision of data and out-turns. It may involve agreeing local authority support at governing body financial sub committee meetings. This may include discussion on temporary removal of financial delegation, the re-allocation of financial and administrative resources. It could involve discussion with HR and the Senior ESA on staffing structures and school organisation. The specific actions taken will be dependent upon the specific circumstances of each school. These discussions will explore a range of options with governors and the school's leadership on consideration of a range of options to bring about the budget savings required.</p>	
<p>Where schools are unable to manage their finances and, following support and guidance, are unable to maintain and reduce their deficit, the local authority may exercise its responsibilities to intervene and remove financial delegation. This will involve formally writing to the governing body and outlining the local authority's plans. These could include removing financial authority, establishing agreed processes for the schools to follow in agreeing and authorising expenditure within set parameters. In exceptional circumstances, it could include managing the financial planning, accounting, and decisions on staffing directly from the local authority. If this action is taken, a strategy group will be established to include the school's Headteacher, chair of governors, school bursar and local authority Senior ESA and Group Accountant to agree the procedures and spending priorities. The intention would be to work with the school governors and leaders to ensure that any decisions met the debt reduction plan over an appropriate timeframe without this putting the quality of the school's provision at risk. It would –</p> <ul style="list-style-type: none"> • Involve close working with governors to ensure that there was transparency on budget plans and spending. • Involve dedicated financial resource funded from the school's budget and resources. • Involve working alongside the school's leadership to build capacity to enable the budget control to return to the school as soon as is practically possible and when the debt recovery plan is secure 	

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio 16 Gorffennaf 2021

Adroddiad Blynyddol Gwrth-Dwyll a Gwrth-Lygredd 2020/21		
Yr Argymhellion / Penderfyniadau Allweddol Sydd Eu Hangen: I dderbyn yr adroddiad.		
Y Rhesymau: I dderbyn Adroddiad Blynyddol Gwrth-Dwyll a Gwrth-Lygredd 2020/21.		
Ymgynghorwyd â'r pwyllgor craffu perthnasol: NADDO		
Angen i'r Bwrdd Gweithredol wneud penderfyniad: NAC OES Angen i'r Cyngor wneud penderfyniad: NAC OES		
YR AELOD O'R BWRDD GWEITHREDOL SY'N GYFRIFOL AM Y PORTFFOLIO: Cyng. David Jenkins		
Y Gyfarwyddiaeth: Gwasanathau Corfforaethol		
Enw Pennaeth y Gwasanaeth: Helen Pugh	Swyddi: Pennaeth Refeniw a Chydymffurfio Ariannol	Rhif ffôn: 01267 246223 Cyfeiriad e-bost: HLPugh@sirgar.gov.uk
Awdur yr Adroddiad: Helen Pugh		

EXECUTIVE SUMMARY

Governance & Audit Committee 16 July 2021

Annual Anti-Fraud and Anti-Corruption Report 2020/21

Carmarthenshire County Council has a zero-tolerance stance to all forms of fraud, corruption and theft, both from within the Council and from external sources. We recognise fraud can:

- Undermine the standards of public service that the Council is attempting to achieve;
- Reduce the level of resources and services available for the residents of Carmarthenshire; and
- Result in major consequences which reduce public confidence in the Council.

Good Corporate Governance requires that the Authority must demonstrate clearly that it is committed to dealing with fraud and corruption and will deal equally with perpetrators from inside (Members and Employees) and outside the Council.

This report provides a summary of the activities of the Council's Anti-Fraud functions for the 2020/2021 financial year.

The following report is attached:

Annual Anti-Fraud and Anti-Corruption Report 2020/21

DETAILED REPORT ATTACHED?

YES

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report:

Signed: H L Pugh – Head of Revenues and Financial Compliance

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
NONE	YES	YES	NONE	YES	NONE	NONE

Legal:

The Fraud Act affects both companies and individuals and is part of a wider initiative to combat the increasing problem of fraud.

Finance:

In monetary terms, fraud costs the country billions of pounds a year. It also affects the amount of money we have available to spend on providing public services.

Risk Management Issues:

The nature and scale of fraud risks must be established and assessed.

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below

Signed: H L Pugh – Head of Revenues and Financial Compliance

- 1.Scrutiny Committee: Not Applicable**
 - 2.Local Member(s): Not Applicable**
 - 3.Community / Town Council: Not Applicable**
 - 4.Relevant Partners: Not Applicable**
 - 5.Staff Side Representatives and other Organisations: Not Applicable**
- Corporate Management Team has been consulted with.**

**Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information
List of Background Papers used in the preparation of this report:**

Title of Document	File Ref No.	Locations that the papers are available for public inspection
Anti-Fraud and Anti-Corruption Strategy 2020-2025	~	https://democracy.carmarthenshire.gov.wales/documents/s44446/Report.pdf

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Cyngor Sir Gâr Carmarthenshire County Council

Anti-Fraud and Anti-Corruption Annual Report

2020-21

June 2021

Tudalen 73

Contents	Page
1. Introduction	2
2. Strategic Governance	2
3. Proactive Work	3
4. Prevention and Deterrence	4
5. Investigations	5
6. Case Information	8
Appendix 1: Audit Wales Report – CCC Action Plan	

1. Introduction

Carmarthenshire County Council is one of the largest unitary Authorities in Wales, and the largest local employer with over 8,000 staff. The Council owns significant assets, operates a range of systems and deals on a day-to-day basis with a wide range of contractors and customers. The diverse range and nature of services and activities coupled with the size of its operations and budgets inevitably put Carmarthenshire County Council at risk of fraud and corruption, from both internal and external sources.

Fraud is not a victimless crime and can affect us all.

The monetary cost – In monetary terms, fraud costs the country billions of pounds a year. It also affects the amount of money we have available to spend on providing public services.

The human cost – There are other not-so-obvious costs as a consequence of some frauds. For example, a consequence of Council Housing Tenancy Fraud is that available housing spaces are reduced thereby depriving families and vulnerable people on the waiting list.

Good Corporate Governance requires that the Authority clearly demonstrates its commitment to dealing with fraud and corruption and will deal equally with perpetrators from inside and outside the Council.

The culture of the Council is one of openness and the core values of Integrity, Taking Responsibility and Excellence support this. Carmarthenshire County Council is committed to the highest ethical and moral standards and is determined that the culture of the organisation is that of honesty, integrity and transparency, and fundamental to these core values is its commitment to combat fraud and corruption.

The overall responsibility for dealing with fraud and corruption within the Authority sits within the Revenues & Financial Compliance service in the Corporate Services Department; functions are shared between Internal Audit and a Specialist Unit within the Revenues team, which deals with all forms of Benefit Fraud; the Fraud team comprises of one Fraud Investigator and one Compliance and Visiting Officer. Additionally, the Consumer and Business Affairs service of the Authority is responsible for investigating suspected fraud arising from inappropriate trading.

This report provides a summary of the activities of the Anti-Fraud functions for the 2020/2021 financial year.

2. Strategic Governance

The Anti-Fraud and Anti-Corruption Strategy was approved by the Governance & Audit Committee on 16th October 2020. The Strategy has been actively promoted to Authority staff through a dedicated page on the Council's intranet and staff

news e-mails. Promotion of the Strategy and key messages and information to staff will continue.

The Authority has a close working relationship with Dyfed Powys Police (DPP) and has in place a Memorandum of Understanding, which establishes an agreed pathway for the Council to report criminal offences to DPP and outlines the agreed responsibilities of both parties.

The fraud risks facing the Authority have been reviewed and analysed; the information has been brought together into a Fraud Risk Register, which is continually monitored.

Quarterly Fraud Case Management meetings have been established between the Internal Audit team and the People Services Manager (HR). These meetings facilitate discussions between both parties to enable the controlled, effective sharing of information.

In 2019/20, Audit Wales undertook a national review exercise considering Fraud Arrangements across Wales; 'Raising Our Game - Tackling Fraud in Wales'. The Report identified 15 recommendations for improvement; whilst all 15 recommendations did not apply to Carmarthenshire County Council, 9 of them were relevant and actions to address the recommendations are in the process of being implemented. The action plan relating to the Audit Wales report can be seen at Appendix 1.

3. Proactive Work

Proactive work is designed to raise awareness of the risks of fraud and corruption within the Council, and their consequences. Developing a strong anti-fraud and anti-corruption culture within the organisation underpins all other work undertaken and is closely linked to the creation of a strong deterrent effect.

During 2020, Fraud Awareness Training was provided to a number of Council Staff and Members of the Executive Board and Governance & Audit Committee through use of the Teams meeting platform; the training was delivered by the Economic Crime Unit at DPP.

Ordinarily, face-to-face presentations are provided by the Fraud Investigator within the Revenues team, however, due to the Covid-19 pandemic, this hasn't been possible during 2020/21.

The Council has a dedicated Fraud and Corruption intranet page, which has recently been reviewed; the page has been designed to provide staff with information on the affects of fraud and, importantly, how to report any suspicions of fraud or corruption.

Internal Audit aims to provide a pro-active approach to fraud and staff are mindful of the potential for fraud in relation to all systems under review. All Internal Audit staff have received fraud awareness training.

4. Prevention and Deterrence

Work in this area is centred on discouraging individuals who may be tempted to commit fraud or corruption against the Authority and ensuring that opportunities for them to do so are minimised.

A key principle in preventing and deterring fraud and/or corruption is the 'fraud-proofing' of relevant policies and procedures. This process is intended to minimise the opportunity for economic crime to occur, by identifying and addressing potential risks or loopholes, and implementing measures to increase their resilience to such activities. There is no such thing as a completely fraud-proof policy or process, however a commitment to fraud-proofing reduces the risk and minimises the potential for a policy or procedure to be misinterpreted or for lack of clarity to be used as a defence. As such during 2020/21, activity in this area has focussed on the following key areas:

- Participation in the review of the Financial Procedure Rules
- Review and update of the Anti-Fraud and Anti-Corruption Strategy

As mentioned earlier within this report, a joint working practice has been established between Internal Audit and HR, through quarterly Fraud Case Management meetings, and ad-hoc meetings where required. Where credible information is received regarding a potential fraud threat, it is important that this is promptly and appropriately investigated, in order to reduce the risk to the Authority. Having this valuable meeting structure in place has allowed, and will continue to allow, for the effective sharing of information, enabling appropriate action to be undertaken promptly.

The Authority participates in the National Fraud Initiative (NFI) exercise, where data, including data on Payroll, Creditors, Housing Benefit, Pensions, Insurance Claims, Blue Badges and VAT issues, is matched nationally every 2 years to identify potential individual frauds. The exercise reviewing data nationally across Local Authorities and other Public Sector Organisations is being undertaken in 2021/22.

Intelligence reports and information are exchanged and shared from the National Anti-Fraud Network (NAFN) and colleagues in other Local Authorities as part of the Wales Fraud Officer's Group.

During the Covid-19 pandemic, a number of additional payments were made to individuals and businesses, for example in the form of free school meals payments and grants, via the Authority. Investigations into potentially fraudulent grant applications prevented substantial payments of support grants and identified some grants which had been fraudulently claimed owing to misrepresentation by

the applicant. The total of these grants being prevented and recovered amounted to £105,000, with one such case involving 4 grants paid to the same applicant across 3 separate Local Authorities, amounting to £85,000.

Furthermore, the Internal Audit section assisted in the processes to try to ensure that fraudulent payments were not claimed and paid, by utilising specialist software to identify duplicate claims, thus preventing erroneous payments being made.

Internal Audit undertakes a pro-active analysis of financial transactions linked to Payroll and Creditors to identify any potential anomalies for further investigation. The results of the analysis are reviewed and used to identify possible system weaknesses.

5. Investigations

The Anti-Fraud and Anti-Corruption Strategy sets out the Authority's zero-tolerance attitude towards fraud and corruption, its commitment to the rigorous investigation of all reports received, and the consistent application of appropriate sanctions.

A key aspect of effective counter fraud work is the thorough, impartial and professional investigation of suspicions as they arise.

The length and timescale of an investigation can vary considerably from case to case, with some cases being resolved in a matter of days and other, more complex cases taking months or even a number of years. Evidence and intelligence can be obtained from many sources such as the National Anti-Fraud Network which enables a legal gateway to requesting information from Banks, Building Societies, other financial institutions, DVLA, Utility providers, the Royal Mail, the Police, DWP, covert surveillance, and other government departments.

The following statistics outline **Corporate** fraud investigatory work undertaken during 2020/21:

Fraud Offence	Investigations
Fraud by False Representation	4
Fraud by Failure to Disclose Information	2
Fraud by Abuse of Position	4

The following statistics outline **Benefit Fraud** investigatory work undertaken during 2020/21:

A total of 234 referrals were received by the fraud team.

- 84 were accepted for fraud investigation, (a 66% decrease in the number of cases investigated during 2019/20)
- 131 of these were referred to the Department for Work & Pensions (DWP) for their own investigations.
- 19 were rejected

Fraud referrals, allegations and suspicions are received from various sources which can include anonymous telephone calls and letters, online and email referrals, staff in Revenues and other departments, The Police, DWP, Data Matching exercises etc.

The restrictions placed on duties due to the pandemic meant that covert risk assessments and covert surveillance were halted.

The inability to interview face to face had a major impact on several of our more serious cases which were joint investigations with colleagues in DWP.

In 2020/21 due to a change in working practices, the focus changed to prevention and detection rather than deterrent.

- A total of £70,756.59 in recoverable Housing Benefit overpayments was identified, an increase of 0.16% on the previous year.
- A total of £20,259.35 in Council Tax Reduction adjustments/overpayments was also identified from investigations, this being a 12.5% increase on 2019/20.
- A limited amount of work has been undertaken in respect of Council Tax investigations in 2020/21 as a new area of risk was identified within business rates grants.
- Although the proactive work around investigating Council tax single person discounts etc. ceased, a company called 'Datatank' were tasked with doing this exercise externally during this period.
- Council Tax charges and arrears identified from investigative work amounted to £5,153 in 2020/21.

It is expected that investigation work will increase in 2021/22 and that results will also incorporate positive outcomes from the bi-annual National Fraud Initiative (NFI) data matching exercise which is currently being undertaken.

The following statistics outline fraud investigatory work undertaken by the **Consumer and Business Affairs service** during 2020/21:

Fraud Act Prosecutions, which have either been completed or are currently in the Court System:	
Fraud Misrepresentation/Unfair Practices	7
Fraudulent Trading	6
Money Laundering	4

During the year, the Consumer and Business Affairs service received a total of 2,113 referrals for investigation, with the following outcomes recorded:

No of convictions completed (all)	18
No of cautions (all)	6
Money Laundering	4
Total detriment prevented (i.e., money that would be lost without Trading Standards intervention)	£2,267,852
Number of preventative / proactive press releases	14
Number of prosecution case press releases	6
Number of preventative/proactive literature distributed	11,090

In November 2018, following a complaint made in relation to the Llanelli Wellness & Life Science Village project, a detailed and complex nine month 2-year investigation was undertaken by the Police and no evidence of criminal offending was found in relation to the procurement process carried out by the Council. The investigation found the correct procurement guidelines were followed and overseen by specialist law firms. Independent procurement specialists supported the enquiry and provided expert advice which confirmed this position. This outcome demonstrates that the policies and procedures we have in place are sound and robust, and we are pleased to confirm that the project is still on course to be delivered.

6. Case Information

This section provides some examples of cases investigated during the year.

A complaint was made to a Housing Officer that the tenant of a property had moved out with her family and was no longer living at the claim address. The Housing Officer had made numerous attempts to contact the tenant without success, finally making contact and the tenant advising that she was staying with her Grandfather and was unsure when she would return.

The case was referred for fraud investigation by the Housing Officer.

Although we were unable to make any visits to the address or make door to door enquiries with neighbouring properties, a social media risk assessment was undertaken, and Facebook (FB) profiles were identified for both the tenant and her partner.

Inspection of timelines showed that the family had moved to Cyprus some 6 months previously which was shown by timeline posts and photographs posted on FB from Cyprus during the previous 6 months.

- Authorised Officer powers were used in obtaining a credit report for the tenant via the National Anti-Fraud Network and examination of this identified an active Barclays Bank account held in the tenant's name.
- Statements were obtained for this account using the appropriate legislation and analysis of these statements was used to identify the locations of transactions made during the period of the suspected fraud.

This analysis proved that the tenant had lived in Cyprus continually from October 2020 with the bank also providing a residential address for the account holder in Cyprus from the same date.

As a result of the investigation, the tenant's claims for Council Tax Reduction and Universal Credit were both cancelled, and adjustments/overpayments calculated.

The Council Tax liability was corrected, and the appropriate steps taken by the Housing department to secure the property and bring this back into available Housing stock.

An investigation was undertaken into a School Meals Clerk, employed at a Carmarthenshire County Council School. School Meals Clerks are responsible for appropriately administering and recording School Meals and School Meals income within their designated School. The process includes completing School Meals registers and submitting corresponding e-returns to the Authority. The information on the e-returns should tally to the income banked. Review of the School Meals registers, e-returns and bank information identified that income to the value of £4,691.30 had failed to be banked. Following conclusion of the investigation, a criminal case was opened, and criminal sanctions applied; the perpetrator was found guilty and ordered to repay £4,691 to the Authority and

conduct 100 hours community service. The School Meals Clerk is no longer employed by the Authority.

Further examples of fraud investigations undertaken relating to members of staff include:

- Abuse of the Flexi system
- Working elsewhere whilst off sick

During the year, the Consumer and Business Affairs service has investigated a variety of cases, including the following examples:

Unsafe / misrepresented PPE - *hand sanitiser not safe for use.*

Sale of puppies – *including fraudulent documents and fraudulent adverts.*

Rogue trading – *examples of conducting work where not required, overcharging for work, charging for work not complete and pressure sales.*

Fraudulent trading – *home improvement, gold bullion sales, Internet Protocol television (IPTV) sales – whereby the whole business is operated for the purpose of fraud.*

Helen Pugh
Head of Revenues & Financial Compliance

16th June 2021

Report Title: 'Raising Our Game' - Tackling Fraud in Wales

Issue date: July 2020

Council Response Form

Council action planned in response to the recommendations/proposals for improvement issued by the Wales Audit Office

Ref	Recommendation / Proposal for improvement	Council action planned in response to the recommendations/proposals for improvement issued by the WAO ACTION(S) INTENDED / UNDERWAY	Target date for completion of actions	Current Position	Responsible officer
R1	<p>Leadership and Culture</p> <p>The Welsh Government should enhance its strategic leadership of counter-fraud across the public service in Wales, playing a coordinating role where it can, while recognising that individual bodies remain responsible for their own counter-fraud activities.</p>	Not Applicable – WELSH GOVERNMENT	N/A	N/A	N/A
R2	<p>All public bodies should champion the importance of a good anti-fraud culture and actively promote its importance to give confidence to staff and members of the public that fraud is not tolerated</p>	<p>Carmarthenshire County Council's (CCC) Anti-Fraud and Anti-Corruption Strategy has been revised and was approved by the Audit Committee on 16th October 2020. The Strategy has had input from the Council's Corporate Management Team, PEB, Audit Wales, Dyfed Powys Police (DPP) and Trading Standards Colleagues.</p> <p>Over the coming weeks, the document and content will be actively promoted to give confidence to staff and members of the public that fraud is not tolerated.</p> <p>The potential for launching an e-learning module will also be explored.</p> <p>The importance of an anti-fraud culture and the need to actively promote the Authority's zero tolerance of fraud has already been identified within our business plan and is listed as a PIMS</p>	31-03-2021	<p>Complete.</p> <p>The Council's Anti-Fraud and Anti-Corruption Strategy has been, and will continue to be, actively promoted.</p> <p>Fraud and Cyber Awareness Training took place in October/November</p>	Head of Revenues & Financial Compliance

Tudalen 83

Ref	Recommendation / Proposal for improvement	Council action planned in response to the recommendations/proposals for improvement issued by the WAO ACTION(S) INTENDED / UNDERWAY	Target date for completion of actions	Current Position	Responsible officer
		<p>action; we agree and acknowledge that this is outstanding and requires implementation. Fraud and cyber awareness training has been arranged for CMT, Executive Board Members, Audit Committee Members and a number of Revenues & Financial Compliance staff. This training is to be provided by Dyfed Powys Police and will take place in October and November 2020.</p> <p>An Anti-Fraud and Anti-Corruption Annual Report is to be presented to CMT and to the Audit Committee; this reporting will commence for this current financial year.</p>		<p>2020.</p> <p>The Anti-Fraud and Anti-Corruption Annual Report for 2020/21 has been published and presented to CMT on 24th June 2021; the Report will be presented to the Governance & Audit Committee on 16th July 2021.</p>	
R3	<p>Risk management and Control framework</p> <p>All public bodies should undertake comprehensive fraud risk assessments, using appropriately skilled staff and considering national intelligence as well as organisation-specific intelligence.</p>	<p>A fraud risk register is currently under development.</p> <p>An accredited counter-fraud investigator is employed within the Resources Dept. who works closely with Dyfed-Powys Police and other enforcement agencies to share information and intelligence for the purpose of detecting, deterring and preventing fraud.</p>	31-12-2020	<p>Complete.</p> <p>The Fraud Risk Register has now been developed and is continually monitored and reviewed.</p>	Head of Revenues & Financial Compliance
Tudalen 84	<p>Fraud risk assessments should be used as a live resource and integrated within the general risk management framework to ensure that these risks are appropriately managed and escalated as necessary.</p>	<p>Once the Fraud Risk Register is fully developed, the register will be used as a live resource to ensure the risks are appropriately managed and escalated as necessary.</p>	31-03-2021	<p>Complete.</p> <p>The Fraud Risk Register has now been</p>	Head of Revenues & Financial Compliance

Ref	Recommendation / Proposal for improvement	Council action planned in response to the recommendations/proposals for improvement issued by the WAO ACTION(S) INTENDED / UNDERWAY	Target date for completion of actions	Current Position	Responsible officer
				July 2021.	
R6	Staff working across the Welsh public sector should receive fraud awareness training as appropriate to their role in order to increase organisational effectiveness in preventing, detecting and responding to fraud.	<p>Fraud and Cyber Awareness training has been arranged for CMT, Executive Board Members, Audit Committee Members and a number of Revenues & Financial Compliance staff. This training is to be provided by Dyfed Powys Police and will take place in October and November 2020.</p> <p>Fraud awareness training has been provided by the counter-fraud investigator across various departments including Benefits, Council Tax, Housing, Social Care and frontline staff. The training is reviewed and refresher sessions are provided which will also incorporate new members of staff.</p> <p>The potential for launching an e-learning module is to be explored.</p>	31-03-2021	<p>In Progress.</p> <p>Fraud and Cyber Awareness Training took place in October/November 2020.</p> <p>Face-to-face training was not undertaken during 2020/21 due to the Covid-19 pandemic. Appropriate training to recommence when possible.</p> <p>A fraud e-learning module is being explored.</p>	Head of Revenues & Financial Compliance
R7 Tudalen 86	Cases where fraud is identified and successfully addressed should be publicised to re-enforce a robust message from the top that fraud will not be tolerated.	<p>An Anti-Fraud and Anti-Corruption Annual Report is to be presented to CMT and to the Audit Committee; this reporting will commence for this current financial year. The report will include statistics relating to cases that have been investigated throughout the year.</p> <p>Where successful prosecutions are achieved, these cases will be publicised.</p>	31-03-2021	<p>Complete.</p> <p>The Anti-Fraud and Anti-Corruption Annual Report for 2020/21 has been published and presented to CMT on 24th June 2021; the Report will be presented to the Governance & Audit</p>	Head of Revenues & Financial Compliance

Ref	Recommendation / Proposal for improvement	Council action planned in response to the recommendations/proposals for improvement issued by the WAO ACTION(S) INTENDED / UNDERWAY	Target date for completion of actions	Current Position	Responsible officer
				<p>Committee on 16th July 2021.</p> <p>A number of successful prosecutions have been publicised during 2020/21.</p> <p>Publication of successful cases will continue.</p>	
R8	<p>Capacity and Expertise</p> <p>All public bodies need to build sufficient capacity to ensure that counter-fraud work is resourced effectively, so that investigations are undertaken professionally and in a manner that results in successful sanctions against the perpetrators and the recovery of losses.</p>	<p>The Authority currently has adequately qualified staff in place to appropriately deal with Counter Fraud work, investigations and sanctions.</p> <p>Furthermore, the Authority employs a number of accredited Financial Investigators with close working links to Dyfed Powys Police and the National Crime Agency.</p> <p>Further staffing resources will, however, be considered.</p>	31-03-2021	<p>Complete.</p> <p>The Authority currently has adequately qualified staff in place to appropriately deal with Counter Fraud work, investigations and sanctions.</p> <p>Further staffing resources have been considered, however, at this time, it is not deemed necessary to make changes to the staffing structure.</p>	Head of Revenues & Financial Compliance
Tudalen 87	All public bodies should have access to trained counter-fraud staff that meet recognised professional standards.	<p>This Recommendation/Proposal for Improvement has already been achieved by Carmarthenshire County Council.</p> <p>Professionally trained Counter Fraud staff in place.</p>	N/A	N/A	N/A

Ref	Recommendation / Proposal for improvement	Council action planned in response to the recommendations/proposals for improvement issued by the WAO ACTION(S) INTENDED / UNDERWAY	Target date for completion of actions	Current Position	Responsible officer
R10	All public bodies should consider models adopted elsewhere in the UK relating to the pooling /sharing of resources in order to maximise the availability of appropriately skilled staff.	<p>The Authority currently has adequately qualified staff in place to appropriately deal with Counter Fraud work, investigations and sanctions.</p> <p>Furthermore, the Authority employs a number of accredited Financial Investigators with close working links to Dyfed Powys Police and the National Crime Agency.</p> <p>Further staffing resources will, however, be considered. We will liaise with neighbouring Authorities to establish how their Counter Fraud function is resourced, giving due to consideration to models that could be adopted at CCC.</p> <p>We collaborate externally with Dyfed Powys Police (DPP) – an MOU is in place between CCC and DPP.</p>	31-03-2021	<p>Complete.</p> <p>The Authority currently has adequately qualified staff in place to appropriately deal with Counter Fraud work, investigations and sanctions.</p> <p>Liaison with neighbouring Authorities has taken place to establish how others resource the function. At this time, it is not deemed necessary to make changes to the staffing structure at CCC.</p>	Head of Revenues & Financial Compliance
R11	<p>Tools and Data</p> <p>All public bodies need to develop and maintain dynamic and agile counter-fraud responses which maximise the likelihood of a successful enforcement action and re-enforces the tone from the top that the organisation does not tolerate fraud.</p>	<p>This Recommendation/Proposal for Improvement has already been achieved by Carmarthenshire County Council.</p> <p>We collaborate externally with Dyfed Powys Police (DPP) – an MOU is in place between CCC and DPP. Our relations with DPP have been, and continue to be, strengthened through regular communication and consultation.</p> <p>The Corporate Management Team recently considered, strengthened and approved the revised Anti-Fraud and Anti-Corruption Strategy.</p> <p>Fraud is reflected clearly on the audit plan, demonstrating that fraud is being looked into and taken seriously.</p>	N/A	N/A	N/A

Tudalen 88

Ref	Recommendation / Proposal for improvement	Council action planned in response to the recommendations/proposals for improvement issued by the WAO ACTION(S) INTENDED / UNDERWAY	Target date for completion of actions	Current Position	Responsible officer
		These communications and collaborations will continue to ensure the likelihood of successful enforcement action is maximised and the tone from the top is reinforced that the organisation does not tolerate fraud.			
R12	All public bodies should explore and embrace opportunities to innovate with data analytics in order to strengthen both the prevention and detection of fraud.	<p>This Recommendation/Proposal for Improvement has already been achieved by Carmarthenshire County Council.</p> <p>Carmarthenshire County Council embraces opportunities to innovate with data analytics in order to strengthen both the prevention and detection of fraud. Examples of data analytics used:</p> <ul style="list-style-type: none"> - NFI - Datatank - AP Forensics - IDEA 	N/A	N/A	N/A
R13 Tudalen 89	<p>Collaboration</p> <p>Public bodies should work together, under the Digital Economy Act and using developments in data analytics, to share data and information to help find and fight fraud.</p>	<p>This Recommendation/Proposal for Improvement has already been achieved by Carmarthenshire County Council.</p> <p>Participation in collaborative working between Local Authorities and DWP in criminal fraud investigations, which includes sharing of information and intelligence through appropriate legal gateways.</p> <p>Examples of data analytics used:</p> <ul style="list-style-type: none"> - NFI - Datatank - AP Forensics 	N/A	N/A	N/A

Ref	Recommendation / Proposal for improvement	Council action planned in response to the recommendations/proposals for improvement issued by the WAO ACTION(S) INTENDED / UNDERWAY	Target date for completion of actions	Current Position	Responsible officer
		- IDEA			
R14	Reporting and Scrutiny Public bodies need to collate information about losses and recoveries and share fraud intelligence with each other to establish a more accurate national picture, strengthen controls, and enhance monitoring and support targeted action.	This Recommendation/Proposal for Improvement has already been achieved by Carmarthenshire County Council. Participation in collaborative working between Local Authorities and DWP in criminal fraud investigations, which includes sharing of information and intelligence through appropriate legal gateways.	N/A	N/A	N/A
R15	Audit committees must become fully engaged with counter-fraud, providing support and direction, monitoring and holding officials to account.	The Council's Anti-Fraud and Anti-Corruption Strategy has been revised was approved by the Audit Committee as its meeting on 16 th October 2020. An Anti-Fraud and Anti-Corruption Annual Report is to be presented to CMT and to the Audit Committee; this reporting will commence for this current financial year.	31-03-2021	Complete. The Council's Anti-Fraud and Anti-Corruption Strategy was approved by the Audit Committee as its meeting on 16 th October 2020. The Anti-Fraud and Anti-Corruption Annual Report for 2020/21 has been published and presented to CMT on 24th June 2021; the Report will be presented to the Governance & Audit Committee on 16th July 2021.	Head of Revenues & Financial Compliance

Tudalen 90

**Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
16 Gorffennaf 2021**

Pwnc:		
POLISI CWYNION		
Yr Argymhellion / Penderfyniadau Allweddol Sydd Eu Hangen:		
I rhoi cyflwyniad i Bolisi Cwynion Cyngor Sir Caerfyrddin a sut yr ymdrinnir â chwynion o fewn yr Awdurdod.		
I adolygu ac asesu Polisi Cwynion Corfforaethol y Cyngor er mwyn ystyried a yw'r Awdurdod yn gallu delio â chwynion yn effeithiol.		
Y Rhesymau:		
Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn ei gwneud yn ofynnol i Bwyllgorau Archwilio:		
a) adolygu ac asesu gallu'r Awdurdod i ddelio â chwynion yn effeithiol;		
b) gwneud adroddiadau ac argymhellion mewn perthynas â gallu'r Awdurdod i ddelio â chwynion yn effeithiol.		
Ymgynghorwyd â'r pwyllgor craffu perthnasol: NADDO		
Angen i'r Bwrdd Gweithredol wneud penderfyniad: NAC OES		
Angen i'r Cyngor wneud penderfyniad: NAC OES		
YR AELOD O'R BWRDD GWEITHREDOL SY'N GYFRIFOL AM Y PORTFFOLIO:		
Cyng. Mair Stephens		
Y Gyfarwyddiaeth: Adran y Prif Weithredwr		
Enw Pennaeth y Gwasanaeth: Noelwyn Daniel	Swyddi: Pennaeth TG a Pholisi Corfforaethol	Rhif ffôn: 01267 224127 Cyfeiriad e-bost: NDaniel@carmarthenshire.gov.uk
Awdur yr Adroddiad: John Tillman	Rheolwr Llywodraethu Gwybodaeth a Chwynion	jwtillman@carmarthenshire.gov.uk

EXECUTIVE SUMMARY
GOVERNANCE & AUDIT COMMITTEE
16 JULY 2021

Complaints Policy

1. BRIEF SUMMARY OF PURPOSE OF REPORT.

On 30th September 2020, the Public Services Ombudsman (PSOW) for Wales and its Complaints Standards Authority (CSA) formally launched a new Model Concerns & Complaints Policy (along with accompanying guidance):

<https://www.ombudsman.wales/complaints-standards-authority/>

Local authorities were given 6 months from the above date to implement this new Policy/process and submit an updated document to the PSOW. The Council met this deadline and a new Complaints Policy was approved by the Executive Board on 22nd March 2021. Following this, the policy was submitted to the CSA for confirmation of compliance. The Head of the CSA then wrote to the Chief Executive and Leader on 26th May 2021 confirming that the Council's Complaints Policy is deemed compliant.

The new policy does not represent a significant departure from our previous Complaints & Compliments Procedure and complaints handling processes. Nonetheless, key changes include:

- A commitment to providing a refund/reimbursement to complainants in certain circumstances – specifically, where a person had to pay for a service that the Council should have provided. This may have financial implications in cases where this may arise, which are difficult to quantify.
- An enhanced reporting requirement;
- A commitment to reporting all 'serious' complaints to senior management;
- It is stated in the guidance document that complaints that cannot be resolved at Stage 1 (informal response) within 10 working days *should* be escalated to Stage 2. However, it is unclear at the present time whether the Ombudsman would strictly enforce this, given the wording of the guidance. This will be kept under review.

Arrangements to implement these requirements are being progressed.

DETAILED REPORT ATTACHED?

YES

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report:

Signed: Noelwyn Daniel

Head of ICT & Corporate Policy

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
NONE	YES	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE

2. Legal

The Local Government and Elections (Wales) Act 2021 requires Audit Committees to:

- a) review and assess the authority's ability to handle complaints effectively;
- b) make reports and recommendations in relation to the authority's ability to handle complaints effectively

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below

Signed: Noelwyn Daniel

Head of ICT & Corporate Policy

(Please specify the outcomes of consultations undertaken where they arise against the following headings)

1. Scrutiny Committee

Recommendations / Comments:

Not applicable.

2. Local Member(s)

Name(s) of local member(s) and individual comments to be included, if appropriate.

Not applicable.

3. Community / Town Council

Name(s) of Town/Community Councils(s) and individual comments to be included, if appropriate

Not applicable.

4. Relevant Partners

Name(s) and individual comments to be included, if appropriate

Not applicable.

5. Staff Side Representatives and other Organisations

Name(s) and individual comments to be included, if appropriate

Not applicable.

EXECUTIVE BOARD PORTFOLIO
HOLDER(S) AWARE/CONSULTED

YES

Include any observations here

**Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information
List of Background Papers used in the preparation of this report:**

THESE ARE DETAILED BELOW

Title of Document	File Ref No.	Locations that the papers are available for public inspection
Carmarthenshire County Council Complaints Policy	N/A	https://www.carmarthenshire.gov.wales/media/3515/pdn0396_complaints_policy_english-1.pdf
CSA - Guidance for Public Service Providers on Implementing the Concerns and Complaints Policy	N/A	https://www.ombudsman.wales/complaints-standards-authority/
CSA - Concerns and Complaints Policy for Public Services Providers in Wales	N/A	https://www.ombudsman.wales/complaints-standards-authority/
CSA - Complaint Handling Processes – Statement of Principles	N/A	https://www.ombudsman.wales/complaints-standards-authority/

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Polisi Cwynion

Yn seiliedig ar bolisi enghreifftiol
Asiantaeth Safonau Cwynion

Fersiwn 5.0

sirgar.llyw.cymru

Cyngor **Sir Gâr**
Carmarthenshire
County Council

Tudalen 97

Rhagair

Mae'r polisi enghreifftiol wedi'i lunio ar gyfer darparwyr gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru. Mae'n cynrychioli safon ofynnol o ran ymdrin â chwynion ar gyfer cyrff cyhoeddus yng Nghymru.

Mae'r polisi'n cydymffurfio'n llawn â Rheoliadau Safonau'r Gymraeg.

Nodwch fod cyrff y GIG yng Nghymru yn cydymffurfio â Rheoliadau'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Trefniadau Pryderon, Cwynion ac Iawn) (Cymru) 2011, a elwir yn 'Gweithio i Wella'.

Pan fydd cynnwys y polisi hwn yn gwrthdaro â rheoliadau Gweithio i Wella, bydd y rheoliadau Gweithio i Wella yn cael blaenoriaeth, gan gynnwys pan gyfeirir at amserlenni.

Yn ogystal, mae Rheoliadau Gweithdrefn Gwynion y Gwasanaethau Cymdeithasol (Cymru) 2014 yn amlinellu'r weithdrefn ar gyfer ymdrin â chwynion am faterion Gwasanaethau Cymdeithasol yng Nghymru.

Polisi Cwynion Enghreifftiol

Mae Cyngor Sir Caerfyrddin yn ymrwymedig i ymdrin yn effeithiol ag unrhyw gwynion y gall fod gennych am ein gwasanaethau. Ein nod yw egluro unrhyw faterion y gallech fod yn ansicr yn eu cylch. Os yw'n bosibl, byddwn yn cywiro unrhyw gamgymeriadau y gallem fod wedi'u gwneud. Byddwn yn darparu unrhyw wasanaeth y mae gennych

hawl i'w gael ond y gwnaethom fethu â'i gyflawni. Os gwnaethom rywbeth yn anghywir, byddwn yn ymddiheuro a, lle bo hynny'n bosibl, yn ceisio unioni pethau ichi. Ein nod yw dysgu o'n camgymeriadau a defnyddio'r wybodaeth a gawn o'r cwynion i wella ein gwasanaethau.

Pryd y dylid defnyddio'r polisi hwn

Pan rydych yn cyflwyno cwyn inni, byddwn fel arfer yn ymateb ichi yn y modd y nodir yn y polisi hwn.

Fodd bynnag, weithiau gall fod gennych hawl statudol i apelio, er enghraifft ynghylch penderfyniadau cynllunio, dirwyon parcio neu benderfyniad i beidio â rhoi lle i'ch plentyn mewn ysgol benodol. Felly, mewn achosion o'r fath, yn hytrach nag ymchwilio i'ch pryder, byddwn yn egluro sut y gallwch apelio.

Os oes achosion cyfreithiol ar waith neu fath arall o ymchwiliad, efallai y bydd angen inni ohirio eich cwyn hyd nes y bydd y rhain wedi eu cwblhau.

Weithiau, efallai fod gennych bryder ynghylch materion nad ydynt yn cael eu cynnwys yn y polisi hwn. Mae enghreifftiau'n cynnwys, ond heb eu cyfyngu i:

- Hawliadau yswiriant
- Cwynion am Ysgol, Cyngorydd Sir, Cyngorau Tref a Chymuned
- Cwynion am Wasanaethau Cymdeithasol
- Materion cyflogaeth, gan gynnwys pryderon ynghylch

gweithwyr y Cyngor y tu allan i'r gweithle nad ydynt yn gysylltiedig â darparu gwasanaeth

- Adroddiadau ynghylch ymddygiad gwrthgymdeithasol
- Honiadau o gamymddwyn difrifol a gweithgareddau troseddol gan swyddog

Bydd y Tîm Cwynion yn hapus i roi cyngor ynghylch sut i erlid cwyn fel hwn a rhoi cyngor clir ynghylch math a chwmpas y cwynion y gallwn eu hystyried.

I gael gwybodaeth benodol ar sut i wneud cwyn ynghylch Gwasanaethau Cymdeithasol, ewch i'n tudalen we Cwynion a Chanmoliaeth Gwasanaethau Gofal Cymdeithasol [Cwynion a Chanmoliaeth Gwasanaethau Gofal Cymdeithasol](#)

Nid yw'r polisi hwn yn berthnasol i Ryddid Gwybodaeth, Cais gan Wrthrych y Data neu unrhyw faterion eraill yn ymwneud â hawl i wybodaeth. Cysylltwch â drg@sirgar.co.uk mewn perthynas â'r materion hyn.

A ydych yn gofyn inni ddarparu gwasanaeth?

Os ydych yn cysylltu â ni er mwyn gofyn am wasanaeth, er enghraifft rhoi gwybod am olau stryd diffygiol neu ofyn am apwyntiad, nid yw'r polisi hwn yn berthnasol.

Fodd bynnag, os ydych yn gwneud cais am wasanaeth ac yna nid ydych yn fodlon â'n hymateb, byddwch yn gallu rhoi gwybod am eich cwyn fel y disgrifir isod.

Cam 1 - datrysiad anffurfiol

Os yw'n bosibl, credwn ei bod yn well ymdrin â phethau ar unwaith. Os oes gennych gŵyn, trafodwch hyn â'r unigolyn rydych yn ymdrin ag ef. Byddant yn ceisio'i ddatrys ichi yn y fan a'r lle.

Bydd y Tîm Cwynion yn cael gwybod am unrhyw gwynion a byddant yn cynorthwyo â'r gwaith o gydlyn ymateb.

Ar y cam hwn, ein nod yw ymdrin â'ch cwyn mor gyflym â phosibl a chyn pen 10 niwrnod gwaith.

Os oes unrhyw wersi i'w dysgu wrth fynd i'r afael â'ch cwyn, bydd yr aelod o staff a oedd wedi ymdrin â'ch cwyn yn tynnu sylw'r Tîm Cwynion atynt.

Os nad yw'n bosibl datrys eich cwyn ar y cam hwn, gallwch ofyn am ymchwiliad swyddogol.

Sut i gyflwyno cwyn

Gallwch gwyno yn un o'r ffyrdd canlynol:

- Defnyddiwch y ffurflen ar ein gwefan, sef www.sirgar.llyw.cymru.
- Anfonwch neges e-bost atom: cwynion@sirgar.gov.uk
- Gofynnwch i'r unigolion rydych eisoes mewn cysylltiad ag ef am gopi o'n ffurflen.
- Cysylltwch â'n Tîm Cwynion drwy ffonio 01267 224488 os ydych am gwyno dros y ffôn.
- Ysgrifennwch atom:

Y Tîm Cwynion

Cyngor Sir Caerfyrddin
Neuadd y Sir
Caerfyrddin
SA31 1JP

Rydym yn anelu at ddarparu ffurflenni cwynion ym mhob un o'n canolfannau gwasanaethau cwsmeriaid, manau cyhoeddus a hefyd mewn lleoliadau priodol yn ein llyfrgelloedd a'n canolfannau hamdden.

Mae copïau o'r polisi hwn a'r ffurflen gwyno ar gael yn Gymraeg ac mewn ieithoedd eraill, ac ar ffurf sain a phrint bras ar gais.

Ymdrin â'ch cwyn

- Byddwn yn cydnabod eich cwyn yn ffurfiol cyn pen 5 niwrnod gwaith ac yn rhoi gwybod ichi sut rydym yn bwriadu ymdrin ag ef.
- Byddwn yn gofyn ichi ddweud wrthym sut yr hoffech inni gyfathrebu â chi ac a oes gennych unrhyw ofynion penodol, er enghraifft os oes angen ichi gael dogfennau mewn print bras.
- Byddwn yn ymdrin â'ch cwyn yn agored ac yn onest.
- Byddwn yn sicrhau nad yw eich ymwneud â ni yn y dyfodol yn dioddef oherwydd eich bod wedi gwneud cwyn.

Fel arfer, byddwn yn gallu edrych ar eich cwyn yn unig os ydych yn rhoi gwybod inni amdano cyn pen 6 mis. Mae hyn oherwydd ei bod yn well ymchwilio i'ch cwyn tra bo'r materion yn dal i fod yn eglur ym meddyliau pawb.

Mewn achosion prin iawn, mae'n bosibl y byddwn yn gallu edrych ar gwynion sy'n dod i'n sylw yn hwyrach na hyn. Ond bydd yn rhaid ichi egluro pam nad ydych wedi gallu dod ag ef i'n sylw yn gynharach a bydd angen inni gael digon o wybodaeth ynghylch y mater er mwyn ein galluogi i roi ystyriaeth lawn iddo. Mewn unrhyw achos, ni fyddwn yn ystyried unrhyw gŵyn am faterion a ddigwyddodd fwy na thair blynedd yn ôl.

Os ydych yn cwyno ar ran rhywun arall, bydd angen iddynt gydsynio eich bod yn gweithredu ar eu rhan.

Beth os oes mwy nag un corff ynghlwm â'r mater?

Os yw eich cwyn yn cwmpasu mwy nag un corff, er enghraifft Cymdeithas Dai a'r Cyngor o ran ymdrin â mater sy'n ymwneud â niwsans sŵn, byddwn fel arfer yn gweithio gyda nhw i benderfynu pwy ddylai arwain wrth ymdrin â'ch pryderon. Yna byddwch yn cael enw'r unigolyn sy'n gyfrifol am gyfathrebu â chi wrth inni ystyried eich cwyn.

Os yw'r gŵyn am gorff sy'n gweithio ar ein rhan, er enghraifft contractwyr atgyweirio tŷ, gweithredwyr Canolfan Ailgyrchu Gwastraff y Cartref neu gyfleuster cyhoeddus canol tref, efallai y byddwch yn dymuno trafod y mater yn anffurfiol â nhw yn gyntaf. Fodd bynnag, os ydych am gwyno'n ffurfiol, byddwn yn ymchwilio i hyn ein hunain ac yn ymateb ichi.

Cam 2 - ymchwiliad ffurfiol

Byddwn yn dweud wrthyhch pwy rydym wedi gofyn iddynt roi sylw i'ch cwyn. Os yw eich cwyn yn syml, byddwn fel arfer yn gofyn i rywun o'r maes gwasanaeth perthnasol i roi sylw iddo ac ymateb ichi. Os yw'n fwy difrifol, efallai y byddwn yn defnyddio rhywun o rywle arall yn y Cyngor neu mewn rhai achosion efallai y byddwn yn penodi ymchwilydd annibynnol.

Byddwn yn amlinellu ein dealltwriaeth o'ch cwyn ac yn gofyn ichi gadarnhau ein bod yn gywir. Byddwn hefyd yn gofyn ichi ddweud wrthym pa ganlyniad rydych yn gobeithio'i gael.

Fel arfer bydd angen i'r unigolyn sy'n rhoi sylw i'ch cwyn weld y ffeiliau sydd gennym sy'n berthnasol i'ch cwyn. Os nad ydych am i hyn ddigwydd, mae'n bwysig eich bod yn dweud hyn wrthym.

Os oes ateb syml i'ch problem, mae'n bosibl y byddwn yn gofyn ichi a ydych yn hapus i dderbyn hyn. Er enghraifft, pan ofynnoch am wasanaeth a gallwn weld ar unwaith y dylech fod wedi'i gael, byddwn yn cynnig darparu'r gwasanaeth yn hytrach nag ymchwilio a chreu adroddiad.

Byddwn yn anelu at ddatrys cwynion mor gyflym â phosibl a byddwn yn disgwyl ymdrin â'r mwyafrif helaeth cyn pen 20 diwrnod gwaith. Os yw eich cwyn yn fwy cymhleth, byddwn yn gwneud y canlynol:

- Rhoi gwybod ichi o fewn y cyfnod hwn pam rydym yn credu y gall gymryd mwy o amser i ymchwilio.
- Dweud wrthyhch pa mor hir rydym yn disgwyl iddo gymryd.
- Rhoi gwybod ichi lle rydym arni o ran yr ymchwiliad, a
- Rhoi diweddariadau rheolaidd ichi, gan gynnwys dweud wrthyhch a all unrhyw ddatblygiadau newid ein hamcangyfrif gwreiddiol.

Bydd yr unigolyn sy'n ymchwilio i'ch cwyn yn anelu at gadarnhau'r ffeithiau yn gyntaf.

Bydd maint yr ymchwiliad yn dibynnu ar ba mor gymhleth a pha mor ddifrifol yw'r materion a godwyd gennych. Mewn achosion cymhleth, byddwn yn llunio cynllun ymchwilio.

Mewn rhai achosion, efallai y byddwn yn gofyn am gael cwrdd â chi i drafod eich cwyn.

Yn achlysurol, efallai y byddwn yn awgrymu cyfryngu neu ddull arall i geisio datrys anghydfodau.

Byddwn yn edrych ar dystiolaeth berthnasol. Gallai hyn gynnwys gwybodaeth rydych wedi ei darparu, ein ffeiliau achos, nodiadau o sgysiau, llythyrau, negeseuon e-bost neu beth bynnag a all fod yn berthnasol i'ch cwyn benodol. Os bydd angen, byddwn yn siarad â'r staff neu bobl eraill sydd ynghlwm â'r mater ac yn edrych ar ein polisïau, unrhyw hawliau cyfreithiol a chanllawiau.

Canlyniad

Os byddwn yn ymchwilio'n ffurfiol i'ch cwyn, byddwn yn rhoi gwybod ichi ynghylch yr hyn y byddwn yn ei ddarganfod. Os bydd angen, byddwn yn llunio adroddiad. Byddwn yn egluro sut a pham y daethpwyd i'n casgliadau.

Os byddwn yn gweld ein bod wedi gwneud camgymeriad, byddwn yn dweud wrthyhch beth ddigwyddodd a pham.

Os byddwn yn darganfod bod diffyg yn ein systemau neu'r ffordd rydym yn gweithredu, byddwn yn dweud wrthyhch beth ydyw a sut rydym yn bwriadu newid pethau er mwyn iddo beidio â digwydd eto.

Os ydym yn gwneud camgymeriad, byddwn bob amser yn ymddiheuro amdano.

Unioni'r mater

Os na wnaethom ddarparu gwasanaeth ichi y dylech fod wedi'i gael, byddwn yn anelu at ei ddarparu yn awr, os yw hynny'n bosibl. Os na wnaethom rywbeth yn dda, byddwn yn ceisio'i gywiro. Os ydych ar eich colled o ganlyniad i gamgymeriad a wnaethpwyd gennym ni, byddwn yn ceisio eich rhoi yn y sefyllfa y byddech wedi bod ynddi pe baem wedi gwneud pethau'n iawn.

Os oedd yn rhaid ichi dalu am wasanaeth eich hun, pan ddylem fod wedi'i darparu ar eich cyfer, neu os oeddech yn gymwys i gael cyllid nad oeddech wedi'i gael, byddwn yn ceisio ad-dalu'r gost.

Yr Ombwdsmon

Os nad ydym yn llwyddo i ddatrys eich cwyn, gallwch gwyno wrth Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru. Mae'r Ombwdsmon yn annibynnol o holl gyrff y llywodraeth a gall edrych ar eich cwyn os ydych yn credu bod y canlynol wedi digwydd ichi yn bersonol, neu i'r unigolyn rydych yn cwyno ar ei ran:

- Eich bod cael triniaeth annheg neu wedi cael gwasanaeth gwael drwy ryw fethiant ar ran y darparwr gwasanaeth.
- Eich bod wedi bod o dan anfantais yn bersonol gan fethiant yn y gwasanaeth neu eich bod wedi cael eich trin yn annheg.

Mae'r Ombwdsmon fel arfer yn disgwyl eich bod yn dod â'ch cwyn at ein sylw ni yn gyntaf, ac yn rhoi cyfle inni unioni'r sefyllfa. Gallwch gysylltu â'r Ombwdsmon drwy:

- Ffonio: **0300 790 0203**
- Anfon neges e-bost: **holwch@ombwdsmon.cymru**
- Y wefan: **www.ombwdsmon.cymru**
- Ysgrifennu at: **Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru**
1 Ffordd yr Hen Gae, Pencoed CF35 5LJ

Mae sefydliadau eraill ar gael hefyd sy'n rhoi ystyriaeth i gwynion. Er enghraifft, mae Comisiynydd y Gymraeg yn ymdrin â chwynion am wasanaethau yng Nghymru. Gallwn roi cyngor ichi am sefydliadau o'r fath.

Dysgu gwersi

Rydym yn trin eich cwynion o ddifri ac yn ceisio dysgu o unrhyw gamgymeriadau rydym wedi'u gwneud. Mae ein Tîm Rheoli Corfforaethol yn ystyried crynodeb o'r holl gwynion bob chwarter ac yn cael gwybod am yr holl gwynion difrifol. Mae ein Pwyllgor craffu hefyd yn ystyried ein hymatebion i gwynion ddwywaith y flwyddyn. Rydym yn rhannu crynodeb (dienw) o'r wybodaeth am gwynion a ddaeth i law a chanlyniadau cwynion gyda'r Ombwdsmon yn rhan o'n hymrwymiad i atebolrwydd a dysgu o'n cwynion.

Pan fo angen gwneud newidiadau sylweddol, byddwn yn datblygu cynllun gweithredu sy'n amlinellu'r hyn y byddwn yn ei wneud, pwy fydd yn ei wneud a pha bryd y byddwn yn bwriadu ei wneud. Byddwn yn rhoi gwybod ichi pan fydd y newidiadau rydym wedi addo eu gwneud wedi cael eu cwblhau.

Beth os oes angen cymorth arnoch?

Bydd ein staff yn ceisio eich helpu i roi gwybod inni am eich cwyn. Os oes angen cymorth ychwanegol arnoch, byddwn yn ceisio eich rhoi mewn cysylltiad â rhywun a all helpu. Efallai yr hoffech gysylltu â sefydliadau megis Cyngor ar Bopeth, Age Cymru neu Shelter a fydd yn gallu eich cynorthwyo o bosibl.

Gallwch hefyd ddefnyddio'r polisi cwynion hwn os ydych o dan 18 oed. Os oes angen cymorth arnoch, gallwch siarad â

rhywun ar y Llinell Gymorth Meic.

- Rhif ffôn: **0808 802 3456**
- Gwefan: **www.meiccymru.org**
neu cysylltwch â Chomisiynydd Plant Cymru. Y manylion cyswllt yw:
- Rhif Ffôn: **0808 801 1000**
- Cyfeiriad e-bost: **post@complantcymru.org.uk**
- Gwefan: **www.complantcymru.org.uk**

Beth rydym yn ei ddisgwyl gennych chi

Ar adegau helbulus neu ofidus, efallai y bydd rhai pobl yn ymddwyn yn groes i'w cymeriad. Efallai y bu amgylchiadau annifyr neu ofidus a arweiniodd at gŵyn. Nid ydym yn ystyried ymddygiad yn annerbyniol oherwydd bod rhywun yn ymddwyn mewn modd grymus neu benderfynol yn unig.

Credwn fod gan yr holl achwynwyr yr hawl i gael eu clywed,

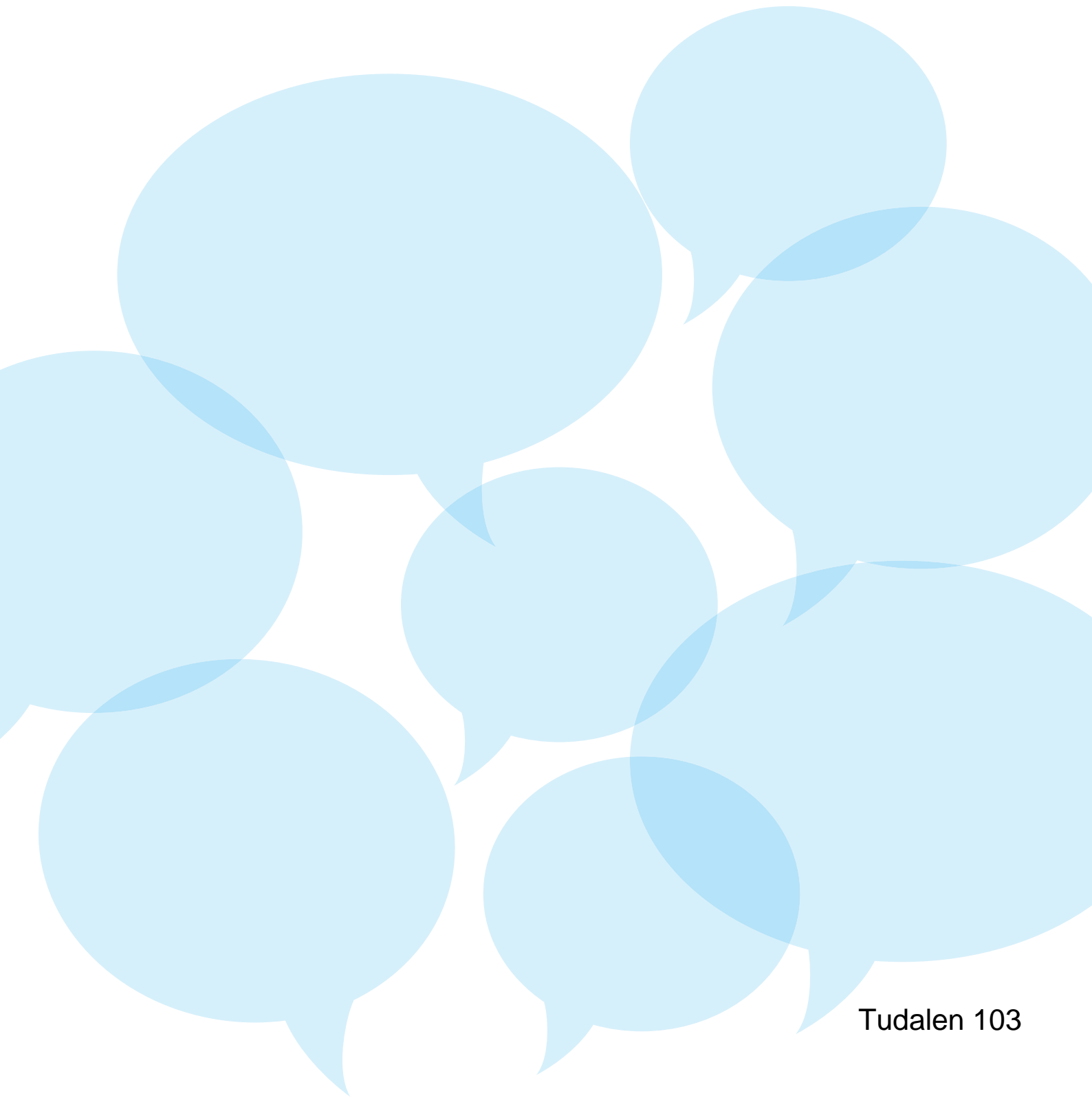
eu deall a'u parchu. Fodd bynnag, rydym hefyd yn credu bod gan ein staff yr un hawliau. Felly, rydym yn disgwyl ichi fod yn gwrtais ac yn foneddigaidd wrth ymwneud â ni. Ni fyddwn yn goddef ymddygiad ymosodol na sarhaus, gofynion afresymol neu ddyfalbarhad afresymol. Mae gennym bolisi ar wahân i reoli sefyllfaoedd pan fo gweithrediadau rhywun yn annerbyniol.

Datganiad cydraddoldeb

Mae angen i'r holl weithwyr fabwysiadu dull cadarnhaol, agored a theg a sicrhau y cydymffurfir â **Pholisi Cydraddoldeb ac Amrywiaeth yr Awdurdod** a'i gymhwyso'n gyson i bawb heb ystyried hil, lliw, cenedl, tarddiad ethnig neu genedlaethol, anabledd, crefydd a chred neu ddiffyg cred, oedran, rhyw, ailbennu rhywedd, hunaniaeth o ran rhywedd a mynegiant rhywedd,

cyfeiriadedd rhywiol, beichiogrwydd neu famolaeth, statws priodas neu bartneriaeth sifil.

Yn ogystal, mae Safonau'r Gymraeg yn gofyn inni 'sicrhau nad yw'r iaith yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg' a dylid defnyddio'r egwyddor hon wrth gymhwyso'r polisi hwn.

Atodiad A

Ffurflen gwyno

Gellir cwblhau'r ffurflen hon ar-lein neu drwy fynd i'n gwefan: www.sirgar.llyw.cymru

Nodwch: Yr unigolyn a gafodd profiad o'r broblem ddylai lenwi'r ffurflen hon fel arfer. Os ydych yn llenwi'r ffurflen ar ran rhywun arall, cwblhewch Adran B.

A: Eich manylion

Nodwch beth yw'r ffordd orau o gysylltu â chi: _____

Eich gofynion: os yw ein ffordd arferol o ymdrin â chwynion yn ei gwneud yn anodd ichi ddefnyddio ein gwasanaeth, er enghraifft, os nad Cymraeg neu Saesneg yw eich iaith gyntaf neu os ydych am ymgysylltu â ni mewn ffordd benodol, rhowch wybod inni er mwyn inni allu trafod sut y gallwn eich helpu.

Cyfenw:

Enwau cyntaf:

Teitl:

Cyfeiriad a chôd post:

Cyfeiriad e-bost:

Rhif Ffôn Cyswllt (dydd):

B: Cwyno ar ran rhywun arall:**Manylion yr unigolyn:**

Nodwch fod yn rhaid inni fod yn fodlon bod gennych yr awdurdod i weithredu ar ran yr unigolyn sydd wedi cael y broblem.

Enw'r unigolyn yn llawn:

Cyfeiriad a chôd post:

Beth yw eich perthynas â'r unigolyn?:

Pam rydych yn cwyno ar ei ran?:

C: Ynghylch eich cwyn (defnyddiwch ddalen(nau) ar wahân i barhau i nodi eich atebion i'r cwestiynau canlynol os oes angen)

Enw'r adran/is-adran/gwasanaeth rydych yn cwyno amdano/amdani:
Beth ydych chi'n credu y gwnaethon nhw'n anghywir, neu y gwnaethon nhw fethu ei wneud?
Disgrifiwch sut rydych yn bersonol wedi dioddef neu sut y mae hyn wedi effeithio arnoch:
Beth, yn eich barn chi, y dylid ei wneud i unioni'r mater?
Pryd y daethoch yn ymwybodol o'r broblem gyntaf?
A ydych chi eisoes wedi cyflwyno eich pryder i staff y rheng flaen sy'n gyfrifol am ddarparu'r gwasanaeth? Os felly, rhowch fanylion cryno ynghylch sut a phryd y gwnaethoch hyn:
Os oes mwy na chwe mis wedi bod ers ichi ddod yn ymwybodol o'r broblem, nodwch pam nad ydych wedi cwyno cyn hyn:

Os oes gennych unrhyw ddogfennau i gefnogi'ch pryder/cwyn, atodwch nhw gyda'r ffurflen hon.

Llofnod: _____

Dyddiad: _____

Pan fyddwch wedi cwblhau'r ffurflen hon, anfonwch hi at:

Y Tîm Cwynion

Cyngor Sir Caerfyrddin, Neuadd y Sir, Caerfyrddin SA31 1JP

Cyfeiriad-bost: cwynion@sirgar.gov.uk

Rhif ffôn: **01267 224488**

**Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
16 Gorffennaf 2021**

Diweddariad Rhaglen Waith Archwilio Cymru
Yr Argymhellion / Penderfyniadau Allweddol Sydd Eu Hangen: I nodi Diweddariad Rhaglen Waith Archwilio Cymru.
Y Rhesymau: Nodi Diweddariad Rhaglen Waith Archwilio Cymru.
Ymgynghorwyd â'r pwyllgor craffu perthnasol: NADDO
Angen i'r Bwrdd Gweithredol wneud penderfyniad: NAC OES Angen i'r Cyngor wneud penderfyniad: NAC OES
YR AELOD O'R BWRDD GWEITHREDOL SY'N GYFRIFOL AM Y PORTFFOLIO: Cyng. David Jenkins
Y Gyfarwyddiaeth: Gwasanaethau Corfforaethol Awdur yr Adroddiad: Archwilio Cymru

EXECUTIVE SUMMARY

Governance & Audit Committee 16 July 2021

Audit Wales Work Programme Update

1. BRIEF SUMMARY OF PURPOSE OF REPORT.

To provide an update on the Audit Wales Work Programme.

DETAILED REPORT ATTACHED?

YES

IMPLICATIONS

The report is an Audit Wales Report and any implications are detailed within the report.

Audit Wales Work Programme and Timetable – Carmarthenshire County Council

Quarterly Update: 30 June 2021

Financial Audit work

Description	Scope	Timetable	Status
Audit of the Council's 2020-21 statement of accounts	To provide an audit opinion on the Council's 2020-21 statement of accounts.	Report to those charged with governance to be presented to the Audit Committee meeting on 24 September 2021.	In progress
Audit of the Dyfed Pension Fund's 2020-21 statement of accounts	To provide an audit opinion on Dyfed Pension Fund's 2020-21 statement of accounts.	Report to those charged with governance to be presented to the Audit Committee meeting on 12 October 2021.	In progress
Limited Assurance Audit on Burry Port Harbour Authority's 2020-21 Annual Return	To provide a limited assurance audit opinion on Burry Port Harbour's 2020-21 annual return.	Report to be presented to the Audit Committee meeting on 24	In progress

		September 2021.	
Grant Claim Audits	To complete the Audit of the following grant claims: <ul style="list-style-type: none"> • Housing Benefit Subsidy • National Domestic Rates Return • Teacher's Pension • NHS Pooled Budget return • NHS Money Transfers 	Work to be completed October 2021 to January 2022	Not yet started

Performance Audit work

2019-20 Performance Audit Work	Scope	Timetable	Status
Review of Planning Services	To review if the planning service is meeting its own objectives, and supporting the Council in the delivery of its overall objectives	Draft report issued Spring/Summer 2021	Draft report issued to Council June 2021

2020-21 Performance Audit Work	Scope	Timetable	Status
Financial Sustainability	A project common to all local councils that will assess financial sustainability in light of current and anticipated future challenges building on work undertaken during 2019-20.	Reporting Summer 2021	Draft report to be issued to Council July 2021 National Summary Report due to be

			published August 2021
Review of Waste Services	To reviewed whether the Council has in place proper arrangements to plan and deliver its waste services sustainably	Draft report issued Spring/Summer 2021	Draft report issued to Council June 2021

2021-22 Performance audit work	Scope	Timetable	Status
Well-being of Future Generations Act (Wales) 2015 (WFG Act) examinations	We will seek to integrate the delivery of our WFG examinations of steps to deliver well-being objectives with our other audit work. We will discuss this with the Council as we scope and deliver the audit projects listed in this plan.	N/A	N/A
Improvement reporting audit	Audit of discharge of duty to publish an assessment of performance.	Autumn 2021	Not started
Assurance and Risk Assessment	<p>Project to identify the level of audit assurance and/or where further audit work may be required in future years in relation to risks to the Council putting in place proper arrangements to secure value for money in the use of resources.</p> <p>At Carmarthenshire County Council the project is likely to focus on:</p> <ul style="list-style-type: none"> • financial position • self-assessment arrangements • recovery planning • implications of the Local Government and Elections (Wales) Act • carbon reduction plans 	April 2021- March 2022	Ongoing

	We will also follow up on some of the proposals for improvement issued in earlier Audit Wales' reports.		
Springing Forward – Examining the building blocks for a sustainable future	As the world moves forward, learning from the global pandemic, this review looks at how effectively councils are strengthening their ability to transform, adapt and maintain the delivery of services, including those delivered in partnership with key stakeholders and communities.	Planned for Autumn 2021 onwards – to be confirmed following scoping	Project scoping

Local government national studies planned / in progress

Study	Scope	Timetable	Status	Fieldwork planned at Carmarthenshire County Council
Town Centre Regeneration	Review of how local authorities and their partners are addressing town centre regeneration	Publication September 2020	Drafting	N/A
Direct Payments	Review of how local authorities manage and promote the use of direct payments	Publication Autumn 2021	Fieldwork complete; survey of recipients and providers currently underway	No – work being delivered via Direct Payment Forum and a selection of follow up interviews
Emergency Services	Review of how well emergency services (blue light) collaborate	Publication Autumn 2021	Fieldwork until end of July	No

Follow up on People Sleeping Rough	Review of how local authorities responded to the needs of people sleeping rough during the pandemic following up on the AGWs report of July 2020	TBC	Project set up	No – work being delivered via Homelessness and Supporting People Forum
Poverty	Understanding how local authorities ensure they deliver their services to minimise or reduce poverty.	TBC	Project set up	TBC
Social Enterprises	Review of how local authorities are supporting and utilising social enterprises to deliver services	TBC	Project set up	TBC
Community Resilience	Review of how local authorities can build greater resilience in communities	TBC	Project set up	TBC

Estyn

Estyn planned work 2021-22	Scope	Timetable	Status
----------------------------	-------	-----------	--------

Local Government Education Services Inspections	Estyn have worked closely with Directors of Education to review their inspection guidance for local government education services to reflect the experiences of the pandemic. The updated guidance (published on 1 July) will be piloted on the first inspection and feedback will be sought on whether any further refinements need to be made.	LGES inspections to resume from late Autumn term	N/A
Curriculum Reform thematic review	Regional consortia and local authority support for curriculum reform.	Evidence collecting in Sept/Oct - publish in early February	N/A

Care Inspectorate Wales (CIW)

CIW planned work 2021-22	Scope	Timetable	Status
Assurance	CIW will be completing its work on Assurance Checks including publication of a national overview report.	July – September 2021	In progress
National review	Support for disabled children and their families.	tbc	In progress - Drafting report
Follow-up	CIW will be following up on areas for improvement identified in the Assurance Checks or through risk based inspection activity with individual local authorities where necessary.	tbc	Not yet started

Inspection	Risk based inspection activity will continue where required.	tbc	No inspections are scheduled at this time
-------------------	--	-----	---

Audit Wales national reports and other outputs published since 1 April 2021

Report title	Publication date and link to report
NHS finances data-tool 2020-21	June 2021
Rollout of the COVID-19 vaccination programme in Wales	June 2021
Quality governance arrangements at Cwm Taf UHB – follow up	May 2021
Welsh Health Specialised Services Committee governance arrangements	May 2021
At your Discretion - Local Government Discretionary Services	April 2021
Procuring and Supplying PPE for the COVID-19 Pandemic	April 2021

Audit Wales National reports and other outputs due to be published during 2021-22 (and other work in progress/planned)¹

Title	Anticipated publication date
-------	------------------------------

¹ We will continue to keep our plans under constant review, taking account of the evolving external environment, our audit priorities, the context of our own resourcing and the capacity of audited bodies to engage with us. This includes maintaining some flexibility so that we can respond to developments in Welsh Government policy and areas of possible interest for a new Public Accounts Committee following the Senedd elections.

NHS waiting times data-tool	July 2021
Supporting NHS staff well-being	August 2021
Administration of student finance	August 2021
Care home commissioning	August 2021
Picture of Public Services	September 2021
Warm Homes Programme	September 2021
Welsh Government accounts commentary	Autumn 2021
Welsh Government workforce	Autumn 2021
Orthopaedic services	Autumn 2021
Unscheduled care	Autumn 2021
Collaborative arrangements for managing local public health resources	Autumn 2021
Welsh Government setting of well-being objectives	Autumn 2021
Curriculum reform	Winter 2021
COVID response & recovery / Welsh Government grants management	TBC
Equality impact assessment	TBC
Climate change – baseline review	TBC

NHS structured assessment 2021 summary commentary	TBC
Affordable housing	TBC
Broadband infrastructure	TBC
Flood risk management	TBC

Forthcoming Good Practice Exchange events and publications

Title	Anticipated publication/event date
Town Centre Regeneration	September 2 nd 2021
The Good Practice Exchange Team are currently in the process of finalising the programme of events for the remainder of 2021/ 2022. Once finalised, our key contacts across local authorities will be notified and details of those events and how to register will be available on our website. Please keep a look out for an email update over the coming weeks	N/A

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

**Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
16 Gorffennaf 2021**

Datganiad Cyfrifon 2020/21

Yr Argymhellion / Penderfyniadau Allweddol Sydd Eu Hangen:

- 1) I dderbyn Datganiad Cyfrifon Cyngor Sir Caerfyrddin 2020/21
- 2) I gymeradwyo'n ôl-weithredol y symudiadau i ac o'r Cronfeydd Wrth Gefn.
Yn benodol y trosglwyddiadau i'r:
Gronfa Ymddeoliad Corfforaethol
Gronfa Datblygiadau Mawr
Arian Cyfalaf y Rhaglen Moderneiddio Addysg
Y Fargen Ddinesig
- 3) I gymeradwyo'n ôl-weithredol creu'r cronfeydd wrth gefn canlynol:
Cronfa Caledi COVID19
Cronfa Adfer Economaidd
Costau Etholiad y Cyngor Sir
Canolfan Ailgylchu Nant-y-caws
Cynllun Cynaliadwyedd HWB Ysgolion
Cronfa Trefniadaeth Ysgolion

Y Rhesymau:

Cydymffurfio â Rheolau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y diwygiwyd 2018).

Ymgynghorwyd â'r pwyllgor craffu perthnasol NADDO

Angen i'r Bwrdd Gweithredol wneud penderfyniad NAC OES

Angen i'r Cyngor wneud penderfyniad NAC OES

YR AELOD O'R BWRDD GWEITHREDOL SY'N GYFRIFOL AM Y PORTFFOLIO:-
Cyng. David Jenkins

Y Gyfarwyddiaeth:
Gwasanaethau Corfforaethol

Swyddi:

Rhif ffôn: 01267 224886

Enw Pennaeth y Gwasanaeth:
Randal Hemingway

Pennaeth Gwasanaethau
Cyllidol

Cyfeiriadau E-bost:
RHemingway@sirgar.gov.uk

Awdur yr Adroddiad:
Randal Hemingway

EXECUTIVE SUMMARY
Governance & Audit Committee
16 July 2021

Statement of Accounts 2020/21

The Statement of Accounts for 2020/21 brings together all the financial transactions of the Authority for the year, and also details the Authority's assets and liabilities as at the 31st March 2021.

The Authority has maintained the overall Council Fund net expenditure within budget during 2020/21, and you will note the following results are reported in the Movement in Reserves Statement:

Council Fund (Generally available for new expenditure), transfer to balances £814k.

Balances held by schools under local management schemes, transfer to balances £9.267m.

Housing Revenue Account, decrease in balance £1.808m.

As a result of substantial additional grant funding received from Welsh Government before the year-end, plus additional COVID19 related costs and lost income being largely refunded under the Welsh Government hardship scheme, services being paused or reduced due to lockdown measures and staffing vacancies during the year, this has resulted in an outturn position which has allowed the Authority to transfer £814k to its general reserves.

In the preparation of these accounts there have been movements to and from earmarked reserves. In particular transfers to:

The Corporate Retirement Fund: £1.009m to support the Authority's redundancy and early retirement policy, enabling the Authority to provide for the actuarial strain on the pension Fund which arises from any early retirement or redundancy.

Major Development Fund: Transfer of £1.125m to support major developments in the future.

MEP Capital Funding: £2.958m set aside in the 2020/21 budget to meet the cost of prudential borrowing to finance the Modernising Education Provision programme. This will now be utilised in 2021/22.

The City Deal Reserve: Transfer £2.5m to meet potential future expenditure/liabilities in respect of the development of Carmarthenshire County Council City deal projects.

Members are therefore asked to retrospectively approve these movements and approve the creation of the COVID19 Hardship, Economic Recovery, County Council Election Costs, Nantycaws Recycling Centre, Schools HBW Sustainability Scheme and School Organisation reserves.

DETAILED REPORT ATTACHED?

YES

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report:

Signed: **Randal Hemingway**

Head of Financial Services

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
NONE	YES	YES	NONE	NONE	NONE	YNONE

2. Legal

Compliance with the Accounts and Audit Regulations 2014 (as amended 2018).

3. Finance

Overall the Authority's Council Fund net expenditure for the year was below the original budget, resulting in a transfer of £814k to balances on the Council Fund and a transfer of £1,808m from the Housing Revenue Account balance.

At the balance sheet date, the Council Fund General Balances stood at £12.034m, the Housing Revenue Account £19.444m and the balances held by schools under LMS £7.266m.

The reserves created and included within the Statement of Accounts have been set up to meet future liabilities.

Datganiad Cyfrifon

2020 - 2021

Cyhoeddwyd yn amodol ar Archwiliad

sirgar.llyw.cymru

Cyngor Sir Gâr
Carmarthenshire
County Council

Tudalen 123

CYNNWYS

Adran	Tudalen(au)
1 Adroddiad Naratif	1 - 7
2 Datganiad o'r Cyfrifoldebau dros y Datganiad o'r Cyfrifon	8
3 Datganiad Llywodraethu Blynyddol	9 - 34
4 Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru i Aelodau Cyngor Sir Caerfyrddin (i ddilyn ar ôl yr achwiliad)	
5 Datganiadau Cyllidol	35
5.1 Dadansoddiad Gwariant a Chyllid	36
5.2 Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	37
5.3 Datganiad am y Symudiadau yng Nghronfeydd	38
5.4 Y Fantolen	39
5.5 Y Datganiad Llif Arian	40
6 Nodiadau i'r Cyfrifon	41 - 116
7 Y Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	117 - 118
8 Nodiadau i'r Datganiad Incwm a Gwariant y CRT	119 - 121
9 Cyfrif Cronfa'r Degwm Dyfed	122
10 Cronfeydd Ymddiriedolaethau	122
11 Gofal Cymdeithasol/Gwasanaethau Plant - Cyfrifon Cleientiaid a'r Staff	123
12 Geirfa	124 - 128

1 ADRODDIAD NARATIF

Mae'r Datganiad Cyfrifon canlynol yn dwyn at ei gilydd, ar ffurf gryno, drafodion ariannol yr Awdurdod am y flwyddyn 2020/21.

Mae tudalennau canlynol yr adroddiad hwn yn dangos Cyfrifon yr Awdurdod am y flwyddyn 2020/21. Fe'u lluniwyd yn unol a'r Côt Ymarfer 2020/21 ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol (y Côt).

1.1 Mae'r cyfrifon hyn yn cynnwys y datganiadau ariannol canlynol:

Dadansoddiad Gwariant a Chyllid

Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr

Datganiad am y Symudiadau yng Nghronfeydd yr Awdurdod

Y Fantolen

Y Datganiad Llif Arian

Ceir manylion am bob un o'r datganiadau ariannol hyn yn Adran 5.

Datganiad Incwm a Gwariant y Cyfrif Refeniw Tai a Datganiad Newidiadau i'r Cyfrif Refeniw Tai

Ceir manylion am y datganiadau ariannol hyn yn Adrannau 7 ac 8.

Cronfa'r Degwm Dyfed a Chronfeydd Ymddiriedolaethau Eraill

Ceir manylion am y cronfeydd hyn yn Adrannau 9 i 11.

Mae'r cyfrifon yn cael eu hategu gan y Datganiad o Bolisïau Cyfrifydda (Nodyn 6.1 – Nodiadau i'r Cyfrifon).

1.2.1 Cyllideb Refeniw

Mae prif gydrannau cyllideb yr Awdurdod ar gyfer 2020/21 a sut y maent yn cymharu â'r union incwm a gwariant wedi'u nodi isod:

Gwasanaeth	Cyllideb Gweithio				Gweithredol				Amrywiad am y Flwyddyn
	Gwariant	Incwm	Net na ellir ei reoli	Net	Gwariant	Incwm	Net na ellir ei reoli	Net	
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Prif Weithredwr	31,858	(12,420)	(4,862)	14,576	33,261	(14,090)	(4,862)	14,309	(267)
Cymunedau	154,670	(63,617)	19,316	110,369	181,576	(90,130)	19,316	110,762	393
Gwasanaethau Corfforaethol	81,926	(51,327)	(3,637)	26,962	76,821	(46,656)	(3,637)	26,528	(434)
Addysg a Phlant	190,129	(38,397)	29,660	181,392	207,310	(56,461)	29,660	180,509	(883)
Amgylchedd	130,643	(86,649)	16,898	60,892	134,580	(90,829)	16,898	60,649	(243)
Gwariant Adrannau	589,226	(252,410)	57,375	394,191	633,548	(298,166)	57,375	392,757	(1,434)
Llog Net ac Addasiadau Cyfrifyddu Cyfalaf				(14,084)				(16,043)	(1,959)
Newidiadau i'r gronfa bensiwn				(17,900)				(17,900)	0
Absenoldebau Cronedig				(1,152)				(1,152)	0
Ardollau a Chyfraniadau:									
Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog				138				138	0
Awdurdod Tân				10,400				10,400	0
Gwariant Net				371,593				368,200	(3,393)
Cyfraniadau i/(o) Weddillion Cyffredinol				0				814	814
I/(o'r) Cronfeydd Adrannol				0				913	913
Trosglwyddiad i Gronfa'r Fargen Ddinesig				0				2,000	2,000
Cyllideb Net				371,593				371,927	334
Grant Cynnal Refeniw				(215,250)				(215,250)	0
Ardrethi Annonmestig				(58,909)				(58,909)	0
Treth Y Cyngor				(97,434)				(96,906)	528
Grant Caledi Treth Gyngor Llywodraeth Cymru				0				(862)	(862)
				0				0	

Cymeradwywyd cyllideb refeniw 2020/21 gan y Cyngor Sir ar 3 Mawrth 2020, pan na ellid rhagweld nac amcangyfrif effaith COVID19 ar wasanaethau yn rhesymol. Amlinellir mesurau cymorth ariannol ychwanegol ym mharagraff 1.2.2 isod.

Roedd y sefyllfa ariannol ar ddiwedd y flwyddyn, gan ystyried yr holl lifoedd ariannol ychwanegol hyn, yn dangos tanwariant o £1,434,000 ar lefel adran. Nid yw hyn yn cynnwys y tanwariant ar ysgolion gan fod hyn wedi'i gynnwys yn y mudiad wrth gefn Rheoli Ysgolion yn Lleol (gweler nodyn 6.22).

Cofnododd Adran y Prif Weithredwr danwariant o £267,000. Roedd tanwariant oherwydd swyddi gwag, costau cyfleustodau is oherwydd llai o ddefnydd o adeiladau a gostyngiad mewn treuliau aelodau, wedi'i wrthbwysu gan ostyngiadau mewn incwm gosodiadau masnachol a'r angen i neilltuo cyllid ar gyfer cynnal y system Gyflogres Adnoddau Dynol graidd ar gwmwl yn y dyfodol.

Profodd yr Adran Gymunedau bwysau eithriadol ar wasanaethau yn ystod y flwyddyn. Fodd bynnag, roedd y rhan fwyaf o'r costau ychwanegol yng nghyllidebau Pobl Hŷn a chafodd colled incwm yn y gwasanaethau Hamdden a Diwylliant eu talu gan Gynllun Caledi COVID19 Llywodraeth Cymru. Roedd alldro cyffredinol yr adran yn orwariant net o £393,000, yn bennaf oherwydd y galw ychwanegol am gyllidebau lechyd Meddwl.

Profodd cyllidebau'r Adran Gwasanaethau Corfforaethol ddefnydd uwch na'r arfer o Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor a mwy o ddarpariaeth ar gyfer drwgddydd, wedi'i gwrthbwysio gan arbedion o swyddi gwag staff a grantiau gweinyddu ychwanegol gan Lywodraeth Cymru a'r Adran Gwaith a Phensiynau.

Cafwyd tanwariant o £883,000 o ran cyllideb yr Adran Addysg. Mae hyn yn bennaf oherwydd swyddi gwag, llai o deithio gan staff a defnyddio grantiau ychwanegol i gefnogi gwariant craidd yn ogystal â llai o leoliadau y tu allan i'r sir.

Mae Adran yr Amgylchedd yn adrodd tanwariant o £243,000 ar gyfer y flwyddyn ariannol, yn bennaf oherwydd tanwariant cyffredinol o ganlyniad i gyfyngiadau COVID19, er enghraifft cludiant i ysgolion, a chyllid grant ychwanegol nad yw'n gysylltiedig â COVID19 gan Lywodraeth Cymru a thrwy hynny'n disodli cyllidebau craidd.

Mae'r amrywiannau hyn, ynghyd â'r arbedion ar gostau cyllido cyfalaf yn is na'r amcangyfrif ar y Dreth Gyngor yn golygu bod yr Awdurdod wedi trosglwyddo £814,000 i'r cronfeydd wrth gefn cyffredinol ar gyfer blwyddyn ariannol 2020/21.

CYFRIF REFENIW TAI	Cyllideb Gweithio			Gweithredol			Amrywiad am y flwyddyn
	Gwariant	Incwm	Net	Gwariant	Incwm	Net	
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cyfrif Refeniw Tai	49,329	(43,917)	5,412	45,264	(43,455)	1,809	(3,603)
Trosglwyddiadau i/(o'r) Balansau CRT	0	0	(5,412)	0	0	(1,809)	3,603

Roedd tanwariant o £3,603,000 o ran y Cyfrif Refeniw Tai ar gyfer y flwyddyn.

Y prif amrywiadau oedd:

- gostyngiad o £1,752,000 mewn Atgyweiriadau a Chynnal a Chadw gan y gwnaed gwaith brys a deddfwriaethol yn unig oherwydd cyfyngiadau COVID19 am gyfnodau estynedig.
- gostyngiad mewn costau Goruchwyllo a Rheoli ac ad-daliadau £1,598,000
- gostyngiad yn y cyllid refeniw ar gyfer y rhaglen gyfalaf £144,000
- costau cyllido cyfalaf o £842,000 yn llai na'r hyn a gyllidwyd o ganlyniad i ostyngiad mewn benthyg ac yn y cyfraddau llog
- incwm rhent, taliadau am wasanaeth a llog ar falansau arian parod yn is oherwydd nifer uwch o unedau gwag a'r amser cynyddol y mae'n ei gymryd i gael unedau gwag yn barod £1,067,000.
- mwy o incwm ar gyfer hawliadau yswiriant, taliadau grant ac incwm arall £346k

1.2.2 Cyllid COVID19

Rhoddyd ystod ddigynsail o fesurau cymorth ariannol gwahanol ar raddfa fwy nag erioed gan Lywodraeth Cymru yn ystod y flwyddyn i Awdurdodau Lleol, gan gynnwys y canlynol:

- Ad-daliad ariannol uniongyrchol i Awdurdodau Lleol drwy'r Gronfa Galedi Frys, naill ai ar gyfer gwariant ychwanegol wrth ddarparu gwasanaethau neu am gollu incwm oherwydd bod gwasanaethau sy'n cynhyrchu incwm wedi'u lleihau neu eu cau. Mae'r grantiau hyn o natur prifswm.
- Arian grant sy'n seiliedig ar fformiwla i Awdurdodau Lleol ar gyfer straen ariannol cydnabyddedig fel casglu llai o'r Dreth Gyngor a grantiau unwaith yn unig i gefnogi gweithgareddau dal i fyny ym maes Addysg. Mae'r grantiau hyn o natur prifswm.
- Grantiau neu ostyngiadau i drydydd partion, megis dinasyddion sy'n hunanynysu neu fusnesau nad ydynt yn gallu gweithredu oherwydd cyfyngiadau COVID19, lle bernir bod yr Awdurdod wedi gweithredu fel asiant ar ran Llywodraeth Cymru. Mae'r grantiau hyn o natur asiant.

Mae gwerth y ffrydiau cyllido ychwanegol hyn yn sylweddol iawn, fel y crynhoir yn y tabl canlynol:

Prifswm

2020/21	Gwariant	Incwm Llywodraeth Cymru	Incwm Cyrrff Cyhoeddus Eraill
	£'000	£'000	£'000
COVID19 - Hawliadau Caledi	23,107	(23,107)	
COVID19 - Colli Incwm		(9,704)	
Trawsnewid Digidol		(1,536)	
Cyfraniad Strategaethau Arbedion		(1,535)	
Costau Gweinyddol a Llys y Dreth Gyngor		(285)	
Gweinyddu Grantiau Busnes		(846)	
Gweinyddu Rhyddhad Ardrethi'r Stryd Fawr		(10)	
Cost Uwch Cymorth y Dreth Gyngor		(713)	
Grant y Dreth Gyngor		(1,724)	
Cronfa Economi Gylchol - Grant Refeniw Ychwanegol (Ymateb ac Adferiad COVID19)		(230)	
Gwasanaethau Addysg a Phlant	4,827	(4,533)	(294)
Ysbyty Maes	1,767		(1,767)
Profi Orlhain Diogelu	1,179		(1,119)
Grant Glanhau Ychwanegol	46	(46)	
Gorchuddion Wyneb i Ddisgyblion	114		(114)
Grant Cymorth COVID19 Fforwm Lleol Cymru Gydnerth	120	(120)	
Parseli Gwarchod	283	(283)	
CYFANSWM	31,443	(44,672)	(3,294)

Asiantaeth

2020/21	Gwariant	Incwm Llywodraeth Cymru
	£'000	£'000
Grantiau i Fusnesau	38,690	(38,690)
Grant Cyfyngiadau Busnes	23,900	(23,900)
Grantiau'r Cyfnod Atal Byr	6,173	(6,173)
Grant Dewisol	2,294	(2,294)
Grant Dewisol y Cyfnod Atal Byr	907	(907)
Grantiau Llawrydd	820	(820)
Grantiau Cychwyn Busnes	273	(273)
Grant Hunanynsu	309	(309)
Cynllun Rhyddhad Ardrethi Manwerthu, Hamdden a Lletygarwch 2020-21	20,374	(20,374)
Cynllun Talu'r Gweithlu Gofal Cymdeithasol (Cyfran 1 £500 yr un)	3,151	(3,151)
Cydnabyddiaeth ariannol i'r GIG a Gweithwyr Gofal Cymdeithasol (Cyfran 2 £735 yr un)	5,415	(5,415)
COVID19 - Cynllun Gwella Tal Salwch Stadudol - Gofal Cymdeithasol	222	(222)
Cynghorau Tref a Chymuned - Colli Incwm	40	(40)
CYFANSWM	102,568	(102,568)

1.3 Arian Wrth Gefn

Yn yr amgylchedd o newid a her sy'n wynebu Llywodraeth Leol heddiw, mae'r Awdurdod wedi ymrwymo i gynnal lefel resymol o arian wrth gefn. Ar ddiwedd y flwyddyn roedd y symiau wrth gefn fel a ganlyn:

	£'000	£'000
Cronfa'r Cyngor		
A ddelir gan ysgolion yn unol â Rheoliadau Rheoli		
Ysgolion Lleol (RHYLL)	7,266	
Ar gael yn gyffredinol ar gyfer gwariant newydd	12,034	19,300
Cyfrif Refeniw Tai		19,444
		<u><u>38,744</u></u>

Yn ogystal â'r arian wrth gefn cyffredinol mae gan yr Awdurdod £114.805 miliwn o arian wrth gefn a glustnodwyd ar gyfer dibenion penodol.

1.4 Benthyca

Ni chafwyd benthyciadau newydd o Bwrdd Benthyciadau Gweithfeydd Cyhoeddus (BBGC) yn 2020/21.

Ar 31 Mawrth 2021, cyfanswm yr arian a fenthycwyd i'r Awdurdod oedd £414miliwn, a oedd yn llai na therfyn awdurdodedig yr Awdurdod, sef £569 miliwn. Cynhwysir fwy o fanylion yn Nodyn 6.46 i'r Cyfrifon.

Mae gweithdrefnau a therfynau'r Awdurdod ar gyfer benthyciadau wedi'u hamlinellu ym Mholisi a Strategaeth Rheoli y Trysorlys, sy'n cael ei gymeradwyo bob blwyddyn.

1.5 Cronfa Bensiynau

Mae'r Gronfa Bensiynau yn clustogi'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o'r trefniadau gwahanol i gyfrifyddu ar gyfer budd-daliadau ôl cyflogaeth ac ar gyfer ariannu budd-daliadau yn unol â darpariaethau statudol. Felly, mae'r balans debyd ar y Gronfa Bensiynau o £560m yn dangos diffyg sylweddol yn yr adnoddau y mae'r Awdurdod wedi'u neilltuo i dalu'r buddion a enillwyd gan weithwyr blaenorol a gweithwyr presennol. Bydd y trefniadau statudol yn sicrhau y bydd arian wedi cael ei neilltuo erbyn yr adeg y bydd yn rhaid talu'r budd-daliadau.

1.6 Yr Hinsawdd Economaidd Bresennol

Mae'n ofynnol i'r datganiadau cyfrifyddu adlewyrchu'r amgylchiadau ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

Mae holl asedau'r Awdurdod yn cael eu hailbriso ar sail gylchol ac mewn llawer o achosion felly mae'r prisiad cyfredol (a wnaethpwyd diwethaf ym mlynnyddoedd y gorffennol) yn debygol o adlewyrchu gwerth presennol yr asedau ar y farchnad neu'n adlewyrchiad teg ohono. Mae'r rhan fwyaf o asedau'n cael eu dal ar gyfer darparu gwasanaethau ac felly nid yw unrhyw newidiadau yn amodau'r farchnad gwerthiannau masnachol yn effeithio ar werthoedd yn y cyfrifon hyn.

Mae'n ofynnol fod y datganiadau cyfrifon yn adlewyrchu'r amodau sydd ar waith ar ddiwedd y flwyddyn. Er bod pandemig COVID19 wedi effeithio'n sylweddol ar bron pob maes gwasanaeth yn ystod y flwyddyn, mae graddfa a chyflymder cyflwyno brechlynnau cenedlaethol, a'r cynlluniau i lacio'r cyfyngiadau, yn llawer mwy cadarnhaol. Mae'r lefel ddigynsail o gymorth ariannol ychwanegol a ddarperir i Awdurdodau Lleol drwy gynllun caledi Llywodraeth Cymru wedi lliniaru'r mwyafrif llethol o gostau ychwanegol ac mae'r un peth yn wir am ostyngiadau mewn incwm masnachol.

Fodd bynnag, mae'r mesur hwn a chymorth ariannol ehangach y sector cyhoeddus fel y Cynllun Cadw Swyddi wedi'u hariannu drwy fenthycu gan y llywodraeth ar lefel Trysorlys y DU. Dim ond i ddiwyddiadau hanesyddol fel yr Ail Ryfel Byd y gellir cymharu'r cynnydd yn nyled Llywodraeth y DU. Mae'n ymddangos yn debygol y bydd cymorth ariannol yn parhau yn y tymor byr, ond bydd angen mesurau cyllidol a gwariant i fynd i'r afael â'r anghydbwysedd presennol dros y degawdau sydd i ddod.

Yn y cyd-destun hwn, cadwyd ein sefyllfa ariannol gyffredinol ar lefel ddarbodus, gyda chynnydd bach yn lefel y balansau cyffredinol ar ddiwedd y flwyddyn. Mae gan yr Awdurdod hefyd gronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi a gedwir at ddibenion penodol, boed hynny er mwyn mynd i'r afael â rhwymedigaethau nawr neu yn y dyfodol, e.e. cronfeydd yswiriant neu ar gyfer ariannu cynlluniau cyfalaf penodol. Mae'r Awdurdod wedi gallu ychwanegu at y balansau hyn ar ddiwedd y flwyddyn i ddarparu adnoddau ychwanegol tuag at weithgareddau adfer a lliniaru risg.

1.7 Cyfalaf

Yn 2020/21 gwariodd yr Awdurdod tua £84.8 miliwn ar brosiectau cyfalaf. Cyllidwyd y gwariant hwn â chyfuniad o fenthyciadau, derbyniadau cyfalaf defnyddiadwy, grantiau llywodraeth a chyfraniadau eraill, arian wrth gefn a chyllido refeniw uniongyrchol.

Gwariwyd £27.1 miliwn ar Dai ac mae'r meysydd gwario wedi'u nodi isod:

Sector Cyhoeddus

Adnewyddu ac ailddatblygu'r Stoc Dai a phwrcasu stoc tai ychwanegol. £26.0m

Sector Preifat

Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl £0.8m
Gwelliannau eraill £0.3m

Mae'r prif feysydd gwariant ar wasanaethau heblaw gwasanaethau Tai fel a ganlyn:

	£'m	
Addysg a Gwasanaethau Plant	14.3	Ysgolion Newydd, Adnewyddiadau a Gwelliannau i ysgolion presennol a Phrosiectau Gwasanaethau Plant a Theulu
Hamdden	3.7	Hawliau Tramwy, Chwaraeon a Hamdden, Celfyddydau a Diwylliant a Llyfrgelloedd.
Seilwaith	19.1	Ffyrdd, Pontydd, Llwybrau Beicio, Diogelwch ar y Ffyrdd, Meysydd Parcio ac amddiffyn yr arfordir a llifogydd
Fflyd	0.1	Cerbydau Newydd
Datblygu Economaidd	12.0	Prosiectau Corfforol Adfywio Ledled y Sir, Datblygiadau Cymunedol, Cyd Fentrau a Phrosiectau Rhanbarthol/Bargen Ddinesig Bae Abertawe
Gwasanaethau Cymdeithasol	0.7	Cartrefi Gofal a Datblygiadau Dysgu yr Anabl
Corfforaethol	6.0	Mân Waith Cyfalaf a Datblygiadau Strategaeth TGCh
Ysbyty COVID19	1.8	Ysbytai Enfys ar draws y Sir

1.8 Gwybodaeth Ychwanegol

Mae gwybodaeth ychwanegol am y cyfrifon ar gael oddi wrth Pennaeth y Gwasanaethau Ariannol, Adran Y Gwasanaethau Corfforaethol, Neuadd y Sir, Caerfyrddin, SA31 1JP.

2 DATGANIAD O'R CYFRIFOLDEBAU DROS Y DATGANIAD CYFRIFON

Cyfrifoldebau'r Awdurdod

Mae'n ofynnol i'r Awdurdod:

- Wneud trefniadau i weinyddu ei faterion ariannol mewn modd priodol ac i sicrhau bod un o'i swyddogion yn gyfrifol am weinyddu'r materion hynny. Yn yr Awdurdod hwn, Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol yw'r swyddog hwnnw.
- Rheoli ei faterion mewn modd sy'n gwneud y defnydd mwyaf darbodus, effeithiol ac effeithlon o adnoddau a diogelu ei asedau.
- Cymeradwyo'r Datganiad Cyfrifon.

Cyfrifoldebau Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol

Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol sy'n gyfrifol am baratoi Datganiad yr Awdurdod o'i Gyfrifon sydd, yn unol â'r arferion cyfrifo priodol fel y'u pennwyd yn Côd Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig ("y Côt Ymarfer").

Wrth baratoi'r Datganiad Cyfrifon hwn, mae Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol:

- Wedi dewis polisïau cyfrifydda addas ac wedyn wedi'u cymhwysu'n gyson;
- Wedi gwneud penderfyniadau ac amcangyfrifon a oedd yn rhesymol a doeth;
- Wedi cydymffurfio â'r Côt Ymarfer;
- Wedi cadw cofnodion cyfrifydda priodol, amserol a chyfredol;
- Wedi cymryd camau rhesymol er atal a darganfod twyll ac unrhyw afreoleidd-dra arall.

Ardystio'r Cyfrifon

Yr wyf yn ardystio fod y Datganiad Cyfrifon a welir ar dudalennau 35 i 123 yn rhoi golwg gywir a theg ar sefyllfa ariannol Cyngor Sir Caerfyrddin ar 31^{ain} Mawrth 2021 ac o'i incwm a'i wariant am y flwyddyn yn diweddu 31^{ain} Mawrth 2021.

Chris Moore FCCA
Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol

Dyddiad: 2 Gorffennaf 2021

3 ATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL

Crynodeb Gweithredol Sicrwydd

Mae trefniadau Llywodraethu Corfforaethol y Cyngor yn dderbyniol.

Mae'n bwysig bod Datganiad Llywodraethu yn cynnwys gwerthusiad a chasgliad ac yn rhoi barn glir ynghylch a yw'r trefniadau llywodraethu a amlinellir yn addas i'r diben.

I alluogi'r farn hon cynhaliodd gwasanaeth Archwilio Mewnol y Cyngor adolygiad o'n trefniadau yn erbyn y safonau a fabwysiadwyd (gweler 3.3 isod)

Tabl - Darn o'r Adroddiad Archwilio Mewnol:

Canfyddiadau adolygiad Archwilio Mewnol Cyngor Sir Caerfyrddin o'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol a Llywodraethu Corfforaethol	
Lefel y Sicrwydd ar ôl yr Adolygiad	Disgrifiad o Lefel y Sicrwydd
Derbyniol	Rheolaethau cymedrol, rhai meysydd lle mae diffyg cydymffurfio o ran rheolaethau y cytunwyd arnynt Risg ganolig/isel o beidio â chyflawni'r amcanion Risg ganolig/isel o dwyll, esgeulustod, colled, niwed i enw da
Ni chanfu Archwilio Mewnol unrhyw faterion rheoli hanfodol y dylid rhoi blaenoriaeth uchel i ymdrin â nhw.	

Mae'r Canllawiau Drafft ynghylch Darpariaethau Hunanasesu sy'n cael eu datblygu yn y Bil Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) yn disgwyl i'r Cyngor roi ystyriaeth i'r egwyddorion hyn wrth ystyried effeithiolrwydd ei drefniadau llywodraethu.

3.1 Cwmpas y Cyfrifoldeb

Mae Cyngor Sir Caerfyrddin (yr Awdurdod) yn gyfrifol am sicrhau yr ymgwymerir â'i waith yn unol â'r gyfraith a safonau priodol. Rhaid iddo sicrhau hefyd y diogelir cyllid cyhoeddus, y rhoddir cyfrif priodol amdano ac y'i defnyddir yn ddarvoudus, yn effeithlon ac yn effeithiol a sicrhau gwelliant parhaus yn hyn o beth.

Mae'r Awdurdod yn gyfrifol am sefydlu trefniadau priodol ar gyfer Llywodraethu ei waith, gan hwyluso cyflawni ei swyddogaethau'n effeithiol, gan gynnwys bod â threfniadau priodol ar gyfer rheoli risg.

Mae'r Awdurdod yn manylu ar y modd y mae'n ymdrin â phob agwedd ar Lywodraethu drwy ei Gyfansoddiad sy'n diffinio safonau, rolau a chyfrifoldebau'r Weithrediaeth, Aelodau'r Awdurdod, ei Bwyllgorau a'i Swyddogion. Mae'r Cyfansoddiad yn cynnwys Cynllun Dirprwyo sy'n amlinellu'r broses gwneud penderfyniadau, gan ystyried y ddeddfwriaeth berthnasol.

Ffurfiwyd **Grŵp Llywodraethu Corfforaethol** sy'n cynnwys swyddogion allweddol a 2 Aelod o'r Bwrdd Gweithredol er mwyn darparu gwybodaeth a monitro'r camau a gymerir o ran materion sy'n effeithio ar Lywodraethu. Mae hyn yn cynnwys y **Côd Llywodraethu Corfforaethol**, a gafodd ei gymeradwyo gan y Cyngor ym mis Mehefin 2012 a'i ddiweddarau

gan y Pwyllgor Archwilio ym mis Mawrth 2016, ac yn cael ei adolygu ar hyn o bryd. Gwahoddir Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio fel sylwedydd yng nghyfarfodydd y Grŵp Llywodraethu Corfforaethol.

Mae'r Côd Llywodraethu Corfforaethol yn cydnabod polisiau a phrosesau sy'n cyd-fynd ag egwyddorion Fframwaith CIPFA / SOLACE '**Delivering Good Governance in Local Government**' (Nodiadau canllaw ar gyfer Awdurdodau Lleol Cymru Rhifyn 2016 - Cyhoeddwyd Medi 2016). Mae'r fframwaith hwn yn clustnodi 7 prif egwyddor llywodraethu da sy'n ategu gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

Mae'r datganiad hwn yn egluro sut mae'r Awdurdod wedi cydymffurfio â gwahanol elfennau'r Fframwaith Llywodraethu.

3.2 **Y Fframwaith Llywodraethu**

Mae'r Cyngor yn credu mai Llywodraethu Corfforaethol yw "gwneud y pethau iawn, yn y ffordd iawn, i'r bobl iawn mewn modd amserol, cynhwysol, agored, gonest ac atebol." Mae'r Fframwaith Llywodraethu yn cynnwys y systemau a'r prosesau, y diwylliannau a'r gwerthoedd hynny sy'n cyfarwyddo ac yn rheoli'r Awdurdod ynghyd â'r modd y mae'n atebol i'r gymuned, yn ymgysylltu â hi ac yn ei harwain. Mae'r Fframwaith yn galluogi'r Awdurdod i fonitro i ba raddau y cyflawnwyd ei amcanion strategol ac i ystyried a yw'r amcanion hynny wedi arwain at gyflenwi gwasanaethau priodol a chost-effeithiol.

Mae'r system Rheoli Mewnol yn rhan bwysig o'r fframwaith hwnnw ac fe'i lluniwyd i reoli risg i lefel resymol. Ei nod yw clustnodi a blaenoriaethu'r risgiau o ran cyflawni polisiau, nodau ac amcanion yr Awdurdod. Mae'n asesu tebygolrwydd ac effaith y risgiau a glustnodwyd ac yn rheoli risgiau unigol yn briodol.

3.3 **Yr Amgylchedd Llywodraethu**

Mae Fframwaith Llywodraethu CIPFA/SOLACE yn pennu 7 egwyddor graidd ar gyfer Llywodraethu Corfforaethol. 'Saith egwyddor CIPFA' yw:

1. **Uniondeb a Gwerthoedd** - *Ymddwyn ag uniondeb, arddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol, a pharchu grym y gyfraith.*
2. **Bod yn Agored ac Ymgysylltu** - *Sicrhau bod yn agored ac ymgysylltu'n drylwyr â rhanddeiliaid.*
3. **Gwneud gwahaniaeth** - *Diffinio deilliannau o ran manteision economaidd, cymdeithasol, ac amgylcheddol cynaliadwy.*
4. **Sicrhau ein bod yn cyflawni'r hyn y mae'n fwriad gennym i'w wneud** - *Penderfynu ar yr ymyriadau angenrheidiol i gyflawni'r deilliannau bwriadedig i'r graddau gorau posibl.*
5. **Gwerthfawrogi ein pobl; ymgysylltu, arwain a chefnogi** - *Datblygu capasiti a gallu arweinwyr ac unigolion.*
6. **Rheoli risgiau, perfformiad a chyllid** - *Rheoli risgiau a pherfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus gref.*
7. **Tryloywder ac atebolrwydd da** - *Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd, ac archwilio er mwyn darparu atebolrwydd effeithiol.*

Ers 2018/19 lluniodd y Cyngor Amcan Llesiant ynghylch Adeiladu Gwell Cyngor a Gwneud Gwell Defnydd o Adnoddau ac mae'r 7 egwyddor uchod yn is-benawdau yn y cynllun gweithredu.

Mae'r Awdurdod yn mynd i'r afael â'r 7 egwyddor graidd fel a ganlyn:

3.3.1 **Uniondeb a Gwerthoedd** - *Ymddwyn ag uniondeb, arddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol, a pharchu grym y gyfraith.*

3.3.1.1 Y Pwyllgor Safonau

Mae'r Pwyllgor Safonau'n goruchwyllo safonau ymddygiad yr Aelodau, yn trefnu hyfforddiant i Aelodau'r Cyngor ac i Aelodau'r Cyngorau Tref a'r Cyngorau Cymuned ynghylch y Côt Ymddygiad. Mae hefyd yn ystyried ceisiadau am ollyngiadau i gymryd rhan mewn cyfarfodydd lle bo Aelodau wedi nodi buddiannau personol neu ragfarnol yn y mater dan sylw. Mae Cadeirydd y Pwyllgor Safonau yn cyflwyno adroddiad blynyddol i'r Cyngor llawn ar weithgareddau'r Pwyllgor Safonau.

Ni chyfeiriodd Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru unrhyw gwynion a oedd yn honni bod unrhyw un o Gynghorwyr Cyngor Sir Caerfyrddin wedi torri'r Côt Ymddygiad yn ystod 2020/21 at Banel Dyfarnu Cymru nac at y Pwyllgor Safonau.

Mae'r Pwyllgor hwn hefyd yn goruchwyllo'r Polisi a'r Weithdrefn Datgelu Camarfer.

3.3.1.2 Gwerthoedd Craidd

Cafodd Gwerthoedd Craidd y Cyngor eu sefydlu ar y cyd â'r staff, yr aelodau etholedig, yr uwch-reolwyr a'r undebau llafur. Maent yn rhoi sail i flaenoriaethau o ran y gwasanaeth ac yn ganllaw i ddatblygu gwasanaethau cynhwysol sy'n ymateb i anghenion cwsmeriaid, gan gefnogi a gwerthfawrogi ein staff ar yr un pryd. Mae ein gwerthoedd yn ategu ac yn arwain ein ffordd o weithio, ein ffordd o wella a'n ffordd o wneud penderfyniadau yn ein cymuned:

1. **Gweithio fel un tîm** - Rydym yn cydnabod y gallwn wneud y defnydd gorau o'n hadnoddau ar gyfer ein cymunedau drwy gydweithio a chreu cysylltiadau adeiladol.
2. **Canolbwyntio ar ein cwsmeriaid** - Rydym yn gweithio i wella bywydau pobl yn ein cymunedau a dyma ein pwyslais a'n prif ddiben.
3. **Gwrando er mwyn gwella** - Byddwn yn ymgysylltu â'n cymunedau, ein partneriaid a'n holl randdeiliaid ac yn gwrando arnynt i lywio ein cynlluniau gwella.
4. **Ymdrechu i ragori** - Byddwn yn wylidwrus ac yn sicrhau ein bod yn cyflawni hyd eithaf ein gallu a'n bod bob amser yn chwilio am ffyrdd o wella'r hyn a wnawn.
5. **Ymddwyn ag Uniondeb** - Byddwn yn meddwl am yr hyn sy'n iawn i'w wneud wrth ystyried y dewisiadau mewn sefyllfa waith.
6. **Cymryd cyfrifoldeb personol** - Byddwn ni i gyd yn ystyried sut yr ydym yn cefnogi'r gwerthoedd hyn a'u rhoi ar waith er mwyn iddynt ategu ac arwain ein ffordd o weithio.

I ategu'r gwaith a wnaed ynghylch y Gwerthoedd Craidd rydym wedi cyflwyno cyfres o Safonau Ymddygiad ac wedi datblygu modiwl e-ddysgu sydd ar gael ar 'Dysgu@Cymru' yr Awdurdod. Mae'r modiwl hwn yn parhau i gael ei gyflwyno i'n holl staff er mwyn sicrhau bod ein Gwerthoedd Craidd yn cael eu sefydlu ym mhob rhan o'r Awdurdod.

3.3.1.3 Y Cyfansoddiad

Pan gafodd llywodraeth leol ei moderneiddio yn dilyn Deddf Llywodraeth Leol 2000, mabwysiadodd yr Awdurdod fath newydd ar Gyfansoddiad ar y ffurf a hyrwyddwyd gan Lywodraeth Cynulliad Cymru. Ers hynny, mae'r cyfansoddiad hwnnw wedi'i adolygu'n rheolaidd i sicrhau ei fod yn diwallu anghenion yr Awdurdod a'i reoleiddwyr o ran tryloywder y llywodraethu, atebolrwydd a gwneud penderfyniadau.

Cyhoeddir y Cyfansoddiad ar wefan y Cyngor. Yn ei hanfod, mae'r ddogfen yn egluro sut y mae'r Cyngor yn gweithredu a sut y mae'n gwneud penderfyniadau. Mae 8 rhan i'r cyfansoddiad, sef:

1. *Crynodeb ac Eglurhad – golwg gyffredinol gryno ar y Cyngor a'i gyrff gwneud penderfyniadau.*
2. *Yr Erthyglau – disgrifiad manylach o'r Cyngor a'i rannau cyfansoddol.*
3. *Swyddogaethau/Pwerau Dirprwyedig - Mae'r rhan hon yn egluro pa aelodau sy'n gyfrifol am ba benderfyniadau. Nodir yn benodol a yw penderfyniadau'n rhai y caiff y Cyngor yn unig, neu'r Bwrdd Gweithredol yn unig, eu gwneud a nodir pa benderfyniadau a ddirprwywyd i swyddogion yn unol â Chynllun Dirprwyo.*
4. *Y Rheolau Gweithdrefn - yn cynnwys y rheolau ynghylch cynnal cyfarfodydd y Cyngor a'i Bwyllgorau (a elwir yn gyffredin yn "**Rheolau Sefydlog**"), y rheolau ynghylch trafodion y Bwrdd Gweithredol a'r Pwyllgorau Craffu, y rheolau ynghylch mynediad i wybodaeth, y **Rheolau o ran Gweithdrefnau Contractau, Rheolau'r Weithdrefn Ariannol a'r Rheolau Cyflogi Swyddogion.***
5. *Codau a Phrotocolau - Mae'r **Côd Ymddygiad ar gyfer Aelodau**, sy'n ddogfen statudol, ymhlith y Codau sydd wedi'u cynnwys yn y Rhan hon. Yn hyn o beth, mae rheolau caeth iawn ynghylch ymddygiad aelodau o ran eu rôl yn Gynghorwyr a'u rôl o ran gwneud penderfyniadau. Yn benodol, os oes gan aelodau fuddiant personol a rhagfarnol mewn unrhyw fater a drafodir mewn cyfarfodydd mae'n rhaid iddynt ddatgelu'r buddiant a gadael y cyfarfod (oni bai iddynt gael gollyngiad i gymryd rhan yn y cyfarfod).*
6. *a) Cynllun Lwfansau'r Cynghorwyr a'r Aelodau Cyfetholedig. Mae hwn yn pennu Proffiliau Swyddi a Manylebau Person yr Aelodau, Aelodau'r Bwrdd Gweithredol a Chadeiryddion ac Is-gadeiryddion Pwyllgorau, ynghyd â nodi manylion y taliadau y mae gan yr aelodau hawl i'w derbyn. O ran taliadau i'r Aelodau, roedd Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol, sef y corff a sefydlwyd i bennu taliadau Aelodau (a elwir bellach yn 'gyflogau') wedi defnyddio'i bwerau newydd, o 1^{af} Ebrill 2012, i bennu'r union symiau a delir yn hytrach na phennu'r taliadau mwyaf y gallid eu gwneud. Diben y pennu hwn oedd sicrhau taliadau mwy cyson ledled Cymru.*
6. *b) Strwythurau Rheoli.*
7. *Enwau a Chyfeiriadau'r Cynghorwyr.*
8. *Aelodaeth Ddwylieithog y Bwrdd Gweithredol a'r Pwyllgorau.*

Mae'r Cyfansoddiad yn ddogfen fyw ac mae'r Cyngor yn cael adroddiadau ynghylch newidiadau unigol iddo ac yn gwneud penderfyniadau yn eu cylch fel y bo'r angen, ar ôl i Weithgor Adolygu'r Cyfansoddiad eu hystyried.

Y newid mwyaf a wnaeth yr Awdurdod i'w Gyfansoddiad yn ystod 2020/21 oedd defnyddio'r hyblygrwydd a roddwyd i awdurdodau lleol yn ystod y pandemig COVID19 i gynnal eu cyfarfodydd ffurfiol yn gyfan gwbl ar-lein. Yn unol â'r ddeddfwriaeth, mae Aelodau o'r Bwrdd Gweithredol yn mynychu Pwyllgorau Craffu. Disgwylir i Aelodau o'r Bwrdd Gweithredol fynychu'r Pwyllgor(au) Craffu sy'n berthnasol i'w portffolios i gyflwyno adroddiadau ac ateb cwestiynau.

3.3.1.4 Y Grŵp Llywodraethu Corfforaethol

Fel y nodir yn Adran 3.1, ffurfiwyd Grŵp Llywodraethu Corfforaethol i gydlynu trefniadau llywodraethu'r Awdurdod, eu rheoli ac adrodd yn eu cylch. Roedd y Grŵp yn cynnwys:

- Yr Aelod o'r Bwrdd Gweithredol - Adnoddau
- Yr Aelod o'r Bwrdd Gweithredol - Rheolwr Busnes

- Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio (yn sylwedydd)
- Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol (Swyddog Adran 151)
- Y Pennaeth Gweinyddiaeth a'r Gyfraith (Y Swyddog Monitro)
- Pennaeth y Gwasanaethau Ariannol
- Pennaeth TG a Pholisi Corfforaethol
- Rheolwr Polisi Corfforaethol
- Prif Weithredwr Cynorthwyol (Rheoli Pobl)
- Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol
- Rheolwr y Gwasanaethau Pobl
- Dirprwyon enwebedig a ganiateir

Mae'r Grŵp yn gyfrifol am ddiweddarau'r Côd Llywodraethu ac am lunio'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol, i'w cymeradwyo gan:

- yr Arweinydd
- y Prif Weithredwr
- y Pwyllgor Archwilio yn unol â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011

Yn ogystal, mae'r Grŵp bellach yn goruchwylio gwaith y Grŵp Rheoli Gwybodaeth.

3.3.1.5 Y Swyddog Monitro

Mae'r Swyddog Monitro (Pennaeth Gweinyddiaeth a'r Gyfraith) yn gyfrifol am ddiweddarau'r Cyfansoddiad i sicrhau ei fod yn adlewyrchu'r gofynion deddfwriaethol diweddaraf ac anghenion llywodraethu'r Awdurdod. Mae hefyd yn gyfrifol am sicrhau y cydymffurfir yn llawn â'r darpariaethau ar bob lefel o weithgareddau'r Awdurdod. Yn Brif Swyddog Cyfreithiol, a chyda chefnogaeth y tîm cyfreithiol mewnol, caiff y Swyddog Monitro fynd i holl gyfarfodydd yr Awdurdod, gan gynnwys y Bwrdd Gweithredol a Thîm Rheoli Corfforaethol yr Awdurdod. Mae'r Swyddog Monitro mewn sefyllfa dda i fod yn flaenweithgar o ran helpu'r Aelodau a'r Swyddogion, mewn sefyllfaoedd ffurfiol ac anffurfiol, i gydymffurfio â'r gyfraith a gweithdrefnau'r Awdurdod ei hun. Y Swyddog Monitro yw'r Pennaeth Gwasanaeth sy'n bennaf gyfrifol am yr Uned Gwasanaethau Democrataidd ac ef/hi hefyd sy'n gyfrifol am y cofnod swyddogol o'r broses benderfyniadau democrataidd, ac am ei gyhoeddi.

Mae'r Swyddog Monitro yn gweithio'n agos gyda'r Prif Weithredwr fel Pennaeth y Gwasanaeth Taledig a'r Swyddog Adran 151 yn unol â darpariaethau Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989. Bydd yn adrodd i'r Cyngor neu i'r Bwrdd Gweithredol os bydd o'r farn y bydd unrhyw gynig sydd gerbron yn arwain at dorri'r gyfraith.

Mae Rhwydwaith Cymru Gyfan o Swyddogion Monitro sy'n cwrdd bob tri mis i drafod pynciau amserol ac i rannu'r arfer gorau, ac mae'r Swyddog Monitro'n mynychu'r cyfarfodydd hyn.

3.3.2 **Bod yn agored ac ymgysylltu** - *Sicrhau bod yn agored ac ymgysylltu'n drylwyr â rhanddeiliaid.*

3.3.2.1 Ymgynghori ac Ymgysylltu â Dinasyddion a Defnyddwyr Gwasanaethau

Mae gan yr Awdurdod ddull sydd wedi'i sefydlu ers tro ar gyfer ymgynghori ac ymgysylltu â dinasyddion a defnyddwyr gwasanaethau. Mae nifer o grwpiau rhwydwaith yn cynrychioli amrywiaeth o fuddiannau o'r fforwm ieuencid i'r rhwydwaith heneiddio'n dda yn ogystal â fforymau yr ydym yn ymgysylltu â nhw i geisio barn y rhai â nodweddion gwarchoddedig penodedig fel y'u cydnabyddir gan Reoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011.

Mae'r Cyngor yn cyhoeddi ei holl ymgynoriadau cyfredol ar wefan y Cyngor

Hefyd mae'r Awdurdod yn gwneud defnydd helaeth o **Arolwg Cenedlaethol Cymru**, sef arolwg blynyddol a gomisiynir gan Lywodraeth Cymru. Defnyddir y canlyniadau i helpu'r Awdurdod i hunanasesu ei wasanaethau ac maent yn cael eu cynnwys yn ein Hadroddiad Blynyddol.

Mae'r Awdurdod wedi bod yn gweddarlledu holl gyfarfodydd y Cyngor Llawn er mis Mai 2013, cyfarfodydd y Pwyllgor Cynllunio er mis Tachwedd 2014, a chyfarfodydd y Bwrdd Gweithredol er mis Medi 2015. Ers mis Hydref 2020, mae'r Cyngor hefyd wedi bod yn gweddarlledu cyfarfodydd rhithwir ei Bwyllgorau Craffu.

Mae'r Awdurdod fel arfer yn ymgynghori'n helaeth ynghylch ei Gyllideb bob blwyddyn, sy'n cynnwys seminarau, digwyddiadau Golwg Sir Gâr ar gyfer pobl ifanc, arolygon ar-lein, y cyfryngau cymdeithasol, a chyfarfodydd rhanddeiliaid â Chynghorau Tref a Chymuned ac Undebau. Roedd yn rhaid bwrw ymlaen â hyn mewn ffordd wahanol yn ystod 2020/21 o ganlyniad i gyhoeddi'r gyllideb yn hwyr a chyfyngiadau'r pandemig ond cafwyd sesiynau ymgynghori rhithwir ac arolwg ar-lein. Ystyrir canlyniadau'r ymgynoriadau ac fe'u cyflwynir i'r Bwrdd Gweithredol a'r Cyngor Sir yn rhan o Adroddiad Strategaeth y Gyllideb.

3.3.2.2 Ymdrin â chwynion

Mae gan yr Awdurdod **Weithdrefn ar gyfer ymdrin â Chwynion a Chanmoliaeth gan Gwsmeriaid** ac mae ystadegau a dadansoddiad o'r cwynion sydd wedi dod i law yn cael eu cyflwyno'n flynyddol i'r Pwyllgor Craffu Polisi ac Adnoddau. Mae'r Weithdrefn Gwynion yn unol â Pholisi Pryderon a Chwynion Enghreifftiol Llywodraeth Cymru, a chafodd ei hadolygu a'i diwygio yn 2016/17.

Bydd Polisi Cwynion newydd yn disodli hyn yn 2021/22, sy'n seiliedig ar fodel Cymru-Gyfan ac wedi'i gyhoeddi gan yr Asiantaeth Safonau Cwynion o dan bwerau a gynhwysir yn Adran 36 o Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019.

Mae gan yr Awdurdod Dîm Cwynion canolog ar gyfer y rhan fwyaf o wasanaethau sy'n sicrhau y cydymffurfir â'r gofynion a nodwn yn ein Gweithdrefn ac yn sicrhau cysondeb ar draws yr Awdurdod cyfan. Yn ystod 2017/18, cytunwyd y byddai Cwynion ynghylch Gofal Cymdeithasol i Oedolion yn cael eu rheoli gan yr Adran Cymunedau.

Darperir adroddiadau blynyddol i'r Tîm Rheoli Corfforaethol, a darperir adroddiadau mwy manwl i'r adrannau pan fo'r angen, er mwyn monitro tueddiadau, clustnodi problemau a gwella gwasanaethau ar sail profiadau'r cwsmeriaid. Fodd bynnag, bydd y Polisi Cwynion newydd yn cyflwyno gofyniad manylach o ran adrodd.

Ymchwiliodd ac ymatebodd yr Awdurdod i 673 o gwynion yn ystod 2020/21 o gymharu â 912 yn ystod 2019/20 (mae'r ffigur uwch yn 2019/20 i'w briodoli'n bennaf i faterion yn ymwneud â'r Gwasanaeth Gwastraff). Rhoddwyd sylw i 643 o geisiadau am gymorth ac ymholiadau eraill a ailgyfeiriwyd.

3.3.2.3 Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

Mae Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn ystyried cwynion y cyhoedd ynghylch ymddygiad Aelodau a chamweinyddu. Cyhoeddir ei adroddiad yn flynyddol.

Cyflwynir Adroddiadau Adran 16 yr Ombwdsmon (h.y. adroddiadau er budd y cyhoedd) i'r Cyngor Sir fel sy'n ofynnol yn ôl y gyfraith. Ni chyflwynwyd unrhyw Adroddiadau Budd y Cyhoedd yn erbyn yr Awdurdod yn ystod y flwyddyn 2020/21.

3.3.2.4 Sicrhau Cyfathrebu Allanol Effeithiol

Mae'r tîm Marchnata a'r Cyfryngau yn yr Awdurdod yn hyrwyddo gwaith y Cyngor ac yn cefnogi ymgysylltu'n rhagweithiol ag aelodau'r cyhoedd, gan eu helpu i gael gwybodaeth am wasanaethau'r Cyngor.

Ar gyfartaledd, roedd 8,107 o bobl wedi ymweld â gwefan yr Awdurdod bob dydd yn 2020/21. Ers cyflwyno cyfrif Fy Hwb (am wasanaethau a thaliadau ar-lein), mae 78,163 o drigolion wedi cofrestru ar gyfer y gwasanaeth. Derbyniwyd dros 4,000 math o adborth ar y system ar-lein sy'n ein galluogi i wella'r wefan yn barhaus ar sail awgrymiadau gan y cyhoedd a staff. Rydym yn ychwanegu mwy o wasanaethau ar-lein ac yn adolygu'r e-ffurflenni presennol i sicrhau eu bod yn hawdd eu defnyddio.

Mae'r Hwb yn Rhydaman, Caerfyrddin a Llanelli yn cynnig apwyntiadau sydd wedi'u trefnu ymlaen llaw a chynghor galw heibio i 8,000 o breswylwyr y mis ar gyfartaledd, yn ogystal â rhoi cyngor a mynediad i gymorth hyfforddiant a chyflogaeth. Roedd yn rhaid bwrw ymlaen â hyn mewn ffordd wahanol yn ystod 2020/21 oherwydd cyfyngiadau COVID19 a'r ffaith bod yn rhaid cau'r sefydliadau. Bu modd i gwsmeriaid gysylltu ar-lein a dros y ffôn, a chynhaliwyd cyfarfodydd rhithwir. Mae'r defnydd cynyddol o'r Cyfryngau Cymdeithasol gyda mwy na 13,000 o ddilynwyr ar y brif dudalen Facebook ac oddeutu 9,500 yn dilyn ein prif gyfrif Twitter yn caniatáu ymgysylltu agored a sgysiau ag aelodau o'r cyhoedd. Yn ogystal â hyn, mae'r Cyfryngau Cymdeithasol yn ffordd wych o hyrwyddo gwasanaethau'r cyngor.

Mae'r tîm Marchnata a'r Cyfryngau yn gweithio gyda'r Bwrdd Gweithredol a'r Timau Rheoli Adranol i gynllunio cyfathrebu'n rhagweithiol, gan helpu meysydd gwasanaeth i ymgysylltu â'r bobl iawn, ar yr adeg iawn, yn y modd iawn.

3.3.3 **Gwneud gwahaniaeth** - *Diffinio deilliannau o ran manteision economaidd, cymdeithasol, ac amgylcheddol cynaliadwy.*

3.3.3.1 Y Pwrpas a'r Weledigaeth

Mae gan yr Awdurdod ddull cadarn o gydweithio â phartneriaid allweddol ac mae'n aelod statudol o Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Gaerfyrddin. Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn gosod dyletswydd llesiant ar gyrrff cyhoeddus penodol ledled Sir Gaerfyrddin i weithredu ar y cyd drwy'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus. Mae gan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus y dasg o wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Sir Gaerfyrddin.

www.ysirgaragarem.cymru

- Ym mis Mai 2018 cyhoeddodd y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gynllun Llesiant sy'n pennu ei amcanion lleol er mwyn gwella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol y sir a'r camau mae'n bwriadu eu cymryd i gyflawni'r amcanion hynny.
- Nid bwriad Amcanion Llesiant Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Gaerfyrddin yw mynd i'r afael â'r gwasanaethau craidd a darpariaeth y partneriaid unigol, yn hytrach eu bwriad yw gwella ac ychwanegu gwerth drwy weithredu ar y cyd. Mae'n rhaid i bob un o bartneriaid statudol y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (y Cyngor, Bwrdd Iechyd, Gwasanaeth Tân ac Achub, a Chyfoeth Naturiol Cymru) gyhoeddi eu Hamcanion Llesiant eu hunain.

Ar gyfer 2018/19, lluniwyd Strategaeth Gorfforaethol Newydd a oedd yn cyfuno pedwar cynllun yn un.

- Fe'i cyflwynwyd yn lle Strategaeth Gorfforaethol 2015-20
- Roedd yn ymgorffori ein Hamcanion Gwella yn unol â gofynion Mesur Llywodraeth Leol 2009
- Roedd yn pennu ein Hamcanion Gwella, yn unol â gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Am y tro cyntaf yng Nghymru, ceir gweledigaeth a rennir a set o nodau i bob corff cyhoeddus weithio tuag atynt. Bwriad ein Hamcanion Llesiant yw cyfrannu cymaint â phosibl at y rhain.
- Roedd yn cynnwys prosiectau a rhaglenni allweddol Bwrdd Gweithredol Cyngor Sir Caerfyrddin am y 5 mlynedd nesaf, fel y nodir yn *'Symud Ymlaen yn Sir Gaerfyrddin: y 5 mlynedd nesaf'*

Rydym yn adolygu'r strategaeth, ei chynlluniau gwella a'r amcanion llesiant yn flynyddol ac yn sicrhau bod y cynlluniau gweithredu a'r targedau sy'n cefnogi'r amcanion yn gyfredol. Diweddarwyd y Strategaeth Gorfforaethol ym mis Mehefin 2019 ac, ar adeg ysgrifennu'r ddogfen hon, bydd hefyd yn cael ei diweddarau ym mis Ebrill 2021

3.3.3.2 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Pwrpas cyffredinol y Ddeddf yw sicrhau bod trefniadau llywodraethu cyrff cyhoeddus ar gyfer gwella llesiant Cymru yn ystyried anghenion cenedlaethau'r dyfodol. Mae'r Ddeddf wedi'i llunio i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru, yn unol ag egwyddorion datblygu cynaliadwy. Yn ôl y gyfraith:-

- i. Mae'n rhaid i ni ddatblygu'n gynaliadwy, gan wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Yr egwyddor datblygu cynaliadwy yw: *'... bod yn rhaid i'r corff cyhoeddus weithredu mewn modd sy'n ceisio sicrhau bod anghenion y presennol yn cael eu diwallu heb effeithio ar allu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion eu hunain.'*
- ii. Mae'n rhaid i ni arddangos 5 ffordd o weithio:
 - Tymor Hir
 - Integredig
 - Cynhwysol
 - Cydweithredol
 - Ataliol
- iii. Mae'n rhaid i ni weithio tuag at gyflawni'r 7 nod llesiant cenedlaethol sydd yn y Ddeddf. Gyda'i gilydd, maent yn creu gweledigaeth a rennir i gyrff cyhoeddus weithio tuag at y canlynol:
 - Cymru lewyrchus
 - Cymru gydnerth
 - Cymru iachach
 - Cymru sy'n fwy cyfartal
 - Cymru o gymunedau cydlynus
 - Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu
 - Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang

Fel corff cyhoeddus mae'n rhaid i ni gyhoeddi ein Hamcanion Llesiant, sy'n mwyhau ein cyfraniad i'r Nodau Llesiant Cenedlaethol hyn.

Rhestr o Amcanion Llesiant Sir Gaerfyrddin 2020/21:

1. Helpu i roi'r dechrau gorau mewn bywyd i bob plentyn a gwella eu profiadau yn gynnar mewn bywyd
2. Helpu plant i ddilyn ffyrdd iach o fyw
3. Cefnogi a gwella cynnydd a chyrrhaeddiad pob dysgwr
4. Sicrhau bod pob person ifanc mewn addysg, cyflogaeth neu hyfforddiant a'u bod yn dilyn llwybrau dysgu a gyrfa cynhyrchiol
5. Trechu tlodi drwy wneud popeth o fewn ein gallu i'w atal, helpu pobl i gael gwaith a gwella bywydau'r rheiny sy'n byw mewn tlodi
6. Creu mwy o swyddi a thwf ledled y sir
7. Cynyddu faint o dai rhent a thai fforddiadwy sydd ar gael
8. Helpu pobl i fyw bywydau iach (mynd i'r afael ag ymddygiad peryglus a gordewdra)
9. Cefnogi cysylltiadau da â ffrindiau, y teulu a chymunedau mwy diogel
10. Cefnogi'r nifer cynyddol o bobl hŷn er mwyn iddynt gadw'u hurddas a'u hannibyniaeth wrth iddynt heneiddio
11. Ymagwedd ledled y Cyngor tuag at gefnogi Heneiddio'n Dda yn Sir Gaerfyrddin
12. Gofalu am yr amgylchedd nawr ac ar gyfer y dyfodol
13. Gwella seilwaith a chysylltedd priffyrdd a thrafnidiaeth
14. Hyrwyddo'r Iaith Gymraeg a Diwylliant Cymru
15. Adeiladu Gwell Cyngor a Gwneud Gwell Defnydd o Adnoddau

Cafodd ein Datganiad Llesiant Statudol ei gynnwys yn y Strategaeth Gorfforaethol Newydd. Mae hwn yn pennu ein trefniadau llywodraethu i gefnogi ein deilliannau cynlluniedig.

Datganiad Llesiant

- i. Rydym yn teimlo bod ein Hamcanion Llesiant yn cyfrannu'n helaeth at gyflawni ein Nodau Llesiant Cenedlaethol. Mae ein Hamcanion Llesiant yn ymwneud ag agweddau gwahanol ar gwrs bywyd ac yn rhoi sylw i lesiant mewn ffordd systematig.
- ii. Mae'r Amcanion Llesiant hyn wedi deillio o adborth sylweddol yn sgil ymgynghori ac amrywiaeth o ffynonellau gwybodaeth gwahanol ynghylch angen, data perfformiad ac adborth rheoleiddiol. Wrth ddatblygu cynlluniau gweithredu i gyflawni'r amcanion hyn byddwn yn cynnwys pob math o bobl sydd â diddordeb yn eu cyflawni.
- iii. Mae'r camau a gymerwn i gyflawni'r Amcanion Llesiant (ein cynlluniau gweithredu) yn ceisio sicrhau y defnyddir cymaint ag sy'n bosibl ar ddulliau tymor hir, integredig, cynhwysol, cydweithredol ac ataliol.
- iv. Mae gan aelod o'r Bwrdd Gweithredol gyfrifoldeb penodol dros y Ddeddf yn gyffredinol. Hefyd bydd gan bob aelod o'r Bwrdd Gweithredol sy'n ddeiliad portffolio gyfrifoldeb dros Amcanion Llesiant/KIOP perthnasol.
- v. I sicrhau ein bod yn cymryd y camau gweithredu hyn byddwn yn defnyddio ein dangosfwrdd System Monitro Gwybodaeth am Berfformiad (PIMS), a ddatblygwyd yn fewnol. Caiff pob cynllun gweithredu ei fonitro ac adroddir yn ei gylch yn chwarterol i'r timau rheoli adrannol, y Tîm Rheoli Corfforaethol, a'r Bwrdd Gweithredol. Hefyd adroddir ynghylch cynnydd i'r Pwyllgorau Craffu. Bydd y Cyngor yn paratoi adroddiad blynyddol am ei Amcanion Llesiant ac yn diwygio'r amcanion os bydd angen.

- vi. Caiff cynnwys y cynlluniau gweithredu, er mwyn cyflawni'r Amcanion Llesiant, ei ariannu'n ddigonol ac mae'n rhan annatod o fusnes Gwasanaethau. I gyflawni'r amcanion hyn bydd gwasanaethau yn 'uno' ac yn cydweithio, yn gweithio gyda phartneriaid, ac yn cynnwys dinasyddion o bob math yn llawn.
- vii. Mae ein hamcanion yn rhai tymor hir ond bydd ein cynlluniau gweithredu yn cynnwys cerrig milltir a fydd yn galluogi monitro a sicrhau cynnydd.
- viii. I sicrhau bod modd cyflawni ein Hamcanion Llesiant ac i gyrraedd disgwyliadau'r Ddeddf, byddwn yn addasu trefniadau craffu, cynllunio ariannol, rheoli asedau, asesu risg, a rheoli perfformiad.

Ble mae angen i newid ddigwydd mewn Llywodraethu Corfforaethol

Mae'r Ddeddf yn nodi..... *'set graidd o weithgareddau sy'n gyffredin i lywodraethu corfforaethol cyrff cyhoeddus (SPF1 Para. 47). Mae cymhwyso gofynion y Ddeddf i'r gweithgareddau hyn yn debygol o sicrhau'n fwyaf effeithiol y math o newid sy'n ofynnol'.*

1. Cynllunio Corfforaethol a Chynllunio Gwasanaethau
2. Cynllunio Ariannol
3. Rheoli Asedau
4. Cynllunio'r Gweithlu
5. Caffael
6. Rheoli Risg
7. Rheoli Perfformiad

3.3.3.3 Adroddiad Blynyddol yr Arweinydd a'r Cynllun Pum Mlynedd

Yn dilyn yr etholiadau llywodraeth leol ym mis Mai 2017 cafodd yr Arweinydd blaenorol ei ailbenodi yn y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol ar 24 Mai 2017.

Mae Gweinyddiaeth yr Awdurdod yn glymblaid rhwng Plaid Cymru a'r Grŵp Annibynnol ac mae'r Bwrdd Gweithredol yn cynnwys 10 aelod, sef 7 sedd i Plaid a 3 sedd i'r Grŵp Annibynnol. Mae'r swydd Arweinydd yn cael ei rhoi i Plaid a'r swydd Dirprwy Arweinydd yn cael ei rhoi i'r Grŵp Annibynnol.

Ym mis Ionawr 2018, cymeradwyodd y Bwrdd Gweithredol ei gynllun 'Symud Ymlaen yn Sir Gaerfyrddin: y 5 mlynedd nesaf'. Mae'r cynllun yn nodi bron i 100 o gynlluniau, gwasanaethau neu brosiectau â blaenoriaeth y mae'r Bwrdd Gweithredol am eu cyflawni dros y pum mlynedd nesaf. Mae Strategaeth Gorfforaethol yr Awdurdod yn cynnwys y prosiectau a'r rhaglenni allweddol yn y cynllun hwn.

3.3.4 Sicrhau ein bod yn cyflawni'r hyn y mae'n fwriad gennym i'w wneud - Penderfynu ar yr ymyriadau angenrheidiol i gyflawni'r deilliannau bwriadedig i'r graddau gorau posibl.

3.3.4.1 Rheoli Perfformiad/Y Swyddogaeth Graffu

Mae Amcanion Llesiant y Strategaeth Gorfforaethol yn nodi'r prif gamau a gymerir i gyflawni'r amcanion. Cefnogir y camau hyn gan gamau gweithredu manwl a thargedau a nodir yng Nghynlluniau Busnes Gwasanaethau ac Adrannau. Caiff y camau gweithredu a'r targedau eu monitro ar System Monitro Perfformiad a Gwella (PIMS) y Cyngor. Mae hyn yn galluogi swyddogion cyfrifol i ddiweddarau cynnydd bob chwarter a gall hyn gael ei fonitro a'i gymeradwyo gan Benaethiaid Gwasanaeth a'i adolygu gan Dimau Rheoli Adrannol. Bob chwarter, mae'r Tîm Rheoli Corfforaethol ac Aelodau'r Bwrdd Gweithredol yn archwilio perfformiad ar 'Ddangosfyrddau'.

Mae'r pwyllgorau craffu yn cael adroddiadau Rheoli Perfformiad ddwywaith y flwyddyn (ar gyfer chwarter 1 a chwarter 3) yn ogystal â'r adroddiad diwedd blwyddyn. Caiff adroddiadau eu paratoi i ymateb i feysydd portffolio penodol pob pwyllor. Ceir adroddiadau perfformiad atodol a manylach ar absenoldeb salwch a llesiant yn chwarter 2 a chwarter 4.

Mae Dangosfyrddau PIMS yn cael eu datblygu ar hyn o bryd i ddadansoddi gwybodeg o ran perfformiad meysydd gwasanaeth amrywiol.

Mae'r Awdurdod yn bartner yn y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ac mae Pwyllgor Craffu Polisi ac Adnoddau'r Cyngor yn cael Adroddiad Perfformiad Blynyddol gan Gadeirydd presennol y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus. Mae cofnodion cymeradwy cyfarfodydd y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Craffu Polisi ac Adnoddau er mwyn iddo eu hystyried ac mae sylwadau'n cael eu cyflwyno yn ôl i'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus.

3.3.5 Gwerthfawrogi ein pobl; ymgysylltu, arwain a chefnogi - Datblygu capasiti a gallu arweinwyr ac unigolion.

Yn dilyn etholiadau llywodraeth leol Cymru ym mis Mai 2017, cafodd Cyngor Sir Caerfyrddin 30 o gynghorwyr sir newydd, ac mae pecyn hyfforddiant, datblygu a sefydlu cynhwysfawr yn cael ei ddarparu iddynt ac i aelodau sy'n dychwelyd. Caiff y rhaglen datblygu a hyfforddiant i'r Aelodau ei hadnewyddu bob blwyddyn.

3.3.5.1 Pwyllgor y Gwasanaethau Democraidd

Pwyllgor statudol yw hwn ac iddo gylch gwaith sy'n cynnwys hybu a chefnogi llywodraethu da. Mae agwedd bwysig ar y nod hwnnw'n cael ei sicrhau drwy ddarparu cyfleoedd hyfforddi a datblygu rhesymol i'r Aelodau a thrwy benodi Cadeirydd y Pwyllgor yn Hyrwyddwr Datblygu'r Aelodau.

3.3.5.2 Rheoli ein Gweithlu

Mae gan Gyngor Sir Caerfyrddin tua 8,000 o weithwyr ac mae pob un ohonynt yn cyfrannu at gyflawni ein Blaenoriaethau Corfforaethol.

Cefnogir ein staff gan yr Is-adran Rheoli Pobl, sy'n cynnal ystod o Bolisiâu a Gweithdrefnau i sicrhau bod yr holl staff yn cael eu rheoli'n deg ac mewn modd cyson. Mae'r Prif Bolisiâu a Gweithdrefnau yn cynnwys:

- Polisi Iechyd a Diogelwch
- Polisi Recriwtio a Dethol Staff gan gynnwys recriwtio diogel
- Gweithdrefn Sefydlu
- Polisi Datgelu Camarfer
- Polisiâu Achwyniadau a Disgyblu a Chanllawiau ynghylch Safonau Ymddygiad
- Côd Ymddygiad ar gyfer y Swyddogion
- Polisi Ad-drefnu
- Strategaeth ar gyfer Pobl
- Polisi Tâl
- Polisi Gweithio Ystywyth

Caiff ein staff eu hannog i ddatblygu ac mae hyn yn gydnaws â'n hamcanion fel sefydliad a achredwyd gan gynllun **Buddsoddwyr mewn Pobl**. Ategir datblygiad ein gweithlu gan y canlynol:

- Proses Arfarnu
- Strategaeth Dysgu a Datblygu
- Annog Datblygiad Proffesiynol Parhaus (DPP)
- Cynllunio Gweithlu Effeithiol
- Strategaeth ar gyfer Pobl

Mae rheoli presenoldeb a chefnogi llesiant staff yn flaenoriaeth uchel i'r Cyngor. Mae fframwaith a pholisi cadarn ar waith o ran rheoli presenoldeb ac mae'r swyddogaeth lechyd Galwedigaethol yn cynnig cymorth a chyngor ar lesiant gyda'r nod o gadw pobl mewn gwaith, rhoi cyngor ac arweiniad ynghylch byw'n iach, rheoli straen ac iechyd meddwl yn y gweithle. Mae hyn wedi bod yn arbennig o bwysig yn ystod y pandemig COVID19, pan roddwyd mwy o gefnogaeth i staff drwy fentrau llesiant a pholisïau penodol ynghylch COVID19.

Yn dilyn gweithredu'r Cytundeb Statws Unffurf yn 2011/12, mae'r swyddogaeth Tâl a Buddion yn yr Is-adran Rheoli Pobl yn cadw golwg gyffredinol ar y strwythur cyflogau a graddau ac yn rhoi cyngor i reolwyr ynghylch gwerthuso swyddi a buddion yn ogystal â chynnal archwiliad cyflog cyfartal bob blwyddyn. Nid yw'r archwiliad diweddaraf yn awgrymu bod unrhyw dystiolaeth o wahaniaethu yn y strwythurau cyflogau nac yn y lwfansau a dalwyd. Fel rheol, mae'r gwahaniaethau mewn cyflog yn ganlyniad i rannu'r rhywiau yn ôl y mathau o swyddi yn hytrach na gweithredu lwfansau.

Hefyd, mae'r Cyngor yn cyhoeddi Polisi Tâl erbyn mis Ebrill bob blwyddyn, fel sy'n ofynnol dan Adran 38 o'r Ddeddf Lleoliaeth. Pwrpas y datganiad yw bod yn dryloyw ynghylch ymagwedd y Cyngor at bennu cyflog ei weithwyr (ac eithrio'r rhai sy'n gweithio yn ysgolion yr awdurdod lleol). Cytunir ar y Polisi Tâl gan y Cyngor Llawn a chaiff ei gyhoeddi ar wefan yr Awdurdod. Mae'r Cyngor yn parhau i gefnogi ei weithwyr sy'n derbyn y tâl lleiaf drwy sicrhau y telir yr hyn sy'n cyfateb i gyfradd fesul awr y Living Wage Foundation.

Mae'r pandemig COVID19 wedi cyflymu symudiad at weithio ystwyth, yn enwedig gweithio gartref, a bwriedir i hyn lywio sut y bydd y Cyngor yn rheoli ei weithlu yn y dyfodol drwy ffyrdd newydd o weithio. Yn benodol, mae'r Cyngor yn awyddus i gefnogi nod Llywodraeth Cymru i barhau i gefnogi 30% o'i weithlu i weithio gartref neu'n fwy ystwyth yn y dyfodol. Bydd hyn yn effeithio ar y gofynion o ran swyddfeydd ac yn cyfrannu at yr agenda amgylcheddol drwy leihau'r angen i deithio. Bydd Polisi Teithio'r Staff yn cael ei adolygu i adlewyrchu'r symudiad at ffyrdd newydd o weithio.

Mae ein Polisi Datgelu Camarfer yn cael ei ddefnyddio gan weithwyr i roi gwybod am bryderon difrifol a allai fod er budd y cyhoedd. Mae dysgu ar-lein, hyrwyddo'r polisi a monitro cwynion datgelu camarfer yn parhau i sicrhau bod gweithwyr yn ymwybodol ohono. Bydd system sefydlu ar-lein yn rhoi'r wybodaeth hon i weithwyr newydd yn gyflymach ac yn fwy effeithiol. Cyflwynwyd hyn ddechrau 2020. Mae'r rhan fwyaf o weithwyr bellach yn gallu cael gwybodaeth ar-lein bellach felly bydd rhoi gwybodaeth am y mathau hyn o bolisïau allweddol yn dod yn fwy cynhwysol wrth i fwy o bobl ddefnyddio'r fewnrwyd ar-lein.

3.3.5.3 Y Cynllun Dirprwyo i Swyddogion

Mae'r Cynllun Dirprwyo yn rhestru'r penderfyniadau a ddirprwir i swyddogion, boed hynny gan y Cyngor neu gan y Bwrdd Gweithredol. Wrth arfer y pwerau a ddirprwir iddynt, rhaid i'r swyddogion gydymffurfio â'r gofynion statudol a Fframwaith Polisi a Chyllideb y Cyngor, ymysg gofynion eraill. Rhaid i unrhyw benderfyniadau arwyddocaol gael eu cofnodi a gallant gael eu 'galw i mewn'. Mae penderfyniadau gweithredol arwyddocaol gan swyddogion yn cael eu cyhoeddi.

Roedd y dirprwyaethau yn y Cyfansoddiad yn berthnasol iawn ddechrau 2020/21 pan oedd yn amhosibl cynnull cyfarfodydd wyneb yn wyneb ffurfiol yr Awdurdod oherwydd goblygiadau'r pandemig coronafeirws – pethau fel yr angen i wneud penderfyniadau'n gyflym a'r anallu i gydymffurfio â'r amserlenni statudol a bennwyd ar gyfer cynnull cyfarfodydd ffurfiol o'r aelodau, y rheolau a oedd yn gwahardd cynnal cyfarfodydd yn gyfan gwbl rithwir, yr angen i rai aelodau hunanwarchod a oedd yn ei gwneud yn fwy anodd sicrhau'r cworwm yr oedd ei angen ar gyfer cyfarfodydd, a'r neges i aros gartref – felly, roedd yn rhaid defnyddio'r dirprwyaethau brys yn y Cyfansoddiad i ganiatáu i swyddogion wneud rhai penderfyniadau hanfodol. Sicrhawyd bod y cyfnod hwn o wneud penderfyniadau dirprwyedig brys gan swyddogion mor fyr â phosibl, a chyn gynted ag y cafodd y rheolau ynghylch cynnal cyfarfodydd democrataidd eu llacio dros dro er mwyn caniatáu i gyfarfodydd gael eu cynnal yn gyfan gwbl ar-lein, ailgydiodd yr Awdurdod mewn cyfarfodydd democrataidd, er bod hynny ar-lein. Cafodd y penderfyniadau a wnaed gan swyddogion yn ystod y cyfnod brys byr eu cyhoeddi.

3.3.6 **Rheoli risgiau, perfformiad a chyllid** - *Rheoli risgiau a pherfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus gref.*

3.3.6.1 Rheoli Risg

Mae gan yr Awdurdod Grŵp Llywio Rheoli Risg sy'n adrodd yn uniongyrchol i'r Bwrdd Gweithredol, i'r Pwyllgor Archwilio ac i Dîm Rheoli y Prif Swyddogion. Caiff y Grŵp Llywio Rheoli Risg ei gadeirio gan y Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol. Ar y grŵp mae Aelod Penodedig Rheoli Risg sy'n Aelod o'r Bwrdd Gweithredol (sef yr Aelod o'r Bwrdd Gweithredol dros Adnoddau), a Swyddogion Penodedig Rheoli Risg Adrannol.

Nod yr Awdurdod yw sicrhau bod rheolaeth dda ar risg yn dod yn rhan annatod o'i holl brosesau. Mae adran benodol yn Adroddiadau'r Pwyllgorau ar gyfer trafod ac egluro unrhyw oblygiadau o safbwynt Rheoli Risg.

Caiff Risgiau Corfforaethol, Gwasanaethau a Phrosiectau eu cofnodi ar Gofrestr Risgiau. Rydym yn defnyddio "**Meddalwedd ar y we ar gyfer Cofrestru Risgiau**", sy'n caniatáu i adrannau fewnbynnu, cyrchu, diweddarau a rheoli gwybodaeth ynghylch Risgiau Gwasanaethau a Phrosiectau. Mae'r Gofrestr Risg Gorfforaethol yn cael ei chyflwyno i'r Pwyllgor Archwilio. Cynhaliodd Swyddfa Archwilio Cymru Adolygiad o Drefniadau Rheoli Risg yn ystod 2018/19, lle gwnaed cynigion ar gyfer gwelliant i gryfhau'r trefniadau sydd ar waith. Mae cynllun gweithredu wedi'i gwblhau i roi'r gwelliannau ar waith.

3.3.6.2 Y Grŵp Llywio Rheoli Risg

Mae'r Grŵp Llywio Rheoli Risg yn archwilio'r modd y gellir datblygu Rheoli Risg a sicrhau bod Rheoli Risg yn rhan annatod o holl benderfyniadau'r sefydliad. Mae'r Grŵp yn cwrrd bob tri mis ac yn cael ei gefnogi gan waith ei Is-grwpiau h.y. Risgiau Eiddo ac Atebolrwydd, Risgiau'r Fflyd Gerbydau, a Chynlluniau Wrth Gefn.

3.3.6.3 Pwyllgorau Craffu

Mae'r Swyddogaeth Craffu yn chwarae rhan werthfawr iawn o ran sicrhau gwell perfformiad a herio. Mae'n amlwg fod y rôl Craffu o ran y "Grwpiau Gorchwyl a Gorffen" wedi cael dylanwad cadarnhaol ar ddatblygu polisïau.

Mae gan yr Awdurdod system ddatblygedig iawn o reoli perfformiad. Mae'r Pwyllgorau Craffu'n cael adroddiad Chwarter 1 a Chwarter 3 ac Adroddiad Blyneddol am berfformiad, sy'n cynnwys diweddiariad am yr holl Ddangosyddion Perfformiad a'r Camau Gweithredu Allweddol sydd yn y Strategaeth Corfforaethol.

Mae gan unrhyw 3 Aelod o'r Cyngor y grym cyfansoddiadol i 'alw i mewn' unrhyw benderfyniadau gweithredol mewn perthynas â'u cyfrifoldebau swyddogaethol eu hunain, boed gan y Bwrdd Gweithredol cyfan neu gan aelodau unigol o'r Bwrdd Gweithredol yn eu meysydd portffolio eu hunain. Er mwyn caniatáu 'galw i mewn', ni fydd unrhyw benderfyniad y mae'r Bwrdd Gweithredol neu Aelodau o'r Bwrdd Gweithredol yn ei wneud yn dod i rym tan 5 diwrnod gwaith ar ôl cyhoeddi'r penderfyniad a'i ddsbarthu i'r Aelodau'r drwy e-bost.

Yn unol â'r fformiwla a nodir ym Mesur Llywodraeth Leol 2011, Aelodau o'r Wrthblaid yw Cadeiryddion dau o bum Pwyllgor Craffu yr Awdurdod.

Ym mis Hydref 2020, diweddarodd yr Awdurdod Reolau'r Weithdrefn Graffu er mwyn newid rolau Aelodau'r Bwrdd Gweithredol mewn Pwyllgorau Craffu a'i gwneud yn ofynnol iddynt fynychu'r cyfarfodydd i gyflwyno adroddiadau ac ateb cwestiynau. Croesawyd y newid hwn gan Aelodau'r Bwrdd Gweithredol.

Eto, yn sgil y pandemig, mae cyfarfodydd Pwyllgorau Craffu wedi cael eu gweddarlleu ers mis Tachwedd 2020.

3.3.6.4 Gweinyddiaeth Ariannol (Swyddog Adran 151)

Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol yw'r swyddog sy'n gyfrifol am weinyddu busnes yr Awdurdod o dan Adran 151 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 ac mae'n gyffredinol gyfrifol am weinyddiaeth ariannol y Cyngor Sir.

Mae'r Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA) wedi cyhoeddi "**Statement on the Role of the Chief Financial Officer in Local Government**". Mae'r datganiad yn disgrifio rôl a chyfrifoldebau'r Prif Swyddog Ariannol. Mae'n nodi 5 prif egwyddor (gweler isod) sy'n diffinio'r gweithgareddau craidd a'r ymddygiad sydd i'w disgwyl gan y Prif Swyddog Ariannol mewn sefydliadau gwasanaeth cyhoeddus a'r trefniadau y mae angen eu gwneud i ategu'r rheini. Drwy benodi Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol, mae Cyngor Sir Caerfyrddin yn cydymffurfio'n llwyr â'r Datganiad.

Egwyddor 1 - Mae'r Prif Swyddog Ariannol mewn Awdurdod Lleol yn aelod allweddol o'r Tîm Arweinyddiaeth, gan ei helpu i ddatblygu a gweithredu strategaeth ac i ddarparu adnoddau ar gyfer amcanion strategol yr Awdurdod a'u cyflawni, a hynny mewn modd cynaliadwy ac er budd y cyhoedd.

Egwyddor 2 - Rhaid i'r Prif Swyddog Ariannol mewn Awdurdod Lleol ymwneud yn weithgar â'r holl benderfyniadau busnes o bwys, a gallu dylanwadu ar y penderfyniadau hynny, er mwyn sicrhau y rhoddir ystyriaeth lawn i'r goblygiadau, y cyfleoedd a'r risgiau sy'n bodoli nawr a'r rhai tymor hir, a sicrhau eu bod yn cyd-fynd â strategaeth ariannol gyffredinol yr Awdurdod.

Egwyddor 3 - Rhaid i'r Prif Swyddog Ariannol mewn Awdurdod Lleol arwain gwaith yr Awdurdod cyfan o ran hyrwyddo a chyflawni rheolaeth ariannol dda er mwyn diogelu arian cyhoeddus bob amser a sicrhau y'i defnyddir yn briodol, yn ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol.

Egwyddor 4 - Rhaid i'r Prif Swyddog Ariannol mewn Awdurdod Lleol arwain a chyfarwyddo swyddogaeth ariannol sydd â'r adnoddau i'w gwneud yn addas i'r pwrpas.

Egwyddor 5 - Rhaid i'r Prif Swyddog Ariannol mewn Awdurdod Lleol feddu ar gymwysterau proffesiynol a phrofiad addas.

Mae Is-adran y Gwasanaethau Ariannol yn rhoi cymorth i Adrannau ac yn cydgysylltu a chefnogi'r broses ar gyfer paratoi'r gyllideb a monitro ariannol.

Yn ei waith, mae'r Awdurdod yn dilyn cyfres benodol o Reolau o ran Gweithdrefnau Ariannol a Rheolau o ran Gweithdrefnau Contractau sy'n cael eu cynnal gan Adran y Gwasanaethau Corfforaethol. Bydd unrhyw newidiadau'n cael eu cymeradwyo gan y Pwyllgor Archwilio.

3.3.6.5 Pwyllgor Cronfa Bensiwn Dyfed

Cyngor Sir Caerfyrddin yw'r Awdurdod Gweinyddu a benodwyd yn statudol ar gyfer Cronfa Bensiwn Dyfed. Mae Pwyllgor y Gronfa Bensiwn yn cynnwys tri Aelod o'r Cyngor Sir ynghyd â dirprwy sydd wedi'i enwebu i wasanaethu yn absenoldeb Aelod. Mae'r cyfrifoldebau canlynol gan Bwyllgor y Gronfa Bensiwn:

- Adolygu perfformiad Cronfa Bensiwn Dyfed, penderfynu ar gyfeiriad strategol pob mater sy'n ymwneud â buddsoddi'r Gronfa a monitro pob agwedd ar y swyddogaeth fuddsoddi.
- Penderfynu ar faterion Awdurdod Gweinyddu'r Gronfa Bensiwn.

Yn ystod 2020/21 cafodd Pwyllgor y Gronfa Bensiwn gefnogaeth gan Gyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol a Phennaeth y Gwasanaethau Ariannol, Is-adran y Gwasanaethau Ariannol ac Ymgynghorydd Buddsoddi Annibynnol. Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol oedd y Swyddog Adran 151.

Mae Polisi Llywodraethu'r Gronfa yn manylu ar drefniadau llywodraethu'r Gronfa.

Mae gan y Bwrdd Pensiynau Lleol, a sefydlwyd yn 2015/16 o dan Ddeddf Pensiynau Gwasanaethau Cyhoeddus 2013, rôl oruchwylio neu graffu. Y bwriad yw iddo gynorthwyo'r Awdurdod Gweinyddu i sicrhau cydymffurfiaeth â rheoliadau a gofynion a bennwyd gan y Rheoleiddwr Pensiynau a chan yr Adran Cymunedau a Llywodraeth Leol. Mae'r telerau wedi cael eu hadolygu; bydd y Cylch Gorchwyl wedi'i ddiweddarau yn cael ei gyflwyno i'r Cyngor yn 2021/22.

Wedi i Lywodraeth Ei Mawrhydi gymeradwyo Cronfa Fuddsoddi Cymru ym mis Tachwedd 2016, ac yn sgil sefydlu Cyd-bwyllgor Llywodraethu Partneriaeth Pensiwn Cymru, cynhaliwyd proses gaffael helaeth i benodi Gweithredwr Trydydd Parti a reoleiddir gan yr Awdurdod Ymddygiad Ariannol i reoli buddsoddiadau'r 8 Cronfa Bensiwn yng Nghymru. Ym mis Tachwedd 2017 cymeradwyodd Cydbwyllgor Llywodraethu Partneriaeth Pensiwn Cymru benodi Link Asset Services yn weithredwr. Ers hynny, mae Link Asset Services wedi bod yn datblygu cynnig buddsoddi cychwynol yr Is-gronfa Partneriaeth a'r cais Prosbectws i'w gyflwyno i'r Awdurdod Ymddygiad Ariannol.

Mae Cyngor Sir Caerfyrddin wedi cael ei ddewis fel Awdurdod Cynnal i ddarparu cymorth gweinyddol ac ysgrifenyddol, ac i roi'r penderfyniadau a wneir gan y Cyd-bwyllgor Llywodraethu ar waith.

Ar gyfer 2020/21 mae'r Awdurdod wedi llunio Datganiad Cyfrifon ar wahân ar gyfer Cronfa Bensiwn Dyfed ac felly mae modd cael mwy o wybodaeth am lywodraethu a gweithgarwch y Gronfa a Phartneriaeth Pensiwn Cymru yn y ddogfen hon.

3.3.6.6 Y Fargen Ddinesig

Ar 29 Awst 2018 llofnododd Cyngor Sir Caerfyrddin, Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot, Cyngor Sir Penfro a Chyngor Dinas a Sir Abertawe Gytundeb i Sefydlu Cyd-bwyllgor ar gyfer Dinas-ranbarth Bae Abertawe. Cynhaliwyd cyfarfod cyntaf y Cyd-bwyllgor ar 30 Awst 2018. Sir Gaerfyrddin yw'r Corff Atebol ar gyfer swyddogaeth y Fargen Ddinesig.

Mae'r Cyd-bwyllgor yn cynnwys arweinwyr y pedwar Awdurdod rhanbarthol ac un aelod cyfetholedig heb bleidlais yr un o Fwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda, Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe, Prifysgol Abertawe a Phrifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant.

Mae Cyd-bwyllgor Craffu wedi'i ffurfio hefyd, ac mae'r swyddogaeth graffu'n cael ei gweinyddu gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot.

Mae portffolio o naw rhaglen a phrosiect wedi'i gymeradwyo o dan Fargen Ddinesig Bae Abertawe, ac mae tri ohonynt yn cael eu cyflawni'n rhanbarthol. O dan y portffolio, bydd Sir Gaerfyrddin yn cyflawni dwy raglen leol o fewn ei hardal gyfansoddol, sef Pentre Awel (y datblygiad Gwyddor Bywyd a Llesiant) ac Yr Egin (clwstwr creadigol a digidol), ac mae'r ddwy ohonynt wedi cael eu cymeradwyo gan Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru. Yn ogystal â'r rhaglenni lleol, Sir Gaerfyrddin yw'r arweinydd cyflawni ar gyfer dwy raglen ranbarthol, sef y fenter Sgiliau a Thalentau a'r rhaglen Seilwaith Digidol. Bydd y rhain yn cael eu cyflawni ar y cyd â'r tri awdurdod cyfansoddol arall o dan Fargen Ddinesig Bae Abertawe. Mae'r rhaglen Seilwaith Digidol wedi'i chymeradwyo gan Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru ac mae'r rhaglen Sgiliau a Thalentau yn mynd drwy strwythur llywodraethu'r Fargen Ddinesig er mwyn ei chyflwyno i'r llywodraethau.

Yn ystod y flwyddyn ariannol, cynhaliwyd Adolygiad Swyddog Cyfrifyddu o dan gyfrifoldeb y Swyddog Cyfrifyddu, fel y diffinnir yn Rheoli Arian Cyhoeddus Cymru. Roedd cwmpas yr adolygiad wedi'i gyfyngu i'r Achos Busnes Portffolio a gyflwynwyd a'i atodiadau, fersiwn 1.1, dyddiedig 20 Awst 2020. Mae'r adroddiad wedi'i strwythuro i gyd-fynd â'r Model Pum Achos. Roedd yr adolygiad yn canolbwyntio ar yr Achos Busnes Portffolio, nid ar rannau cyfansoddol y portffolio a'u hachosion busnes cyfatebol.

Arweinydd yr achos busnes, a'r gwrthbarti ar gyfer yr adolygiad, oedd Swyddfa Rheoli Portffolio Bargaen Ddinesig Bae Abertawe. Roedd yr Adolygiad yn safbwynt ar y cyd a gytunwyd gan Lywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU; cafodd Bargaen Ddinesig Bae Abertawe ei llofnodi gan y llywodraethau a'r partneriaid rhanbarthol ym mis Mawrth 2017.

Roedd yr adroddiad hwn yn nodi 15 argymhelliad lefel uchel. Bwriadwyd i'r rhain gryfhau'r Achos Busnes Portffolio, helpu i liniaru risgiau a gwella'r siawns y bydd prosiectau yn cael eu cyflawni'n llwyddiannus. O'r 15 argymhelliad, roedd 13 wedi'u cwblhau ar 31 Mawrth 2021, a bydd yr argymhellion sy'n weddill yn cael eu cyflawni gan Fwrdd Gweithredu Bargaenion Ddinesig a Thwf Cymru.

3.3.6.7 ERW

Y sefyllfa bresennol o ran Consortiwm ERW yw bod yr Awdurdod hwn (CSC) a thri awdurdod lleol arall, sef Sir Benfro, Powys ac Abertawe, wedi ymrwymo i ERW tan fis Medi 2021. Yn ogystal, mae'r Cyd-bwyllgor wedi ymrwymo i ddarparu rhai gwasanaethau i ysgolion yng Ngheredigion a Chastell-nedd Port Talbot, sydd wedi tynnu'n ôl o'r Consortiwm yn ffurfiol.

Mae Sir Gaerfyrddin, Abertawe a Sir Benfro yn datblygu Fframwaith Partneriaeth newydd a fydd yn cymryd lle ERW, a bydd y fframwaith hwn yn cyflawni'r dyheadau a'r amcanion a oedd yn cael eu darparu gan ERW gynt.

Gan y bydd y fframwaith yn cynnwys tri awdurdod lleol, nid chwech, mae'n bosibl iawn y bydd costau dileu swyddi sylweddol (mae 44 aelod o staff yn gweithio i ERW ar hyn o bryd), er y gobeithir y bydd dros hanner y nifer hwn yn cael eu hadleoli o fewn y trefniant cydweithredol newydd, ac y bydd nifer bach sydd ar secondiad ar hyn o bryd yn dychwelyd i'w swyddi parhaol. Amcangyfrifir y bydd y costau dileu swyddi posibl oddeutu £1.4 miliwn, a byddai'r costau hyn yn cael eu rhannu gan chwe aelod gwreiddiol ERW.

3.3.7 **Tryloywder ac atebolrwydd da** *Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd, ac archwilio er mwyn darparu atebolrwydd effeithiol*

3.3.7.1 **Y Pwyllgor Archwilio, y Pwyllgor Safonau a Phwyllgor y Gwasanaethau Democraidd**

Mae'r Pwyllgor Archwilio yn elfen allweddol o'r Llywodraethu Corfforaethol ac mae'r Pwyllgor yn rhoi sicrwydd ynghylch y trefniadau sydd gan yr Awdurdod ar gyfer rheoli risg, cynnal amgylchedd rheoli effeithiol ac adrodd am berfformiad ariannol yn ogystal ag anariannol.

Mae'r Pwyllgor Safonau (y mae mwyafrif ei aelodau yn Aelodau Allanol) yn hybu safonau uchel o ymddygiad ar gyfer Aelodau yn ogystal â chadw golwg gyffredinol ar y prosesau sydd gan yr Awdurdod i ymdrin â chwynion a'i weithdrefn Datgelu Camarfer.

Hefyd mae gan yr Awdurdod Bwyllgor Gwasanaethau Democraidd (5 Aelod Etholedig) a Phennaeth Gwasanaethau Democraidd penodedig statudol. Mae cylch gwaith y Pwyllgor, fel y'i pennwyd gan yr Awdurdod, yn cynnwys sicrhau bod cyfleoedd hyfforddi a datblygu rhesymol i'r Aelodau, penodi Hyrwyddwr Datblygu'r Aelodau, a hybu a chefnogi llywodraethu da.

Mae'r Pwyllgor Archwilio wedi cael adroddiad ar y newidiadau yn y dyfodol sy'n effeithio'r pwyllgor, yn unol â'r Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

3.3.7.2 **Archwilio Mewnol**

Mae'r adolygiad o effeithiolrwydd y system Rheoli Mewnol a'r trefniadau Llywodraethu yn cael ei lywio gan waith yr Archwilyr Mewnol, sy'n rhoi sicrwydd i'r Awdurdod. Mae'n ofynnol i'r gwasanaeth Archwilio Mewnol gyflawni ei waith yn unol â'r safonau a nodwyd yn **Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS)** a sefydlwyd yn 2013. Y rhain yw'r safonau proffesiynol y cytunwyd arnynt ar gyfer Archwilio Mewnol mewn Llywodraeth Leol.

Yn unol â gofynion y Safonau, mae'r Pennaeth Archwilio Mewnol yn llunio adroddiad blynyddol i'r Pwyllgor Archwilio ei ystyried. Mae fformat yr Adroddiad Blynyddol yn cydymffurfio â gofynion y Côd Ymarfer.

Y farn gyffredinol yw bod yr Awdurdod yn gweithredu amgylchedd rheoli 'Derbyniol'. Ceir trefniadau Llywodraethu clir sydd â chyfrifoldebau Rheoli a Strwythurau Pwyllgorau pendant ar waith. Mae Rheoli Risg a'r fframwaith rheoli yn gadarn ar y cyfan ac yn cael eu gweithredu'n eithaf cyson. Mae gan yr Awdurdod Gyfansoddiad sefydledig, ac mae wedi datblygu Polisiâu a chymeradwyo Rheolau Gweithdrefn Ariannol sy'n rhoi cyngor ac arweiniad i'r holl staff ac aelodau. Mae gwaith sicrwydd digonol wedi ei gyflawni i ddod i gasgliad rhesymol ynghylch digonolrwydd ac effeithiolrwydd amgylchedd rheoli mewnol yr Awdurdod. Lle bo gwendidau wedi eu clustnodi drwy adolygiadau, mae Archwilio Mewnol wedi gweithio gyda'r rheolwyr i gytuno ar gamau unioni priodol ac amserlen ar gyfer gwella.

Mae gan yr Awdurdod swyddogaeth Archwilio Mewnol effeithiol. Caiff y **Cynlluniau Archwilio Strategol a Blynyddol** eu cymeradwyo gan y Pwyllgor Archwilio bob blwyddyn a rhoddir adroddiadau rheolaidd i'r Pwyllgor Archwilio drwy'r flwyddyn ynghylch y cynnydd a wnaed ac unrhyw wendidau sylweddol a glustnodwyd.

Mae'r Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol, yn ogystal â bod yn gyfrifol am ddarparu'r Gwasanaethau Archwilio Mewnol, yn gyfrifol am reolaeth weithredol Refeniw a Budd-daliadau, a Risg a Chaffael. Er mwyn sicrhau nad oes unrhyw wrthdaro buddiannau yn yr adolygiadau archwilio ar gyfer y meysydd gweithredol, mae protocol wedi'i baratoi ac fe'i cymeradwywyd gan y Pwyllgor Archwilio ym mis Medi 2018.

Daeth y Safonau Archwilio Mewnol Sector Cyhoeddus (PSIAS) i rym o 1 Ebrill 2013 gan ei gwneud yn ofynnol i asesiad allanol gael ei gynnal ynghylch pob gwasanaeth archwilio mewnol. Mae'n rhaid i'r asesiad hwnnw gael ei wneud gan adolygydd annibynnol cymwys o'r tu allan i'r sefydliad o leiaf unwaith bob pum mlynedd.

Roedd y ddau ddull posibl o gynnal asesiadau allanol a amlinellwyd yn y Safonau yn cynnwys naill ai asesiad allanol llawn neu hunanasesiad mewnol sy'n cael ei ddilysu gan adolygydd allanol. Dewisodd Cyngor Sir Caerfyrddin fabwysiadu'r dull hunanasesu a gaiff ei ddilysu gan aseswr allanol profiadol sy'n meddu ar gymwysterau addas a'r wybodaeth angenrheidiol o ran rhoi'r PSIAS ar waith, fel y cytunwyd â Grŵp Prif Archwilydd Cymru. Diben yr asesiad allanol yw helpu i wella'r modd y darperir y gwasanaeth archwilio i sefydliad. Bwriedir i'r asesiad fod yn broses gefnogol sy'n nodi cyfleoedd i ddatblygu ac sy'n helpu i wella gwerth y swyddogaeth archwilio i'r Awdurdod yn y pen draw. Daeth yr hunanasesiad a'r asesiad allanol i'r casgliad fod y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn cydymffurfio'n gyffredinol.

Yn ogystal â'r gwaith a gynlluniwyd, mae'r Uned Archwilio Mewnol yn ymchwilio i dwyll ac yn rhagweithio i ganfod twyll.

Mae ymatebion o ran y cynllun gweithredu i adolygiadau Archwilio Mewnol yn cael eu mewnbynnu ar System Monitro Gwybodaeth am Berfformiad y Cyngor (PIMS) ac mae'r cynnydd yn cael ei ddiweddarau bob chwarter gan swyddogion cyfrifol.

3.3.7.3 Rheoleiddwyr Allanol

Mae'r gwasanaethau yn cael eu hadolygu yn ystod y flwyddyn gan reoleiddwyr allanol, megis Estyn, Arolygiaeth Gofal Cymru ac Archwilio Cymru (Swyddfa Archwilio Cymru gynt). Mae'r adroddiadau dilynol yn cael sylw yn unol â hynny.

Bob blwyddyn, mae Archwilio Cymru, sef Archwilydd Allanol yr Awdurdod, yn gwneud gwaith i gyflawni'r dyletswyddau canlynol:

- **Archwilio Cyfrifon** Bob blwyddyn, mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio datganiadau ariannol y Cyngor i sicrhau y rhoddir cyfrif priodol am arian cyhoeddus.
- **Gwerth am arian** Mae'n rhaid i'r Cyngor roi trefniadau ar waith i gael gwerth am arian am yr adnoddau y mae'n eu defnyddio, ac mae'n rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol fod yn fodlon ei fod wedi gwneud hyn.
- **Gwelliant parhaus** Mae'n rhaid i'r Cyngor hefyd roi trefniadau ar waith i wneud gwelliannau parhaus, gan gynnwys cynlluniau ac adroddiadau cysylltiedig, ac mae'n rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol asesu a yw'r Cyngor yn debygol o gyflawni'r gofynion hyn (neu a yw wedi eu cyflawni).
- **Egwyddor datblygu cynaliadwy** Mae angen i gyrff cyhoeddus gydymffurfio â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth bennu a chymryd camau i gyflawni eu hamcanion llesiant. Mae'n rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol asesu i ba raddau y maent yn gwneud hyn.

Rydym hefyd yn cynnal cofnod o adroddiadau rheoleiddiol ac argymhellion. Mae'r argymhellion neu'r cynigion ar gyfer gwella mewn adolygiadau rheoleiddiol allanol yn cael eu cofnodi yn System Monitro Gwybodaeth am Berfformiad y Cyngor a rhoddir adroddiad ar gynnydd bob chwarter ar y dangosfyrddau. Rhoddir Adroddiad Blynyddol i'r Pwyllgor Archwilio.

Rhoddodd Archwilio Cymru dystysgrif cydymffurfio am ein Hadroddiad Blynyddol ar gyfer 2019/20 o dan Fesur 2009.

3.3.7.4 Asedau Gwybodaeth

Pennaeth y Gwasanaethau TGCh a Pholisi y Cyngor yw ***Uwch-berchennog Risg Gwybodaeth yr Awdurdod***. Mae Grŵp Llywodraethu Gwybodaeth Corfforaethol yn cwrdd yn rheolaidd er mwyn diogelu gwybodaeth yr Awdurdod a'i chadw'n ddiogel. Darperir cofnodion y cyfarfodydd hyn i'w hystyried i'r Tîm Rheoli Corfforaethol.

Mae amryw o fesurau diogelu ar waith i warchod rhag colli neu ryddhau gwybodaeth bersonol. Mae'r mesurau diogelu hyn yn cynnwys gweithdrefnau a pholisïau perthnasol sy'n cael eu rhannu â staff, amgryptio gliniaduron, cyfryngau storio cofau a dyfeisiau eraill. Mae'r Awdurdod yn cyflogi:

- Swyddog Diogelwch Digidol sy'n cynghori ynghylch diogelu data. Hefyd cyflogir swyddogion ymgynghorol ac ymgynghorwyr allanol o bryd i'w gilydd i brofi trefniadau diogelwch yr Awdurdod a chynghori yn eu cylch.
- Swyddog Diogelu Data sy'n cynghori ynghylch cydymffurfio â'r gyfraith ac sy'n sicrhau bod polisiau a gweithdrefnau ar waith ac y cydymffurfir â hwy.

Caiff y mesurau diogelu hyn eu hadolygu'n barhaus ac maent yn cynnwys atebion technegol ynghyd â hyfforddiant i staff sy'n ymwneud â thrin data personol ynghylch gofynion y Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data (GDPR).

3.3.7.5 Adolygu Effeithiolrwydd

Cynhelir adolygiad rheolaidd o effeithiolrwydd ein trefniadau Llywodraethu (gan gynnwys y system Rheoli Mewnol) a hynny gan y Grŵp Llywodraethu Corfforaethol drwy ei waith. Mae'r gwaith hwnnw'n cynnwys her barhaus y fframwaith llywodraethu. Y Datganiad Llywodraethu Blynyddol yw'r fframwaith a ddefnyddir i geisio'r sicrwydd hwn, drwy fonitro'r camau gweithredu yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn barhaus.

Mae'r adolygiad yn cael gwybodaeth i'w lywio gan reolwyr yr Awdurdod sy'n gyfrifol am ddatblygu a chynnal yr amgylchedd llywodraethu, gan Adroddiad Blynyddol y Pennaeth Archwilio Mewnol a hefyd gan sylwadau'r Archwilyr Allanol (Swyddfa Archwilio Cymru).

Er mwyn mesur pa mor effeithiol yw'r fframwaith llywodraethu gofynnir am dystiolaeth a datganiadau sicrwydd gan y canlynol:

- Y Cyngor
- Yr Arweinyddiaeth / Y Bwrdd Gweithredol
- Aelodau'r Bwrdd Gweithredol
- Y Cynllun Dirprwyo i Swyddogion
- Y Pwyllgor Archwilio / y Pwyllgorau Craffu / y Grŵp Lywio Rheoli Risg
- Y Pwyllgor Safonau
- Archwilio Mewnol
- Archwilio Allanol

- Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

3.3.7.6 Y Cyngor

Mae'r Cyngor yn cwrdd - ar-lein yn ystod cyfnod y pandemig - bob mis ac yn gwneud penderfyniadau ynghylch swyddogaethau'r Cyngor. Cyhoeddir ei agendâu o leiaf 3 diwrnod cyfan cyn y cyfarfodydd, ac mae ei gyfarfodydd yn agored i'r cyhoedd (yn amodol ar eithriadau) ac yn cael eu gweddarlledu. Cyhoeddir ei gofnodion ac maent ar gael i'r cyhoedd. Mae grŵp ffyrdd newydd o weithio wedi'i sefydlu i adolygu'r ffordd ymlaen.

Ers 1 Medi 2019 mae holl gyfarfodydd democrataidd yr Awdurdod yn ddi-bapur.

3.3.7.7 Yr Arweinyddiaeth / Y Bwrdd Gweithredol

Mae'r Bwrdd Gweithredol yn gwneud penderfyniadau ynghylch swyddogaethau'r weithrediaeth o fewn y fframwaith polisi a chyllideb a bennir gan y Cyngor. Cyhoeddir yr Agenda o leiaf 3 diwrnod cyfan cyn ei gyfarfodydd ac mae'r cyfarfodydd yn cael eu cynnal yn gyhoeddus (yn amodol ar eithriadau statudol) ac yn cael eu gweddarlledu. Cyhoeddir ei gofnodion a gall ei benderfyniadau gael eu 'galw i mewn' gan unrhyw 3 Aelod o'r Cyngor (gweler paragraff 3.3.6.3).

Mae'r Awdurdod fel arfer yn cwrdd â'r Cynghorau Tref a'r Cynghorau Cymuned ddwywaith y flwyddyn mewn Fforwm ffurfiol. Fodd bynnag, o ganlyniad i COVID19, cynhaliwyd un cyfarfod rhithwir yn 2020/21 fel rhan o'r ymgynghoriad ynghylch pennu'r gyllideb.

Yn ystod 2019/20 cyflwynodd y Bwrdd Gweithredol y Bwrdd Gweithredol bach newydd, sef 10 plentyn ysgol lleol a fyddai'n cysgodi eu cymheiriaid "hŷn". Nod y fenter oedd sicrhau bod gan genedlaethau'r dyfodol gyfleoedd gwaith da, cymunedau cefnogol, a lleoedd gwych i'w mwynhau wrth iddynt ddod yn oedolion a magu eu teuluoedd eu hunain.

3.3.7.8 Aelodau'r Bwrdd Gweithredol

Mae gan Aelodau o'r Bwrdd Gweithredol bwerau gwneud penderfyniadau mewn perthynas â'u meysydd portffolio eu hunain. Cyhoeddir eu penderfyniadau a gallant gael eu 'galw i mewn' gan y Pwyllgorau Craffu perthnasol (gweler paragraff 3.3.6.3).

3.3.7.9 Y Pwyllgor Archwilio

Mae'r Pwyllgor Archwilio yn cwrdd drwy gydol y flwyddyn i roi sicrwydd annibynnol i'r Awdurdod ynghylch pa mor effeithiol yw'r Rheoli Mewnol a'r Fframwaith Rheoli Risg.

Mae'r Pwyllgor Archwilio yn gyfrifol hefyd am gymeradwyo Datganiad Cyfrifon yr Awdurdod.

O dan **Fesur Llywodraeth Leol Cymru 2011** mae'n orfodol fod gan Awdurdodau Lleol Bwyllgor Archwilio. Yn ôl y Mesur mae'n rhaid cael Aelod Allanol annibynnol â Phleidlais ar y Pwyllgor Archwilio.

Mae Proffiliau Swyddi ar gael ar gyfer Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio ac Aelodau'r Pwyllgor Archwilio. Yn unol â Mesur Llywodraeth Leol 2011, mae Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio yn Aelod o Grŵp yr Wrthblaid. Cafodd Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) Gydlynad Brenhinol ar 20 Ionawr 2021 ac mae Pennod 2 o'r Ddeddf yn gwneud newidiadau i enw, aelodaeth a thrafodion y Pwyllgor Archwilio. Mae'r newidiadau i'r Pwyllgor Archwilio wedi'u rhannu a byddant yn dod i rym fel a ganlyn.

Mae'r newid o ran ailenwi Pwyllgorau Archwilio yn dod i rym ar 1^{af} Ebrill 2021. Mae'r adran hon yn darparu ar gyfer ailenwi Pwyllgorau Archwilio yn 'Bwyllgorau Llywodraethu ac Archwilio' ac mae'n ei gwneud yn ofynnol i'r Pwyllgor ymgymryd â swyddogaethau ychwanegol, sef y swyddogaethau hynny a nodir ym Mhennod 1 o Ran 6 y Ddeddf ac:

- (a) adolygu ac asesu gallu'r awdurdod i ymdrin â chwynion yn effeithiol;
- (b) llunio adroddiadau ac argymhellion ynghylch gallu'r awdurdod i ymdrin â chwynion yn effeithiol

Bydd newidiadau pellach yn dod i rym ar 5^{ed} Mai 2022 a fydd yn ei gwneud yn ofynnol i draean o aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fod yn bersonau lleyg ac i berson lleyg gael ei benodi yn Gadeirydd y Pwyllgor. Bydd trefniadau ar gyfer penodi'r aelodau lleyg yn cael eu gwneud yn ddiweddarach yn y flwyddyn.

Bydd y newidiadau angenrheidiol i gyfansoddiad y Cyngor yn cael eu gwneud yng Nghyfarfod Blyneddol y Cyngor ar 19^{eg} Mai 2021 ac eto yng nghyfarfod cyntaf y Cyngor ar ôl yr etholiadau llywodraeth leol ym mis Mai 2022.

3.4 Llywodraethu Corfforaethol yn ystod Pandemig COVID19

Fel arfer, mae'r Cyngor yn cynnal cyfarfodydd wyneb yn wyneb, gan gynnwys cyfarfodydd y Cyngor Llawn, y Bwrdd Gweithredol, Aelodau unigol o'r Bwrdd Gweithredol a phwyllgorau eraill, i wneud penderfyniadau allweddol. Er bod Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 wedi darparu ar-gyfer mynychu cyfarfodydd o'r fath o bell, roedd yn ofynnol i o leiaf 30% o'r aelodau fod yn bresennol yn bersonol yn y cyfarfod. Cafodd y gofyniad hwn ei lacio gan Reoliadau ym mis Mai 2020, pan ellid cynnal cyfarfodydd yn gyfan gwbl ar-lein.

Felly, roedd yn rhaid rhoi trefniadau brys ar waith er mwyn i benderfyniadau gael eu gwneud yn gyflym hyd nes y deddfwyd ynghylch llacio'r gofynion. Ar 18^{fed} Mawrth 2020, penderfynwyd atal y rhan fwyaf o'r cyfarfodydd democrataidd er mwyn diogelu'r aelodau a'r staff ac ar 19^{eg} Mawrth 2020 penderfynwyd cau holl adeiladau'r Cyngor i'r cyhoedd am yr un rheswm. Yn dilyn y cyhoeddiad gan y Prif Weinidog am y cyfyngiadau symud ledled y wlad ar 23^{ain} Mawrth 2020, cafodd pob cyfarfod democrataidd arall ei atal.

Ochr yn ochr â'r datblygiadau hyn, yn sgil y pandemig cynyddol mabwysiadodd uwch-swyddogion yr awdurdod y strwythur Rheoli Aur/Arian ar 12^{fed} Mawrth 2020 o dan Ddeddf Argyfyngau Sifil Posibl 2004.

Yn absenoldeb unrhyw gyfarfodydd ffurfiol o'r Bwrdd Gweithredol a'r Cyngor Llawn, mae'r uwch-swyddogion wedi arfer y pwerau a roddwyd iddynt yn Rhan 3.2 o Gyfansoddiad y Cyngor (Cynllun Dirprwyo i Swyddogion) o dan adran 100G o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 i wneud y penderfyniadau sy'n angenrheidiol ar gyfer gweithrediad y Cyngor a'i ymateb i'r pandemig.

Mae'r pwerau dirprwyedig hyn yn eang eu cwmpas ac yn cynnwys penderfyniadau gweithredol a wneir gan yr awdurdod o ddydd i ddydd. Fodd bynnag, mae'r cynllun dirprwyo hefyd yn nodi bod gan y Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwyr y pŵer i wneud y canlynol:

"Penderfynu ar unrhyw fater brys yn y meysydd sydd dan ofal y Cyngor, y Bwrdd Gweithredol neu unrhyw bwyllgor lle mae'n anymarferol galw cyfarfod o'r corff hwnnw i ystyried y mater."

Gan nad oedd yn ymarferol cynnal cyfarfodydd o'r Cyngor Llawn a'r Bwrdd Gweithredol oherwydd y pandemig parhaus defnyddiwyd y pwerau hyn i wneud unrhyw benderfyniadau brys angenrheidiol sydd y tu allan i awdurdod dirprwyedig arferol swyddogion. Mae

cofnodion wedi'u cadw o benderfyniadau brys a wnaed dan y pwerau hyn, ac yn dilyn newid mewn deddfwriaeth gan Lywodraeth Cymru sy'n caniatáu cyfarfodydd democrataidd rhithwir, adroddwyd ynghylch y rhain yng nghyfarfod rhithwir y Bwrdd Gweithredol a gynhaliwyd ar 1^{af} Mehefin 2020. Mae cyfarfodydd o bell wedi parhau yn ystod y flwyddyn ac ailgychwynnodd y Pwyllgor Archwilio ym mis Gorffennaf 2020 a'r Pwyllgorau Craffu o fis Tachwedd 2020 ymlaen. Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn caniatáu i gyfarfodydd o bell barhau.

Mae'r gofyniad i weithio gartref yn ystod y cyfnod o gyfyngiadau symud wedi'i alluogi gan alluoedd TGCh presennol, ond yn anorod mae hyn wedi golygu rhai newidiadau i arferion gweithio, dulliau rheoli a dulliau awdurdodi. Mae'r rhain wedi'u gwneud gyda chymeradwyaeth yr uwch-reolwr perthnasol neu'r cyfarwyddwyr a drwy ymgynghori/cyngor gan yr archwilwyr mewnol lle bo'n briodol. Cafodd yr archwilwyr mewnol eu hadleoli yn ystod y cyfnod cyntaf o gyfyngiadau symud gan nad oedd y tîm yn gallu dechrau'r rhaglen waith flynyddol oherwydd y tarfu a achoswyd gan y pandemig. Cafodd y rhaglen ei hailgynllunio er mwyn cael sicrwydd rheoli o bell ac ailddechreuodd yn ystod yr haf.

Yn ystod 2020/21, hawliodd yr Awdurdod dros £30 miliwn oddi wrth gynllun caledi Llywodraeth Cymru, a oedd yn talu costau cynyddol darparu gwasanaethau craidd, darparu gwasanaethau newydd a cholli incwm yn sgil cau gwasanaethau masnachol. Mae cryn ansicrwydd o hyd ynghylch llwybr y pandemig yn y dyfodol, ond mae dyraniad cyllid caledi cychwynnol o £206.6 miliwn gan Lywodraeth Cymru wedi darparu mesur lliniaru ariannol yn hyn o beth. Mae Cynllun Ariannol Tymor Canolig 2021-2024 yn cynnwys trefniadau wrth gefn a mesurau lliniaru penodol, gan gynnwys yn arbennig cyflwyno arbedion arfaethedig yn y gyllideb yn raddol, mewn modd diwygiedig a realistig, yn seiliedig ar y sefyllfa bresennol.

Fel yr oedd yr achos flwyddyn yn ôl, oherwydd ymateb parhaus y cyngor i'r pandemig ac argaeledd swyddogion o ganlyniad i hynny, mae paratoi'r datganiad hwn o gyfrifon wedi cymryd mwy o amser na'r disgwyl, ond mae'r prosesau dan sylw wedi aros yn ddigyfnewid i raddau helaeth. Mae adolygiadau wyneb yn wyneb wedi cael eu disodli gan gyfarfodydd rhithwir ac mae ffeiliau electronig a thechnoleg rhannu sgrin wedi disodli dogfennau ffisegol lle bo angen.

3.5 Materion llywodraethu i fynd i'r afael â hwy

Mae angen ystyried a mynd i'r afael â'r materion llywodraethu ychwanegol canlynol yn ystod y 12 mis nesaf:

Ar gyfer 2021/22

- Adolygu Polisi Teithio'r Staff
- Gweithredu gofynion Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru)
- Datblygu trefniadau llywodraethu ynghylch y ffyrdd gwell o weithio pan fydd y cynllun ar waith – i swyddogion
- Datblygu trefniadau llywodraethu ynghylch y ffyrdd gwell o weithio pan fydd y cynllun ar waith – i Aelodau
- Recriwtio aelodau lle ydychyd i'r Pwyllgor Archwilio

Yn ystod y flwyddyn sydd i ddod rydym yn bwriadu cymryd camau i fynd i'r afael â'r materion uchod er mwyn gwella ein trefniadau Llywodraethu ymhellach. Yn Atodiad 2, atodwyd Cynllun Gweithredu yn crynhoi'r Camau Gweithredu uchod, y Swyddogion Cyfrifol a'r Dyddiadau Targed. Rydym wedi ein bodloni y bydd y camau hyn yn mynd i'r afael â'r angen am welliannau a byddwn yn monitro'r modd y cânt eu rhoi ar waith a'u gweithredu fel rhan o'n hadolygiad blynyddol nesaf.

Cymeradwywyd

28 Mehefin 2021

Arweinydd y Cyngor

Y Prif Weithredwr

ATODIAD 1

<i>Y WYBODAETH DDIWEDDARAF AM FATERION LLYWODRAETHU Y MAE ANGEN RHOI SYLW IDDYNT A NODWYD MEWN DATGANIADAU LLYWODRAETHU BLYNYDDOL BLAENOROL</i>					
Y FFYN-HONELL	Y MATERION	Y SWYDDOG CYFRIFOL	Y CAMAU GWEITHREDU/ Y CYNNYDD		STATWS
DLIB 2017/18 Rhif 6	Monitro a gwerthuso camau gweithredu ffrwd gwaith/Grŵp y Strategaeth ar gyfer Pobl sy'n ymwneud ag argymhellion Swyddfa Archwilio Cymru o ran Rheoli Perfformiad Pobl.	Y Prif Weithredwr Cynorthwyol – Rheoli Pobl	Mawrth 2020	Atgyfnerthu dysgu a symud ymlaen. Mae Bwrdd Llywodraethu'r Strategaeth ar gyfer Pobl wedi cyfarfod drwy COVID19, ond mae angen ailwerthuso'r ffordd ymlaen.	Ar waith
DLIB 2017/18 Rhif 8	Diweddarau'r Côt Llywodraethu er mwyn sicrhau ei fod yn cydymffurfio â safonau CIPFA a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.	Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol	Mawrth 2019	Trafodwyd y drafft yng nghyfarfod y Grŵp Llywodraethu Corfforaethol ar 4 Rhagfyr 2020, a chymeradwy-wyd y drafft diwygiedig yng nghyfarfod y Grŵp Llywodraethu Corfforaethol ym mis Chwefror 2021	I'w gyflwyno i'r Tîm Rheoli Corfforaethol ym mis Ebrill 2021
DLIB 2018/19 Rhif 6	Adolygu'r gwiriadau hawl i weithio ac effaith y broses fewnfudo newydd yn sgil Brexit o ran y broses recriwtio.	Y Prif Weithredwr Cynorthwyol – Rheoli Pobl	Mawrth 2020	Gweithredir y broses bontio ar hyn o bryd a chynhelir gwiriadau hawl i weithio yn unol â'r canllawiau presennol a byddant yn cael eu diweddarau i adlewyrchu canllawiau yn y dyfodol. Adnewyddwyd y drwydded nawdd mewnfudo.	Ar waith
DLIB 2019/20 Rhif 5	Ystyried goblygiadau gofynion Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru)	Yr holl swyddogion corfforaethol	Mawrth 2021	Ar waith	Mawrth 2021
DLIB 2019/20 Rhif 6	Monitro cynnyrch prosiect Bargaen Ddinesig Bae Abertawe - Yr Egin	Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol / Pennaeth Adfywio	Mawrth 2021	Ar waith – Llofnodwyd cytundeb cyllido ym mis Mawrth 2021	Cwblhawyd

Y WYBODAETH DDIWEDDARAF AM FATERION LLYWODRAETHU Y MAE ANGEN RHOI SYLW IDDYNT A NODWYD MEWN DATGANIADAU LLYWODRAETHU BLYNYDDOL BLAENOROL					
Y FFYN-HONELL	Y MATERION	Y SWYDDOG CYFRIFOL	Y CAMAU GWEITHREDU/ Y CYNNYDD		STATWS
DLIB 2019/20 Rhif 7	Sicrhau bod trefniadau llywodraethu priodol ar waith i asesu'r defnydd o adnoddau a'r effaith gyda phartneriaid i gyflawni'r prosiect Llesiant.	Pennaeth Adfywio / Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol	Mawrth 2021	Ar waith	Mawrth 2021
DLIB 2019/20 Rhif 8	Sicrhau bod Polisiâu Cyflogaeth yn adlewyrchu unrhyw ddeddfwriaeth newydd fel y cap taliad ymadael, adennill taliadau ymadael ac ati	Rheolwr Gwasanaethau Pobl	Mawrth 2021	Ar waith – Ar 12/2/21 diddymod Llywodraeth y DU ddarpariaethau'r cap taliad ymadael. Rydym yn disgwyl deddfwriaeth newydd a byddwn yn diweddarau'r polisiâu yn unol â hynny.	2021/22
DLIB 2019/20 Rhif 9	Cyhoeddi Polisi Tâl yn unol â'r Ddeddf Lleoliaeth	Rheolwr Gwasanaethau Pobl	Mawrth 2021	Yn unol â'r targed, y polisi drafft i'w ystyried gan y Panel Ymgynghorol ynghylch y Polisi Tâl ar 19/2/21 – cymeradwywyd gan y Cyngor llawn ym mis Mawrth 2021	Cwblhawyd
DLIB 2019/20 Rhif 13	Gweithredu newidiadau pwrpasol o ran trefniadau llywodraethu Cwmnïau'r Awdurdod Lleol mewn ymateb i'r Adroddiad Adolygiad Llywodraethu	Tîm Rheoli Corfforaethol	Mehffin 2021	Y gwersi a ddysgwyd yn cael eu crynhoi, er mwyn adrodd i'r Tîm Rheoli Corfforaethol yn eu cylch.	Mehffin 2021

ATODIAD 2

Y CYNLLUN GWEITHREDU – MATERION LLYWODRAETHU			
Y MATERION LLYWODRAETHU NEWYDD A NODWYD YN NATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL (DLIB) ELENÍ			
CYF. Y MATER	Y CAMAU GWEITHREDU	Y SWYDDOG CYFRIFOL	Y DYDDIAD TARGED
DLIB 2020/21 Rhif 1	Adolygu Polisi Teithio'r Staff	Rheolwr Gwasanaethau Pobl	Ebrill / Mai 2021
DLIB 2020/21 Rhif 2	Gweithredu gofynion Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru)	Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd	Mai 2022
DLIB 2020/21 Rhif 3	Datblygu trefniadau llywodraethu ynghylch y ffyrdd gwell o weithio pan fydd y cynllun ar waith – i swyddogion	Cadeirydd y Grŵp Strategol Ffyrdd Gwell o Weithio	2021/22
DLIB 2020/21 Rhif 4	Datblygu trefniadau llywodraethu ynghylch y ffyrdd gwell o weithio pan fydd y cynllun ar waith – i Aelodau	Cadeirydd y Grŵp Strategol Ffyrdd Gwell o Weithio / Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd	2021/22
DLIB 2020/21 Rhif 5	Recriwtio aelodau lleyg i'r Pwyllgor Archwilio	Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd / Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol / Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol	2021/22

5 DATGANIADAU CYLLIDOL

Mae'r datganiadau cyllidol yn cynnwys y canlynol:

5.1 DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLID

Mae'r Dadansoddiad Gwariant a Chyllid yn dangos sut mae'r gwariant blynyddol yn cael ei ddefnyddio a'i gyllido o adnoddau (grantiau'r llywodraeth, rhenti a'r dreth gyngor) gan awdurdodau lleol o gymharu â'r adnoddau hynny a ddefnyddir neu a enillir gan awdurdodau yn unol ag arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol. Hefyd mae'n dangos sut mae'r gwariant hwn yn cael ei ddyrannu rhwng adrannau'r Cyngor at ddibenion gwneud penderfyniadau. Caiff incwm a gwariant y cyfrifir amdanynt o dan arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol eu cyflwyno'n fwy llawn yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

5.2 Y DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR

Mae'r datganiad hwn yn dangos y gost cyfrifyddu yn ystod y flwyddyn o ddarparu gwasanaethau yn unol â'r arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol yn hytrach na'r swm sydd i'w ariannu o'r trethiant. Bydd Awdurdodau yn codi'r trethiant i dalu am wariant yn unol â'r rheoliadau: gallai hyn fod yn wahanol i'r gost cyfrifyddu. Dangosir sefyllfa'r trethiant yn y Dadansoddiad Gwariant a Chyllid a'r Datganiad Symudiadau yng Nghronfeydd.

5.3 DATGANIAD AM Y SYMUDIADAU YNG NGHRONFEYDD YR AWDURDOD

Mae'r datganiad hwn yn dangos y symudiadau yn ystod y flwyddyn yn y gwahanol gronfeydd sydd gan yr Awdurdod. Maen nhw wedi'u dadansoddi yn ôl 'cronfeydd defnyddiadwy' (hynny yw cronfeydd y gellir eu defnyddio ar gyfer gwariant neu i leihau trethi lleol) a chronfeydd eraill. Mae'r Datganiad yn dangos sut mae symudiadau blwyddyn cronfeydd yr Awdurdod wedi'u rhannu'n enillion a cholledion yn unol ag arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol a'r addasiadau statudol sydd eu hangen i ddychwelyd y cyfrifon i'r symiau oedd yn daladwy i'r dreth gyngor a rhenti preswylfeydd am y flwyddyn. Mae'r llinell Cynnydd/Gostyngiad Net yn dangos Balans statudol Cronfa'r Cyngor a symudiadau Balans y Cyfrif Refeniw Tai yn ystod y flwyddyn yn dilyn yr addasiadau hyn.

5.4 Y FANTOLEN

Mae'r Fantolen yn dangos gwerth yr asedau a'r rhwymedigaethau sydd gan yr Awdurdod ar ddyddiad y fantolen. Mae asedau net yr Awdurdod (hynny yw, yr asedau namyn y rhwymedigaethau) yn cyfateb i'r cronfeydd sydd gan yr Awdurdod. Mae dau ddsbarth o gronfeydd. Y dosbarth cyntaf yw'r cronfeydd defnyddiadwy, hynny yw, y cronfeydd y gall yr Awdurdod eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Mae angen bod yn ddarbodus wrth dynnu o'r cronfeydd a thalu sylw i unrhyw gyfyngiadau statudol ar y defnydd sydd i'w wneud ohonynt (ee y Cronfeydd Cyfalaf na cheir eu defnyddio ond ar gyfer gwariant cyfalaf neu i ad-dalu dyled). Yn yr ail ddsbarth mae'r cronfeydd hynny *na* all yr Awdurdod eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Yn eu plith mae cronfeydd sydd ag enillion neu golledion ar bapur yn unig (ee y Gronfa Ailbrisiad), lle byddai'r symiau ond ar gael i ddarparu gwasanaethau pe byddai'r asedau'n cael eu gwerthu; a chronfeydd sydd â'r gwahaniaethau amseru a ddangosir yn y llinell 'Addasiadau rhwng y sail cyfrifyddu a'r sail ariannu yn unol â'r rheoliadau' yn y Datganiad Symudiadau yng Nghronfeydd yr Awdurdod.

5.5 Y DATGANIAD LLIF ARIAN

Mae'r Datganiad Llif Arian yn dangos y newidiadau yn arian parod ac arian cywerth yr Awdurdod yn ystod y cyfnod adrodd. Mae'r datganiad yn dangos sut mae'r Awdurdod yn creu ac yn defnyddio arian ac adnoddau cywerth ag arian drwy ddsbarthu'r llif arian yn weithgareddau gweithredol, buddsoddi ac ariannu.

5.1 DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLID**Y gwahaniaeth rhwng (Gwarged)/Diffyg Cronfa'r Cyngor (CC) a'r Cyfrif Refeniw Tai (CRT) a (Gwarged)/Diffyg y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr**

2020-21

	Gwariant Net a chodir ar y CC a'r CRT £'000	Cyfanswm Addasiadau £'000	Gwariant Net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr £'000
Adran			
Prif Weithredwr	5,297	8,036	13,333
Addysg a Phlant	145,266	23,887	169,153
Gwasanaethau Corfforaethol	19,570	(445)	19,125
Cymunedau	96,719	10,981	107,700
Amgylchedd	47,835	7,733	55,568
Cyfrif Refeniw Tai	(12,664)	(20,280)	(32,944)
Yswiriant a Chorfforaethol	3,048	(2,523)	525
Cost Net y Gwasanaethau Incwm a Gwariant Arall	305,071 (336,531)	27,389 (58,762)	332,460 (395,293)
(Gwarged)/Diffyg cyn trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd	(31,460)	(31,373)	(62,833)
Trosglwyddiadau i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd	32,455		
(Gwarged)/Diffyg ar ôl trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd	995		
Balans CC a CRT ar 31ain Mawrth 2020: (Gwarged)/Diffyg	(32,473) 995		
Balans CC a CRT ar 31ain Mawrth 2021:	(31,478)		
2019-20			
Adran			
Prif Weithredwr	6,865	7,825	14,690
Addysg a Phlant	148,339	40,273	188,612
Gwasanaethau Corfforaethol	19,392	5,675	25,067
Cymunedau	96,050	11,362	107,412
Amgylchedd	47,868	10,283	58,151
Cyfrif Refeniw Tai	(21,187)	17,821	(3,366)
Yswiriant a Chorfforaethol	3,685	(2,934)	751
Cost Net y Gwasanaethau Incwm a Gwariant Arall	301,012 (314,889)	90,305 (33,341)	391,317 (348,230)
(Gwarged)/Diffyg cyn trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd	(13,877)	56,964	43,087
Trosglwyddiadau i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd	6,094		
(Gwarged)/Diffyg ar ôl trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd	(7,783)		
Balans CC a CRT ar 31ain Mawrth 2019: (Gwarged)/Diffyg	(24,690) (7,783)		
Balans CC a CRT ar 31ain Mawrth 2020:	(32,473)		

Gweler nodyn 6.5 i gael Esboniad o'r addasiadau rhwng gwariant net sy'n daladwy i Gronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai a gwariant net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

5.2 Y DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR

2019-20	2019-20	2019-20		2020-21	2020-21	2020-21
Cyfanswm y				Cyfanswm y		
Gwariant	Cyfanswm yr	Cyfanswm y		Gwariant	Cyfanswm yr	Cyfanswm y
Gros	Incwm Gros	Gwariant Net		Gros	Incwm Gros	Gwariant Net
£'000	£'000	£'000		£'000	£'000	£'000
Adran						
23,882	(9,192)	14,690	Prif Weithredwr	23,780	(10,447)	13,333
235,061	(46,449)	188,612	Addysg a Phlant	221,134	(51,981)	169,153
73,435	(48,368)	25,067	Gwasanaethau Corfforaethol	64,153	(45,028)	19,125
174,877	(67,465)	107,412	Cymunedau	197,297	(89,597)	107,700
78,668	(20,517)	58,151	Amgylchedd	81,204	(25,636)	55,568
39,342	(42,708)	(3,366)	Cyfrif Refeniw Tai	9,850	(42,794)	(32,944)
751	0	751	Yswiriant a Chorfforaethol	529	(4)	525
626,016	(234,699)	391,317	Cost Net y Gwasanaethau	597,947	(265,487)	332,460
Praeseptau ac Ardollau:						
		138	Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog			138
		9,838	Awdurdod Tân Canolbarth a Gorllewin Cymru			10,400
		6,082	Cynghorau Cymuned			6,641
		18,006	Awdurdod Heddlu Dyfed Powys			19,283
		(259)	(Enillion)/colledion ar werthu asedau nad ydynt yn gyfredol (Gwarged)/Diffyg ar y Gweithgareddau Masnachu na cynhwysir			(164)
		(279)	yng Nghost Net y Gwasanaethau	Nodyn 6.6		(187)
		33,526	Gwariant Gweithredol Arall			36,111
		17,625	Llog i'w Dalu a Chostau Tebyg			17,330
		9,939	Llog net ar y rhywmedigaeth/(ased) buddion diffiniedig net			12,867
		(679)	Incwm Buddsoddi a Llog			(246)
		(1,004)	Incwm a gwariant yng nghyswllt eiddo buddsoddi a newidiadau yn y gwerth teg	Nodyn 6.11		(1,134)
		(284)	Incwm Arall			(247)
		25,597	(Incwm) a Gwariant Cyllido a Buddsoddi			28,570
		(200,096)	Grant Cynnal Refeniw	Nodyn 6.37		(215,251)
		0	Grantiau Cyffredinol y Llywodraeth	Nodyn 6.37		(4,795)
		(116,209)	Treth y Cyngor	Nodyn 6.7		(122,830)
		(60,293)	Enillion Net y Trethi Annomestig	Nodyn 6.8		(58,909)
		(30,755)	Grantiau a chyfraniadau cyfalaf	Nodyn 6.37		(58,189)
		(407,353)	Trethiant ac Incwm Grantiau Amhenodol			(459,974)
		43,087	(Gwarged)/Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau			(62,833)
		(17,060)	(Gwarged) neu Ddiffyg ar ôl ailbrisio'r asedau Eiddo, Offeriant a Chyfarpar			(13,532)
		85,316	Ailfesur y rhwymedigaeth/(ased) buddion diffiniedig net			1,691
		68,256	(Incwm) a Gwariant Cynhwysfawr Arall			(11,841)
		111,343	Cyfanswm (Incwm) a Gwariant Cynhwysfawr			(74,674)

5.3 DATGANIAD AM Y SYMUDIADAU YNG NGHRONFEYDD YR AWDURDOD

	Balans Cronfa'r Cyngor	Cronfeydd Wrth Gefn sydd wedi'u Clustnodi	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	Gronfa Grantiau Cyfalaf Heb eu Defnyddio	CYFANSWM CRONFEYDD Y GELLIR EU DEFNYDDIO	Cronfeydd na ellir eu defnyddio	CYFANSWM CRONFEYDD YR AWDURDOD
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans ar 31 Mawrth 2019	(10,376)	(83,522)	(14,314)	(5,958)	(5,553)	(119,723)	(477,901)	(597,624)
Symudiadau yn y cronfeydd yn ystod 2019/20								
(Gwarged) neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	42,956	0	131	0	0	43,087	0	43,087
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall	0	0	0	0	0	0	68,256	68,256
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	42,956	0	131	0	0	43,087	68,256	111,343
Addasiadau rhwng y sail cyfrifyddu a'r sail ariannu yn unol â'r rheoliadau (nodyn 6.4)	(49,791)	0	(7,173)	(1,954)	2,639	(56,279)	56,279	0
(Cynnydd)/Gostyngiad Net cyn Trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd	(6,835)	0	(7,042)	(1,954)	2,639	(13,192)	124,535	111,343
Trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd (nodyn 6.22)	5,990	(6,094)	104	0	0	0	0	0
(Cynnydd)/Gostyngiad yn y flwyddyn	(845)	(6,094)	(6,938)	(1,954)	2,639	(13,192)	124,535	111,343
Balans ar 31 Mawrth 2020	(11,221)	(89,616)	(21,252)	(7,912)	(2,914)	(132,915)	(353,366)	(486,281)
Symudiadau yn y cronfeydd yn ystod 2020/21								
(Gwarged) neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	(26,271)	0	(36,562)	0	0	(62,833)	0	(62,833)
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall	0	0	0	0	0	0	(11,841)	(11,841)
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(26,271)	0	(36,562)	0	0	(62,833)	(11,841)	(74,674)
Addasiadau rhwng y sail cyfrifyddu a'r sail ariannu yn unol â'r rheoliadau (nodyn 6.4)	(7,031)	0	38,404	70	(12,190)	19,253	(19,253)	0
(Cynnydd)/Gostyngiad Net cyn Trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd	(33,302)	0	1,842	70	(12,190)	(43,580)	(31,094)	(74,674)
Trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd (nodyn 6.22)	32,489	(32,455)	(34)	0	0	0	0	0
(Cynnydd)/Gostyngiad yn y flwyddyn	(813)	(32,455)	1,808	70	(12,190)	(43,580)	(31,094)	(74,674)
Balans ar 31 Mawrth 2021	(12,034)	(122,071)	(19,444)	(7,842)	(15,104)	(176,495)	(384,460)	(560,955)

5.4 Y FANTOLEN

31/03/20 £'000		£'000	31/03/21 £'000
		Nodiadau	
1,354,708	Eiddo, Offeriant a Chyfarpar	6.9	1,420,327
2,282	Asedau Treftadaeth	6.10	2,292
23,152	Eiddo Buddsoddi	6.11	25,110
1,848	Buddsoddiadau Tymor Hir	6.12	1,807
8,300	Dyledwyr Tymor Hir	6.13	7,529
1,390,290	Asedau Tymor Hir		1,457,065
12,093	Buddsoddiadau Tymor Byr	6.14	25,504
1,217	Stocrestrau	6.15	1,581
67,770	Dyledwyr Tymor Byr	6.16	93,725
42,081	Arian Parod ac Arian Cyfwerth	6.17	46,911
123,161	Asedau Cyfredol		167,721
(25,691)	Benthyciadau Tymor Byr	6.18	(18,561)
(60,563)	Credydwyr Tymor Byr	6.19	(82,576)
(1,108)	Darpariaethau	6.20	(1,321)
(87,362)	Rhwymedigaethau Cyfredol		(102,458)
(2,497)	Darpariaethau	6.20	(2,863)
(409,849)	Benthyciadau Tymor Hir	6.21	(398,052)
(527,462)	Rhwymedigaethau Tymor Hir Arall	6.44	(560,458)
(939,808)	Rhwymedigaethau Tymor Hir		(961,373)
486,281	Asedau Net		560,955
11,221	Cronfa'r Cyngor		12,034
21,252	Cyfrif Refeniw Tai	7.2	19,444
91,617	Cronfeydd Wrth Gefn Cronfa'r Cyngor sydd wedi'u Clustnodi	6.22	114,805
(2,001)	Cronfeydd Cronfa'r Cyngor a ddelir gan ysgolion yn unol â RHYLL	6.22	7,266
7,912	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	6.23	7,842
2,914	Grantiau Cyfalaf nas Cymhwyswyd	6.24	15,104
132,915	Cronfeydd Defnyddiadwy		176,495
331,684	Cronfa Ailbrisiad	6.25	334,778
553,740	Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	6.26	615,843
(674)	Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol	6.27	(598)
332	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf Gohiriedig	6.28	332
(527,462)	Cronfa Bensiynau	6.29	(560,458)
(4,254)	Cyfrif Absenoldebau Cronedig	6.30	(5,437)
353,366	Cronfeydd na ellir eu defnyddio		384,460
486,281	Cyfanswm Cronfeydd		560,955

5.5 Y DATGANIAD LLIF ARIAN

2019-20 £'000	Cysoniad y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i'r Llif Arian Refeniw Net	Nodyn	2020-21 £'000
43,087	(Gwarged)/Diffyg Net ar ddarpariaeth y gwasanaethau	5.2	(62,833)
	Addasiadau i warged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau ar gyfer symudiadau nad ydynt yn arian parod		
(43,985)	Dibrisiant		(43,823)
(26,460)	Amhariad a phrystiadau disgynol		22,111
1,014	Symudiad yng nghweth farchnad eiddo buddsoddi		1,166
(36,509)	Addasiadau l'r Gronfa bensiw		(31,305)
468	Symudiad yn narpariaethau		(579)
(2,883)	Cludo swm yr asedau anghyfredol a werthwyd		(227)
86	Symudiadau arall nad yw'n arian parod		55
13,596	Symudiadau yn dyledwyr refeniw, credydwyr, stocrestrau ayb.		955
	Addasiad ar gyfer eitemau a gynhwysir yn y gwarged neu'r diffyg net ar ddarparu gwasanaethau sy'n buddsoddi ac ariannu gweithgareddau		
	Enillion o werthu eiddo, offer a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniriaethol		395
3,181	anniriaethol		395
30,754	Grantiau Cyfalaf		58,189
(17,651)	Llifoedd Arian Net o'r Gweithgareddau Gweithredol		(55,896)
	GWEITHGAREDDAU BUDDSODDI		
63,462	Prynnu eiddo, offeriant a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniraethol		69,535
610,800	Prynnu buddsoddiadau tymor hir a thymor byr		1,220,000
5,860	Taliadau arall am weithgareddau buddsoddi		4,590
	Enillion o werthu eiddo, offeriant a chyfarpar, eiddo buddsoddi a asedau anniraethol		(399)
(3,219)	anniraethol		(399)
(625,938)	Enillion o buddsoddiadau tymor byr a thymor hir		(1,206,593)
(29,066)	Grantiau cyfalaf a dderbyniwyd		(54,993)
21,899	Llif Arian Net o'r Gweithgareddau Ariannu		32,140
	GWEITHGAREDDAU ARIANNU		
(25,000)	Derbyniadau arian parod o fenthycy byr dymor a hirdymor		(4,103)
5,548	Ad-daliadau o fuddsoddiadau byr a hir dymor		23,029
(19,452)	Llif Arian o'r Gweithgareddau Ariannu		18,926
	(CYNNYDD)/OSTYNGIAD NET MEWN ARIAN NEU ADNODDAU CYFWERTH AG ARIAN		
(15,204)	CYFWERTH AG ARIAN		(4,830)
26,877	Arian ac adnoddau cyfwerth ag arian ar ddechrau'r cyfnod adrodd	6.17	42,081
42,081	Arian ac adnoddau cyfwerth ag arian ar ddiwedd y cyfnod adrodd		46,911
15,204	CYNNYDD/(OSTYNGIAD) MEWN ARIAN NEU ADNODDAU CYFWERTH AG ARIAN		4,830

Mae'r llif arian ar gyfer gweithgareddau gweithredu yn cynnwys yr eitemau canlynol:

2019-20 £'000		2020-21 £'000
17,881	Llog a Dalwyd	17,565
(725)	Llog a Dderbyniwyd	(406)

6 NODIADAU I'R CYFRIFON

6.1 Datganiad O'r Polisiau Cyfrifydda

Cyffredinol

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn crynhoi trafodion Cyngor Sir Caerfyrddin am flwyddyn ariannol 2020/21 a'i sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, sef 31^{ain} Mawrth 2021.

Mae'n ofynnol i'r Awdurdod baratoi Datganiad o Gyfrifon blynyddol o dan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014, sy'n ei gwneud yn ofynnol iddynt gael eu paratoi yn unol ag arferion cyfrifyddu priodol. Yn bennaf, defnyddir y Côt Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2020/21 a'r Côt Ymarfer Cyfrifyddu Gwerth Gorau 2020/21, wedi'u hategu gan y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol.

Y confensiwn cyfrifyddu a fabwysiedir yn y Datganiad o Gyfrifon yw, yn bennaf, cost hanesyddol, wedi'i addasu gan ailbrizio rhai categorïau o asedau anghyffredol ac offerynnau ariannol.

Mae meysydd o fewn y cyfrifon nad ydynt yn cydymffurfio â'r cyhoeddiad uchod wedi'u nodi yn ôl yr angen.

6.1.1 Croniadau Incwm a Gwariant

Rhoddir cyfrif am weithgaredd yn y flwyddyn y mae'n digwydd yn hytrach na phryd y mae arian yn cael ei dalu neu'n cael ei dderbyn. Yn arbennig:

- Caiff referniw o werthu nwyddau ei gydnabod pan fo'r Awdurdod yn trosglwyddo risgiau a buddion arwyddocaol perchnogaeth i'r prynwr ac y bo'n debyg y bydd buddion economaidd neu botensial gwasanaeth cysylltiedig â'r trafodyn yn dod i'r Awdurdod.
- Caiff referniw o ddarparu gwasanaethau ei gydnabod pan all yr Awdurdod fesur yn ddibynadwy ganran cwblhau'r trafodyn ac y bo'n debyg y bydd buddion economaidd neu botensial gwasanaeth cysylltiedig â'r trafodyn yn dod i'r Awdurdod.
- Cofnodir gwariant ar nwyddau a gyflenwir pan gânt eu defnyddio - os oes bwlch rhwng dyddiad derbyn nwyddau a'r dyddiad defnyddio, fe'u nodir fel Stocrestrau ar y fantolen.
- O ran gwaith, cofnodir gwariant pan yw'n cael ei gwblhau. Cyn hynny, nodir 'cynllun ar waith' ar y Fantolen.
- Caiff treuliau mewn perthynas â gwasanaethau a geir (gan gynnwys gwasanaethau a ddarperir gan gyflogion) eu cofnodi fel gwariant pan geir y gwasanaethau yn hytrach na phan wneir y taliadau.
- Mae'r llog a delir am fenthyciadau ac a dderbynnir yn sgil buddsoddiadau yn cael ei gyfrif ar sail y gyfradd log effeithiol ar gyfer yr offeryn ariannol perthnasol yn hytrach na'r llif arian a bennir neu a benderfynir gan y contract.
- Pan yw'r referniw a'r gwariant wedi cael eu cydnabod ond yr arian parod heb ei dderbyn neu ei dalu, bydd y swm perthnasol yn cael ei gofnodi yn y Fantolen fel dyled neu gredyd. Os oes amheuaeth a fydd dyledion yn cael eu talu, nodir balans y dyledwyr a bydd swm sy'n cyfateb i'r incwm na fydd yn cael ei gasglu o bosib yn cael ei gynnwys yn y cyfrif referniw.
- Un eithriad i'r egwyddor hon yw pan fydd taliadau referniw penodol yn daliadau chwarterol (e.e. trydan, nwy) lle mae'r cyfrifon referniw yn cynnwys pedwar taliad. Mae'r polisi hwn yn cael ei ddefnyddio'n gyson bob blwyddyn ac felly nid yw'n cael effaith sylweddol ar gyfrifon y flwyddyn.

- Bydd incwm a gwariant yn cael eu nodi fel credyd neu ddebyd yng nghyfrif refeniw y gwasanaeth perthnasol, oni bai eu bod yn dderbyniadau cyfalaf neu'n wariant cyfalaf.

6.1.2 **Eiddo, Offeriant a Chyfarpar**

Caiff asedau sydd â sylwedd ffisegol ac a ddelir i'w defnyddio i gynhyrchu neu gyflenwi nwyddau neu wasanaethau, i'w rhentu i eraill, neu at ddibenion gweinyddol, ac y disgwylir iddynt gael eu defnyddio yn ystod mwy nag un flwyddyn ariannol, eu dosbarthu'n Eiddo, Offeriant a Chyfarpar.

Cydnabod: Caiff gwariant ar gaffael, creu neu wella Eiddo, Offeriant a Chyfarpar ei gyfalafu ar sail cronïadau, ar yr amod ei bod yn debyg y bydd y buddion economaidd neu botensial gwasanaeth yn y dyfodol sy'n gysylltiedig â'r eitem yn dod i'r Awdurdod ac y gellir mesur cost yr eitem yn ddibynadwy. Caiff gwariant sy'n cynnal ond nad yw'n ychwanegu at botensial ased i gyflenwi buddion economaidd neu botensial gwasanaeth yn y dyfodol (h.y. atgyweiriadau a gwaith cynnal a chadw) ei godi fel traul pan y'i gwneir.

Mesur: I ddechrau caiff asedau eu mesur ar gost, sy'n cynnwys y pris prynu a/neu unrhyw wariant y gellir ei briodoli'n uniongyrchol i roi'r ased mewn cyflwr gweithio at y defnydd a fwriedir iddo.

Mae asedau yn cael eu trosglwyddo i'r fantolen ar y sail a argymhellir gan CIPFA ac yn unol â Safonau Gwerthuso a Phrisio Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig (RICS). Mae asedau yn cael eu dosbarthu i'r grwpiau sy'n ofynnol o dan y Côd Ymarfer ar Gyfrifon Awdurdodau Lleol, ar y sail ganlynol:

- seilwaith, asedau cymunedol ac asedau sy'n cael eu hadeiladu – cost hanesyddol dibrisiedig
- aneddiadau – gwerth teg, a bennir gan ddefnyddio sail gwerth defnydd sy'n bodoli ar gyfer tai cymdeithasol
- yr holl asedau eraill – gwerth teg, a bennir fel y swm a fyddai'n cael ei dalu am yr ased gyda'i ddefnydd sy'n bodoli (gwerth defnydd sy'n bodoli).
- Lle na fo tystiolaeth seiliedig ar y farchnad o werth teg oherwydd natur arbenigol ased, defnyddir cost amnewid dibrisiedig i gael amcangyfrif o'r gwerth teg

Ailbrisiadau

Ac eithrio asedau seilwaith ac asedau cymunedol, mae asedau sefydlog yn cael eu hail brisio yn ôl rhaglen dreigl bum mlynedd ac mae unrhyw newid mawr mewn gwerth asedau yn cael ei addasu yn y cyfrifon ar gyfer y flwyddyn y digwydd y cyfryw newid.

Prisiwyd tir ac adeiladau yn unol â'r methodolegau a'r seiliau amcangyfrif a nodwyd yn safonau proffesiynol Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig. Seilir prisiadau cerbydau, peiriannau, celfi ac offer ar sail cost hanesyddol wedi'i dibrisio.

Cynhaliwyd prisiadau mewnol gan briswyr yr awdurdod sy'n Gymrodyr Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig.

Mae asedau a geir o dan brydlesau cyllid yn cael eu cyfalafu yng nghyfrifon yr Awdurdod, ynghyd â'r rhwymedigaeth i dalu rhenti yn y dyfodol.

Gwneir credydau i'r gronfa ailbrisio wrth gefn i gyd-fynd â'r cynnydd mewn prisiadau ac i gydnabod enillion sydd heb eu gwireddu. Fel eithriad, gallai enillion gael eu credydu i'r

Datganiad Incwm A Gwariant Cynhwysfawr pan fyddant yn codi yn sgil tynnu yn ôl allan golled amharu a roddwyd yn flaenorol ar gyfrif refeniw gwasanaeth.

Amhariad

Mae asedau'n cael eu hasesu ar ddiwedd pob blwyddyn i benderfynu a oes unrhyw arwydd bod yr ased wedi ei amharu. Lle bo arwyddion yn bodoli ac amcangyfrifir bod unrhyw wahaniaethau posibl o bwys, amcangyfrifir gwerth adferadwy'r ased a, lle bo hyn yn llai na gwerth cario'r ased, caiff colled amhariad ei chydabod ar gyfer y diffyg.

Lle canfyddir colledion amhariad, cyfrifyddir ar eu cyfer trwy:

- lle bo balans enillion ailbrisiad ar gyfer yr ased yn y Gronfa Ailbrisiadau, caiff gwerth cario'r ased ei ysgrifennu i lawr yn erbyn y balans hwnnw (hyd at swm yr enillion cronedig).
- lle na fo balans yn y Gronfa Ailbrisiadau neu falans annigonol, caiff gwerth cario'r ased ei ysgrifennu i lawr yn erbyn y llinell wasanaeth berthnasol / llinellau gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.
- Lle bo colled amhariad yn cael ei gwrthdroi yn ddiweddarach, mae'r gwrthdroad yn cael ei gredu i'r llinell wasanaeth berthnasol / llinellau gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, hyd at swm y golled wreiddiol, wedi'i gymhwyso ar gyfer y dibrisiad a fyddai wedi cael ei godi pe na bai'r golled wedi cael ei chydabod.

Gwarediadau ac Asedau a Ddelir i'w Gwerthu

Pan ddaw'n debyg y caiff gwerth cario ased ei adennill yn bennaf trwy werthiant yn hytrach na thrwy barhau i'w ddefnyddio, caiff ei ailddosbarthu'n Ased a Ddelir i'w Werthu. Mae'r ased yn cael ei ailbrisiu'n syth cyn ei ailddosbarthu ac yna ei gario ar y swm isaf o'r swm hwn a gwerth teg llai costau gwerthu'r ased. Lle bo gostyngiad wedyn yn y gwerth teg llai costau gwerthu'r ased, caiff y golled ei chofnodi yn y llinell Gwariant Gweithredu Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Caiff enillion yn y gwerth teg eu cydnabod dim ond hyd at swm unrhyw golledion a gydnabyddwyd o'r blaen yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau.

Ni chodir dibrisiad ar Asedau a Ddelir i'w Gwerthu.

Os nad yw asedau'n bodloni'r meini prawf mwyach i gael eu dosbarthu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu, cânt eu hailddosbarthu'n asedau anghyfredol eto a'u prisio ar y swm isaf o'u gwerth cario cyn iddynt gael eu dosbarthu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu, wedi'i gymhwyso ar gyfer dibrisiad, amorteiddiad neu ailbrisiadau a fyddai wedi cael eu cydnabod pe na baent wedi cael eu dosbarthu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu, a'u gwerth adferadwy ar ddyddiad y penderfyniad i beidio â'u gwerthu.

Nid yw asedau sydd i gael eu hepgor neu eu sgrapio yn cael eu hailddosbarthu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu. Pan fo ased yn cael ei waredu neu ei ddatgomisiynu, mae gwerth cario'r ased yn y Fantolen yn cael ei ysgrifennu i fwrdd i'r llinell Gwariant Gweithredu Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r enill neu golled wrth ei waredu. Mae derbyniadau o warediadau (os oes rhai) yn cael eu credydu i'r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, hefyd fel rhan o'r enillion neu golledion wrth ei waredu (h.y. eu debydu yn erbyn gwerth cario'r ased ar adeg ei waredu). Mae unrhyw enillion ailbrisiad a gronnir ar gyfer yr ased yn y Gronfa Ailbrisiadau'n cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Cymhwyso Cyfalaf.

Mae symiau a cheir ar gyfer gwaredu mwy na £10,000 yn cael eu categorio fel derbyniadau cyfalaf a'u credydu i'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf. Yna ni ellir defnyddio'r rhain ond ar gyfer buddsoddi cyfalaf newydd neu eu neilltuo i leihau angen sylfaenol yr Awdurdod i fenthg arian. Mae derbyniadau'n cael eu neilltuo i'r Gronfa o Balans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd.

Ni chaiff gwerth dileu gwarediadau ei godi yn erbyn y dreth gyngor, oherwydd darperir yn llawn am gost asedau sefydlog o dan drefniadau ar wahân ar gyfer ariannu cyfalaf. Mae symiau'n cael eu neilltuo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf o Falans Cronfa'r Cyngor Gyffredinol yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd.

Dibrisiant

Darperir am ddibrisiad ar yr holl asedau Eiddo, Offeriant a Chyfarpar trwy ddyrannu eu symiau dibrisiadwy yn systematig dros eu hoesoedd defnyddiol. Gwneir eithriad am asedau sydd heb oes ddefnyddiol benodol y gellir ei bennu (h.y. tir rhydd-ddaliadol a rhai Asedau Cymunedol) ac asedau nad ydynt ar gael i'w defnyddio eto (h.y. asedau sy'n cael eu hadeiladu).

Defnyddiwyd yr oesau defnyddiol a'r cyfraddau dibrisio canlynol wrth gyfrifo dibrisiant llinell-syth :

Ased	Oes (Blynnyddoedd)
Tai Cyngor	30
Tir <i>(gan gynnwys Asedau Cymunedol a Eiddo Buddsoddi)</i>	999
Adeiladau <i>(gan gynnwys Asedau Cymunedol a Eiddo Buddsoddi)</i>	30
Cerbydau, Offeriant a Chyfarpar	1 i 10
Seilwaith	40

Yn ogystal, dibrisir enillion adbriso, a bydd swm sy'n gyfwerth â'r gwahaniaeth rhwng y dibrisiant gwerth cyfredol a roddir ar asedau a'r dibrisiant a fyddai wedi cael ei roi ar sail eu cost hanesyddol yn cael ei drosglwyddo bob blwyddyn o'r Cyfrif wrth Gefn Adbrisiadau i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf.

Cyfrifyddu Cydrannol

Defnyddir cyfrifyddu cydrannol pan fydd gan ased unigol un neu ragor o rannau hanfodol ac iddynt oes economaidd sylweddol wahanol i'r prif ased. Felly byddai cydrannau'r prif ased yn dibrisio ar gyfraddau gwahanol.

Er mwyn pennu a oes gwahaniaeth o bwys yn y tâl dibrisio, mae'r Awdurdod yn cynnal dadansoddiad sensitifrwydd mewn perthynas â'i brosiectau cyfalaf mwyaf. Mae'r tâl yn cael ei gyfrifo ar sail yr ased cyfan o'i gymharu â thâl ar sail y cydrannau. Caiff y tâl ar sail cydrannau ei ddefnyddio os oes gwahaniaeth o bwys rhwng y ddau gyfrifiad.

6.1.3 **Eiddo Buddsoddi**

Eiddo buddsoddi yw'r eiddo hwnnw a ddefnyddir dim ond i ennill rhenti a/neu am arbrisiant cyfalaf. Nid yw'r diffiniad yn cael ei fodloni os caiff yr eiddo ei ddefnyddio mewn unrhyw ffordd i hwyluso cyflenwi gwasanaethau neu gynhyrchu nwyddau neu'n cael ei ddal i'w werthu.

Caiff eiddo buddsoddi ei fesur yn y lle cyntaf ar gost ac wedyn ar werth teg, ar sail y swm y gellid cyfnewid yr ased amdano rhwng partion gwybodus ar hyd braich. Ni chaiff yr eiddo ei ddibrisio ond caiff ei ailbriso bob blwyddyn yn ôl amgylchiadau'r farchnad ar ddiwedd y flwyddyn. Caiff enillion a cholledion wrth ailbriso eu cofnodi yn y llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Caiff yr un peth ei wneud gydag enillion a cholledion wrth waredu'r eiddo.

Caiff y rhenti a geir am eiddo buddsoddi eu credydu i'r llinell Incwm Ariannu a Buddsoddi ac maent yn arwain at ennill i Falans Cronfa'r Cyngor. Fodd bynnag, nid yw'r trefniadau statudol yn caniatáu i enillion a cholledion ailbrisiadau a gwarediadau gael effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor. Felly caiff yr enillion a'r colledion eu tynnu allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd a'u cofnodi yn y Cyfrif Addasu Cyfalaf ac (ar gyfer unrhyw dderbyniadau o werthiant sy'n fwy na £10,000) y Gronfa Derbyniadau Cyfalaf.

Mesuriad Gwerth Teg

Mae'r Cyngor yn mesur ei eiddo buddsoddi ar werth teg ar bob dyddiad adrodd. Gwerth teg yw'r pris y byddid yn ei gael i werthu ased, neu ei dalu i drosglwyddo rhwymedigaeth fel rhan o drafodyn trefnus rhwng cyfranogwyr y farchnad ar y dyddiad mesur. Bydd y defnydd o'r broses fesur ar ei uchaf a'i orau o safbwynt cyfranogwr y farchnad.

Rhagdybir bod unrhyw fesuriad gwerth teg o ased neu rwymedigaeth yn defnyddio'r un rhagdybiaethau ag y byddai cyfranogwyr y farchnad yn eu defnyddio wrth weithredu er eu budd economaidd pennaf a bod y trafodyn yn cael ei wneud yn y brif farchnad neu, os nad yw hynny'n bosibl, yn y farchnad fwyaf buddiol ar gyfer yr ased neu'r rhwymedigaeth.

Defnyddir technegau prisio priodol y mae data digonol ar gael ar eu cyfer. Mae mewnbynnau i'r technegau wedi'u categorio o fewn yr hierarchaeth gwerth teg, sy'n cynnwys tair lefel fel a ganlyn:

- Mae mewnbynnau lefel 1 yn brisiau a ddyfynnwyd nas addaswyd mewn marchnadoedd actif ar gyfer asedau neu rwymedigaethau sydd union yr un peth y gall y Cyngor eu cyrchu ar y dyddiad mesur.
- Mae mewnbynnau lefel 2 yn fewnbynnau ac eithrio prisiau a ddyfynnwyd sydd wedi'u cynnwys yn Lefel 1 sy'n weladwy, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol.
- Mae mewnbynnau lefel 3 yn fewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased neu'r rhwymedigaeth.

6.1.4 **Asedau Treftadaeth**

Mae gwahanol fathau o Asedau Treftadaeth ac maent wedi'u nodi yn y cyfrifon fel a ganlyn.

- **Cyn-asedau Cymunedol**

Mae'r asedau treftadaeth hynny a oedd gynt yn cael eu cynnwys mewn asedau cymunedol wedi cael eu trosglwyddo i'r categori newydd ar gyfer Asedau Treftadaeth. Fe'u cofnodir ar sail y gost hanesyddol ac maent yn cynnwys Castell Caerfyrddin, regalia dinesig a darnau o waith celf.

- **Gwaith Celf Seilwaith**

Yn flaenorol câi'r asedau hyn eu nodi fel seilwaith ac roeddent un ai'n rhan o brosiect cyfalaf mawr neu'n ddarnau o waith celf ynddynt eu hunain ar gylchfannau neu yng nghanol trefi. A hwythau'n gyn-asedau seilwaith, fe'u cofnodir ar sail y gost hanesyddol.

- **Arddangosion Amgueddfeydd/Cofnodion Archif**

Mae gan yr Awdurdod gasgliad mawr o arddangosion amgueddfeydd a deunydd archif na chawsant eu cynnwys yn y Fantolen. Nid yw gwybodaeth am gost yr eitemau hyn ar gael yn hawdd ac ym marn yr Awdurdod ni fyddai'r budd o drefnu i brisio'r eitemau hyn yn cyfiawnhau'r gost o wneud hynny.

6.1.5 **Asedau Anniriaethol**

Asedau nad oes iddynt sylwedd ffisegol yw'r rhain ond asedau a ddaw â buddion economaidd i'r Awdurdod yn y dyfodol, sef asedau megis trwyddedau meddalwedd neu asedau a grëir yn fewnol ac sydd wedi'u cyfalafu.

Ar hyn o bryd nid oes gan yr Awdurdod asedau anniriaethol. Caiff gwelliannau ('*enhancements*') eu categoreiddio bob blwyddyn a byddai unrhyw asedau anniriaethol yn cael eu nodi fel rhan o'r ymarfer blynyddol hwn.

6.1.6 **Taliadau sy'n Cael eu Cynnwys yn y Refeniw am Asedau Anghyfredol**

Caiff y symiau canlynol eu debydu i wasanaethau, gwasanaethau cymorth a chyfrifon masnachu er mwyn cofnodi cost dal asedau sefydlog yn ystod y flwyddyn:

- dibrisiad yr asedau a ddefnyddiwyd gan y gwasanaeth perthnasol.
- colledion ailbrisiad ac amhariad ar asedau mae'r gwasanaeth yn eu defnyddio lle nad oes unrhyw enillion cronedig yn y Gronfa Ailbrisiadau y gellir dileu'r colledion yn eu herbyn.
- amorteiddio asedau sefydlog anniriaethol y gwasanaeth.

Nid yw'n ofynnol i'r Awdurdod godi treth gyngor i dalu am golledion dibrisiad, ailbrisiad ac amhariad nac amorteiddiadau. Fodd bynnag, mae'n ofynnol iddo roi cyfraniad blynyddol o'i refeniw tuag at leihau ei ofynion benthyca i gyd. Felly mae'r cyfraniad ym malans y Gronfa Gyffredinol (Darpariaeth Isafswm Refeniw neu Brifswm Cronfa Fenthyciadau) yn cymryd lle colledion dibrisiad, ailbrisiad ac amhariad ac amorteiddiadau, trwy drafodyn addasu gyda'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd ar gyfer y gwahaniaeth rhwng y ddau.

6.1.7 **Gwariant Refeniw a Gyllidir gan Gyfalaf dan Statud**

Mae gwariant a wnaethpwyd yn ystod y flwyddyn y gellir ei gyfalafu o dan ddarpariaethau statudol ond nad yw'n arwain at greu asedau anghyfredol wedi cael ei godi fel gwariant ar y gwasanaeth perthnasol yn y cyfrif Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn. Lle bo'r Awdurdod wedi penderfynu talu cost y gwariant hwn o adnoddau cyfalaf sy'n bodoli

eisoos neu drwy gael benthyciad, mae trosglwyddiad yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd o Falans Cronfa'r Cyngor i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf wedyn yn tynnu allan y symiau a godwyd yn y Datganiad Newidiadau ar Falans Cronfa'r Cyngor fel nad oes unrhyw effaith ar lefel y Dreth Gyngor.

6.1.8 **Arian Parod ac Arian Gyfwerth**

Mae'r arian gyfwerth yn fuddsoddiadau sy'n rhwydd eu drosglwyddo i symiau arian parod heb newid ei werth. Caiff arian parod ei dynnu a'i adneuo gan ddibynnu ar ddiffyg neu warged arian parod ar y diwrnod. Mae pob cyfrif galw wedi cael eu dynodi at y diben hwn. Mae'r Arian Parod Cyfatebol hefyd yn cynnwys buddsoddiadau cyfnod penodedig sy'n aeddfedu cyn pen tri mis neu lai ar ôl y dyddiad caffael.

6.1.9 **Grantiau a Chyfraniadau'r Llywodraeth**

Caiff grantiau gan lywodraethau a chyfraniadau gan drydydd partion a rhoddion, pa un ydynt yn cael eu talu fel ernes, fel rhandaliadau neu fel ôl-daliadau, eu cydnabod fel taliadau dyledus i'r Awdurdod pan fo sicrwydd rhesymol:

- y bydd yr Awdurdod yn cydymffurfio â'r amodau sy'n gysylltiedig â'r taliadau, ac
- y bydd y grantiau neu'r cyfraniadau'n dod i law.

Ni chaiff symiau a gydnabyddir fel taliadau dyledus i'r Cyngor eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hyd nes i'r amodau sy'n gysylltiedig â'r grant neu'r cyfraniad gael eu bodloni. Mae'r amodau yn nodi ei bod yn ofynnol i'r buddion economaidd yn y dyfodol neu'r potensial gwasanaeth a gorfforir yn yr ased sy'n cael ei gaffael gan ddefnyddio'r grant neu'r cyfraniad gael eu defnyddio gan y derbynnydd fel y rhagnodir, neu fod yn rhaid i'r buddion economaidd yn y dyfodol neu'r potensial gwasanaeth gael eu dychwelyd i'r trosglwyddwr.

Mae symiau o arian a flaendalwyd fel grantiau a chyfraniadau nad yw'r amodau ar eu cyfer wedi cael eu bodloni'n cael eu cario yn y Fantolen fel credydwy. Pan gaiff yr amodau eu bodloni, caiff y grant neu'r cyfraniad ei gredydu i'r llinell wasanaeth berthnasol (grantiau a chyfraniadau refferiw priodoladwy) neu Incwm Trethi a Grantiau Amhenodol (grantiau refferiw heb eu neilltuo a'r holl grantiau cyfalaf) yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Lle caiff grantiau cyfalaf eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, cânt eu tynnu allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd. Lle nad yw'r grant wedi cael ei ddefnyddio eto i ariannu gwariant cyfalaf, caiff ei gofnodi yn y gronfa Grantiau Cyfalaf Heb eu Defnyddio. Lle mae wedi cael ei ddefnyddio, caiff ei gofnodi yn y Cyfrif Addasu Cyfalaf. Caiff symiau yn y gronfa Grantiau Cyfalaf Heb eu Defnyddio eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf ar ôl iddynt gael eu defnyddio i ariannu gwariant cyfalaf.

6.1.10 **Prydlesu**

Caiff prydlesi eu dosbarthu fel prydlesi cyllid lle bo telerau'r brydles yn trosglwyddo'n arwyddocaol yr holl risgiau a buddion sydd ynghlwm wrth berchnogaeth ar yr eiddo, offeriant neu gyfarpar o'r prydleswr i'r prydlesai. Mae pob prydles arall yn cael ei dosbarthu fel prydles weithredol. Lle bo prydles yn cynnwys tir ac adeiladau, caiff elfennau'r tir a'r adeiladau eu hystyried ar wahân at ddibenion dosbarthu. Cyfrifyddir ar gyfer trefniadau nad oes ganddynt statws cyfreithiol prydles ond sy'n cyfleu hawl i ddefnyddio ased yn gyfnewid am dâl o dan y polisi hwn lle bo cyflawni'r trefniant yn dibynnu ar ddefnyddio asedau penodol.

Mae adolygiad o bob brydles yr Awdurdod (fel y prydlesai ac fel y prydleswr) wedi cael ei gynnal. Ar hyn o bryd mae'r holl brydlesi'n cael eu trin fel prydlesi gweithredol. Ychydig iawn o brydlesi bach a ganfuwyd y gellid o bosibl eu hailddosbarthu'n brydlesi cyllid. Mae'r rhain yn gysylltiedig â chyfarpar ac yn anarwyddocaol yn nhermau eu gwerth a'u hyd. Ni fyddai'r addasiadau ailddosbarthu'n effeithio'n sylweddol ar sefyllfa ariannol yr Awdurdod, nac ar allu'r sawl sy'n darllen y cyfrifon i weld holl weithgareddau economaidd y Cyngor a'r graddau y mae'n agored i risg.

Yr Awdurdod fel y Prydleswr – prydlesi gweithredol

Caiff rhenti sy'n cael eu talu o dan brydlesi gweithredol eu codi i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel un o dreuliau'r gwasanaethau sy'n cael budd o ddefnyddio'r eiddo, offeriant neu gyfarpar sy'n cael eu prydlesu.

Yr Awdurdod fel y Deiliad Prydlesi – prydlesi gweithredol

Lle bo'r Awdurdod yn rhoi prydles weithredol dros eiddo, caiff yr ased ei gadw yn y Fantolen. Caiff incwm o renti ei gredu i'r gwasanaeth priodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

6.1.11 **Rhwymedigaethau Ariannol**

Caiff rhwymedigaethau ariannol eu cydnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i ddarpariaethau contractiol offeryn ariannol ac ar y dechrau cânt eu mesur yn ôl gwerth teg a'u cario yn unol â'u cost amorteiddiedig. Mae'r hyn a godir bob blwyddyn i'r llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfer y llog sy'n daladwy yn cael ei seilio ar werth cario'r rhwymedigaeth, wedi'i luosi gan y gyfradd llog weithredol ar gyfer yr offeryn. Y gyfradd llog weithredol yw'r gyfradd sy'n disgowntio'n union daliadau arian parod amcangyfrifedig yn y dyfodol dros oes yr offeryn i'r swm y cafodd ei gydnabod yn wreiddiol yn unol ag ef.

Ar gyfer y rhan fwyaf o'r benthyciadau sydd gan yr Awdurdod, mae hyn yn golygu mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm ad-daladwy sy'n ddyledus (a hefyd llog cronedig); ac mai'r llog a godir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r swm taladwy am y flwyddyn yn unol â chytundeb y benthyciad.

Caiff enillion a cholledion ar adbrynu benthyciadau neu eu setlo'n gynnar eu credydu a'u debydu i'r llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ym mlwyddyn eu hadbrynu neu eu setlo. Fodd bynnag, lle bo'r adbrynu wedi digwydd fel rhan o ailstrwythuro'r portffolio benthyciadau sy'n golygu addasu neu gyfnwid offerynnau sy'n bodoli eisoes, mae'r premiwm yn cael ei ddidynnu o gost amorteiddiedig y benthyciad newydd neu addasedig ac mae'r disgownt yn cael ei ychwanegu ati, ac mae'r dibrisiant i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn cael ei ledaenu dros oes y benthyciad trwy addasiad i'r gyfradd llog weithredol.

Lle bo premiymau a disgowntiau wedi cael eu codi i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, mae'r rheoliadau'n caniatáu i'r effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor gael ei lledaenu dros flynyddoedd i ddod. Mae gan yr Awdurdod bolisi o ledaenu'r ennill neu'r golled dros y tymor oedd ar ôl ar y benthyciad yr oedd y premiwm yn daladwy arno neu yr oedd y disgownt yn dderbyniadwy arno pan gafodd ei ad-dalu. Mae cysoni'r symiau a godir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr gyda'r tâl net sy'n ofynnol yn erbyn Balans y Gronfa Gyffredinol yn cael ei gyflawni trwy drosglwyddiad i'r neu o'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd.

6.1.12 **Asedau Ariannol**

Benthyciadau a Symiau Derbyniadwy

Caiff benthyciadau a symiau derbyniadwy eu cydnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i ddarpariaethau contractiol offeryn ariannol ac ar y dechrau cânt eu mesur yn ôl gwerth teg. Wedyn cânt eu mesur yn unol â'u cost amorteiddiedig. Mae credydau blynyddol i'r llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfer y llog derbyniadwy yn cael eu seilio ar werth cario'r ased wedi'i luosi gan y gyfradd llog weithredol ar gyfer yr offeryn. Ar gyfer y rhan fwyaf o'r benthyciadau mae'r Awdurdod wedi'u rhoi, mae hyn yn golygu mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm derbyniadwy sy'n ddyledus (a hefyd llog cronedig) ac mai'r llog sy'n cael ei gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r swm derbyniadwy am y flwyddyn yng nghytundeb y benthyciad.

Lle bo'r Awdurdod wedi rhoi benthyciadau ar gyfraddau is na chyfraddau'r farchnad (benthyciadau meddal), caiff unrhyw golled sylweddol ei chofnodi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (wedi'i debydu i'r gwasanaeth priodol) am werth presennol y llog a fydd yn cael ei hepgor dros oes yr offeryn, gan arwain at gost amorteiddiedig is na'r prifswm dyledus. Mae'r llog yn cael ei gredydu i'r llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfradd llog weithredol ychydig yn uwch na'r gyfradd dderbyniadwy gan y sefydliadau gwirfoddol, gyda'r gwahaniaeth yn cynyddu cost amorteiddiedig y benthyciad yn y Fantolen. Mae darpariaethau statudol yn ei gwneud yn ofynnol mai effaith benthyciadau meddal ar Falans Cronfa'r Cyngor yw'r llog derbyniadwy am y flwyddyn ariannol – mae cysoni'r symiau a gaiff eu debydu a'u credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr gyda'r ennil net sy'n ofynnol yn erbyn Balans Cronfa'r Cyngor yn cael ei gyflawni trwy drosglwyddiad i'r neu o'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd.

Lle nodir bod amhariad ar asedau oherwydd tebygrwydd sy'n deillio o ddigwyddiad yn y gorffennol na fydd taliadau sy'n ddyledus o dan y contract yn cael eu gwneud, caiff yr ased ei ysgrifennu i lawr a chodir tâl ar y gwasanaeth perthnasol (am symiau derbyniadwy sy'n benodol i'r gwasanaeth hwnnw) neu i'r llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Caiff y golled amhariad ei mesur fel y gwahaniaeth rhwng gwerth cario a gwerth presennol y llifoedd arian yn y dyfodol wedi'u diwygio, wedi'u disgowntio ar gyfradd llog weithredol wreiddiol yr ased.

Caiff unrhyw enillion a cholledion sy'n deillio wrth ddatgydnabod ased eu credydu neu eu debydu i'r llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

O dan Offerynnau Ariannol IFRS 9, mae dosbarthu asedau ariannol bellach yn seiliedig ar ddull dosbarthu a mesur sy'n adlewyrchu'r model busnes ar gyfer dal yr asedau ariannol a'u nodweddion llif arian. Ceir tri phrif ddsbarthiad o asedau ariannol, sy'n cael eu mesur ar:

- Gost amorteiddiedig
- Gwerth teg drwy elw neu golled
- Gwerth teg drwy incwm cynhwysfawr arall

6.1.13 **Stocrestrau a Chontractau Hirdymor**

Caiff stocrestrau eu cynnwys yn y Fantolen ar yr isaf o'r gost a'r gwerth gwireddadwy net. Mae cost stocrestrau'n cael ei dynodi gan ddefnyddio'r fformiwla gostio gyfartalog bwysoledig.

Cyfrifyddir ar gyfer contractau hirdymor ar sail codi gwerth y gwaith a'r gwasanaethau a gafwyd o dan y contract yn ystod y flwyddyn ariannol ar y Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau.

6.1.14 **Cost y Gwasanaethau Cynnal**

Caiff costau gorbenion a gwasanaethau cymorth eu codi ar y rheiny sy'n cael budd o'r cyflenwad neu'r gwasanaeth. Defnyddir egwyddor costio amsugol llwyr – sef bod cost lawn gorbenion a gwasanaethau cymorth yn cael ei rhannu rhwng defnyddwyr yn ôl cyfran y buddion a dderbyniwyd.

6.1.15 **Darpariaethau**

Caiff darpariaethau eu gwneud lle bo rhywbeth wedi digwydd sy'n gosod rhwymedigaeth ar yr Awdurdod sy'n debyg o alw am setliad trwy drosglwyddo buddion economaidd, ac y gellir gwneud amcangyfrif dibynadwy o swm y rhwymedigaeth. Er enghraifft, efallai bod y cyngor yn rhan o achos llys a allai arwain yn y pen draw at wneud setliad neu dalu iawndal.

Caiff darpariaethau eu codi fel traul i'r llinell wasanaeth briodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn y daw'r Awdurdod i wybod am y rhwymedigaeth a chânt eu mesur yn ôl yr amcangyfrif gorau - ar ddyddiad y fantolen - o'r gwariant gofynnol i setlo'r rhwymedigaeth, gan gymryd risgiau ac elfennau ansicr perthnasol i ystyriaeth.

Pan gaiff taliadau eu gwneud yn y pen draw, cânt eu codi ar y ddarpariaeth sydd wedi'i chreu yn y Fantolen. Caiff setliadau amcangyfrifedig eu hadolygu ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol - lle daw'n llai na thebygol y bydd angen trosglwyddo buddion economaidd yn awr (neu gwneir setliad llai nag a ragwelwyd), caiff y ddarpariaeth ei gwrthdroi a'i chredydu'n ôl i gyfrif refeniw'r gwasanaeth perthnasol.

Lle disgwylir bod rhywun arall (e.e. yn sgil hawliad yswiriant) yn talu canran o'r taliad, neu'r holl daliad, sydd ei angen i setlo darpariaeth, caiff hyn ond ei gydnabod fel incwm yn y cyfrif refeniw gwasanaeth priodol os yw'n hollol bendant y bydd ad-daliad yn dod i law pe setlir y rhwymedigaeth.

6.1.16 **Cronfeydd Wrth Gefn**

Mae'r Awdurdod yn neilltuo symiau penodol fel cronfeydd wrth gefn at ddibenion polisi yn y dyfodol neu i ddarparu ar gyfer hapddigwyddiadau. Caiff cronfeydd wrth gefn eu creu trwy neilltuo symiau o Balans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd. Pan fo angen talu gwariant sydd i gael ei ariannu o gronfa wrth gefn, caiff ei godi ar y gwasanaeth priodol yn y flwyddyn honno i sgorio yn erbyn y Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Yna caiff y gronfa wrth gefn ei neilltuo'n ôl i Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd fel na chodir cost net yn erbyn y dreth gyngor ar gyfer y gwariant.

Caiff rhai cronfeydd penodol eu cadw er mwyn rheoli'r prosesau cyfrifyddu ar gyfer asedau anghyfredol, offerynnau ariannol, budd-daliadau ymdeoliad a chyflogaion, ac nid ydynt yn

adnoddau y gall yr Awdurdod eu defnyddio – caiff y cronfeydd hyn eu hesbonio yn y polisiau perthnasol.

6.1.17 **Budd-daliadau i Gyflogeion**

Budd-daliadau sy'n daladwy yn ystod eu cyflogaeth

Budd-daliadau tymor byr i gyflogeion yw'r rheiny y mae'n rhaid eu setlo cyn pen 12 mis ar ôl diwedd y flwyddyn. Maent yn cynnwys budd-daliadau fel cyflogau, gwyliau blynyddol â thâl ac absenoldeb salwch â thâl i'r cyflogeion presennol a chânt eu cydnabod fel traul am wasanaethau yn y flwyddyn mae'r cyflogeion yn rhoi gwasanaeth i'r Awdurdod. Gwneir cronriad ar gyfer cost hawliau i wyliau y mae cyflogeion yn eu hennill ond heb eu cymryd cyn diwedd y flwyddyn, y gall cyflogeion eu cario ymlaen i'r flwyddyn ariannol nesaf. Gwneir y cronriad ar y cyfraddau cyflog sy'n berthnasol yn y flwyddyn gyfrifyddu ganlynol, sef y cyfnod mae'r cyflogai'n cymryd y budd-dal ynddi. Codir y cronriad i'r Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau, ond yna caiff ei wrthdroi allan trwy'r Datganiad Newidiadau i Gronfeydd er mwyn i'r budd-daliadau gwyliau gael eu codi i referniw yn y flwyddyn ariannol y cymerir yr absenoldeb gwyliau ynddi.

Budd-daliadau dod â swyddi i ben

Budd-daliadau dod â swyddi i ben yw'r symiau sy'n daladwy o ganlyniad i benderfyniad gan yr Awdurdod i ddod â chyflogaeth swyddog i ben cyn y dyddiad ymddeol arferol neu benderfyniad swyddog i dderbyn dileu ei swydd yn wirfoddol, a chânt eu codi ar sail cronriadau i'r llinell Costau Heb eu Dosbarthu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan fo modd dangos bod yr Awdurdod wedi ymrwymo i ddileu cyflogaeth swyddog neu grŵp o swyddogion neu wneud cynnig i annog dileu swyddi'n wirfoddol.

Lle bo budd-daliadau dod â swyddi i ben yn golygu gwella pensiynau, mae darpariaethau statudol yn ei gwneud yn ofynnol codi'r swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa bensiwn neu'r pensiwnwr yn y flwyddyn, nid y swm a gyfrifir yn unol â'r safonau cyfrifyddu perthnasol, ar Falans Cronfa'r Cyngor. Yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd, mae angen neilltuadau i ac o'r Gronfa Wrth Gefn Bensiynau er mwyn dileu'r debydau a chredydau tybiannol ar gyfer budd-daliadau dod â swyddi i ben o ran gwelliannau i bensiynau, a rhoi yn eu lle ddebydau ar gyfer yr arian parod a dalwyd i'r gronfa bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau o'r fath sy'n daladwy ond heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn.

Budd-daliadau Ôl Gyflogaeth

Mae gweithwyr y Cyngor yn aelodau o ddau gynllun pensiwn ar wahân:

- Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan *Capita Teachers' Pensions* ar ran yr Adran Addysg.
- Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a weinyddir gan Gyngor Sir Caerfyrddin.

Mae'r ddau gynllun yn darparu budd-daliadau penodol i'r aelodau (cyfandaliadau ymddeol a phensiynau), a enillwyd wrth iddynt weithio i'r Cyngor.

Fodd bynnag, mae'r trefniadau ar gyfer cynllun yr athrawon yn golygu na ellir nodi'r rhwymedigaethau ar gyfer y budd-daliadau hyn yn benodol i'r Awdurdod. Felly cyfrifyddir ar gyfer y cynllun fel pe bai'n gynllun cyfraniadau diffiniedig ac ni chaiff unrhyw rwymedigaeth o ran talu budd-daliadau yn y dyfodol ei chydabod yn y Fantolen a chodir cyfraniadau'r cyflogwr sy'n daladwy i bensiynau athrawon yn y flwyddyn ar llinell y Gwasanaeth Addysg Phlant yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Cronfa Bensiwn Dyfed

Mae'r Cronfa yn cael ei gyfrif yn gynllun budd-daliadau penodol.

Mae rhwymedigaethau'r Gronfa sydd i'w priodoli i'r Cyngor, yn cael eu cynnwys yn y Fantolen ar sail actiwaraid gan ddefnyddio'r dull rhagamcanu unedau – h.y. asesiad o'r hyn a delir yn y dyfodol mewn perthynas â'r budd-daliadau ymddeol y mae'r gweithwyr wedi'u hennill hyd yn hyn, yn seiliedig ar ragdybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaeth, cyfraddau trosiant gweithwyr, ac ati, a rhagamcanion enillion gweithwyr presennol.

Caiff gwerth y rhwymedigaethau ei ddisgowntio i gyfateb â phrisiau cyfredol.

Mae asedau'r Gronfa sydd yn briodol i'r Cyngor yn cael eu cynnwys yn y Fantolen yn ôl eu gwerth teg:

- gwarannau a ddyfynnwyd – y pris cynnig
- gwarannau na ddyfynnwyd – amcangyfrif proffesiynol
- gwarannau cyfunol – y pris cynnig
- eiddo – gwerth y farchnad.

Mae'r newid yn rhwymedigaethau net pensiynau yn cael ei rannu mewn i'r cydrannau canlynol:

Cost gwasanaethau sef:

- costau gwasanaeth cyfredol - y cynnydd yn y rhwymedigaethau yn sgil y blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd eleni - wedi'u pennu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr y gwasanaethau sy'n cyflogi'r gweithwyr.
- cost gwasanaeth y gorffennol – y cynnydd yn y rhwymedigaethau yn deillio o benderfyniadau yn y flwyddyn gyfredol y mae eu heffaith yn gysylltiedig â blynyddoedd gwasanaeth a enillwyd mewn blynyddoedd cynharach – yn cael ei debydu i'r Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r Costau Heb eu Dosbarthu.
- y llog net ar y rhwymedigaeth buddion diffiniedig net (yr ased), h.y. cost y llog net i'r Awdurdod – y newid yn ystod y cyfnod yn y rhwymedigaeth buddion diffiniedig net (yr ased) sy'n deillio o dreigl amser, wedi'i gofnodi dan linell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr – cyfrifir hyn drwy gymryd y gyfradd ostyngol a ddefnyddir i fesur yr ymrwymiad buddion diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod a'i defnyddio ar gyfer y rhwymedigaeth buddion diffiniedig net (yr ased) ar ddechrau'r cyfnod – gan ystyried unrhyw newidiadau yn y rhwymedigaeth buddion diffiniedig net (yr ased) yn ystod y cyfnod o ganlyniad i'r cyfraniadau a'r buddion a delir.

Ailfesur sef:

- yr adenillion ar asedau'r cynllun – ac eithrio'r symiau sydd wedi'u cynnwys yn y llog net ar y rhwymedigaeth/(ased) buddion diffiniedig net – i'w cofnodi dan y Gronfa Bensiynau dan y pennawd Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Eraill

- enillion a cholledion actiwaraidd – newidiadau yn y rhwymedigaeth bensiynau net sy'n digwydd oherwydd nad yw pethau wedi cyd-fynd â'r rhagdybiaethau a wnaed adeg y prisio actiwaraidd diwethaf neu oherwydd bod yr actiwariaid wedi diweddarau eu rhagdybiaethau – i'w cofnodi dan y Gronfa Bensiynau dan y pennawd Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Eraill
- cyfraniadau a dalwyd i'r Gronfa – arian parod a dalwyd fel cyfraniadau cyflogwr i'r gronfa bensiwn i setlo rhwymedigaethau; ni chyfrifir amdanynt fel traul

Mewn perthynas â budd-daliadau ymddeoliad, mae darpariaethau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i godi'r swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa bensiwn neu'n uniongyrchol i'r pensynwr yn y flwyddyn, nid y swm a gyfrifir yn unol â'r safonau cyfrifyddu perthnasol, ar Falans Cronfa'r Cyngor. Yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd, mae hyn yn golygu bod yna neilltuadau i ac o'r Gronfa Wrth Gefn Bensiynau er mwyn dileu'r debydau a chredydau tybiannol ar gyfer budd-daliadau ymddeoliad a rhoi yn eu lle ddebydau ar gyfer yr arian parod a dalwyd i'r gronfa bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau o'r fath sy'n daladwy ond heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn. Felly mae'r balans negyddol sy'n codi ar y Gronfa Wrth Gefn Bensiynau yn mesur yr effaith fuddiannol ar Gronfa'r Cyngor o fod yn ofynnol i gyfrifyddu ar gyfer budd-daliadau ymddeoliad ar sail llifoedd arian yn hytrach nag wrth i gyflogeion ennill budd-daliadau.

Budd-daliadau Dewisol

Mae gan yr Awdurdod hefyd bwerau cyfyngedig i ddewis talu budd-daliadau ymddeol i weithiwr sy'n ymddeol yn gynnar. Os bernir y bydd unrhyw rwymedigaeth yn codi yn sgil talu budd-dal i unrhyw aelod o staff (gan gynnwys athrawon) caiff ei gronni yn y flwyddyn y penderfynwyd gwneud y taliad a'i gyfrif yn unol â'r polisïau sy'n gymwys i'r Gronfa.

6.1.18 Buddiannau mewn Cwmnïau ac Endidau eraill

Mae gan y cyngor fuddiannau materol mewn nifer o gwmnïau â natur is-gwmnïau sy'n ei gwneud yn ofynnol paratoi cyfrifon grŵp. Nid yw'r Cyfrifon Grŵp wedi cael eu paratoi, gan na fyddai cyfuno'r cyfrifon yn effeithio ar sefyllfa ariannol yr Awdurdod yn ei hanfod, nac ar allu'r sawl sy'n darllen y cyfrifon i weld holl weithgaredd economaidd y Cyngor a'r risg y mae'n agored iddi.

CWM Environmental

Cyngor Sir Caerfyrddin yw unig gyfranddaliwr CWM Environmental. Yn hanesyddol, mae'r cwmni wedi cael ei weithredu fel cwmni masnachu hyd braich, ond yn ystod y flwyddyn 2018/19 dewisodd yr Awdurdod ddefnyddio Esemptiad Teckal, gan fod mwy nag 80% o weithgaredd y cwmni yn cael ei wneud gyda'r Awdurdod. Darperir rhagor o wybodaeth yn nodyn 6.12 (Buddsoddiadau Tymor Hir) a nodyn 6.38 (Trafodion Partïon Cysylltiedig).

Llesiant Delta Wellbeing Cyf

Cyngor Sir Caerfyrddin yw unig gyfranddaliwr Llesiant Delta Wellbeing Cyf. Crëwyd y cwmni i drosglwyddo a thyfu'r gwasanaeth Llinell Gofal fel y cytunwyd gan Fwrdd Gweithredol y Cyngor ym mis Ionawr 2018. Darperir rhagor o wybodaeth yn nodyn 6.12 (Buddsoddiadau Tymor Hir) a nodyn 6.38 (Trafodion Partïon Cysylltiedig).

Egni Sir Gâr Cyfyngedig

Cyngor Sir Caerfyrddin yw Ymddiriedolwr Gwarchod cofrestredig Egni Sir Gâr Cyfyngedig a'r Aelod o'r Bwrdd Gweithredol dros Adnoddau yw Cadeirydd y bwrdd. Darperir rhagor o wybodaeth yn nodyn 6.12 (Buddsoddiadau Tymor Hir).

Cartrefi Croeso Cyfyngedig

Cyngor Sir Caerfyrddin yw unig gyfranddaliwr Cartrefi Croeso. Crëwyd y cwmni i ddatblygu datblygiadau tai ar sail fasnachol yn Sir Gaerfyrddin fel y cytunwyd gan Fwrdd Gweithredol y Cyngor. Rhoddir rhagor o wybodaeth yn nodyn 6.12 (Buddsoddiadau Tymor Hir) a nodyn 6.38 (Trafodion Partion Perthnasol).

6.1.19 Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd, Asedau a Reolir ar y Cyd a Threfniadau Tebyg Arall

Gweithrediadau a reolir ar y cyd yw gweithgareddau y mae'r Awdurdod yn eu cyflawni ar y cyd gyda mentrwy'r eraill sy'n golygu defnyddio asedau ac adnoddau'r mentrwy'r yn hytrach na sefydlu endid ar wahân. Mae'r Awdurdod yn cydnabod ar ei Fantolen yr asedau mae'n eu rheoli a'r rhwymedigaethau arno ac yn debydu a chredydu'r gwariant mae'n ei wneud a'r gyfran o'r incwm mae'n ei hennill o weithgarwch y gweithgaredd yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Asedau a reolir ar y cyd yw eitemau o eiddo, offeriant neu gyfarpar a reolir ar y cyd gan yr Awdurdod a mentrwy'r eraill, gyda'r asedau'n cael eu defnyddio i gael buddiannau i'r mentrwy'r. Nid yw'r gyd-fenter yn golygu sefydlu endid ar wahân. Mae'r Awdurdod yn cyfrifyddu ar gyfer ei gyfran ef yn unig o'r asedau a reolir ar y cyd, y rhwymedigaethau arno a'r treuliau mae'n gorfod eu talu ar ei ran ei hun neu ar y cyd gydag eraill mewn perthynas â'i fudd yn y gyd-fenter a'r incwm mae'n ei ennill o'r fenter.

Rydym yn flaenorol wedi nodi y gallai Ein Rhanbarth ar Waith (ERW), Partneriaeth Pensiwn Cymru a Dinas-ranbarth Bae Abertawe gael eu cynnwys yn y diffiniad uchod at ddibenion cyfrifyddu. Yn ystod y flwyddyn, daeth i'r amlwg bod yr Awdurdod yn cadw cyfran ariannol yn Amlosgfa Gorllewin Cymru. Mae rhagor o wybodaeth ar gael yn nodyn 6.39 (Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd a Threfniadau Tebyg Arall).

Mae trefniadau potensial eraill yn cynnwys Y Consortiwn Comisiynu ar gyfer Plant Cymru ymhlith eraill. At ddiben llunio'r cyfrifon hyn, ni ychwanegwyd cofnodion mewn perthynas â'r trefniadau hyn ac eithrio'r gwariant a'r incwm uniongyrchol sy'n berthnasol i bob cynllun. Nid yw'r addasiadau yn rhai perthnasol ac ni fyddent yn effeithio ar sefyllfa ariannol yr Awdurdod, nac ar allu'r sawl sy'n darllen y cyfrifon i weld holl weithgaredd economaidd yr Awdurdod a'r risg y mae'n agored iddi.

6.1.20 Rhwymedigaeth Amodol

Mae rhwymedigaeth amodol yn codi lle bo rhywbeth wedi digwydd sy'n gosod rhwymedigaeth bosibl ar yr awdurdod na fydd ei bodolaeth yn cael ei chadarnhau ond wrth i bethau ansicr yn y dyfodol, nad ydynt yn llwyr o dan reolaeth yr awdurdod, ddigwydd neu beidio.

Mae rhwymedigaethau amodol hefyd yn codi mewn amgylchiadau lle câi darpariaeth ei gwneud fel arall ond naill ai nad yw'n debygol y byddai angen all-lif adnoddau neu na ellir mesur swm y rhwymedigaeth yn ddibynadwy.

Ni chaiff rhwymedigaethau amodol eu cydnabod yn y Fantolen ond yn hytrach eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon.

6.1.21 TAW

Nid yw'r incwm a'r gwariant yn cynnwys unrhyw symiau TAW, gan fod pob TAW yn daladwy i Gyllid a Thollau ei Mawrhydi, a gellir adennill ganddynt hwy bob TAW a dalwyd.

6.2 Dyfarniadau Beirniadol wrth Ddefnyddio Polisiâu Cyfrifyddu

Wrth ddefnyddio'r polisiâu cyfrifyddu a nodir yn Nodyn 6.1, bu'n rhaid i'r Awdurdod wneud rhai dyfarniadau penodol ynglŷn â thrafodion cymhleth neu'r rheiny sy'n destun ansicrwydd ynglŷn â digwyddiadau yn y dyfodol. Dyma'r dyfarniadau beirniadol a wneir yn y Datganiad o Gyfrifon:

- Ansicrwydd parhaus ynghylch ariannu awdurdodau lleol yn y dyfodol, gyda setliadau blwyddyn yn unig parhaus gan San Steffan a Llywodraeth Cymru.
- Newidiadau posibl i drefniadau llywodraethu'r dyfodol yn sgil cyflwyno Cyd-bwyllgorau Corfforaethol.
- Effaith pandemig COVID19 ar ddarparu gwasanaethau ac ymateb yn y dyfodol, yn ogystal â'r ansicrwydd ynghylch cymorth ariannol parhaus gan Lywodraeth Cymru drwy gronfa Caledi Awdurdodau Lleol.

Fodd bynnag, mae gan yr Awdurdod strategaeth gyllidebol dair blynedd gadarn gyda chynigion o ran effeithlonrwydd a rhesymoli gwasanaethau er mwyn sicrhau cyllideb fantoledig, ac felly mae wedi penderfynu nad yw'r ansicrwydd hwn yn ddigon eto i roi arwydd y gallai fod amhariad ar asedau'r Awdurdod.

Ar hyn o bryd mae ysgolion gwirfoddol a reolir ac ysgolion gwirfoddol a gynorthwyir wedi'u heithrio o fantolen yr Awdurdod er bod gan yr Awdurdod rwymedigaethau a risgiau o ran costau eiddo megis gwaith atgyweirio a chynnal a chadw, nid yw'r Awdurdod yn berchen ar yr ysgolion ac nid oes hawl ganddo i unrhyw ddarpar fuddion economaidd sydd ynghlwm wrth yr asedau.

6.3 Tybiaethau a Wnaethpwyd am y Dyfodol ac ansicrwydd ynglŷn a Ffynonellau Mawr Eraill wrth Amcangyfrif

Yn y Datganiad o Gyfrifon ceir ffigurau amcangyfrifedig sydd wedi'u seilio ar dybiaethau mae'r Awdurdod wedi'u gwneud am y dyfodol neu sy'n ansicr mewn rhyw ffordd arall. Gwneir amcangyfrifon gan gymryd mewn i ystyriaeth profiad hanesyddol, tueddiadau cyfredol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, oherwydd na ellir pennu balansau â sicrwydd, gallai'r gwir ganlyniadau fod yn sylweddol wahanol i'r tybiaethau a'r amcangyfrifon.

Yr unig eitemau ym Mantolen yr Awdurdod y mae risg sylweddol o addasiad o bwys mewn perthynas â nhw yn y flwyddyn ariannol sydd i ddod yw'r Rhwymedigaeth Pensiynau.

Mae'r amcangyfrif o'r rhwymedigaeth net i dalu pensiynau'n dibynnu ar nifer o ddyfarniadau cymhleth sy'n ymwneud â'r gyfradd ddisgowntio a ddefnyddir, y gyfradd yr amcangyfrifir y bydd cyflogau'n codi, newidiadau i oed ymddeol, cyfraddau marwolaethau a'r enillion a ddisgwyllir ar asedau'r gronfa bensiwn. Mae cwmni o actiwariaid ymgynghorol wedi cael ei gyflogi i roi cyngor arbenigol i'r Awdurdod am y tybiaethau i gael eu defnyddio.

6.4 Addasiadau rhwng y Sail Cyfrifyddu a'r Sail Ariannu yn unol â'r Rheoliadau

Mae'r nodyn hwn yn sôn am yr addasiadau gaiff eu gwneud i gyfanswm yr incwm a gwariant cynhwysfawr a gydnabyddir gan yr Awdurdod yn ystod y flwyddyn. Caiff yr addasiadau eu gwneud yn unol â'r arferion cyfrifyddu priodol i'r adnoddau a enwir yn y darpariaethau statudol fel rhai sydd ar gael i'r Awdurdod i dalu am ei wariant cyfalaf a refeniw yn y dyfodol.

	Cronfeydd y gellir eu defnyddio				
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd	Symudiad yn Cronfeydd na ellir eu defnyddio
2020-21	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf:					
Gwrthdroi eitemau a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:					
Taliadau am ddibrisiant a niwed i asedau nad ydynt yn gyfredol	(31,330)	(12,493)	0	0	43,823
Colledion ar ôl ailbriso Eiddo, Offeriant a Chyfarpar	(1,376)	23,486	0	0	(22,110)
Symudiadau yng ngwerth Eiddo Buddsoddi ar y farchnad	1,166	0	0	0	(1,166)
Grantiau cyfalaf a chyfraniadau a chymhwyswyd	31,642	12,229	0	0	(43,871)
Gwariant refeniw a ariannwyd o'r cyfalaf o dan statud	(4,673)	0	0	0	4,673
Symiau'r asedau nad ydynt yn gyfredol a ddiddymwyd drwy waredu neu werthu fel rhan o'r elw/colled i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(221)	(6)	0	0	227
Mewnosod eitemau na ddebydwyd na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:					
Darpariaeth statudol ar gyfer ariannu buddsoddiadau cyfalaf	10,587	4,717	0	0	(15,304)
Gwariant cyfalaf a godir ar falansau Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai	5,487	9,856	0	0	(15,343)

	Cronfeydd y gellir eu defnyddio				
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd	Symudiad yn Cronfeydd na ellir eu defnyddio
2020-21	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd:					
Grantiau a chyfraniadau cyfalaf nas cymhwyswyd a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	12,856	1,462	0	(14,318)	0
Grantiau a gymhwyswyd i'r cyllid cyfalaf a drosglwyddwyd i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	0	0	0	2,128	(2,128)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf:					
Trosglwyddo elw ariannol o werthu eiddo a gredydwyd fel rhan o'r elw/colled ar waredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	326	65	(391)	0	0
Derbyniadau Cyfalaf Statudol	5	0	(51)	0	46
Defnyddio'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf newydd	0	0	512	0	(512)
Cyfraniad o'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf tuag at y costau gweinyddol o waredu asedau nad ydynt yn gyfredol	0	0	0	0	0
Derbyniadau Cyfalaf a Neilltuwyd	0	0	0	0	0
Trosglwyddo o'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Gohiriedig ar ôl derbyn arian	0	0	0	0	0

	Cronfeydd y gellir eu defnyddio				
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd	Symudiad yn Cronfeydd na ellir eu defnyddio
2020-21	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol:					
Swm sy'n dangos sut mae'r costau ariannol a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau sydd i'w codi yn ystod y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	76	0	0	0	(76)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Bensiynau:					
Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â buddiannau ymddeol a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 6.44)	(56,897)	(1,578)	0	0	58,475
Cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sy'n daladwy yn ystod y flwyddyn	26,474	696	0	0	(27,170)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Absenoldebau Cronedig:					
Swm sy'n dangos sut mae'r taliadau i swyddogion a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail gronedig yn wahanol i'r taliadau sydd i'w codi yn ystod y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	(1,153)	(30)	0	0	1,183
Cyfanswm yr Addasiadau	(7,031)	38,404	70	(12,190)	(19,253)

	Cronfeydd y gellir eu defnyddio				
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd	Symudiad yn Cronfeydd na ellir eu defnyddio
2019-20	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf:					
Gwrthdroi eitemau a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:					
Taliadau am ddibrisiant a niwed i asedau nad ydynt yn gyfredol	(31,476)	(12,508)	0	0	43,984
Colledion ar ôl ailbriso Eiddo, Offeriant a Chyfarpar	(21,725)	(4,734)	0	0	26,459
Symudiadau yng ngwerth Eiddo Buddsoddi ar y farchnad	1,013	0	0	0	(1,013)
Grantiau cyfalaf a chyfraniadau a chymhwyswyd	21,896	6,453	0	0	(28,349)
Gwariant refeniw a ariannwyd o'r cyfalaf o dan statud	(735)	(1)	0	0	736
Symiau'r asedau nad ydynt yn gyfredol a ddiddymwyd drwy waredu neu werthu fel rhan o'r elw/colled i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(2,872)	(11)	0	0	2,883
Mewnosod eitemau na ddebydwyd na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:					
Darpariaeth statudol ar gyfer ariannu buddsoddiadau cyfalaf	9,927	4,374	0	0	(14,301)
Gwariant cyfalaf a godir ar falansau Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai	4,796	0	0	0	(4,796)

	Cronfeydd y gellir eu defnyddio				
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd	Symudiad yn Cronfeydd na ellir eu defnyddio
2019-20	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd:					
Grantiau a chyfraniadau cyfalaf nas cymhwyswyd a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	2,406	0	0	(2,406)	0
Grantiau a gymhwyswyd i'r cyllid cyfalaf a drosglwyddwyd i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	0	0	0	5,045	(5,045)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf:					
Trosglwyddo elw ariannol o werthu eiddo a gredydwyd fel rhan o'r elw/colled ar waredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	3,066	77	(3,242)	0	99
Derbyniadau Cyfalaf Statudol	38	0	(38)	0	0
Defnyddio'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf newydd	0	0	1,325	0	(1,325)
Cyfraniad o'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf tuag at y costau gweinyddol o waredu asedau nad ydynt yn gyfredol	0	0	1	0	(1)
Derbyniadau Cyfalaf a Neilltuwyd	0	0	0	0	0
Trosglwyddo o'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Gohiriedig ar ôl derbyn arian	0	0	0	0	0

	Cronfeydd y gellir eu defnyddio				
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd	Symudiad yn Cronfeydd na ellir eu defnyddio
2019-20	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol:					
Swm sy'n dangos sut mae'r costau ariannol a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau sydd i'w codi yn ystod y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	160	0	0	0	(160)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Bensiynau:					
Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â buddiannau ymddeol a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 6.44)	(61,062)	(1,362)	0	0	62,424
Cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sy'n daladwy yn ystod y flwyddyn	25,373	542	0	0	(25,915)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Absenoldebau Cronedig:					
Swm sy'n dangos sut mae'r taliadau i swyddogion a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail gronedig yn wahanol i'r taliadau sydd i'w codi yn ystod y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	(596)	(3)	0	0	599
Cyfanswm yr Addasiadau	(49,791)	(7,173)	(1,954)	2,639	56,279

6.5 Nodyn i'r Dadansoddiad Gwariant a Chyllid

2020-21

Addasiadau rhwng y Sail Cyfrifyddu a'r Sail Cyllido

	Addasiadau ar gyfer Dibenion Cyfalaf £'000	Newidiadau Net ar gyfer Addasiadau Pensiynau £'000	Gwahaniaethau Eraill £'000	Cyfanswm Addasiadau £'000
Adran				
Prif Weithredwr	5,785	2,139	112	8,036
Addysg a Phlant	17,330	6,035	522	23,887
Gwasanaethau Corfforaethol	(4)	(487)	46	(445)
Cymunedau	4,803	5,937	241	10,981
Amgylchedd	4,842	2,751	140	7,733
Cyfrif Refeniw Tai	(20,848)	538	30	(20,280)
Yswiriant a Chorfforaethol	(2,523)	0	0	(2,523)
Cost y Gwasanaethau Net	9,385	16,913	1,091	27,389
Incwm a Gwariant Arall	(73,169)	14,392	15	(58,762)
Y Gwahaniaeth rhwng (Gwarged)/Diffyg CC a'r CRT a'r (Gwarged)/Diffyg ar Darparu Gwasanaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(63,784)	31,305	1,106	(31,373)

2019-20

Adran

Prif Weithredwr	5,472	2,344	9	7,825
Addysg a Phlant	32,864	6,863	546	40,273
Gwasanaethau Corfforaethol	(171)	5,845	1	5,675
Cymunedau	4,921	6,418	23	11,362
Amgylchedd	7,304	2,978	1	10,283
Cyfrif Refeniw Tai	17,243	575	3	17,821
Yswiriant a Chorfforaethol	(2,934)	0	0	(2,934)
Cost y Gwasanaethau Net	64,699	25,023	583	90,305
Incwm a Gwariant Arall	(44,683)	11,486	(144)	(33,341)
Y Gwahaniaeth rhwng (Gwarged)/Diffyg CC a'r CRT a'r (Gwarged)/Diffyg ar Darparu Gwasanaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	20,016	36,509	439	56,964

Esboniad Naratif**Addasiad at Ddibenion Cyfalaf**

Llinellau gwasanaeth - ychwanegu enillion a cholledion ailbriso, dibrisiant, ac amharu a didynnu cyllid refeniw uniongyrchol.

Mae Gwariant ac Incwm Arall yn cynnwys y canlynol:

Gwariant Gweithredu Arall - Addasiadau ar gyfer gwarediadau cyfalaf gyda throsglwyddiad incwm a geir drwy waredu asedau a'r symiau a gaiff eu dileu o ran yr asedau hynny. Mae'n ychwanegu/didynnu costau i weithrediadau masnachu na'i chynhwysir yn y llinellau gwasanaeth.

Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi - didynnu'r taliadau statudol ar gyfer cyllido cyfalaf (MRP) a chaiff cyfraniadau refeniw eraill eu didynnu o incwm a gwariant arall gan na chaiff y rhain eu codi o dan arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol.

Trethiant ac incwm a gwariant grant amhenodol - mae grantiau cyfalaf yn cael eu haddasu ar gyfer incwm nad yw'n cael ei godi o dan arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol. Caiff grantiau refeniw eu haddasu o'r rhai sy'n dderbyniadwy yn ystod y flwyddyn i'r rheiny sy'n dderbyniadwy heb amodau neu roedd yr amodau ar eu cyfer wedi eu bodloni gydol y flwyddyn. Mae credydau ar gyfer grantiau cyfalaf sy'n dderbyniadwy yn ystod y flwyddyn heb amodau neu roedd yr amodau ar eu cyfer wedi eu bodloni gydol y flwyddyn.

Newid Net ar gyfer Addasiadau Pensiynau

Llinellau gwasanaeth - cyfraniadau gan y cyflogwr a wneir gan yr Awdurdod yn cael eu gwaredu fel y caniateir yn ôl y gyfraith ac yn cael eu disodli gan y costau gwasanaeth presennol a'r costau gwasanaeth yn y gorffennol.

Mae Gwariant ac Incwm Arall yn cynnwys y canlynol:

Incwm Cyllido a Buddsoddi - mae'r llog net ar y rhwymedigaeth buddion diffiniedig yn cael ei godi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Gwahaniaethau Eraill

Llinellau gwasanaeth - addasiadau ar gyfer tâl gwyliau a drosglwyddwyd i'r gronfa gronedig absenoldeb.

Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi - addasiadau i'r Gronfa Gyffredinol ar gyfer y gwahaniaethau amseru ar gyfer premiymau a gostyngiadau.

6.6 Gweithrediadau Masnachu

Mae'r awdurdod yn ymgymryd â'r gweithrediadau masnachu canlynol sy'n ffurfio'r Gwargedion/Diffygion ar Weithgareddau Masnachu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr: Gwasanaethau Eiddo, Cynnal a Chadw Cerbydau, Glanhau Adeiladau, Rheoli Fflyd a Dylunio Sifil.

6.7 Treth y Cyngor

Daw incwm Treth y Cyngor trwy godi tâl ar eiddo preswyl yn ôl gwerth yr eiddo ac mae'r gwerth hwnnw wedi'i rannu yn naw band prisio yr amcangyfrifwyd eu gwerth ar 1 Ebrill, 2003. Cyfrifir y taliadau drwy rannu faint o incwm y bydd ei angen ar Gyngor Sir Caerfyrddin, Comisiynydd Heddlu a Throsedd Dyfed-Powys a'r Cyngorau Tref a Chymuned â sylfaen Treth y Cyngor. Sylfaen Treth y Cyngor yw cyfanswm nifer yr anheddau ym mhob band prisio, wedi'i addasu yn ôl rhyw gyfran i drosi'r rhif i swm cyfatebol ar gyfer band D ac addasu ar gyfer disgownt. Sylfaen Treth y Cyngor am 2020/21 oedd 74,006.63 (72,440.46 ar gyfer 2019/20).

Mae biliau Treth y Cyngor yn seiliedig ar y lluosyddion canlynol ar gyfer y bandiau o A i I. Mae'r tabl canlynol yn dangos y lluosydd sy'n berthnasol i bob band, ynghyd â'r nifer cyferwerth o breswylfeydd Band 'D' ym mhob band. Yn ogystal, mae un band is (A-) a luniwyd i gynnig y gostyngiad priodol mewn perthynas â phreswylfeydd i bobl ag anabledd, lle mae deddfwriaeth yn caniatáu gostyngiad o ran pennu band, i'r band sy'n union o dan y band y gosodwyd y breswylfa ynddo yn ôl ei gwerth gwirioneddol.

Band	A-	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Lluosydd	5/9	6/9	7/9	8/9	9/9	11/9	13/9	15/9	18/9	21/9
Preswylfeydd Band D	22	5,080	16,181	14,407	13,050	14,601	8,585	3,330	536	113

Dadansoddiad o'r enillion net o Dreth y Cyngor:

	2019-20	2020-21
	£'000	£'000
Treth y Cyngor sy'n Gasgladwy	116,781	125,295
Symudiad yn Lwfans Amhariad	(572)	(2,465)
Enillion Net o Dreth y Cyngor (gan gynnwys praeseptau)	116,209	122,830

6.8 Trethi Annomestig Cenedlaethol (NNDR)

Trefnir yr NNDR yn ôl dealltwriaeth genedlaethol. Y Cyngor sy'n gyfrifol am gasglu'r trethi oddi wrth drethdalwyr ei ardal ond wedyn mae'n talu'r arian i gronfa'r NNDR a weinyddir gan Lywodraeth Cymru. Mae'r Llywodraeth yn ailddosbarthu'r symiau sy'n daladwy yn ôl i'r awdurdodau lleol ar sail swm penodol am bob pen o'r boblogaeth. Mae busnesau lleol yn talu trethi sy'n cael eu cyfrifo drwy luosi eu gwerthoedd trethol â gwerthoedd penodol a ddarparwyd gan Lywodraeth Cymru (53.5c am 2020/21 a 52.6c ar gyfer 2019/20).

Ar 31 Mawrth 2021 cyfanswm y trethi annomestig oedd £120,089,070 (£120,492,173 ar 31 Mawrth 2020).

6.9 Eiddo, Offeriant a Chyfarpar

Symudiadau yn 2020-21	Tai Cyngor	Tir ac Adeiladau Eraill	Cerbydau peiriannau ac Offer	Seilwaith	Asedau Cymunedol	Asedau Dros Ben	Asedau'n cael eu hadeiladu	CYFANSWM
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth Llyfr Gros 01/04/20	384,528	726,353	27,189	315,650	5,612	19,606	52,598	1,531,536
Ychwanegiadau	16,651	10,040	3,069	10,813	156	1,504	32,557	74,790
Codiadau Ailbriso a gydnabwyd yn y Gronfa Ailbrision	17,696	1,815	0	0	0	171	0	19,682
Colledion Ailbriso a gydnabwyd yn y Gronfa Ailbrision	(3,176)	(2,513)	0	0	(4)	(440)	0	(6,133)
Y Codiadau Ailbriso a Gydnabwyd yn y Ddarpariaeth Gwas.	48,938	80	0	0	0	8	0	49,026
Y Colledion Ailbriso a Gydnabwyd yn y Ddarpariaeth Gwas.	(25,453)	(1,363)	0	0	(4)	(96)	0	(26,916)
Datgydnabod Gwaredu	(5)	0	(1,743)	0	0	(9)	0	(1,757)
Aiiddosbarthiadau: i ac o Asedau i'w werthu	0	(139)	0	0	0	(40)	0	(179)
Aiiddosbarthiadau: i ac o Eiddo Buddsoddi	0	(817)	0	0	0	12	0	(805)
Aiiddosbarthiadau: o Asedau'n cael eu hadeiladu	0	9,772	0	2,349	0	0	(12,121)	0
Aiiddosbarthiadau: EOC	0	(2,931)	0	0	0	2,931	0	0
Ysgrifennu nôl Dibrisiant i'r swm gros a gariwyd ar ailbriso	(64,553)	(1,043)	(93)	0	0	(90)	0	(65,779)
Gwerth Llyfr Gros 31/03/21	374,626	739,254	28,422	328,812	5,760	23,557	73,034	1,573,465
Y Dibrisiant a'r Amhariad Cronedig ar 01/04/20	(46,855)	(21,202)	(12,605)	(95,518)	(562)	(86)	0	(176,828)
Y Tâl Dibrisiant	(12,493)	(21,222)	(2,992)	(7,011)	(27)	(78)	0	(43,823)
Y Dibrisiant a Symudwyd i'r Gronfa Ailbriso	64,553	1,043	93	0	0	90	0	65,779
Datgydnabod Gwaredu	0	0	1,718	0	0	0	0	1,718
Symudiadau eraill o ran dibrisiant ac amhariadau	0	183	0	0	0	(167)	0	16
Dibrisiant Cronnol i 31/03/21	5,205	(41,198)	(13,786)	(102,529)	(589)	(241)	0	(153,138)
Gwerth Llyfr Net ar 31/03/21	379,831	698,056	14,636	226,283	5,171	23,316	73,034	1,420,327

Symudiadau yn 2019-20	Tai Cyngor	Tir ac Adeiladau Eraill	Cerbydau peiriannau ac Offer	Seilwaith	Asedau Cymunedol	Asedau Dros Ben	Asedau'n cael eu hadeiladu	CYFANSWM
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth Llyfr Gros 01/04/19	368,061	778,871	25,836	309,471	5,611	24,980	25,260	1,538,090
Ychwanegiadau	21,205	11,015	2,098	6,450	43	79	28,178	69,068
Codiadau Ailbriso a gydnabwyd yn y Gronfa Ailbrision	51	53,571	0	0	68	5,708	0	59,398
Colledion Ailbriso a gydnabwyd yn y Gronfa Ailbrision	(24)	(35,226)	0	0	0	(6,912)	0	(42,162)
Y Codiadau Ailbriso a Gydnabwyd yn y Ddarpariaeth Gwas.	0	13,333	0	0	0	100	0	13,433
Y Colledion Ailbriso a Gydnabwyd yn y Ddarpariaeth Gwas.	(4,714)	(30,142)	(1)	(1)	(42)	(4,993)	0	(39,893)
Datgydnabod Gwaredu	0	(1,120)	(332)	0	0	(1,140)	0	(2,592)
Aiiddosbarthiadau: i ac o Asedau i'w werthu	(11)	0	0	0	0	(602)	0	(613)
Aiiddosbarthiadau: i ac o Eiddo Buddsoddi	0	0	0	(308)	0	45	0	(263)
Aiiddosbarthiadau: o Asedau'n cael eu hadeiladu	0	794	8	38	0	0	(840)	0
Aiiddosbarthiadau: EOC	(40)	(3,034)	0	0	(68)	3,142	0	0
Ysgrifennu nôl Dibrisiant i'r swm gros a gariwyd ar ailbriso	0	(61,709)	(420)	0	0	(801)	0	(62,930)
Gwerth Llyfr Gros 31/03/20	384,528	726,353	27,189	315,650	5,612	19,606	52,598	1,531,536
Y Dibrisiant a'r Amhariad Cronedig ar 01/04/19	(34,347)	(62,323)	(10,377)	(88,496)	(529)	(56)	0	(196,128)
Y Tâl Dibrisiant	(12,508)	(21,008)	(2,948)	(7,022)	(33)	(463)	0	(43,982)
Y Dibrisiant a Symudwyd i'r Gronfa Ailbriso	0	61,709	420	0	0	801	0	62,930
Datgydnabod Gwaredu	0	27	300	0	0	0	0	327
Symudiadau eraill o ran dibrisiant ac amhariadau	0	393	0	0	0	(368)	0	25
Dibrisiant Cronnol i 31/03/20	(46,855)	(21,202)	(12,605)	(95,518)	(562)	(86)	0	(176,828)
Gwerth Llyfr Net ar 31/03/20	337,673	705,151	14,584	220,132	5,050	19,520	52,598	1,354,708

Cafodd yr holl asedau a ail-ddosbarthwyd yn rhai i'w gwerthu eu gwerthu yn ystod y flwyddyn.

Datganiad o'r Asedau Anghyfredol a gedwir yn ôl eu gwerth presennol 2020/21

Mae'r datganiad canlynol yn dangos y camau a gymerwyd o ran rhaglen dreigl yr Awdurdod i ailbriso asedau sefydlog. Ymgymerir â'r gwaith prisio gan brisywyr yr Awdurdod sy'n perthyn i Sefydliad Brenhinol y Syrffewyr Siartredig. Pennir sylfaen y prisio yn y datganiad o bolisiau cyfrifydda.

	Tai Cyngor	Tir ac Adeiladau Eraill	Cerbydau Peiriannau ac Offer	Asedau Gwarged	CYFANSWM
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Symudiad yn gwerth teg ar:					
Y Blynyddoedd Blaenorol	326,472	770,140	14,897	21,813	1,133,322
31 Mawrth 2017	9,652	(13,809)	6,232	12,742	14,817
31 Mawrth 2018	14,875	50,250	1,553	(7,470)	59,208
31 Mawrth 2019	17,062	(27,710)	3,154	(2,105)	(9,599)
31 Mawrth 2020	16,467	(52,518)	1,353	(5,374)	(40,072)
31 Mawrth 2021	(9,902)	12,901	1,233	3,951	8,183
Gwerth Llyfr Gros ar 31/03/21	374,626	739,254	28,422	23,557	1,165,859

Ymrwymadau Cyfalaf

Ar 31 Mawrth 2021 roedd y Cyngor wedi ymrwymo drwy gontract i waith cyfalaf oedd yn werth tua £35.1 miliwn (£55.0 miliwn ar 31 Mawrth 2020).

	£'000
Tai Cyngor	8,142
<i>Roedd y prif gontractau yn cynnwys:</i>	
<i>Glanmor - Porth Tywyn</i>	2,181
<i>Gwynfryn - Rhydaman</i>	1,822
Addysg a Phlant	11,343
<i>Roedd y prif gontractau yn cynnwys:</i>	
<i>Ysgol y Castell</i>	3,678
<i>Ysgol Gorslas</i>	3,922
Diwylliant, Chwaraeon a Thwristiaeth	1,796
Adfywio / Datblygu Economaidd	13,839
<i>Roedd y prif gontractau yn cynnwys:</i>	
<i>Prosiect Denu Pentywyn</i>	1,942
<i>Neuadd Y Farchnad Llandeilo</i>	2,968
<i>Hen Adeilad yr YMCA, Llanelli</i>	3,901
<i>Stryd y Farchnad, Llanelli</i>	3,532
<i>Gweithdai Glanaman</i>	1,053
Cyfanswm	35,120

6.10 Asedau Treftadaeth

Cadwyd Asedau Treftadaeth gyda swm net a gariwyd o £2,282,000 ar gyfer 2019/20 a £2,292,000 am 2020/21. Gellir cael rhagor o fanylion am Asedau Treftadaeth y cyngor gan Guradur yr Amgueddfa yng Nghyngor Sir Caerfyrddin.

6.11 Eiddo Buddsoddi

Cyfrifyddwyd ar gyfer yr eitemau canlynol o incwm a gwariant yn y llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:

	2019-20	2020-21
	£'000	£'000
Incwm rhent o Eiddo Buddsoddi (gan gynnwys cyllid o Lywodraeth Cymru ar gyfer y golled yn incwm)	(767)	(670)
Treuliau gweithredol uniongyrchol yn deillio o eiddo buddsoddi	489	453
(Ennill)/colled net	(278)	(217)
Gwariant Anuniongyrchol	287	249
(Enillion)/Colledion net o addasiadau i'r Gwerth Teg	(1,013)	(1,166)
Incwm a gwariant yng nghyswllt Eiddo Buddsoddi a newidiadau yn y Gwerth Teg	(1,004)	(1,134)

Mae'r tabl canlynol yn rhoi crynodeb o'r newid i werth teg Eiddo Buddsoddi dros y flwyddyn:

	2019-20	2020-21
	£'000	£'000
Balans ar ddechrau'r flwyddyn	22,035	23,152
Ychwanegiadau:		
Gwelliannau	48	28
Gwarediadau:	(5)	(8)
Enillion/(Colledion) net o addasiadau i'r gwerth teg	1,013	1,166
Colledion ailbriso a gydnabuwyd yn y Gronfa Ailbriso Wrth Gefn	(177)	(17)
(I)/O Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar	238	789
	23,152	25,110

Mesuriad Gwerth Teg o Eiddo Buddsoddi

Dyma fanylion eiddo buddsoddi'r Cyngor a gwybodaeth am yr hierarchaeth gwerth teg fel a ganlyn:

Mesuriadau Gwerth Teg cylchol gan ddefnyddio:	31 Mawrth 2020		31 Mawrth 2021	
	Mewnbynnau anweladwy sylweddol		Mewnbynnau anweladwy sylweddol	
	(lefel 3) (Ail-ddatgan)	Gwerth Teg (Ail-ddatgan)	(lefel 3) (Ail-ddatgan)	Gwerth Teg (Ail-ddatgan)
Eiddo Masnachol	8,765	8,765	9,776	9,776
Garejys	39	39	39	39
Asedau Tir	14,301	14,301	15,248	15,248
Eiddo Preswyl	47	47	47	47
Cyfanswm	23,152	23,152	25,110	25,110

Mae ffigurau 2019/20 wedi'u hailddatgan i'r categorïau asedau cywir.

6.12 Buddsoddiadau Tymor Hir

	31 Mawrth 2020	31 Mawrth 2021
	£'000	£'000
Cwm Environmental Cyf.	329	329
Egni Sir Gar Cyfyngedig	846	810
Banciau a Isgwmnioedd a feiddienir yn llwyr - 100%	673	668
	1,848	1,807

Er bod CWM Environmental, Llesiant Delta Wellbeing Cyf a Chartrefi Croeso yn is-gwmnïau sy'n golygu paratoi cyfrifon grŵp ar eu cyfer, nid oes cyfrifon grŵp wedi'u paratoi gan na fyddai cyfuno'r rhain yn effeithio'n sylweddol ar sefyllfa ariannol yr Awdurdod na gallu darllen y cyfrifon i weld y gweithgareddau economaidd cyflawn a'r risg o ran y Cyngor.

Cwm Environmental Cyf

Is-gwmni sy'n perthyn yn llwyr i'r Awdurdod yw CWM Environmental Cyf. Sefydlwyd y cwmni yn unol â Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990 ar gyfer Gwaredu Gwastraff.

Breiniwyd y cwmni gyda'r Swyddfa Gymreig ar 10 Mawrth 1997 ac roedd buddiannau'r Awdurdod ar 31 Mawrth 2021 fel â ganlyn:

	£'000
Cyfalaf Cyfranddaliadau	329

Mae'r buddsoddiad wedi'i gynnwys yn y Buddsoddiadau Tymor Hir ar y Fantolen ac nid yw'r Awdurdod wedi rhoi ymrwymiad i'r cwmni y bydd yn talu unrhyw ddiffygion neu golledion cronol.

Mae CWM Environmental Cyf. yn gweithredu dau is-gwmni a feddienir yn llwyr sydd â'r cyfranddaliadau canlynol:

Pembrokeshire Recycling Company Ltd	£1.00
Carmarthenshire Recycling Company Ltd	£1.00

Mae Pembrokeshire Recycling Company Ltd a Carmarthenshire Recycling Company Ltd wedi'i cofrestru yng Nghymru a Lloegr ac yn gwmni cwsg.

Mae'r Cwmni wedi cynhyrchu Adroddiadau Blynyddol drafft am y flwyddyn. Mae crynodeb o'r canlyniadau masnachu drafft am y flwyddyn yn diweddu 31 March 2021 wedi ei nodi isod ynghyd â'r asedau net ar y dyddiad hwnnw:

	Blwyddyn yn diweddu 31 Mawrth 2021 £'000
Trosiant	13,420
Llai: Cost y Gwerthiannau	<u>(9,514)</u>
Elw Gros	3,906
Argostau	<u>(3,646)</u>
Elw/(Colled) Net cyn treth	260
Treth ar elw/colled	<u>0</u>
Elw a Gedwir/(Colled)	<u>260</u>
Asedau Net ar 31 Mawrth 2021	<u><u>4,151</u></u>

Gellir cael copi o'r adroddiad blynyddol oddi wrth y Swyddfa Gofrestredig yn y cyfeiriad canlynol:

Y Brif Swyddfa,
Canolfan Ailgylchu Nant-y-caws
Heol Llanddarog,
Caerfyrddin,
SA32 8BG

Llesiant Delta Wellbeing Cyf

Mae Llesiant Delta Wellbeing Cyf yn is-gwmni ym mherchnogaeth lwyr yr Awdurdod. Cyfanswm gwerth y cyfalaf cyfrannau yw £1. Mae'r buddsoddiad wedi'i gynnwys yn y Buddsoddiadau Tymor Hir ar y Fantolen ac nid yw'r Awdurdod wedi rhoi ymrwymiad i'r cwmni hwn y bydd yn talu unrhyw ddiffygion neu golledion cronol.

Mae'n ofynnol i'r cwmni lunio cyfrifon wedi'u harchwilio am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2021 sy'n cael eu cyflwyno i Dŷ'r Cwmnïau. Nodir isod grynodedb o'r canlyniadau masnachu drafft am y flwyddyn a'r asedau net ar 31 Mawrth 2021.

	Am y flwyddyn yn diweddu 31 Mawrth 2021 £'000
Trosiant	6,591
Llai: Cost y Gwerthiannau	(5,580)
Elw Gros	1,011
Argostau	(838)
Elw/(Colled) Net cyn treth	173
Treth ar elw/colled	(33)
Newidiadau mewn rhwymedigaethau pensiwn diffiniedig	(999)
Elw a Gedwir/(Colled)	(859)
Asedau Net/(Rhwymwedigaethau) ar 31 Mawrth 2021	(3,402)

Catrefi Croeso

Mae Cartrefi Croeso yn is-gwmni ym mherchnogaeth lwyr yr Awdurdod. Cyfanswm gwerth y cyfalaf cyfrannau yw £100. Mae'r buddsoddiad wedi'i gynnwys yn y Buddsoddiadau Tymor Hir ar y Fantolen ac nid yw'r Awdurdod wedi rhoi ymrwymiad i'r cwmni hwn y bydd yn talu unrhyw ddiffygion neu golledion cronol.

Mae'n ofynnol i'r cwmni lunio cyfrifon wedi'u harchwilio am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2021 sy'n cael eu cyflwyno i Dŷ'r Cwmnïau. Nodir isod grynodedb o'r canlyniadau masnachu drafft am y flwyddyn a'r asedau net ar 31 Mawrth 2021.

	Am y flwyddyn yn diweddu 31 Mawrth 2021 £'000
Trosiant	216
Llai: Cost y Gwerthiannau	(42)
Elw Gros	174
Argostau	(174)
Elw/(Colled) Net cyn treth	0
Treth ar elw/colled	0
Elw a Gedwir/(Colled)	0
Asedau/(Rhwymedigaethau) Net ar 31 Mawrth 2021	2

Egni Sir Gar

Bu i Gyngor Sir Caerfyrddin fuddsoddi yn y prosiect ffotofoltaidd solar a sefydlwyd gan Egni Sir Gâr Cyfyngedig, sef cymdeithas budd cymunedol a gofrestrwyd gyda'r Awdurdod Ymddygiad Ariannol (rhif 7193). Roedd y cynllun wedi gosod panelau ffotofoltaidd solar ar 17 o adeiladau annomestig ym mhortffolio'r Gyngor yn 2016. Mae Gyngor Sir Caerfyrddin yn 100% gyfranddalwyr o Egni Sir Gar Cyfyngedig.

Gwerthodd y gymdeithas gyfrannau i gyllido'r gwariant cyfalaf a gofynion cyfalaf gweithredol cysylltiedig â datblygu, gosod, a chynnal a chadw'r paneli. Gosodwyd paneli haul ffotofoltäig yn ystod trydydd chwarter 2016.

Cafodd Cytundeb Pryniadau Cyfrannau ei sefydlu rhwng Cyngor Sir Caerfyrddin ac Egni Sir Gâr Cyfyngedig.

Cafwyd ad-daliad cyfalaf o 4% (cyfranndaliadau 'B' cyffredin) o £36,000 ei wneud yn ystod y flwyddyn.

	£'000
Cyfranndaliadau 'A' cyffredin	100
Cyfranndaliadau 'B' cyffredin	710
Cyfanswm Cyfalaf Cyfranndaliadau	810

Mae gan bob cyfranndaliad werth mewn enw o £1.00 yr un.

6.13 Dyledwyr Tymor Hir

	31 Mawrth 2020	31 Mawrth 2021
	£'000	£'000
Troi Tai'n Gartrefi (mwy na blwyddyn o hyd)	738	673
Taliadau yn erbyn ystadau pobl mewn cartrefi preswyl (Cyngor Sir Caerfyrddin)	786	566
Taliadau yn erbyn ystadau pobl mewn cartrefi preswyl (Darparwyr Allanol)	1,819	1,111
Cyfraniad Cyfalaf at fenthyciadau i bobl sy'n prynu eu cartref cyntaf	1,053	1,053
Benthyciadau Ceir	57	48
Benthyciad Scarlets	2,616	2,616
Benthyciad Eglwys Cymunedol Towy	154	163
Benthyciad Canol Trefi	140	243
Benthyciad Llesiant Delta Wellbeing	5	0
Benthyciad Cartrefi Croeso	2	2
Benthyciad Cynghorau Tref a Chymuned	490	498
Benthyciad Cwm Environmental	321	460
Erail	119	96
	8,300	7,529

Mae menter Troi Tai'n Gartrefi Llywodraeth Cymru yn darparu benthyciadau di-log i sicrhau bod tai gwag yn cael eu defnyddio unwaith eto. Bydd y taliadau hyn i landlordiaid yn creu cronfa benthyciadau ailgylchadwy y gellir ei defnyddio yn ystod cyfnod y cynllun sy'n dod i ben.

Cytunodd y Cyngor Sir, fel rhan o'r Cytundeb Datblygu gyda Chlwb Rygbi Llanelli Cyf. (y clwb), i roi benthyc i'r clwb swm o £2.4 miliwn am gyfnod o 15 mlynedd. Ym mis Hydref 2010, cytunodd y Cyngor Sir i amrywiad i delerau'r benthyciad, lle cafodd taliadau llog gwerth £216,000 eu gohirio tan ddiwedd cyfnod y benthyciad yn 2023. Ym mis Hydref 2013, cytunodd y Bwrdd Gweithredol ar amrywiad yn nhelerau'r benthyciad sef gostwng y llog a

godir amdano o gyfradd osodedig o 7% i gyfradd amrywiadwy o 3.5% yn ogystal â'r gyfradd llog sylfaenol (sy'n 0.1% ar hyn o bryd) gan bennu na fyddai'r gyfradd yn codi'n uwch na 10%.

Rhodddwyd £270,000 yn fenthyciad blwydd-dal ar gyfradd llog amrywiol sef 2.5% uwchlaw y gyfradd sylfaenol (sy'n 0.1% ar hyn o bryd) am gyfnod o 15 mlynedd i Eglwys Gymunedol Tywi yn Rhagfyr 2012 i'w helpu i wireddu prosiect Canolfan Xcel. O ganlyniad i bandemig COVID19 a'r angen Eglwys Gymunedol Tywi yng Nghanolfan Xcel gau yn unol â'r cyfyngiadau symud cenedlaethol, daethpwyd i gytundeb i ddarparu cymorth ychwanegol drwy grant ac atal ad-daliadau benthyciad dros dro i'r Awdurdod. Disgwylir i'r ad-daliadau hyn aildechrau yn ystod 2021.

Ymrwymwyd i fenthyciad 10 mlynedd o £321,000 ar gyfradd llog sefydlog o 3.38% gyda CWM Environmental Cyf ym mis Chwefror 2020 er mwyn caffael tir sy'n ffinio â safle Nantycaws. Ymrwymwyd i fenthyciad 5 mlynedd ychwanegol o £201,000 ar gyfradd llog sefydlog o 3.12% gyda CWM Environmental Cyf ym mis Ebrill 2020 er mwyn adeiladu swyddfa newydd ar safle Nant-y-caws.

Mae benthyciadau i Gynghorau Tref a Chymuned ar gyfer gosod polion golau LED newydd sy'n defnyddio ynni'n effeithlon. Menter Buddsoddi i Arbed yw hon.

Nod Benthyciadau Canol y Dref yw cefnogi busnesau i ailddatblygu eiddo gwag neu eiddo sy'n cael ei danddefnyddio yng nghanol trefi i ddefnydd masnachol a/neu breswyl.

6.14 **Buddsoddiadau Tymor Byr**

Buddsoddiadau sydd i'w had-dalu o fewn deuddeng mis yw'r rhain ac fe'u dadansoddir fel â ganlyn:

	31 Mawrth 2020 £'000	31 Mawrth 2021 £'000
Banciau	12,093	20,504
Llywodraeth Leol	0	5,000
	12,093	25,504

6.15 **Stocrestrau**

	2019-20 £'000	2020-21 £'000
Balans ar ddechrau'r flwyddyn	1,039	1,217
Pryniannau	5,670	5,263
Cydnabuwyd fel traul yn y flwyddyn	(5,490)	(4,891)
Balansau a ddilëwyd	(2)	(8)
Newidiadau net eraill yn y flwyddyn	1	0
Balans ar ddiwedd y flwyddyn	1,217	1,581

Mae ffigurau 2020/21 uchod yn cynnwys Cyfarpar Diogelu Personol sy'n gysylltiedig â COVID19 a ariennir drwy Gynllun Caledi Llywodraeth Cymru.

Yn ystod y flwyddyn, derbyniodd yr Awdurdod swm sylweddol o Gyfarpar Diogelu Personol gan Llywodraeth Cymru i'w ddefnyddio yn fewnol yn ogystal ag i'w gomisiynu i wasanaethau gofal cymdeithasol. Mae'r swm a dderbyniwyd yn ystod y flwyddyn ac sy'n weddill mewn storau ar 31 Mawrth fel a ganlyn:

	Nifer yr eitemau a gedwir:					Cyfanswm
	Ffedogau	Menig	Masgiau	Misyrnau	Arall	
Eitemau a gedwir ar 1 Ebrill 2020	0	0	0	0	0	0
Derbyniwyd	5,861,200	10,492,500	6,029,571	372,927	564	22,756,762
Dosrannwyd	(4,967,222)	(8,804,917)	(4,007,258)	(152,417)	(131)	(17,931,945)
Eitemau a gedwir ar 31 Mawrth 2021	893,978	1,687,583	2,022,313	220,510	433	4,824,817

Nid oes unrhyw werth wedi'i briodoli i'r cyfarpar hwn, ac nid yw wedi cael effaith ar unrhyw ffigurau eraill yn y Datganiad Cyfrifon hwn.

6.16 Dyledwyr Tymor Byr

	31 Mawrth 2020 £'000	31 Mawrth 2021 £'000
	(Ail-ddatgan)	
Refeniw a Thollau EM	1,900	5,005
Llywodraeth Ganolog	24,367	47,014
Heddlu, Brigad Dàn, Parc Cenedlaethol ac Awdurdodau Lleol	5,286	5,769
Cyrff Gwasanaeth Iechyd Gwladol	9,437	7,462
Talwyr Treth y Cyngor	3,817	4,964
Tenantiaid Tai*	1,756	1,566
Arall**	21,207	21,945
	67,770	93,725

* Ailddatganwyd ffigurau 2019/20 i adlewyrchu £1,102,000 o ddarpariaeth dyledion drwg Denantiaid Tai a ddsbarthwyd yn flaenorol fel Arall.

** Mae benthyciad di-log o £1.35 miliwn o bunnoedd i'r Ardd Fotaneg Genedlaethol wedi'i gynnwys dan Arall a oedd i'w ad-dalu erbyn 31 Mawrth 2020. Cytunwyd yn ystod y flwyddyn i ymestyn cytundeb y benthyciad 18 mis arall (o 1 Ebrill 2020) ar yr un amodau â'r cytundeb presennol wrth i opsiynau tymor hwy gael eu harchwilio gyda Llywodraeth Cymru, gan gynnwys cynllun ad-dalu cadarn.

6.17 Arian Parod ac Arian Cyfwerth

Mae balans yr Arian Parod a'r Arian Cyfwerth yn cynnwys yr elfennau canlynol:

2019-20		2020-21
£'000		£'000
83	Arian parod a ddelir gan yr Awdurdod	71
(863)	Cyfrifon cyfredol yn y banc	(867)
	Adneuon tymor byr gyda banciau, cronfeydd	
21,851	marchnadoedd arian a chyfrif cadw l reoli dyledion	39,707
21,010	Adneuon tymor byr gyda Awdurdodau Lleol	8,000
42,081	Cyfanswm Arian Parod ac Arian Cyfwerth	46,911

6.18 Benthyciadau Tymor Byr

Benthyciadau sydd i'w had-dalu o fewn deuddeng mis yw'r rhain ac fe'u dadansoddir fel â ganlyn:

	31 Mawrth	31 Mawrth
	2020	2021
	£'000	£'000
Bwrdd Benthyciadau Gweithfeydd Cyhoeddus	24,877	18,367
Benthyciadau'r Farchnad	64	63
Salix a Buddsoddi i Arbed	750	131
	25,691	18,561

6.19 Credydwy'r Tymor Byr

	31 Mawrth	31 Mawrth
	2020	2021
	£'000	£'000
Refeniw a Thollau EM	(4,521)	(4,919)
Llywodraeth Ganolog	(6,368)	(5,475)
Heddlu, Brigâd Dân, Parc Cenedlaethol ac Awdurdodau Lleol	(2,911)	(3,762)
Cyrrff Gwasanaeth Iechyd Gwladol	(657)	(2,254)
Tenantiaid Tai	(561)	(651)
Talwyr Treth y Cyngor	(2,430)	(2,997)
Cysylltiedig â'r Gweithwyr	(5,928)	(8,750)
Arall	(37,187)	(53,768)
	(60,563)	(82,576)

*Wedi'i gynnwys dan "Arall" mae'r swm sy'n ddyledys i Gronfa Pensiwn Dyfed (Gweler nodyn 6.38 Trafodion gyda Phartion Cysylltiedig am wybodaeth pellach).

6.20 Darpariaethau

Mae'r crynodeb isod yn dangos y symudiad yn lefel y darpariaethau yn ystod 2020/21:

	1 Ebrill 2020 £'000	Gwerth- droad £'000	Ychwa- negiad £'000	Defnydd £'000	31 Mawrth 2021 £'000
Adran Y Gwasanaethau Corfforaethol	81	0	0	0	81
Adran Amgylchedd	238	0	50	(59)	229
Addysg a Phlant	0	0	159	0	159
Adran Cymunedau	1,176	(966)	1,490	0	1,700
Colledion ar Fuddsoddiadau	678	(6)	0	0	672
Municipal Mutual Insurance (MMI)	142	0	4	(12)	134
Darpariaeth Ôl-ofal Safleoedd Tirlenwi	618	0	0	(108)	510
Yswiriant	672	0	27	0	699
	3,605	(972)	1,730	(179)	4,184

	Rhwymedi gaethau Cyfredol (< 1 blwyddyn) £'000	Rhwymedi gaethau Tymor Hir (> 1 blwyddyn) £'000	Cyfanswm £'000
Balansau ar 31 Mawrth 2021			
Adran Y Gwasanaethau Corfforaethol	81	0	81
Adran Amgylchedd	188	41	229
Addysg a Phlant	159	0	159
Adran Cymunedau	85	1,615	1,700
Colledion ar Buddsoddiadau	4	668	672
Municipal Mutual Insurance (MMI)	5	129	134
Darpariaeth Ôl-ofal Safleoedd Tirlenwi	100	410	510
Yswiriant	699	0	699
	1,321	2,863	4,184

Diben y Prif Ddarpariaethau**Adran y Gwasanaethau Corfforaethol**

Gwneir darpariaethau ar gyfer symiau sy'n ddyledus i CThEM mewn perthynas ag addasiad treth cyflogres y flwyddyn flaenorol £41,000. Mae hefyd darpariaeth ar gyfer goramser i gau'r cyfrifon.

Adran Amgylchedd

Mae'r cyfanswm yn cynnwys £14,000 ar gyfer gwaith adferol oherwydd ansefydlogrwydd y tir ym Mharc y Goron, drwgddyledion o £69,000 – gwastraff masnachol, £67,000 ar gyfer taliadau trosglwyddo asedau cymeradwy, £27,000 ar gyfer Contract Meddalwedd am gyfnod o 3 blynedd a £51,000 ar gyfer adolygu contractau gwastraff hylendid.

Addysg a Gwasanaethau Plant

Y potensial i ran o gais Llywodraeth Cymru am grant Prydau Ysgol am Ddim gael ei ystyried yn anghymwys oherwydd bod ysgolion yn cael eu hailagor. Felly, gwnaed darpariaeth am £159,000.

Adran Cymunedau

Gwneir darpariaeth o £984,000 ar gyfer y posibilrwydd o ddileu dyled cyfraniadau preswylwyr, £471,000 i fodloni gofynion newid i ddigidol y DU, £100,000 ar gyfer costau cyfreithiol/bargyfreithwyr ar gyfer erlyniadau sy'n ymwneud â safonau masnach ac iechyd anifeiliaid, £20,000 ar gyfer hyfforddiant COVID19 hanfodol. Crëwyd darpariaeth o ran drwgddyledion o £108,000 yn ymwneud ag incwm sydd heb ei gasglu yn ystod 2016/2017 i 2020/21. Mae darpariaeth o £17,000 yn parhau ar gyfer gwneud gwaith cynnal a chadw mewn perthynas â'r difrod i'r seilwaith yn safle Padlwyr Llandysul o ganlyniad i storm Callum.

Colledion ar Fuddsoddiadau

Ym mis Hydref 2008, methodd sector bancio Gwlad yr Iâ â chyflawni ei rwymedigaethau ariannol. Mae darpariaeth wedi ei wneud yn y cyfrifon am symiau a amcangyfrifir na ellir ei adennill.

Municipal Mutual Insurance (MMI)

O ran blynnyddoedd y polisi cyn 1992/93, gallai'r holl awdurdodau lleol y mae MMI wedi'u hyswirio wynebu'r posibilrwydd o rwymedigaeth yswiriant yn ymwneud â chau MMI ar 30 Medi 1992. Ym mis Ionawr 2012, sbardunodd Cyfarwyddwyr MMI y "Cynllun Trefniant Ariannol ar gyfer MMI" a chyhoeddwyd yr hysbysiad ardoll ar 1 Ionawr 2014. Roedd yr ardoll gychwynnol yn 15% a chynyddodd i 25% ar ddiwedd 2015/16. Tra bo rhwymedigaeth net yn parhau ar fantolen MMI, mae Gweinyddwr y Cynllun yn parhau i fonitro'r sefyllfa o ran hawliadau a bydd yn hysbysu credydwy'r cynllun os oes angen addasu'r ardoll. Gan fod y mater yn dal yn gyfredol, cedwir y ddarpariaeth yn y cyfrifon.

Ôl-ofal Safleoedd Tirlenwi

Mae dyletswydd ar endidau sy'n gweithredu safleoedd tirlenwi wneud gwaith adfer a darparu ôl-ofal priodol, gan gynnwys monitro a rheoli'r nwyon a'r trwytholchion a gynhyrchir ar y safleoedd hyn. Mae'r ddarpariaeth hon yn gydnabyddiaeth o'r costau ôl-ofal a ragamcanir ar gyfer safleoedd tirlenwi caeëdig Wernddu a Nant-y-caws.

Y Ddarpariaeth Yswiriant

Mae'r ddarpariaeth hon ar gyfer hawliadau yswiriant sydd wedi cael eu cofrestru ac sy'n debygol o ddod i ran yr Awdurdod.

6.21 Benthyciadau Tymor Hir

Y Cyfanswm sy'n Ddyledus ar	31 Mawrth	31 Mawrth	Dyddiadau Aeddfedu
	2020 £'000	2021 £'000	
Ffynonellau'r Benthyciadau			
Bwrdd Benthyciadau Gweithfeydd Cyhoeddus	403,377	387,609	2021-2069
Benthyciadau'r Farchnad (Nodyn i)	3,114	3,113	2021-2055
Benthyciadau di-log (Nodyn ii)	3,358	7,330	2021-2036
	409,849	398,052	

- (i) Benthyciad FMS Wertmanagement AoR yw hwn sydd yn fenthyciad LOBO (Opsiw'n Rhoi Benthyciad Cymryd Benthyciad). Nodir y Cyfradd Llog Cyfatebol. Benthyciad cyfradd llog banc graddedig ydyw, a 4.72 % yw ei gyfradd llog presennol. Caiff yr un sy'n rhoi'r benthyciad ddewis amrywio'r gyfradd llog bob dyddiad talu llog. Os dewisa'r un sy'n rhoi'r benthyciad wneud hynny, caiff yr Awdurdod ddewis derbyn y gyfradd llog newydd neu ad-dalu'r benthyciad i'r un a'i rhoddodd. Mae'n rhaid addasu'r cyfrifon i unioni'r gwahaniaeth rhwng y gyfradd a godir a'r gyfradd a delir er mwyn dangos gwir gost y benthyciad yn y cyfnod benthycia.

(ii)

Benthyciadau di-log**Cyfanswm dyledus ar:**

	31 Mawrth 2020 £'000	31 Mawrth 2021 £'000
SALIX (yn cynnwys Re:fit Cymru)	3	1,975
Cynllun Benthyciadau Gwella Cartrefi	1,292	1,292
Benthyciadau Canol Trefi	2,063	4,063
	3,358	7,330

Darperir y Cynllun Benthyciadau Gwella Cartrefi o dan statud gan Lywodraeth Cymru. Diben y cynllun yw rhoi benthyciadau i berchen-feddianwyr a'r sector rhentu preifat er mwyn gwella eiddo neu fod eiddo gwag yn cael ei ddefnyddio unwaith eto. Mae'r cyllid ar gael tan 31 Mawrth 2030 a chynigir yr arian ymlaen llaw i drydydd partion ar sail benthyciad di-log i'w had-dalu.

Rhoddir y Benthyciadau Canol Trefi o dan statud gan Lywodraeth Cymru. Diben y cynllun yw darparu benthyciadau i leihau nifer y safleoedd gwag, y safleoedd sy'n cael eu tanddefnyddio a'r safleoedd diangen yng nghanol trefi a chefnogi arallgyfeirio canol trefi drwy annog defnydd mwy cynaliadwy ar gyfer safleoedd ac adeiladau gwag, megis preswyl, hamdden ac ar gyfer gwasanaethau allweddol. Mae cyfnod y cyllid yn para tan 31 Mawrth 2036, gyda blaendaliadau i drydydd partion fydd yn ad-daladwy'n ddi-log.

Mae Re:fit Cymru yn gynllun a hyrwyddir gan Lywodraeth Cymru sy'n darparu benthyciadau di-log drwy raglen ariannu Salix am hyd at 10 mlynedd, sy'n ceisio cyflymu'r broses o wella effeithlonrwydd ynni ym mhob adeilad sector cyhoeddus yng Nghymru.

6.22 Cronfeydd Wrth Gefn Cronfa'r Cyngor sydd wedi'u Clustnodi

Mae crynodeb o'r cronfeydd wrth gefn a sefydlwyd gan yr awdurdod hwn neu ei ragflaenwyr wedi'i nodi isod:

	1 Ebrill 2019 £'000	Trosglwy ddiadau Mewn £'000	Trosglwy ddiadau Allan £'000	31 Mawrth 2020 £'000	Trosglwy ddiadau Mewn £'000	Trosglwy ddiadau Allan £'000	31 Mawrth 2021 £'000
Yswiriant	11,401	1,925	(1,132)	12,194	1,890	(1,178)	12,906
Cronfa Datblygiadau Mawr	35,612	2,964	(252)	38,324	1,125	(450)	38,999
Cronfa Buddsoddiad Cyfalaf	86	0	(86)	0	0	0	0
Arian Cyfalaf y Rhaglen Moderneiddio							
Addysg	6,673	2,728	(493)	8,908	2,958	(223)	11,643
Cronfa Datblygu	1,136	509	(239)	1,406	617	(1,364)	659
Cronfa Datblygu Ysgolion	373	32	(174)	231	75	(25)	281
Y Fargen Ddinesig	3,127	1,500	(2,079)	2,548	2,500	(263)	4,785
Buddsoddi i Arbed Goleuadau Cyhoeddus	1,301	0	0	1,301	0	0	1,301
Cronfa Salix	119	46	(84)	81	34	(84)	31
Ymdeol yn Gynnar(Corfforaethol)	3,685	665	(50)	4,300	1,009	(33)	5,276
Gwerthuso Swyddi	403	0	(403)	0	0	0	0
Swyddi Afraid	753	40	0	793	285	(6)	1,072
Seilwaith TG	849	0	(408)	441	0	0	441
System Rheoli Ariannol	317	0	0	317	0	0	317
Parc Dewi Sant/St David's Park	0	0	0	0	1,300	0	1,300
Cyd Fentrau	1,180	202	(75)	1,307	168	(47)	1,428
Cynlluniau sy'n derbyn Cyllid Allanol	2,534	519	(903)	2,150	839	(1,074)	1,915
Cefnogi Busnesau Sir Caerfyrddin	179	86	(265)	0	0	0	0
Ty Llanelli	197	0	(55)	142	0	0	142
Cronfa Trosglwyddo Asedau Cymunedol	124	7	(51)	80	0	(26)	54
Rheoli'r Fflyd	1,932	77	(123)	1,886	105	(206)	1,785
Cyllid Cyfalaf Priffyrdd	1,065	58	0	1,123	58	0	1,181
Budd-daliadau Treth y Cyngor/Tai	1,631	0	(751)	880	0	0	880
Cynlluniau Gwasanaethau Tai	1,931	1,303	(1,382)	1,852	1,078	(100)	2,830
Datblygiad Gweithwyr	335	403	(201)	537	0	(136)	401
Brexit	200	0	0	200	0	0	200
Taith Prydain	525	0	(175)	350	0	0	350
Cronfeydd Adrannau	6,047	2,856	(812)	8,091	8,268	(820)	15,539
Ailosod Gwasanaethau (Ar ôl COVID19)	0	2,000	0	2,000	0	0	2,000
Cronfa Caledi COVID19	0	0	0	0	3,933	0	3,933
Cronfa Adfer Economaidd	0	0	0	0	450	0	450
Costau Etholiad y Cyngor Sir	0	0	0	0	350	0	350
Canolfan Ailgyrchu Nant-y-caws	0	0	0	0	1,000	0	1,000
Cynllun Cynaliadwyedd HWB Ysgolion	0	0	0	0	676	0	676
Cronfa Trefniadaeth Ysgolion	0	0	0	0	475	0	475
Erail	200	15	(40)	175	31	(1)	205
	83,915			91,617			114,805
A ddelir gan ysgolion yn unol â RHYLL	(393)	1,439	(3,047)	(2,001)	10,089	(822)	7,266
	(393)			(2,001)			7,266

Yswiriant

Neilltuwyd cronfeydd er mwyn cyllido costau hawliadau a cholledion eraill a allai ddod i ran yr Awdurdod.

Cronfa Datblygiadau Mawr

Cafodd y gronfa hon ei chreu i gefnogi prosiectau datblygu cyfalaf mawr yn y Sir a chaiff ei ddefnydd ei hadlewyrchu yn y rhaglen gyfalaf 5 mlynedd.

Arian Cyfalaf MDdA

Pennwyd swm i dalu costau'r benthyciadau darbodus sy'n cyllido rhaglen Moderneiddio'r Ddarpariaeth Addysg a chaiff ei ddefnydd ei hadlewyrchu yn y rhaglen gyfalaf 5 mlynedd.

Cronfa Datblygu

Nôd y gronfa hon yw cynorthwyo'r Awdurdod yn ei gynlluniau hir dymor drwy bennu adnoddau ar gyfer prosiectau nad oedd modd ymgymryd â hwy gyda dyraniadau arferol y gyllideb.

Y Fargen Ddinesig

Cyllid sydd wedi'i neilltuo ar gyfer gwariant posibl yn y dyfodol mewn perthynas â phrosiectau'r Fargen Ddinesig, megis costau datblygu prosiect, costau benthycia a llog a chyfraniad Sir Gaerfyrddin at gostau gweithredu cyffredinol y Fargen Ddinesig (gan gynnwys y Swyddfa Ranbarthol) yn unol â Chydygytundeb Dinas-ranbarth Bae Abertawe.

Buddsoddi er mwyn Arbed - Goleuadau Cyhoeddus

Arian wrth gefn wedi cael ei neilltuo i ddarparu cymorth ariannol ychwanegol ar gyfer prosiect Buddsoddi er mwyn Arbed Llywodraeth Cymru i newid lampau stryd yn oleuadau LED pyladwy. Gwaddol y fenter fydd gostyngiad mewn costau ynni a threthi carbon cysylltiedig drwy raglen 3 blynedd lle caiff tua 12,000 o lanternau sodiwm eu troi'n oleuadau LED sy'n defnyddio llai o ynni, a fydd yn cynnwys trefniadau lle mae'r goleuadau'n cael eu pylu am ran o'r nos yn unig.

Cronfa Salix

Mae Salix, sef menter gymdeithasol annibynnol sy'n darparu cyllid ar gyfer technolegau profedig sy'n gost-effeithiol wrth arbed CO2, wedi darparu grant ar gyfer yr awdurdod i ganiatáu i fenthyciadau gael eu rhoi i ysgolion / adrannau i ariannu cynlluniau sy'n arbed ynni. Mae'r benthyciadau hyn yn cael eu had-dalu o'r arbedion a geir yn sgil hynny, ac mae'r gronfa yn cael ei hail-lenwi er mwyn i ysgolion / adrannau eraill elwa o'r cynllun.

Cronfa Ymddeoliad Corfforaethol

Sefydlwyd y Gronfa hon i gefnogi polisi'r Awdurdod o ran swyddi afraid ac ymddeoliad cynnar, gan alluogi'r Awdurdod i ddarparu ar gyfer y straen actiwaraid ar y Gronfa Bensiwn a achosir gan ymddeoliad cynnar neu swyddi afraid.

Swyddi Afraid

Sefydlwyd y gronfa hon gan yr Adrannau i gwrdd â'r costau posib a allai godi wedi i gcontractau tymor penodol staff ddod i ben pan fydd y cynlluniau a gyllidir yn allanol yn diweddu.

Seilwaith TG

Sefydlwyd y gronfa hon er mwyn ategu'r bwriad i newid gweinyddion a seilwaith TG yr Awdurdod.

System Rheolaeth Ariannol

Fe'i sefydlwyd i ddarparu ar gyfer y buddsoddiad sylweddol yn y System Rheolaeth Ariannol newydd.

Cronfa Parc Dewi Sant

Mae'r gronfa hon yn darparu cyllid ar gyfer y buddsoddiad angenrheidiol ym Mharc Dewi Sant yn y dyfodol i gefnogi amcanion y Cyngor. Mae hyn yn cynnwys ail-bwrpasu rhai adeiladau ar gyfer gofynion diwygiedig defnyddwyr yn amodol ar sicrhau prydlesi newydd neu estynedig.

Cŷd Fentrau

Mae'r Awdurdod wedi llunio nifer o gytundebau Mentrau ar y Cŷd gyda Llywodraeth Cymru. Mae'r incwm rhent a dderbynnir mewn perthynas â'r rhain yn cael ei roi i'r naill ochr er mwyn talu am rwymedigaethau yn y dyfodol.

Cynlluniau sy'n derbyn Cyllid Allanol

Cynnig arian cyfatebol ar gyfer prosiectau sydd ar waith neu gynlluniau a fydd yn derbyn cyllid allanol yn y dyfodol.

Tŷ Llanelli

Darparu'r cyllid y cytunwyd arno ar gyfer prosiect Tŷ Llanelli, er mwyn cynorthwyo â chynaliadwyedd y cyfleuster newydd hwn a ystyrir yn rhan annatod o'r cynlluniau hirdymor i adfywio canol y dref.

Cronfa Trosglwyddo Asedau Cymunedol

Gwelodd yr awdurdod y gallai rhai gwasanaethau neu gyfleusterau lleol gael eu gweithredu'n fwy effeithiol gan Grwpiau Cymunedol neu Gynghorau Cymuned. Sefydlwyd y gronfa hon i wella cyfleusterau neu i gynnig cymhelliad ariannol er mwyn symud ymlaen â'r prosiectau hyn.

Rheoli'r Fflyd

Sefydlwyd y Gronfa hon i gydraddoli'r gost gydol oes o weithredu a chynnal a chadw cerbydau'r Cyngor, i ddefnyddwyr gwasanaethau dros gyfnodau y cytunwyd arnynt.

Cyllid Cyfalaf Priffyrdd (Cynllun Menter Benthycu Llywodraeth Leol)

Sefydlwyd y gronfa er mwyn talu costau benthycu i gyllido rhaglen cynnal a chadw a gwelliannau cyfalaf Priffyrdd.

Budd-daliadau Treth y Cyngor/Tai

Mae'r gronfa wrth-gefn hon wedi'i chlustnodi i ddigoni'r costau posibl y bydd Sir Gaerfyrddin yn mynd iddynt yn sgil y gostyngiadau blynyddol yn y grant Gweinyddu Budd-daliadau Tai, a diwygiadau Lles.

Cynlluniau Gwasanaethau Tai

Mae'r gronfa yma wedi ei sefydlu i gynorthwyo prosiectau Tai yn cynnwys Cefnogi Pobl, dod â thai gwag yn ôl i ddefnydd, y Cynllun Adsefydlu Syriaid a chynllun prydlesu'r Sector Rhentu Preifat.

Cronfa Datblygiad Gweithwyr

Arian wrth gefn a neilltuwyd i ddarparu 4 haen o hyfforddiant a lleoliadau gwaith yn y Cyngor er mwyn cynorthwyo pobl leol, gan gynnwys pobl ifanc sydd â fawr ddim neu ddim hanes cyflogaeth, i ennill cymwysterau a chael swydd er mwyn gwella eu rhagolygon cyflogaeth.

BREXIT

Sefydlwyd y gronfa hon i ymdrin ag unrhyw gostau posibl sy'n gysylltiedig â Brexit.

Taith Prydain

Sefydlwyd y gronfa hon i ymdrin â chostau cynnal Taith Prydain, y dynion a'r merched, dros y blynyddoedd nesaf.

Cronfeydd Adrannau

Mae gan yr Awdurdod bolisi sy'n caniatáu dyraniadau i gronfeydd wrth gefn adrannau, wedi'u hariannu gan danwariant yn ystod y flwyddyn y gellir eu dyrannu ar gyfer prosiectau/gwasanaethau penodol unwaith yn unig. Mae'r ymagwedd hon yn hybu defnydd gofalus o arian cyhoeddus.

Ailosod Gwasanaethau (Ar ôl COVID19)

Cyllid a neilltuwyd ar gyfer unrhyw gostau unwaith yn unig o ran ailosod neu aildrefnu gwasanaethau yn ystod cam adfer y pandemig COVID19.

Cronfa Caledi COVID19

Neilltuwyd y gronfa wrth gefn o arian gan Lywodraeth Cymru ar ddiwedd y flwyddyn i helpu i ddelio ag effaith COVID19.

Cronfa Adfer Economaidd

Neilltuwyd y gronfa wrth gefn i helpu i ddatblygu a chyflawni cynllun adfer economaidd y Sir yn dilyn COVID19.

Costau Etholiad y Cyngor Sir

Neilltuwyd y gronfa wrth gefn i ariannu cost etholiadau'r Cyngor Sir ym mis Mai 2022.

Canolfan Ailgylchu Nant-y-caws

Sefydlwyd y gronfa hon i ddelio â chostau gweithredu ychwanegol o ganlyniad i dân ar y safle ailgylchu yn Nant-y-caws yn 2021.

Cynllun Cynaliadwyedd HWB Ysgolion

Neilltuwyd y gronfa wrth gefn i ddarparu rhaglen cynnal a chadw ac adnewyddu barhaus hirdymor wedi'i chynllunio ar gyfer TG ysgolion.

Cronfa Trefniadaeth Ysgolion

Cronfa benodol wrth gefn i helpu i ariannu costau eithriadol yn y dyfodol yn sgil ad-drefnu ysgolion fel rhan o'r Rhaglen Moderneiddio Addysg.

A Ddelir gan Ysgolion yn unol â RHYLL

Dyma sefyllfa net balansau pob ysgol. Er bod gan rai ysgolion warged, mae gan eraill ddiffyg. Cydnabyddir y bydd yn cymryd amser mewn llawer o achosion i weithredu'r newidiadau angenrheidiol i fantoli cyllidebau ysgolion unigol, ac felly cytunir ar gynlluniau adfer diffyg fesul ysgol.

6.23 Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf

	2019-20 £'000	2020-21 £'000
Balans Agoriadol	5,958	7,912
Trosoglwyddo elw arian parod ar werthiant a gredydwyd fel enillion/colledion wrth eu gwerthu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Derbyniadau Cyfalaf Statudol	3,242 38	391 113
	<u>9,238</u>	<u>8,416</u>
Defnyddio'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf newydd	(1,325)	(512)
Ad-daliad benthyciad Tymor Hir	0	(62)
Cyfraniad o'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf tuag at y costau gweinyddol o waredu asedau nad ydynt yn gyfredol.	(1)	0
Balans wrth Gau	<u>7,912</u>	<u>7,842</u>

Mae'r gronfa wrth gefn derbyniadau cyfalaf yn cynrychioli'r derbyniadau cyfalaf sydd ar gael i gyllido gwariant cyfalaf mewn blynyddoedd i ddod, ar ôl neilltuo'r symiau statudol ar gyfer ad-dalu benthyciadau allanol. Defnyddiwyd yr holl lwfans atgyweiriadau mawr a dderbyniwyd oddi wrth Llywodraeth Cynulliad Cymru yn ystod y flwyddyn. Nid oedd arian gweddill i'w gario ymlaen mewn perthynas â'r grant hwn.

6.24 Grantiau Cyfalaf Heb eu Defnyddio

	2019-20 £'000	2020-21 £'000
Balans Agoriadol	5,553	2,914
Ychwanegiadau	2,406	14,318
	<u>7,959</u>	<u>17,232</u>
Grantiau a Chyfraniadau wedi'u cymhwyso	(5,045)	(2,128)
Balans Cau	<u>2,914</u>	<u>15,104</u>

6.25 Cronfa Ailbrisiad

Mae'r Gronfa Ailbrisiad yn cynnwys yr enillion a wnaed gan yr Awdurdod sy'n deillio o'r cynnydd yng ngwerth ei Eiddo, Offeriant a Chyfarpar. Gostyngir y balans pan fydd asedau gydag enillion cronedig yn:

- cael eu hailbrisiu tuag i lawr neu eu hamharu a'r enillion yn cael eu colli
- cael eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau a'r enillion yn cael eu colli drwy ddibrisiad,
- neu yn cael eu gwaredu a'r enillion yn cael eu gwireddu.

Mae'r Gronfa ond yn cynnwys yr enillion drwy ailbrisiad sydd wedi cronni ers 1 Ebrill 2007, y dyddiad y cafodd y Gronfa ei chreu. Caiff enillion cronedig sy'n hanu o ddyddiad cynharach eu cynnwys ym mantolen y Cyfrif Addasiadau Cyfalaf.

2019-20		2020-21
£'000		£'000
324,681	Balans ar 1 Ebrill	331,684
59,398	Ailbrisiu asedau i fyny	19,681
(42,338)	Ailbrisiu asedau i lawr a cholledion amhariad nas codwyd i'r Warged/Diffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau	(6,149)
17,060	Gwaged neu ddiffyg wrth ailbrisiu asedau anghyfredol nas cofnodwyd yn y Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau	13,532
(8,165)	Gwahaniaeth rhwng dibrisiad gwerth teg a dibrisiad cost hanesyddol	(10,345)
(1,892)	Enillion cronedig ar asedau sydd wedi cael eu gwerthu neu eu sgrapio	(93)
(10,057)	Y swm a ysgrifennwyd i ffwrdd i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf	(10,438)
331,684	Balans ar 31 Mawrth	334,778

6.26 Cyfrif Addasiadau Cyfalaf

Mae'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf yn llyncu'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o'r trefniadau cyfrifyddu gwahanol ar gyfer defnyddio asedau nad ydynt yn gyfredol ac ar gyfer ariannu caffael, adeiladu neu wella'r asedau hynny yn unol â'r darpariaethau statudol. Bydd y costau caffael, adeiladu neu wella yn cael eu tynnu o'r Cyfrif gan fod dibrisiant, colledion oherwydd niwed a dibrisiant asedau anniriaethol yn cael eu codi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gyda symiau cysoni o'r Gronfa Ailbrisiad i drosi ffigurau gwerth teg yn sail costau hanesyddol). Bydd y symiau a neilltuwyd gan yr Awdurdod i dalu am y costau caffael, adeiladu a gwella yn cael eu rhoi yn y Cyfrif. Mae'r Cyfrif yn cynnwys enillion a cholledion cronedig ar Eiddo Buddsoddi a hefyd enillion a wireddwyd ar asedau a roddwyd nad ydynt eto wedi'u defnyddio gan yr Awdurdod. Mae'r Cyfrif hefyd yn cynnwys yr enillion drwy ailbrisiad sydd wedi cronni ar Eiddo, Offeriant a Chyfarpar cyn 1 Ebrill 2007, y dyddiad y cafodd y Gronfa Ailbrisiad ei chreu i gadw'r cyfryw enillion.

Yn Nodyn 6.4 ceir manylion am ffynhonnell yr holl drafodion yn y Cyfrif, ac eithrio'r rheini sy'n ymwneud â'r Gronfa Ailbrisiad.

2019-20		2020-21
£'000		£'000
563,014	Balans ar 1 Ebrill	553,740
	Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:	
(35,819)	Taliadau am ddibrisiant a niwed i asedau nad ydynt yn gyfredol	(33,478)
(26,459)	Colledion drwy Ailbrisió Eiddo, Offeriant a Chyfarpar	22,110
(736)	Gwariant refeniw a ariannwyd drwy gyfalaf o dan statud Symiau'r asedau nad ydynt yn gyfredol a ddiddymwyd drwy waredu neu werthu fel rhan o'r elw/colled ar waredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(4,673)
<u>(2,883)</u>		<u>(227)</u>
497,117		537,472
<u>1,892</u>	Symiau addasu a ddiddymwyd o'r Gronfa Ailbrisiad	<u>93</u>
	Y swm net a ddiddymwyd o gost yr asedau nad ydynt yn gyfredol a ddefnyddiwyd yn ystod y flwyddyn	
499,009		537,565
(99)	Symudiadau ychwanegol o fewn y flwyddyn	(46)
1,325	Defnyddio'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf newydd	512
1	Defnyddio'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf i ariannu'r Gost o Werthu Grantiau a chyfraniadau cyfalaf a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a gymhwyswyd i ariannu cyfalaf	0
28,349	Gwariant Cynhwysfawr a gymhwyswyd i ariannu cyfalaf Cymhwyso grantiau i ariannu cyfalaf o'r Cyfrif Grantiau Cyfalaf na Chymhwyswyd	43,871
5,045	Darpariaeth statudol ar gyfer ariannu buddsoddiad a godir ar falansau	2,128
14,301	Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai	15,304
<u>4,796</u>	Gwariant cyfalaf a godir ar falansau Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai	<u>15,343</u>
552,727		614,677
	Symudiadau yng ngwerth Eiddo Buddsoddi ar y farchnad a (ddebydwyd) neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	
1,013		1,166
<u>553,740</u>	Balans ar 31 Mawrth	<u>615,843</u>

6.27 Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol

Mae'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol yn llyncu'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o'r gwahanol drefniadau cyfrifyddu yn achos incwm a gwariant sy'n ymwneud ag offerynnau ariannol penodol. Mae hefyd yn ysgwyddo colledion neu'n manteisio ar enillion yn achos pob darpariaeth statudol.

6.28 Cronfa Derbyniadau Cyfalaf Gohiriedig

Mae'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Gohiriedig yn dal yr enillion a wireddwyd drwy waredu asedau nad ydynt yn gyfredol, ond lle nad oes setliad ariannol wedi'i wneud hyd yma.

6.29 Cronfa Bensiynau

Mae'r Gronfa Bensiynau yn llyncu'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o'r gwahanol drefniadau cyfrifyddu ar gyfer buddiannau ôl-gyflogaeth ac ar gyfer ariannu buddiannau yn unol â'r darpariaethau statudol. Mae'r Awdurdod yn rhoi cyfrif am y buddiannau ôl-gyflogaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr gan fod y buddiannau'n cael eu hennill gan gyflogeion dros flynyddoedd o wasanaeth. Mae'n diweddarau'r rhwymedigaethau a gydnabyddir i adlewyrchu chwyddiant, y newid yn y rhagdybiaethau a'r elw a gafwyd drwy fuddsoddi unrhyw adnoddau a neilltuwyd i dalu'r costau. Serch hynny, yn unol â'r trefniadau statudol rhaid i'r buddiannau a enillir gael eu hariannu gan fod yr Awdurdod yn talu cyfraniadau cyflogwyr i gronfeydd pensiwn neu'n talu unrhyw bensiynau y mae'n uniongyrchol gyfrifol amdanynt. Felly, mae balans y debyd ar y Gronfa Bensiynau yn dangos diffyg sylweddol yn y buddiannau a enillir gan gyn-gyflogeion a chyflogeion presennol a'r adnoddau y mae'r Awdurdod wedi'u neilltuo i'w bodloni. Bydd y trefniadau statudol yn sicrhau y bydd y cyllid wedi'i neilltuo erbyn yr adeg y bydd angen talu'r buddiannau.

2019-20 £'000		2020-21 £'000
(405,637)	Balans ar 1 Ebrill	(527,462)
(85,316)	Ailfesur y rhwymedigaeth/(ased) buddion diffiniedig net	(1,691)
	Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â buddiannau ymddeol a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu	
(62,424)	Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.	(58,475)
	Cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sy'n daladwy yn ystod y flwyddyn	
25,915		27,170
<u>(527,462)</u>	Balans ar 31 Mawrth	<u>(560,458)</u>

6.30 Cyfrif Absenoldebau Cronedig

Mae'r cyfrif hwn yn cynrychioli cost yr hawl i absenoldeb â thâl sy'n ddyledus ond nas cymerwyd ar 31 Mawrth, sy'n cael ei chodi ar gost gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ac sy'n cael ei gwrthdroi yn y Datganiad Symudiadau Cronfeydd ac yn cael ei chodi ar y cyfrif hwn i gydymffurfio â'r gofynion statudol.

	2019-20 £'000	2020-21 £'000
Balans ar 1 Ebrill	(3,655)	(4,254)
Setlo neu ganslo cronid y flwyddyn flaenorol	3,655	4,254
Croniad ar gyfer y flwyddyn gyfredol	<u>(4,254)</u>	<u>(5,437)</u>
Balans ar 31 Mawrth	<u>(4,254)</u>	<u>(5,437)</u>

6.31 Gwariant ac Incwm yn cael eu Dadansoddi yn ôl Natur

Caiff gwariant ac incwm yr Awdurdod eu dadansoddi fel a ganlyn. Mae hwn yn cynnwys gwariant ac incwm o fewn a thu hwnt i gost gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, ac mae'n gyson â'r gwarged neu'r diffyg o ran darpariaeth gwasanaethau.

2019-20 £'000 (Ail-ddatgan)		2020-21 £'000
	Gwariant	
294,680	Treuliau cyflogeion	297,150
268,389	Treuliau gwasanaeth arall	288,724
29,933	Ad-daliadau gwasanaethau cymorth	31,484
70,444	Dibrisiant a thaliadau tebyg	21,712
53,926	Llog i'w Dalu a Chostau Tebyg	54,409
34,064	Praeseptau ac Ardollau	36,462
(259)	(Enillion)/colledion ar werthu asedau nad ydynt yn gyfredol	(164)
751,177	Cyfanswm y Gwariant	729,777
	Incwm	
(156,083)	Ffioedd, Taliadau ac Incwm Arall o Wasanaethau	(148,273)
(28,329)	Llog ac Incwm Buddsoddiadau	(25,719)
(176,502)	Incwm Treth y Cyngor ac Enillion net y Trethi Annomestig	(181,739)
(347,176)	Grantiau a Chyfraniadau	(436,879)
(708,090)	Cyfanswm Incwm	(792,610)
43,087	(Gwarged)/ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	(62,833)

Mae Grant y Gronfa Gofal Canolraddol £894,000 o fewn y Gwasanaethau Addysg a Phlant wedi'i ailddosbarthu o Ffioedd, Taliadau ac Incwm Arall o Wasanaethau i Grantiau a Chyfraniadau.

6.32 Cyllideb Gyfun

Mae'r Awdurdod wedi sefydlu cytundeb cyllideb gyfun ar y cyd â Bwrdd Iechyd Lleol Hywel Dda ar gyfer darparu storfa offer cymunedol integredig. Mae gan yr Awdurdod a'r Bwrdd gytundeb ar waith, lle mae'r partneriaid yn cyfrannu cyllid gwerth £222,568 a £408,940, yn eu tro, at y gyllideb y cytunwyd arni.

Mae unrhyw ddiffyg neu warged yn y gyllideb gyfun ar ddiwedd y flwyddyn ariannol yn cael ei ddyrannu i bob partner.

6.33 Lwfansau'r Aelodau

Talodd yr Awdurdod y symiau canlynol i Aelodau o'r cyngor yn ystod y flwyddyn:

	2019-20	2020-21
	£	£
Lwfansau	1,292,580	1,324,393
Treuliau	57,774	16,897
Cyfanswm	1,350,354	1,341,290

Mae rhagor o wybodaeth am Lwfansau Aelodau i'w chael ar wefan yr Awdurdod, www.sirgar.llyw.cymru o dan y pennawd Lwfansau Cyngorwyr.

6.34 Enillion Gweithwyr

Nifer y gweithwyr yr oedd eu cyflogau heb gynnwys cyfraniadau pensiwn yn £60,000 neu fwy oedd:

Band Cyflogau	Nifer y Gweithwyr 2019-20	Nifer y Gweithwyr 2020-21	Ymadawodd yn 2020-21
60,000 to 64,999	45	84	1
65,000 to 69,999	23	35	1
70,000 to 74,999	12	15	0
75,000 to 79,999	9	7	0
80,000 to 84,999	4	5	0
85,000 to 89,999	4	3	0
90,000 to 94,999	14	9	1
95,000 to 99,999	3	12	0
100,000 to 104,999	2	2	1
105,000 to 109,999	2	1	0
110,000 to 114,999	1	3	0
115,000 to 119,999	1	1	0
Cyfanswm Nifer y Gweithwyr:	120	177	4

Mae gwerth y taliadau yn cynnwys taliadau afreidded/terfynu.

Cynhwysir yn y band uchod wyth athro a gyflogir gan ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr. Mae tri ohonynt yn cael eu rhannu rhwng ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr/a reolir ac ysgolion nad ydynt yn wirfoddol a gynorthwyr/a reolir.

Nid yw'r bandiau uchod yn cynnwys uwch-swyddogion sy'n aelodau o Dîm Rheoli'r Awdurdod y rhestrir eu manylion yn y tabl canlynol.

Enillion Uwch Swyddogion ble mae eu cyflog yn £150,000 neu'n fwy y flwyddyn

Nodir yn y tabl isod enillion Uwch Swyddogion, gan gynnwys cyfraniadau pensiwn neu daliadau cyfwerth, ble mae eu cyflog yn £150,000 neu'n fwy.

Swydd		Cyflog (yn cynnwys ffioedd a lwfansau)	Cyfraniadau Pensiwn	Lwfansau Treuliau
Mr M V James - Prif Weithredwr a Swyddog Canlyniadau (i)	19/20	35,014	0	70
Mrs S W Walters - Prif Weithredwr a Swyddog Canlyniadau	20/21	151,967	27,810	0

- (i) Ym mis Mehefin 2019, ymddeolodd Mr M V James a phenodwyd y Cyfarwyddwr Adfywio a Pholisi i swydd y Prif Weithredwr.

Enillion Uwch Swyddogion ble mae eu cyflog rhwng £60,000 a £150,000 y flwyddyn

Swydd		Cyflog (yn cynnwys ffioedd a lwfansau)	Cyfraniadau Pensiwn
Prif Weithredwr a Swyddog Canlyniadau (ii)	19/20	120,183	18,052
Cyfarwyddwr Adfywio a Pholisi (ii)	19/20	24,138	3,645
Cyfarwyddwr Amgylchedd	19/20	128,196	19,358
	20/21	131,721	24,105
Cyfarwyddwr Cymunedau	19/20	141,016	21,293
	20/21	144,893	26,515
Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol	19/20	128,196	19,358
	20/21	131,721	24,105
Cyfarwyddwr Addysg a Phlant	19/20	128,196	19,358
	20/21	131,721	24,105

Ni roddwyd iawndal am gollu swydd, buddion mewn nwyddau neu daliadau bonws i'r swyddogion a nodwyd yn nhablau enillion yr Uwch Swyddogion. Ni dalwyd lwfansau treuliau i Uwch Swyddogion lle mae'r cyflog rhwng £60,000 a £150,000 y flwyddyn.

Mae ffigurau cyflogau uwch-swyddogion yn cynnwys ffioedd Swyddog Canlyniadau mewn perthynas ag etholiadau'r Cyngor Sir a Chynghorau Tref a Chymuned.

Er mwyn rhoi gwerth ar y cyfraniadau pensiwn sy'n berthnasol i uwch-swyddogion, defnyddiwyd 18.3%, sef y Gyfradd Gyfrannu Gyffredin ar gyfer tâl pensiynadwy yn 2020/2021 (15.1% yn 2019/20). Nid yw'r gyfradd hon yn ystyried yr Adennill Diffygion sy'n un o rwymedigaethau'r Awdurdod ac nad yw'n ymwneud yn benodol â'r gweithiwr.

- (ii) Dilëwyd swydd y Cyfarwyddwr Adfywio a Pholisi ym mis Mehefin 2019 pan benodwyd y Cyfarwyddwr i swydd y Prif Weithredwr.

Roedd cymhareb cyflog y Prif Weithredwr a'r cyflog canolrifol yng Nghyngor Sir Gaerfyrddin fel a ganlyn:

	2019/20	2020/21
Cyflog y Prif Weithredwr	£147,900	£151,967
Cyflog canolrif yr holl weithwyr	£23,360	£24,269
Cymhareb Cyflog y Prif Weithredwr i cyflog canolrif yr holl weithwyr	6.33 : 1	6.26 : 1

6.35 Pecynnau Ymadael

Yn ystod 2020/2021 gwariodd yr Awdurdod yn sylweddol ar gostau dileu swyddi a dalwyd i'r rhai a oedd yn gadael, ynghyd â chostau taliadau digolledu i'r Gronfa Bensiwn Llywodraeth Leol o ran costau hawlio pensiynau yn gynnar.

Mae'r holl gostau sy'n gysylltiedig â'r buddion terfynu wedi'u cynnwys fel rhan o ddiffiniadau'r gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae'r costau uchod wedi'u nodi yn y tabl isod.

Band cost y pecyn ymadael (gan gynnwys taliadau arbennig)	Nifer y dileu swyddi gorfodol		Eraill sy'n gadael – y nifer a gytunwyd		Cyfanswm y Pecynnau Ymadael yn ôl bandiau cost		Cost gyfan y Pecynnau Ymadael ym mhob band	
	2019/20	2020/21	2019/20	2020/21	2019/20	2020/21	2019/20	2020/21
£0 - £20,000	56	30	19	10	75	40	£ 417,584	£ 236,498
£20,001 - £40,000	4	2	9	4	13	6	375,536	190,335
£40,001 - £60,000	0	0	5	1	5	1	261,634	50,000
£60,001 - £80,000	0	0	1	0	1	0	78,255	0
£80,001 - £100,000	0	1	1	0	1	1	99,823	93,701
£100,001 - £150,000	1	0	1	0	2	0	224,304	0
CYFANSWM	61	33	36	15	97	48	1,457,136	570,534

6.36 Costau Archwiliad

Yn 2020/21 gwariodd Cyngor Sir Caerfyrddin y canlynol mewn perthynas â ffioedd archwiliad ac arolwg cyllidol, sy'n daladwy i Swyddfa Archwilio Cymru:

	2019-20 £'000	2020-21 £'000
Gwasanaeth Archwiliad Cyllidol	184	178
Mesur Llywodraeth Lleol	100	100
Ardystio Hawliadau a Ffurflenni am Grantiau	59	29
Archwiliad Harbwr Porth Tywyn	1	1
Cyfanswm	344	308

6.37 Incwm Grantiau

Credydodd yr Awdurdod y grantiau, cyfraniadau a rhoddion canlynol i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

	2019-20 £'000	2020-21 £'000
(Ail-ddatgan)		
Credydwyd i Wasanaethau		
Addysg a Gwasanaethau Plant:		
APADGOS Ôl 16 a Chyllid DOG	6,272	6,981
Grant Plant a Chymunedau	5,906	6,124
Grant Gwella Ysgolion y Consortia Rhanbarthol (RCSIG).	6,975	6,896
Grant Datblygu Disgyblion (PDG)	5,062	5,042
Cronfa Gofal Canolraddol***	894	1,007
Grant Addysg yr Awdurdod Lleol	5,449	3,567
Cronfa Gymdeithasol Ewrop	796	632
Grant y Gwasanaethau leuenctid	539	539
Gwasanaethau Cymdeithasol Oedolion:		
Cefnogi Pobl	6,467	6,526
Cynllun Benthyciadau y Sector Rhentu Preifat	0	533
Cynllun Adsefydlu Syriaid**	451	835
Grant Gofal Iechyd Parhaus	812	812
Wanless**	486	508
Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol*	329	1,151
Cronfa Gofal Canolraddol**	2,125	2,126
Grant Cyfalaf Cyffredinol	3,914	1,051
Cronfa Trawsnewid Rhanbarthol Partneriaeth Gofal Gorllewin Cym	3,634	8,319
Grant y Gweithlu a Chynaliadwyedd	1,833	2,438
Gwasanaethau Priffyrdd a Thrafnidiaeth:		
Cymhorthdal Tocynnau Teithio Rhatach	1,960	2,079
Grant Cynnal a Chadw Ffyrdd Lleol	0	899
Grant Gwasanaethau Trafnidiaeth Lleol	760	870
Cynllun Datblygu Gwledig	442	212
Gwasanaethau Diwylliannol, Amgylcheddol, Rheoleiddio a Chynllunio:		
Grant Rheoli Gwastraff Cynaliadwy	1,110	1,130
CDRE (ERDF)	682	544
Cronfa Gymdeithasol Ewrop	619	652
Cynllun Datblygu Gwledig	840	663
Cyngor Chwaraeon Cymru	424	347
Grant Plant a Chymunedau	322	280
Grant Storom Callum	500	135
Gwasanaethau Canolog i'r Cyhoedd:		
Budd-daliadau Tai	45,604	41,913
COVID19 - Caledi	0	23,107
COVID19 - Colli Incwm	0	9,704
COVID19 - Gweinyddu Grantiau Busnes	0	846
COVID19 - Cynydd yng Nghostau Gweinyddol Treth Gyngor	0	713
COVID19 - Eraill Llywodraeth Cymru	0	974
COVID19 - Grantiau Addysg a Gwasanaethau Plant	0	4,533
COVID19 - Eraill	0	2,175
Grantiau eraill a ariennir gan Lywodraeth Cymru*	5,259	6,244
Grantiau eraill**	5,858	5,417
Cyfanswm	116,324	158,524

* Mae'r canlynol wedi'u hailddatgan o Grantiau Eraill Llywodraeth Cymru a ariannwyd yn 2019/20: Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol £329,000.

**Mae'r canlynol wedi'u hailddatgan o Grantiau Eraill yn 2019/20: Cynllun Adsefydlu Syriaid £451,000; Grant Wanless £486,000; Cronfa Gofal Canolraddol £2,125,000.

***Mae'r Grant Gronfa Gofal Canolraddol o fewn Gwasanaethau Addysg a Phlant wedi'i aildosbarthu o Ffioedd, Taliadau ac Incwm Gwasanaethau Eraill.

	2019-20 £'000	2020-21 £'000
Grant Cynnal Refeniw	200,096	215,251
Grantiau Cyffredinol gan Lywodraethau*	0	4,795
COVID19 - Colli Incwm ynglyn a Eiddo Buddsoddi	0	120
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf		
Grant Ysgolion yr 21ain Ganrif/Grant Gwella Adeiladu Ysgolion	4,359	7,525
Lwfans Atgyweiriadau Mawr	6,210	10,966
Grantiau Trafnidiaeth	4,531	13,482
Cronfa Gwella Priffyrdd	1,501	1,498
Grant Cyfalaf Cyffredinol	1,639	4,874
Cynllun Datblygu Gwledig	0	380
Cronfa Gofal Canolraddol	0	1,980
Grant Cyfalaf Cynnal Ysgolion	2,648	2,995
ERDF	3,224	4,027
Grant Twrisitaeth	1,236	3,622
Grantiau a Chyfraniadau Eraill	5,407	6,840
Cyfanswm	30,755	58,189

*Derbyniodd yr Awdurdod incwm gan Lywodraeth Cymru yn ystod y flwyddyn yn ymwneud â Thrawsnewid Digidol, Cyfraniad y Strategaeth Arbedion a Grant y Dreth Gyngor. Mae'r rhain wedi'u categoreiddio fel Grantiau Llywodraeth Gyffredinol.

Mae'r Awdurdod wedi cael nifer o grantiau, cyfraniadau a rhoddion nad ydynt wedi cael eu cydnabod fel incwm eto gan fod amodau'n gysylltiedig â hwy a fydd yn ei gwneud yn ofynnol i arian neu eiddo gael ei ddychwelyd i'r rhoddwr. Mae'r balansau ar ddiwedd y flwyddyn fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2020 £'000	31 Mawrth 2021 £'000
Derbyniadau Grantiau Refeniw Ymlaen Llaw		
Cymunedol - amrywiol	532	364
Amgylcheddol - amrywiol	1,883	310
Addysg - amrywiol	1,346	2,528
Prif Weithredwr - amrywiol	215	141
	3,976	3,343

6.38 **Trafodion gyda Phartïon Cysylltiedig**

Mae'n ofynnol i'r Awdurdod ddatgelu trafodion sylweddol gyda phartïon cysylltiedig – cyrff neu unigolion sydd â'r potensial i reoli neu ddylanwadu ar yr Awdurdod neu i'r Awdurdod eu rheoli neu ddylanwadu arnynt. Mae datgelu'r trafodion hyn yn caniatáu i'r darllenwyr asesu i ba raddau y gallai'r Awdurdod fod wedi cael ei gyfyngu o ran ei allu i weithredu'n annibynnol neu y gallai fod wedi sicrhau'r gallu i gyfyngu ar allu parti arall i fargeinio'n rhydd gyda'r Awdurdod.

Llywodraeth Ganolog

Mae gan y Llywodraeth Ganolog reolaeth effeithiol dros weithrediadau cyffredinol yr Awdurdod – mae'n gyfrifol am ddarparu'r fframwaith statudol mae'r Cyngor yn gweithredu o dano, yn darparu'r rhan fwyaf o'i gyllid ar ffurf grantiau ac yn rhagnodi telerau nifer o'r trafodion sydd gan y Cyngor gyda phartïon eraill (e.e. budd-daliadau tai). Caiff y grantiau a geir oddi wrth adrannau llywodraethau eu nodi yn Nodyn 6.37.

Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru

Cyflawnodd Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol Cyngor Sir Caerfyrddin ddyletswyddau Swyddog Adran 151 ar gyfer Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru o dan Gytundeb Lefel Gwasanaeth (taladwy i Sir Gaerfyrddin). Yn ogystal, darparwyd nifer o wasanaethau ariannol a chymorth TGCh eraill gan y Cyngor. Mae Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru yn codi tâl o £10.4 miliwn (£9.8 miliwn yn 2019/20) ar Sir Gaerfyrddin fel un o chwe Awdurdod Sir Unedol (Gweler Nodyn 5.2).

Ceir isod grynodedb o drafodion Cyngor Sir Caerfyrddin ag Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru:

	2019-20	2020-21
	£'000	£'000
Incwm	346	297
	2020	2021
Balansau heb eu talu ar 31ain Mawrth:	£'000	£'000
Dyledwyr	185	356

Cronfa Bensiwn Dyfed

Gweinyddir Cronfa Bensiwn Dyfed gan Gyngor Sir Caerfyrddin. Mae'r Gronfa yn cael ei harchwilio gan bwyllgor, sy'n cynnwys aelodau o blith Cyngorwyr Sir Caerfyrddin, ac sy'n cael ei gynghori gan ymgynghorydd annibynnol. Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol yw Swyddog Cyllid Cyfrifol Cronfa Bensiwn Dyfed hefyd. Yn yr un modd, Swyddog Monitro'r Cyngor yw Swyddog Monitro'r Gronfa Bensiwn hefyd.

Manylir ar y trafodion rhwng y ddau gorff yn Nodyn 6.44. Cododd y Cyngor swm o £1.2 miliwn (£1.1 miliwn yn 2019/20) ar y Gronfa Bensiwn mewn perthynas â gweinyddiaeth a chymorth yn ystod 2020/21. Mae Credydwy'r Tymor Byr (Nodyn 6.19) yn cynnwys swm o £8.8 miliwn sy'n ddyledus i Gronfa Bensiwn Dyfed ar 31 Mawrth 2021 (£4.9 miliwn ar 31 Mawrth 2020).

CWM Environmental Cyf

Mae CWM Environmental Cyf yn is-gwmni ym mherchnogaeth lwyr Cyngor Sir Caerfyrddin. Ceir manylion buddsoddiadau yn Nodyn 6.12 o dan Fuddsoddiadau Tymor Hir. Yn dilyn newidiadau llywodraethu fel yr amlinellir yn Nodyn 6.1.18, penodwyd Cyfarwyddwr yr Amgylchedd yn un o gyfarwyddwyr cwmni CWM Environmental. Hefyd, rheolir buddiant y Cyngor fel cyfranddaliwr drwy Fwrdd Cyfranddalwyr, sy'n cynnwys aelodau o'r Tîm Rheoli Corfforaethol yn ogystal â'r Aelod o'r Bwrdd Gweithredol dros yr Amgylchedd.

Cododd Cwm Environmental swm o £10.31 miliwn (£8.70 miliwn yn 2019/20) ar y Cyngor mewn perthynas â gwasanaethau gwastraff yn ystod 2020/21, gan gynnwys £1.02m ar gyfer gwaith a ariennir gan grant yr Economi Gylchol. Mae Credydwr Tymor Byr (Nodyn 6.19) yn cynnwys swm o £0.75 miliwn sy'n ddyledus i Cwm Environmental ar 31 Mawrth 2021 (£0.64 miliwn ar 31 Mawrth 2020).

Mae manylion benthyciad rhwng yr Awdurdod a CWM Environmental Cyf wedi'u cynnwys yn Nodyn 6.13 o dan 'Dyledwyr Tymor Hir'.

Egni Sir Gar Cyfyngedig

Cyngor Sir Caerfyrddin yw Ymddiriedolwr Gwarchod cofrestredig Egni Sir Gâr Cyfyngedig ac mae'r Aelod o'r Bwrdd Gweithredol dros Adnoddau ar y bwrdd. Ceir manylion buddsoddiadau yn Nodyn 6.12 o dan Fuddsoddiadau Tymor Hir.

Gardd Fotaneg Genedlaethol Cymru

Yn ystod 2020/21, arhosodd yr Aelod o'r Bwrdd Gweithredol dros Adnoddau yn ei rôl fel un o ymddiriedolwyr Gardd Fotaneg Genedlaethol Cymru. Nodir manylion ynghylch y benthyciad yn Nodyn 6.16. Yn ystod y flwyddyn, gwnaeth y Cyngor daliadau o £19,000 ar gyfer cyflenwadau a gwasanaethau a dderbyniwyd.

Cartrefi Croeso Cyfyngedig

Mae Cartrefi Croeso Cyfyngedig yn gwmni tai ym mherchnogaeth lwyr Cyngor Sir Caerfyrddin. Mae gan y cwmni dri chyfarwyddwr, a benodir gan y Prif Weithredwr mewn ymgynghoriad ag Arweinydd y Cyngor, ac yn ystod y flwyddyn roedd yn cynnwys un Cynghorydd ac un swyddog. Mae materion a gadwyd yn ôl gan gyfranddalwyr yn cael eu gweithredu gan y Prif Weithredwr mewn ymgynghoriad â Chyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol.

Yn ystod y flwyddyn, cafwyd gostyngiad o £214,000 yng ngwariant Cartrefi Croeso a ariennir gan y Cyngor. Y balans diwygiedig a oedd yn ddyledus i'r Cyngor ar 31 Mawrth oedd £605,000.

Llesiant Delta Wellbeing

Mae Llesiant Delta Wellbeing yn gwmni a sefydlwyd yn 2017/18 i ehangu a thyfu'r gwasanaeth Llinell Gofal sydd ym mherchnogaeth lwyr Cyngor Sir Caerfyrddin. Mae'r Cyngor yn cyflawni materion a gadwyd yn ôl o ran cyfranddalwyr drwy grŵp llywodraethu cyfranddalwyr, sy'n cynnwys aelodau o'r Tîm Rheoli Corfforaethol, Aelodau o'r Bwrdd Gweithredol a Chynghorwyr eraill.

Nodir crynodeb o drafodion Cyngor Sir Caerfyrddin â Llesiant Delta Wellbeing isod:

	2019-20	2020-21
	£'000	£'000
Gwariant	3,791	7,903
Incwm	815	865
	2020	2021
	£'000	£'000
Balansau heb eu talu ar 31ain Mawrth:		
Credydwy'r	454	1,501
Dyledwyr	482	587

Mae'r gwariant yn cynnwys taliad i Llesiant Delta Wellbeing am ddarparu gwasanaethau Llinell Gofal i'r Cyngor, ar gyfer ei ddinasyddion ei hun ac er mwyn cyflawni rhwymedigaethau contractiol sydd gan y Cyngor gyda chwsmeriaid trydydd parti cyflawni prosiect CONNECT o fewn Rhaglen 1 Cronfa Trawsnewid Partneriaeth Gofal Gorllewin Cymru yn ogystal â'r gwasanaeth Profi, Olrhain, Diogelu.

Mae'r incwm yn cynnwys y gost a gytunwyd ar gyfer gwasanaethau cymorth a ddarperir i Llesiant Delta Wellbeing a ddarperir gan weithwyr y Cyngor.

Yn ystod y flwyddyn, cynyddodd y cwmni ei weithgarwch Delta Connect sy'n cael ei ariannu gan grant drwy Bartneriaeth Gofal Gorllewin Cymru a gynhelir gan y cyngor.

Buddiannau Aelodau

Mae gan yr Awdurdod drefniadau mewn lle sy'n gofyn i'r aelodau a'r swyddogion i adnabod a datgelu trafodion gyda phartion cysylltiedig.

Mae gan aelodau'r cyngor rheolaeth uniongyrchol dros polisiau cyllidebol a gweithredol y cyngor. Dangosir cyfanswm lwfansau'r aelodau a dalwyd yn 2020/21 yn Nodyn 6.33.

Talodd yr awdurdod grantiau gwerth £39,000 i sefydliadau yr oedd gan un ar ddeg aelod fuddiant ynddynt. Rhoddwyd y grantiau gan ystyried datganiadau o fuddiant mewn ffordd briodol. Ni chymerodd yr aelodau perthnasol ran mewn unrhyw drafodaeth na phenderfyniad ynghylch y grantiau.

Buddiannau Swyddogion

Nid oes unrhyw drafodion perthnasol i'w datgelu am y flwyddyn.

6.39 Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd a Threfniadau Tebyg Arall

Partneriaeth Pensiwn Cymru

Mae Gweithredwr Cronfa Fuddsoddi Cymru wedi cael ei benodi gan Bartneriaeth Pensiwn Cymru i reoli buddsoddiadau a lleihau treuliau rheoli buddsoddiadau ar gyfer yr wyth cronfa pensiwn sydd yng Nghymru. Cyngor Sir Caerfyrddin yw'r Awdurdod Cynnal i ddarparu cymorth gweinyddol ac ysgrifenyddol a gweithredu penderfyniadau a wneir gan Gyd-bwyllgor Llywodraethu Partneriaeth Pensiwn Cymru. Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol yw Swyddog Cyllid Cyfrifol Partneriaeth Pensiwn Cymru hefyd. Yn yr un modd, Swyddog Monitro'r Cyngor yw Swyddog Monitro Partneriaeth Pensiwn Cymru hefyd.

Cododd y Cyngor swm o £138,000 (£133,000 yn 2019/20) ar Bartneriaeth Pensiwn Cymru mewn perthynas â gweinyddiaeth a chymorth yn ystod 2020/21.

	Partneriaeth Pensiwn Cymru
	2020-21
	Cyfanswm
	£'000
Gwariant	706 *
Incwm	(706)
(Gwarged)/Diffyg am y flwyddyn	0
Asedau Cyfredol	382
Rhwymedigaethau Cyfredol	(382)
Cyfanswm Asedau llai Rhwymdigaethau	0

* Rhennir y gwariant yn gyfartal rhwng wyth o gronfeydd y CPLIL. Yr eithriad yw pan fo Ymgynghorydd Allanol yn darparu gwasanaeth ar gyfer cronfeydd penodol y CPLIL o fewn y gronfa. Mae'r costau ychwanegol hyn yn cael eu rhannu'n gyfartal rhwng y Cronfeydd priodol. Dyma wyth o gronfeydd y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol:

Cronfa Bensiwn Caerdydd a Bro Morgannwg
 Cronfa Bensiwn Dinas a Sir Abertawe
 Cronfa Bensiwn Clwyd
 Cronfa Bensiwn Dyfed
 Cronfa Bensiwn Gwent Fawr
 Cronfa Bensiwn Gwynedd
 Cronfa Bensiwn Powys
 Cronfa Bensiwn Rhondda Cynon Taf

Ein Rhanbarth ar Waith (ERW)

Mae ERW yn gynghrair o chwe awdurdod lleol yn Ne-Orllewin a Chanolbarth Cymru sy'n gweithio i wella safonau addysg plant a phobl ifanc yn y rhanbarth. Dangosir cyfran yr Awdurdod o Fantolen a Chyfrif Incwm a Gwariant y Trefniant ar y Cyd isod y tabl isod ar gyfer 2019/20 gan nad yw ffigurau 2020/21 ar gael ar hyn o bryd.

Bydd y datganiad hwn yn cael ei ddiweddarau â ffigurau 2020/21 wedi'u harchwilio.

	ERW	
	2019-20	
	Cyfanswm £'000	Rhan CSG £'000
Gwariant	645	137
Incwm	(574)	(122)
Llog Net Pensiynau (Gwarged)/Diffyg am y flwyddyn	20	4
	<u>91</u>	<u>19</u>
Asedau Cyfredol	2,883	614
Rhwymedigaethau Cyfredol	(2,461)	(524)
Rhwymedigaethau Tymor Hir	(407)	(87)
Cyfanswm Asedau I lai Rhwymwdigaethau	<u>15</u>	<u>3</u>
Cronfeydd	15	3
Cyfanswm Cyllido	<u>15</u>	<u>3</u>

Yng Nghyfarfod y Cyd-bwyllgor ym mis Mawrth 2021, penderfynwyd y byddai ERW yn cael ei ddiddymu ar 31 Awst 2021 a bod model consortiwm newydd yn cael ei weithredu.

Dinas-Ranbarth Bae Abertawe

Mae Bargen Ddinesig Bae Abertawe yn fuddsoddiad o £1.3 biliwn mewn 9 prosiect mawr ledled Dinas-Ranbarth Bae Abertawe – sy'n cynnwys Sir Gaerfyrddin, Castell-nedd Port Talbot, Sir Benfro ac Abertawe.

Mae Bargen Ddinesig Bae Abertawe yn cael ei harwain gan y pedwar awdurdod lleol rhanbarthol drwy Gytundeb Cyd-bwyllgor, ynghyd â phartneriaid di-bleidlais - Byrddau Iechyd Prifysgol Bae Abertawe a Hywel Dda, Prifysgol Abertawe, Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant.

Ceir isod fersiwn drafft o'r Cyfrif Incwm a Gwariant a'r Fantolen ar gyfer y flwyddyn a oedd yn gorffen ar 31 Mawrth 2021:

	Dinas-Ranbarth Bae Abertawe	
	2020-21	
	Cyfanswm £'000	
Gwariant	675	
Incwm	(617)	
(Gwarged)/Diffyg am y flwyddyn	<u>58</u>	
Asedau Cyfredol	43,141	
Rhwymedigaethau Cyfredol	(130)	
Cyfanswm Asedau I lai Rhwymwdigaethau	<u>43,011</u>	
Cronfeydd	43,011	
Cyfanswm Cyllido	<u>43,011</u>	

Yn unol â'r Cytundeb mae'r Cyngor yn cyfrannu £50,000 bob blwyddyn i gefnogi swyddogaethau canolog a gweinyddol y rhaglen.

Amlogfa Gorllewin Cymru (Parc Gwyn, Arberth)

Yn ystod y flwyddyn, daeth i'r amlwg fod yr Awdurdod yn cadw cyfran ariannol yn Amlogfa Gorllewin Cymru, a weithredir gan Gyngor Sir Penfro. Mae gwaith yn cael ei wneud i sefydlu'r union ffigurau i'w cynnwys yn y cyfrifon, ond yn seiliedig ar gyfran o 14%, amcangyfrifir mai £230,000 yw'r gwaged a gronnwyd sy'n ddyledus i Gyngor Sir Caerfyrddin. Er mwyn bod yn ofalus, nid yw'r gwerth hwn wedi'i gynnwys yn yr asedau a gydnabyddir ar fantolen Sir Gaerfyrddin.

6.40 Gwariant Cyfalaf ac Ariannu Cyfalaf

Caiff cyfanswm y gwariant cyfalaf a wnaethpwyd yn y flwyddyn ei ddangos yn y tabl isod ynghyd â'r adnoddau a ddefnyddiwyd i'w ariannu. Lle bo gwariant cyfalaf i gael ei ariannu yn y blynyddoedd i ddod trwy godi symiau i refeniw wrth i asedau gael eu defnyddio gan yr Awdurdod, mae'r gwariant yn arwain at gynnydd yn y Gofyniad Ariannu Cyfalaf, sy'n mesur y gwariant cyfalaf a wnaethpwyd yn hanesyddol gan yr Awdurdod nad yw wedi cael ei ariannu eto. Caiff y Gofyniad Ariannu Cyfalaf ei ddadansoddi yn ail ran y nodyn hwn.

	2019-20	2020-21
	£'000	£'000
Buddsoddiad Cyfalaf		
Eiddo, Offeriant a Chyfarpar	69,068	74,790
Eiddo Buddsoddi	48	28
Asedau Treftadaeth	0	10
Benthyciadau Tymor Hir	961	300
Gwariant Refeniw a Ariannwyd o Gyfalaf o dan Statud	6,337	9,690
	<u>76,414</u>	<u>84,818</u>
Ffynonellau Ariannol		
Derbyniadau Cyfalaf	1,326	512
Grantiau llywodraeth a Chyfraniadau Arall	33,951	48,888
Cronfa wrth gefn grantiau heb eu cymhwysio	5,044	2,127
Symiau a neilltuwyd o refeniw	3,409	2,227
Cyfraniadau refeniw uniongyrchol	1,388	13,116
Benthyciadau	31,296	17,948
	<u>76,414</u>	<u>84,818</u>
Gofyniad Ariannu Cyfalaf Agoriadol	484,384	501,378
Esboniad o'r Newidiadau yn y Flwyddyn		
Cynnydd yn yr angen sylfaenol i fenthyca (a gynhelir gan gymorth ariannol gan lywodraethau)	3,303	3,198
Cynnydd yn yr angen sylfaenol i fenthyca (nas cynhelir gan gymorth ariannol gan lywodraethau)	13,691	(689)
Cynnydd/(gostyngiad) yn y Gofyniad Ariannu Cyfalaf	<u>16,994</u>	<u>2,509</u>
Gofyniad Ariannu Cyfalaf Terfynol	<u>501,378</u>	<u>503,887</u>

6.41 Prydlesi**Yr Awdurdod fel y Prydlesai**

Prydlesi Gweithredol

Mae'r Awdurdod yn rhenti eiddo ar brydles o dan brydlesi gweithredol at y dibenion canlynol:

- i ddarparu gwasanaethau cymunedol, megis cyfleusterau chwaraeon, gwasanaethau twristiaeth a chanolfannau cymunedol
- at ddibenion datblygu economaidd i ddarparu safleoedd fforddiadwy addas i fusnesau lleol.

Y canlynol yw'r taliadau lleiaf am brydlesi sy'n daladwy yn y dyfodol o dan brydlesi na ellir eu canslo:-

	2019-20 £'000	2020-21 £'000
Dim hwyrach na blwyddyn	639	646
Yn hwyrach na blwyddyn ond dim hwyrach na phum mlynedd	1,532	2,220
Yn hwyrach na phum mlynedd	4,343	3,319
	<u>6,514</u>	<u>6,185</u>

Isod mae'r gwariant a godwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn mewn perthynas â'r prydlesi hyn:

	2019-20 £'000	2020-21 £'000
Taliadau isaf prydlesi	1,165	1,036

Yr Awdurdod fel y Prydleswr

Prydlesi Gweithredol

Mae'r Awdurdod yn gosod eiddo ar brydles o dan brydlesi gweithredol at y dibenion canlynol:

- i ddarparu gwasanaethau cymunedol, megis cyfleusterau chwaraeon, gwasanaethau twristiaeth a chanolfannau cymunedol
- at ddibenion datblygu economaidd i ddarparu safleoedd fforddiadwy addas i fusnesau lleol.

Isod mae'r incwm a chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn mewn perthynas â'r prydles hyn:

	2019-20 £'000	2020-21 £'000
	(Ail-ddatgan)	
Dim hwyrach na blwyddyn	1,301	1,338
Yn hwyrach na blwyddyn ond dim hwyrach na phum mlynedd	3,559	3,569
Yn hwyrach na phum mlynedd	<u>23,985</u>	<u>23,595</u>
	<u>28,845</u>	<u>28,502</u>

Mae balans 2019/20 wedi cael ei hailddatgan oherwydd newid yn y sail cyfrifo.

Nid yw'r taliadau prydles lleiaf a dderbynnir yn cynnwys rhenti sy'n amodol ar ddigwyddiadau a gynhelir ar ôl llofnodi'r brydles.

Yn 2020/21 roedd y rhenti amodol y gallai'r Awdurdod eu derbyn yn £5,105 (£98,314 yn 2019/20).

Mae'r Awdurdod hefyd yn dal gwahanol asedau cyfalaf, yn bennaf cerbydau, peiriannau ac offer swyddfa a ariennir o dan delerau prydles gweithredol ac y cyfrifyddir ar eu cyfer fel y cyfryw, gyda'r rhenti'n cael eu codi fel gwariant ar y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

6.42 Colledion Amhariad

Gwnaethpwyd asesiad ar ddiwedd y flwyddyn sy'n dangos nad oes unrhyw achosion o amhariad i asedau'r Awdurdod.

6.43 Cyfrifyddu ar gyfer Cynlluniau Pensiynau fel Cynlluniau Cyfraniadau Diffiniedig

Mae athrawon sy'n cael eu cyflogi gan yr Awdurdod yn aelodau o'r Cynllun Pensiwn Athrawon, sy'n cael ei weinyddu gan yr Adran Addysg. Mae'r Cynllun yn darparu budd-daliadau penodedig i athrawon ar ôl iddynt ymddeol, ac mae'r awdurdod yn cyfrannu at y costau trwy roi cyfraniadau sydd wedi'u seilio ar ganran o gyflogau pensiynadwy'r aelodau.

Mae'r cynllun yn dechnegol yn gynllun buddiannau diffiniedig aml-gyflogwr. Fodd bynnag, nid yw'n cael ei ariannu ac mae'r Adran Addysg yn defnyddio cronfa dybiannol fel sail ar gyfer cyfrifo cyfradd cyfraniadau'r cyflogwyr a delir gan awdurdodau lleol. Prisir y gronfa dybiannol bob pedair blynedd.

Nid yw'r Awdurdod yn gallu nodi ei gyfran o sefyllfa ariannol sylfaenol a pherfformiad y Cynllun gyda digon o ddibynadwyedd at ddibenion cyfrifyddu. At ddibenion y Datganiad Cyfrifon hwn, fe'i cyfrifir felly ar yr un sail â chynllun cyfraniadau diffiniedig.

Yn 2020/21 talodd Cyngor Sir Caerfyrddin £15 miliwn i'r Adran Addysg mewn perthynas â chostau pensiwn athrawon, sef 23.68% o dâl pensiynadwy athrawon a darlithwyr. Y ffigurau am 2019/20 oedd £12.9 miliwn a 16.48% am y pum mis cyntaf a 23.68% o Medi 2019. Roedd £1.3 miliwn heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn. Amcangyfrifir mai £15.2 miliwn fydd y cyfraniadau i'w talu yn y flwyddyn ariannol nesaf.

Yn ogystal, mae'r Cyngor Sir yn gyfrifol am bob taliad pensiwn sy'n ymwneud â blynyddoedd ychwanegol y mae wedi'u dyfarnu ynghyd â'r codiadau cysylltiedig. Yn 2020/21 roedd y rhain yn dod i swm o £0.358 miliwn.

Mae'r awdurdod yn gyfrifol am gostau unrhyw fudd-daliadau ychwanegol a roddir wrth ymddeol yn gynnar y tu allan i delerau'r Cynllun Athrawon. Mae'r budd-daliadau hyn wedi'u cronni'n llawn yn y rhwymedigaeth pensiynau a ddisgrifir uchod.

6.44 Cynlluniau Pensiwn Budd-daliadau Diffiniedig

Fel rhan o delerau ac amodau cyflogaeth ei swyddogion a chyflogeion eraill, mae'r Awdurdod yn rhoi cyfraniadau tuag at gost budd-daliadau ôl-gyflogaeth. Er na fydd y budd-daliadau hyn yn daladwy nes y bydd y gweithwyr yn ymddeol, mae'r Awdurdod wedi ymrwymo i wneud y taliadau. Mae'n rhaid datgelu'r rhwymedigaethau i wneud y taliadau hyn pan fydd gweithwyr yn ennill eu hawliau at y dyfodol.

Mae Cronfa Bensiwn Dyfed yn aelod o Gynllun Pensiwn Llywodraeth Leol. Gweinyddir ef gan Gyngor Sir Caerfyrddin ac mae'n gynllun budd-daliadau penodol, sy'n golygu fod yr awdurdod a'r gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa. Cyfrif lefel y cyfraniadau i sicrhau cydbwysedd rhwng y rhwymedigaeth o ran pensiynau a'r asedau a fuddsoddwyd.

Gweithredir Cronfa Bensiwn Dyfed dan fframwaith rheoleiddio'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a Phanel Cronfa Bensiwn Dyfed sy'n gyfrifol am lywodraethu'r cynllun. Pennir polisi yn unol â Rheoliadau'r Gronfa Bensiwn. Penodir rheolwyr buddsoddi'r gronfa gan y Pwyllgor ac fe'u cynghorir gan Ymgynghorydd Buddsoddi annibynnol a swyddogion Cyngor Sir Caerfyrddin.

Y risgiau pennaf i'r Awdurdod yn sgil y cynllun yw'r rhagdybiaethau o ran gweddill oes, newidiadau statudol yn y cynllun, newidiadau yn strwythur y cynllun (h.y. bod llawer o arian yn cael ei godi o'r cynllun), newid o ran chwyddiant, arenillion bondiau a pherfformiad y buddsoddiadau ecwiti a ddelir gan y cynllun. Caiff y rhain eu lliniaru i raddau gan y gofynion statudol i glustnodi i'r Gronfa Gyffredinol a'r Cyfrif Refeniw Tai y symiau sy'n ofynnol yn statudol fel y disgrifir yn y nodyn polisïau cyfrifyddu.

Buddion yn ôl Disgresiwn ar ôl Ymddeol

Mae buddion yn ôl disgresiwn ar ôl ymddeol, pan ymddeolir yn gynnar, yn drefniant buddion diffiniedig nas cyllidir, a thano cydnabyddir rhwymedigaethau pan roddir dyfarniadau. Nid oes asedau wedi'u cronni gan y cynllun i dalu am y rhwymedigaethau pensiwn hyn.

Trafodyn yn ymwneud â budd-daliadau ôl-gyflogaeth

Mae cost budd-daliadau ymddeol yn cael eu cydnabod yng Nghostau'r Gwasanaethau pan fo'r gweithwyr yn ennill cyflog yn hytrach na phan fo'r gweithiwr yn eu derbyn fel pensiwn. Fodd bynnag mae'r tâl a gynhwysir yn nhreth y cyngor yn seiliedig ar yr arian sy'n daldaw ym ystod y flwyddyn, felly mae gwir gost budd-daliadau ymddeol yn cael eu tynnu yn ôl allan o'r Cyfrif Incwm a Gwariant yn y Datganiad Symudiad ar Falans Cronfa'r Cyngor.

Gwnaed y trafodion canlynol yn y Cyfrif Incwm a Gwariant a Datganiad Symudiad ar Falans Cronfa'r Cyngor yn ystod y flwyddyn:

	2019-20	2020-21
	£'000	£'000
Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		
Cost y Gwasanaethau:		
Cost y Gwasanaeth Cyfredol	46,741	45,495
Costau Gwasanaeth Blaenorol	4,518	56
Setliadau a Chwtogiadau	1,226	57
Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi		
Cost y Llog Net	9,939	12,867
Cyfanswm y Budd-daliadau Ôl-gyflogaeth a godwyd i'r Warged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	62,424	58,475
Budd-daliadau Ôl-gyflogaeth eraill a godwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		
Ailfesur y rhwymedigaeth buddion diffiniedig net sef:		
Yr adenillion ar asedau'r cynllun	112,500	(250,531)
Yr enillion a brofwyd mewn perthynas â'r rhwymedigaethau	43,121	(29,757)
Enillion a cholledion actiwaraidd yn deillio o newidiadau yn y rhagdybiaethau demograffig	(42,370)	0
Enillion a cholledion actiwaraidd yn deillio o newidiadau yn y rhagdybiaethau ariannol	(27,935)	281,979
Cyfanswm y Budd-daliadau Ol-gyflogaeth a godwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	147,740	60,166
Datganiad Newidiadau i Gronfeydd		
Gwrthdroi symiau net a godwyd i'r Warged neu Ddiffyg ar gyfer Darpariaeth Gwasanaethau ar gyfer Budd-daliadau Ôl-gyflogaeth yn unol â'r cod	(62,424)	(58,475)
Y Swm gwirioneddol a gynhwyswyd yn Balans Cronfa'r Cyngor ar gyfer pensiynau eleni:		
Cyfraniadau Cyflogwyr sy'n daladwy i'r Cynllun	25,915	27,170

Asedau a Rhwymedigaethau mewn perthynas â Budd-daliadau Ôl-gyflogaeth**Cyngor Sir Gâr**

Cysoni Symudiadau yng Ngwerth Teg Asedau'r Cynllun:

	2019-20	2020-21
	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	1,121,653	1,031,889
Y llog ar asedau'r cynllun	26,876	24,745
Yr enillion a brofwyd mewn perthynas â'r asedau	(112,500)	250,531
Costau Gweinyddiaeth	(515)	(533)
Setliadau	0	0
Cyfraniadau'r cyflogwr	25,915	27,170
Cyfraniadau gan aelodau'r cynllun	8,149	8,658
Budd-daliadau a dalwyd	(37,689)	(37,536)
Balans ar 31 Mawrth	<u>1,031,889</u>	<u>1,304,924</u>

Cysoni gwerth rhwymedigaethau'r cynllun ar hyn o bryd:

	2019-20	2020-21
	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	(1,527,290)	(1,559,351)
Cost y Gwasanaeth Cyfredol	(46,741)	(45,495)
Cost llog	(36,300)	(37,079)
Cyfraniadau gan aelodau'r cynllun	(8,149)	(8,658)
Yr enillion a brofwyd mewn perthynas â'r rhwymedigaethau	(43,121)	29,757
Enillion a cholledion actiwaraidd yn deillio o newidiadau yn y rhagdybiaethau demograffig	42,370	0
Enillion a cholledion actiwaraidd yn deillio o newidiadau yn y rhagdybiaethau ariannol	27,935	(281,979)
Cwtogiadau	(1,226)	(57)
Setliadau	0	0
Budd-daliadau a dalwyd	37,689	37,536
Costau gwasanaeth blaenorol	(4,518)	(56)
Balans ar 31 Mawrth	<u>(1,559,351)</u>	<u>(1,865,382)</u>
Rhwymedigaethau Net y Cynllun	<u>(527,462)</u>	<u>(560,458)</u>

Mae asedau'r Gronfa Bensiwn yn cynnwys:

			Dyfnwyd	31 Mawrth 2020	31 Mawrth 2021
				£'000	£'000
Ecwitis	DU	le		240,637	277,817
	Fyd-eang	le		0	339,280
	Cronfeydd Cyfun tramor*	Na		229,695	0
	UD	le		115,881	141,454
	Canada	le		4,644	5,742
	Siapan	le		34,568	43,976
	Ymyl Y Mor Tawel	Na		10,628	13,441
	Marchnadoed Sy'n Datblygu	Na		75,741	111,441
	Ewropeaidd heblaw DU	le		28,067	33,537
Bondiau	Cysylltiedig â Mynegai'r DU	le		40,656	33,928
	Corfforaethol DU	Na		104,118	0
	Credyd Byd Eang	le		0	117,443
Eiddo	Cronfeydd Eiddo	Na		126,510	144,194
Amgen	SAIF	Na		15,585	27,403
Arian	Cyfrifon Arian	le		5,159	15,268
Cyfanswm				1,031,889	1,304,924

*Mae Cronfa Incwm Amgen Strategol (SAIF) wedi'i hailddatgan o Gronfeydd Cyfun Tramor yn 2019/20.

Hanes y Cynllun

	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth presennol y rhwymedigaethau yn y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol	(1,391,448)	(1,383,009)	(1,527,290)	(1,559,351)	(1,865,382)
Gwerth teg yr asedau yn y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol	1,030,154	1,062,305	1,121,653	1,031,889	1,304,924
Gweddillion/(diffyg) yn y cynllun	(361,294)	(320,704)	(405,637)	(527,462)	(560,458)

Mae'r rhwymedigaethau'n dangos yr ymrwymadau sylfaenol sydd gan yr Awdurdod yn y tymor hir i dalu budd-daliadau ôl-gyflogaeth. Mae cyfanswm net y rhwymedigaeth, sef £560 miliwn, yn cael effaith sylweddol ar werth net yr Awdurdod fel y'i cofnodir yn y fantolen. Fodd bynnag, mae trefniadau statudol ar gyfer ariannu'r diffyg yn golygu bod sefyllfa ariannol yr Awdurdod dal yn iach, gyda'r diffyg yn y cynllun llywodraeth leol yn cael ei wrthbwysio gan gyfraniadau mwy dros weddill bywyd gwaith y cyflogeion (h.y. cyn bod yn rhaid talu'r taliadau) yn ôl asesiad gan actiwari'r cynllun.

£26.9 miliwn yw cyfanswm y cyfraniadau disgwylidig gan yr Awdurdod i'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol yn ystod y flwyddyn hyd at 31 Mawrth 2022.

Y sail ar gyfer amcangyfrif asedau a rhwymedigaethau

Mae'r rhwymedigaethau wedi cael eu hasesu ar sail actiwaraidig gan ddefnyddio'r dull credydu unedau rhagamcanol, amcangyfrif o'r pensiynau y bydd yn rhaid eu talu yn y blyneddodded i ddod gan ddbynnu ar dybiaethau ynglŷn â chyfraddau marwolaethau, lefelau cyflogau, enillion ar fuddsoddiadau, chwyddiant yn y dyfodol ac ati. Mae asedau a rhwymedigaethau Cronfa'r Cyngor Sir yn y Fantolen a chostau gwasanaeth y presennol a'r gorffennol a geir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr wedi cael eu hasesu gan Mercer Ltd, cwmni annibynnol o actiwariaid, gyda'r amcangyfrifon ar gyfer y Gronfa'n cael eu seilio ar y prisiad llawn diweddaraf o'r cynllun ar 31 Mawrth 2020.

Dangosir y prif ragdybiaethau a ddefnyddiwyd yn y cyfrifiadau isod:

	2019-20	2020-21
	%	%
Rhagdybiaethau Ariannol:		
Cyfradd chwyddiant CPI	2.1	2.7
Cyfradd y cynnydd mewn cyflogau	3.6	4.2
Cyfradd y cynnydd mewn pensiynau	2.2	2.8
Y gyfradd ar gyfer rhwymedigaethau cynlluniau disgownt	2.4	2.1

	2019-20	2020-21
	%	%
Rhagdybiaethau o ran hyd oes:		
Gweddill oes ar gyfartaledd yn 65 oed ar gyfer pensiynwyr presennol:		
Dynion	23.0	23.1
Menywod	24.9	25.0
Gweddill oes ar gyfartaledd yn 65 oed ar gyfer pensiynwyr y dyfodol:		
Dynion	24.5	24.7
Menywod	27.1	27.2

Mae'r amcangyfrif o'r ymrwymadau buddion diffiniedig yn sensitif i'r rhagdybiaethau actiwaraidig a amlinellir yn y tabl uchod. Mae'r dadansoddiadau sensitifrwydd isod wedi'u pennu ar sail y newidiadau sy'n rhesymol bosibl o ran y rhagdybiaethau a ddigwydd ar ddiwedd cyfnod yr adroddiad ac maent yn tybio, yn achos pob newid, fod y rhagdybiaeth a ddadansoddwyd yn newid tra bo pob rhagdybiaeth arall yn aros yr un fath. Mae'r rhagdybiaethau o ran gweddill oes, er enghraifft, yn tybio bod disgwylid oes yn codi neu'n disgyn i ddynion a menywod. Yn ymarferol, mae hyn yn annhebygol o ddigwydd, a gall newid yn rhai o'r rhagdybiaethau fod yn gysylltiedig â'i gilydd. Mae'r amcangyfrifon yn y dadansoddiadau sensitifrwydd wedi dilyn polisiâu cyfrifyddu'r cynllun, h.y. ar sail actiwaraidig gan ddefnyddio'r dull credydu unedau rhagamcanol. Nid oedd dulliau a mathau y rhagdybiaethau a ddefnyddiwyd wrth lunio'r dadansoddiadau sensitifrwydd isod yn wahanol i'r rhai a ddefnyddiwyd yn y cyfnod blaenorol.

	Yr Effaith ar Ymrwymiad Buddion	
	Diffiniedig y Cynllun	
	Codiad yn	Gostyngiad yn
	Rhagdybiaeth	Rhagdybiaeth
	£'000	£'000
Gweddill oes (1 flwyddyn o gynnydd neu ostyngiad)	56,012	(56,012)
Cyfradd chwyddiant (0.1% y flwyddyn o gynnydd neu ostyngiad)	33,711	(33,711)
Cyfradd y cynnydd mewn cyflogau (0.1% y flwyddyn o gynnydd neu ostyngiad)	5,140	(5,140)
Cyfradd y cynnydd mewn pensiynau (0.1% y flwyddyn o gynnydd neu ostyngiad)	33,711	(33,711)
Y gyfradd ar gyfer disgowntio rhwymedigaethau'r cynllun. 1% y flwyddyn o gynnydd neu ostyngiad)	(33,110)	33,110

Mae'r rhwymedigaeth pensiwn net a nodir yng nghyfrifon 2019/20 yn Cynnwys rhwymedigaeth bosibl sy'n gysylltiedig â dyfarniad McCloud. Nid oes angen gwneud unrhyw addasiadau pellach ar gyfer cyfrifon 2020/21.

6.45 **Rhwymedigaethau Amodol**

Mae'r Awdurdod yn gweithredu fel asiant casglu ar ran Dŵr Cymru mewn perthynas â thaliadau dŵr a charthffosiaeth tenantiaid y Cyfrif Refeniw Tai. Yn gyfnewid am y gwasanaeth hwn mae'r Awdurdod wedi bod yn derbyn comisiwn sydd wedi'i drin fel ffrwd incwm i'r Cyfrif Refeniw Tai. Mae'r trefniant hwn wedi cael ei gwestiynu yn sgil dyfarniad Llys yn ystod 2015/16 (Kim Jones yn erbyn Bwrdeistref Southwark yn Llundain) a ddywedodd fod Awdurdodau Lleol sy'n casglu trethi dŵr drwy gyfrwng y Cyfrif Refeniw Tai yn gwneud hynny fel cyflenwr dŵr ac nid fel asiant i'r cyflenwr dŵr. Yn draddodiadol ystyrid hyn yn drefniant asiantaeth, ond roedd dyfarniad y Llys yn dynodi bod yr Awdurdod perthnasol wedi bod yn gweithredu fel cyflenwr dŵr, sydd â goblygiadau ariannol sylweddol i'r rheiny sy'n cael eu heffeithio o ran ffi'r asiantaeth a lle bo camau gweithredu wedi cael eu cymryd yn erbyn dyledion rhent y gellid ystyried eu bod yn cynnwys trethi dŵr. Cyngor cyfreithiol yr Awdurdod yw y byddid yn dod i'r casgliad bod ein cytundeb yn gytundeb asiantaeth *bona fide* pe byddai'n cael ei herio ac fel ag yr oedd ar 31 Mawrth 2021 nid ydym wedi derbyn unrhyw ohebiaeth yn ymwneud â hawliadau posibl. Fodd bynnag, er mwyn cadarnhau hyd yn oed ymhellach fod yr Awdurdod yn casglu'r arian hwn fel asiantiaid ar gyfer Dŵr Cymru ac osgoi'r posibilrwydd o heriau cyfreithiol yn y dyfodol, mae'r Cyngor yn dechrau ar contract newydd ar hyn o bryd gyda'r cyflenwr dŵr a fydd yn sicrhau ei fod yn gweithredu fel asiant.

Er bod yr Awdurdod yn prynu ystod o yswiriannau, mae'n parhau i fod yn gyfrifol am ran o'r risg yn sgil y ffaith ei fod yn derbyn "Gordaliadau Polisi" ac yn pennu "Terfynau Indemniad". Gosodir "Terfyn ar Golledion" ar Bolisiau Atebolrwydd ac Eiddo sef yr uchafswm agreedig y gallai'r Awdurdod fod yn gyfrifol amdano a bwrw nad eir y tu hwnt i'r Terfynau Indemniad. Mae terfyn yr indemniad yn cael ei bennu gan yr yswiriwr a dyna'r uchafswm posibl y bydd yn ei gwmpasu o dan y contract.

Mae nifer o hawliadau yswiriant wedi cael eu cofrestru ond heb eu cwblhau eto. Ble mae'n debygol y bydd costau yn dod i ran yr Awdurdod, cydnabuwyd y gwariant yn y Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant ac fel symudiad yn y Ddarpariaeth Yswiriant (gweler nodyn 6.20). Mae'n bosibl yr aiff yr Awdurdod i gostau yn ymwneud â hawliadau cofrestredig eraill neu hawliadau nad ydynt eto wedi cael eu cyflwyno. Neilltuwyd arian mewn Cronfa Yswiriant Wrth Gefn (gweler nodyn 6.22) at y diben hwn.

Yn ystod y flwyddyn, cyflwynwyd nifer fach o hawliadau i'r Tribiwnlys Cyflogaeth yn erbyn yr awdurdod. Nid yw'n bosibl amcangyfrif yn ddibynadwy y tebygolrwydd neu'r gwerth i'r awdurdod os bydd y Tribiwnlys yn dyfarnu o blaid yr hawllyr. Felly, nid oes unrhyw ddarpariaeth wedi'i gwneud yn y datganiadau ariannol hyn.

Ym mis Tachwedd 2020, roedd dyfarniad llys ynghylch Cydraddoli Isafswm Pensiwn Gwarantedig. Dyfarnodd y Llys ei bod yn ofynnol i ymddiriedolwyr cynlluniau ailystyried Gwerthoedd Trosglwyddo Cyfwerth ag Arian Parod (CETV) o'r gorffennol i sicrhau cydraddoli Isafswm Pensiwn Gwarantedig. Gall hyn arwain at daliadau ychwanegol lle mae cydraddoli Isafswm Pensiwn Gwarantedig yn golygu na chafodd aelodau yr hyn yr oedd ganddynt hawl lawn iddo. Ar gyfer cynlluniau pensiwn gwasanaethau cyhoeddus, mae Adran Actiwari'r Llywodraeth yn disgwyl y bydd y dyfarniad hwn yn cael ei gyflwyno ar sail traws-gynllun a bydd angen cael cyngor cyfreithiol. Efallai y bydd hyn yn gofyn am ailedrych ar achosion CETV blaenorol ar gyfer aelodau a oedd wedi cyrraedd Oedran Derbyn Pensiwn y Wladwriaeth ar ôl 5 Ebrill 2016 ac a oedd wedi cymryd CETV o'r cynllun cyn i CETV gael ei gydraddoli. Er y disgwylir i hyn gynrychioli codiad cymharol fach ar gyfer is-set gymharol fach o aelodau, nid yw'n bosibl gwneud amcangyfrif dibynadwy o'r costau tebygol. Felly, nid oes unrhyw atebolrwydd wedi'i gydnabod yn y datganiadau ariannol hyn.

6.46 Offerynnau Ariannol

Nodiadau Datgelu ynghylch Rhwymedigaethau Ariannol, Asedau Ariannol a Risgiau

Balansau Offerynnau Ariannol

Mae'r benthyciadau a'r buddsoddiadau a ddatgelir yn y Fantolen yn cynnwys y categorïau canlynol o offerynnau ariannol:

	Tymor Hir		Cyfredol	
	31 Mawrth 2020 £'000	31 Mawrth 2021 £'000	31 Mawrth 2020 £'000	31 Mawrth 2021 £'000
Rhwymedigaethau Ariannol (prifswm)	409,735	397,939	22,794	15,899
Llog Cronedig	0	0	2,897	2,662
Addasiadau Eraill o ran Cyfrifyddu	114	113	0	0
Rhwymedigaethau Ariannol yn ôl cost amorteiddiedig	409,849	398,052	25,691	18,561
Cyfanswm y benthyciadau				
Benthyciadau a symiau i'w derbyn (prifswm)	528	524	12,005	25,504
Llog Cronedig	145	144	88	0
Buddsoddiadau yn ôl cost amorteiddiedig	673	668	12,093	25,504
Ecwiti ar werth teg drwy incwm cynhwysfawr arall				
Buddsoddiad mewn ecwiti annyfynedig am y gost	1,175	1,139	0	0
Cyfanswm y buddsoddiadau	1,848	1,807	12,093	25,504

Enillion/Colledion yn sgil Offerynnau Ariannol

Mae'r enillion a'r colledion a nodir yn Natganiad y Cyfrif Incwm a Gwariant Cynhwysfawr mewn perthynas ag offerynnau ariannol fel a ganlyn:

	Rhwymedigaethau Ariannol		Asedau Ariannol Benthyciadau a Symiau i'w Derbyn yn ol gost amorteiddiedig		Cyfanswm	
	Rhwymedigaethau a fesurir yn ôl y gost amorteiddiedig		Asedau Ariannol Benthyciadau a Symiau i'w Derbyn yn ol gost amorteiddiedig			
	2019-20	2020-21	2019-20	2020-21	2019-20	2020-21
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cost y llog	(17,625)	(17,330)	0	0	(17,625)	(17,330)
Colledion yn sgil Amharu	0	0	0	0	0	0
Y llog sy'n daladwy a thaliadau tebyg	(17,625)	(17,330)	0	0	(17,625)	(17,330)
Incwm Llog	0	0	679	246	679	246
Incwm buddsoddi a llog	0	0	679	246	679	246
Enillion/(colled) net am y flwyddyn	(17,625)	(17,330)	679	246	(16,946)	(17,084)

Benthyciadau Gweithwyr i Brynu Car

Mae'r awdurdod yn rhoi benthyciadau ar gyfer prynu ceir i weithwyr yn yr awdurdod sydd â swyddi lle mae angen iddynt yrru'n rheolaidd ar fusnes yr awdurdod. Codir llog o 1% uwchlaw'r gyfradd sylfaenol ar y benthyciadau.

Benthyciadau Gweithwyr i Brynu Car	31 Mawrth 2020	31 Mawrth 2021
	£'000	£'000
Balans Agoriadol	68	57
Benthyciadau Newydd	31	22
Benthyciadau a ad-dalwyd	(42)	(31)
Balans Cau	57	48

Cario Gwerth Teg yr Asedau a'r Rhwymedigaethau yn ôl y Costau Amorteiddio

Mae rhwymedigaethau ariannol ac asedau ariannol megis benthyciadau a symiau i'w derbyn yn cael eu cario ar y fantolen yn ôl y gost amorteiddio. Gellir asesu eu gwerth teg drwy gyfrifo gwerth presennol y llif arian sy'n digwydd dros weddill bywyd yr offerynnau gan ddefnyddio'r tybiaethau canlynol:

- O ran benthyciadau gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (BBGC) a benthyciadau eraill sy'n daladwy, defnyddiwyd cyfraddau ad-daliadau cynnar y BBGC i roi'r gwerth teg yn unol â gweithdrefnau'r BBGC ar gyfer adbrynu dyledion;
- O ran benthyciadau i'w derbyn defnyddiwyd cyfraddau meincnod cyffredin y farchnad i roi'r gwerth teg;

- Pan fo offeryn i'w dalu ymhen llai na 12 mis neu mae'n ddyled fasnachol neu'n swm arall i'w dderbyn bernir mai'r gwerth teg fydd y prifswm sydd heb ei dalu neu'r swm ar y bil;
- Cymerir mai'r swm ar yr anfoneb neu'r bil fydd gwerth teg y dyledion a symiau eraill i'w derbyn.

Mae'r gwerthoedd teg a gyfrifwyd fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2020		31 Mawrth 2021	
	Swm a gariwyd	Gwerth Teg	Swm a gariwyd	Gwerth Teg
Dyled BBGC	428,253	739,310	405,976	633,395
Dyled heb fod i BBGC	7,287	10,992	10,637	12,763
Cyfanswm y rhwymedigaethau ariannol	435,540	750,302	416,613	646,158

Mae'r gwerth teg yn uwch na'r swm a gariwyd gan fod portffolio benthyciadau yr Awdurdod yn cynnwys nifer o fenthyciadau cyfradd sefydlog lle mae cyfradd y llog sy'n daladwy yn uwch na'r cyfraddau sydd ar gael ar y farchnad ar fenthyciadau cyffelyb ar ddyddiad y fantolen.

	31 Mawrth 2020		31 Mawrth 2021	
	Swm a gariwyd	Gwerth Teg	Swm a gariwyd	Gwerth Teg
Benthyciadau'r farchnad arian < 1 flwyddyn	12,093	12,093	25,505	25,505
Benthyciadau'r farchnad arian > 1 flwyddyn	673	673	668	668
Cyfanswm y buddsoddiadau	12,766	12,766	26,173	26,173
Dyledion Masnachol	19,369	19,369	24,266	24,266
Cyfanswm y Benthyciadau a symiau i'w derbyn	32,135	32,135	50,439	50,439

Pennwyd gwerth teg y rhwymedigaethau ariannol drwy gyfeirio at reolau adbryniant BBGC a chyfraddau adbryniant cyffredin BBGC ar y dyddiad y lluniwyd pob mantolen ac maent yn cynnwys y llog cronedig. Defnyddiwyd yr un gweithdrefnau a'r cyfraddau llog i bennu gwerth teg dyledion nad oeddent yn rhai BBGC ac mae hyn yn rhoi amcangyfrif cadarn o werth teg yr offerynnau hynny.

Cafodd gwerth teg y benthyciadau a'r symiau i'w derbyn eu pennu drwy gyfeirio at arferion tebyg, fel uchod, sy'n rhoi amcangyfrif da o werth teg offeryn ariannol ac mae'n cynnwys y llog cronedig. Defnyddiwyd cyfraddau buddsoddi mynegiannol ar y dyddiad y lluniwyd pob mantolen i roi'r cyfraddau cyfatebol cyffredin ar y farchnad. Dylai'r cyfraddau gael eu pennu gan faint y gwerthiant a'r cymar, ond nid yw'n ymarferol i ddefnyddio'r ffigurau hynny ac nid yw'r gwahaniaeth yn debygol o fod o bwys.

Mae gwerth teg benthyciadau'r Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (BBGC) o £633.395 miliwn yn mesur effaith economaidd y telerau a gytunwyd â'r BBGC o'u cymharu ag amcangyfrifon o'r telerau a fyddai'n cael eu cynnig ar gyfer trafodion yn y farchnad ar ddyddiad y Fantolen. Mae'r gwahaniaeth rhwng y swm a gariwyd a'r gwerth teg yn mesur y llog ychwanegol y bydd yr Awdurdod yn ei dalu dros gyfnodau'r benthyciadau sy'n weddill o dan y cytundebau â'r BBGC, o'i gymharu â'r hyn y byddai'n ei dalu pe bai'r benthyciadau ar gyfraddau cyffredin y farchnad, cyfraddau llog adbryniant BBGC.

Fodd bynnag, mae gan yr Awdurdod allu parhaus i fenthycia ar gyfraddau gostyngol gan y BBGC yn hytrach na'r marchnadoedd. Ffordd arall o fesur y llog ychwanegol y bydd yr Awdurdod yn ei dalu o ganlyniad i'w ymrwymadau gyda'r BBGC o ran benthyciadau cyfradd sefydlog yw cymharu telerau'r benthyciadau hyn â'r cyfraddau benthycia newydd sydd ar gael gan y BBGC, cyfraddau Sicrwydd y BBGC. Os byddai gwerth yn cael ei gyfrifo ar y sail hon, byddai'r swm a gariwyd o £405.976 miliwn yn werth £541.899 miliwn.

Mae prisio offerynnau ariannol wedi cael eu dosbarthu'n dair lefel yn unol â safon a dibynadwyedd y wybodaeth a ddefnyddir i benderfynu ar werthoedd teg.

- Mewnbynnau Lefel 1 – prisiau a ddyfynnwyd nas addaswyd mewn marchnadoedd actif ar gyfer asedau neu rhwymedigaethau sydd union yr un peth, y gall yr awdurdod eu cyrchu ar y dyddiad mesur
- Mewnbynnau Lefel 2 – mewnbynnau ac eithrio prisiau a ddyfynnwyd sydd wedi'u cynnwys yn Lefel 1 sy'n weladwy ar gyfer yr ased neu'r rhwymedigaeth, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol
- Mewnbynnau Lefel 3 – mewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased neu'r rhwymedigaeth

Gwerth Teg Asedau Ariannol

Mae rhai o asedau'r Awdurdod yn cael eu mesur ar sail gylchol ac fe'u disgrifir yn y tabl canlynol, gan gynnwys y technegau prisio a ddefnyddir yw mesur.

Asedau Ariannol wedi'i mesur ar werth teg

Mesuriadau gwerth teg cylchol	Lefel	Techneg	31 Mawrth 2020	31 Mawrth 2021
	mewnbnwn yn hierarchaeth gwerth teg	brisio a ddefnyddir i fesur gwerth teg		

Gwerth Teg trwy Incwm Cynhwysfawr Arall

Cyfranddaliadau ecwiti yn CWM				
Environmental Cyf	Lefel 3	Ar gost	329	329
Cyfranddaliadau ecwiti yn Egni Sir				
Gar Cyfyngedig	Lefel 3	Ar gost	846	810
Cyfanswm			1,175	1,139

Hierarchaeth gwerth teg ar gyfer asedau ariannol a rhwymedigaethau ariannol nad ydynt yn cael eu mesur ar werth teg.

Mesuriadau gwerth teg cylchol gan ddefnyddio:	31 Mawrth 2020		31 Mawrth 2021	
	Mewnbynnau gweladwy sylweddol		Mewnbynnau gweladwy sylweddol	
	eraill (Lefel 2) £'000	Cyfanswm £'000	eraill (Lefel 2) £'000	Cyfanswm £'000
Rhwymedigaethau ariannol				
Rhwymedigaethau ariannol a ddelir yn ôl cost amorteiddiedig:				
BBGC	739,310	739,310	633,395	633,395
nid y BBGC	10,992	10,992	12,763	12,763
Cyfanswm	750,302	750,302	646,158	646,158
Asedau Ariannol				
Benthyciadau a Symiau i'w derbyn	12,766	12,766	26,173	26,173
Cyfanswm	12,766	12,766	26,173	26,173

Datgelu natur a Maint y Risg yn codi o Offerynnau Ariannol

Risgiau Allweddol

Mae gweithgareddau'r Awdurdod yn golygu ei fod yn agored i nifer o risgiau ariannol. Y risgiau allweddol yw:

- Risg credyd – y posibilrwydd y bydd partïon eraill yn methu â thalu symiau sy'n ddyledus i'r Awdurdod;
- Risg hylifedd – y posibilrwydd na fydd gan yr Awdurdod arian ar gael i fodloni ei ymrwymadau i wneud taliadau;
- Risg ail gyllido – y posibilrwydd y bydd yn rhaid i'r Awdurdod adnewyddu offeryn ariannol wedi iddo aeddfedu a hynny ar gyfraddau llog neu delerau anfanteisiol;
- Risg y farchnad – y posibilrwydd y bydd yr Awdurdod yn gwneud colled ariannol o ganlyniad i newidiadau mewn mesurau megis symudiadau mewn cyfraddau llog.

Gweithdrefnau Cyffredinol ar gyfer Rheoli Risg

Mae gweithdrefnau cyffredinol yr Awdurdod ar gyfer rheoli risg yn canolbwyntio ar natur anrhagweladwy y marchnadoedd ariannol, a phennu cyfyngiadau i leihau'r risgiau hyn. Pennir y gweithdrefnau ar gyfer rheoli risg gan fframwaith cyfreithiol sydd wedi'i nodi yn *Neddf Llywodraeth Leol 2003* a'r rheoliadau cysylltiedig. Mae'r rhain yn ei gwneud yn ofynnol bod yr Awdurdod yn cydymffurfio â Chôd Darbodus CIPFA, Côd Ymarfer CIPFA ar Reoli Trysorlys y Gwasanaethau Cyhoeddus a'r Canllawiau Buddsoddi a gyhoeddwyd drwy'r Ddeddf. Yn gyffredinol mae'r gweithdrefnau hyn yn ei gwneud yn ofynnol bod yr Awdurdod yn rheoli risg fel a ganlyn:

- drwy fabwysiadu'n ffurfiol ofynion y fersiynau Diwygiedig o Gôd Darbodaeth CIPFA a Chôd Ymarfer CIPFA ynghylch Rheoli'r Trysorlys.
- Mabwysiadu'n ffurfiol Datganiad Polisi y trysorlys a chymalau Reoli Trysorlys;

- Cymeradwyo'n flynyddol ymlaen llaw ddangosyddion darbodus ar gyfer y tair blynedd ddilynol yn cyfyngu ar:
 - Holl Fenthyciadau yr Awdurdod;
 - Terfynau uchaf ac isaf o ran cyfraddau llog sefydlog ac amrywiol y bydd yn agored iddynt;
 - Terfynau uchaf ac isaf o ran trefniadau ad-dalu ei gymysgedd o fenthyciadau y bydd yn agored iddynt;
 - Uchafswm y buddsoddiadau blynyddol sy'n cymryd mwy na blwyddyn i aeddfedu.
- Cymeradwyo strategaeth fuddsoddi ar gyfer y flwyddyn i ddod, gan nodi'r meini prawf ar gyfer buddsoddi a dewis cymheiriaid buddsoddi yn unol â Chanllawiau'r Llywodraeth;

Mae'n ofynnol rhoi gwybod am y rhain ac iddynt gael eu cymeradwyo pan/cyn cyllideb flynyddol yr Awdurdod i bennu Treth y Cyngor neu cyn dechrau'r flwyddyn y maent yn berthnasol iddynt. Cynhwysir manylion y materion hyn yn yr adroddiad blynyddol ar y polisïau a'r strategaeth ar gyfer rheoli'r trysorlys sy'n amlinellu'r ymagwedd fanwl at reoli risg mewn perthynas â buddsoddiad yr Awdurdod mewn offerynnau ariannol. Cyflwynir adroddiad bob chwarter ar yr union berfformiad hefyd. Gweithredir y polisïau hyn gan yr Adran Buddsoddiadau Pensiwn a'r Trysorlys.

Cafodd y strategaeth flynyddol ynghylch rheoli'r trysorlys, sy'n cynnwys y dangosyddion darbodaeth, ei chymeradwyo gan y Cyngor ar 3 Mawrth 2020 ac mae ar gael ar wefan y Cyngor. Arhosodd yr Awdurdod o fewn y Terfyn Awdurdodedig a'r Ffin Weithredol yn ystod y flwyddyn.

Mae'r Awdurdod yn cynnal egwyddorion ysgrifenedig ar gyfer rheoli risg yn gyffredinol, ynghyd â pholisïau ysgrifenedig ar gyfer meysydd penodol megis risg cyfraddau llog, risg credyd, a buddsoddi arian dros ben drwy Arferion Rheoli y Trysorlys. Mae'r Arferion hyn yn ofynnol gan y Côt Ymarfer a chânt eu hadolygu'n rheolaidd.

Risg Credyd

Buddsoddiadau

Perir risg credyd gan arian yn cael ei adnau mewn banc a sefydliadau ariannol a'r peryglon credyd y mae cwsmeriaid yr Awdurdod yn agored iddynt. Lleiheir y risg cymaint ag y bo modd drwy'r Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol (sy'n rhan o Adroddiad yr Awdurdod ynghylch y Polisi a'r Strategaeth sy'n ymwneud â Rheoli'r Trysorlys), sy'n mynnu na roddir arian ar adnau yng ngofal sefydliadau ariannol oni bai eu bod yn bodloni meini prawf penodedig ynghylch isafswm credyd, yn unol â'r Gwasanaethau Mesur Statws Credyd sy'n cael eu cynnig gan Fitch, Moody's a Standard & Poors. Mae'r Strategaeth Fuddsoddi a Pholisi Rheoli'r Trysorlys hefyd yn pennu'r uchafswm a'r cyfnod hwyaf y gellir buddsoddi mewn sefydliad ariannol o bob categori. Nid yw arian yn cael ei adnau mewn banciau a sefydliadau ariannol os nad ydynt yn bodloni isafswm gofynion y meini prawf ar gyfer buddsoddi a amlinellir uchod.

Mae'r Strategaeth Rheoli'r Trysorlys flynyddol yn nodi'r rhestr a'r terfynau. Mae cwsmeriaid ar gyfer nwyddau a gwasanaethau'n cael eu hasesu, gan gymryd i ystyriaeth eu sefyllfa ariannol, profiad blaenorol a ffactorau eraill, a chaiff terfynau credyd unigol eu gosod yn unol â graddfeydd mewnol yn unol â pharamedrau a osodir gan y cyngor.

Ni ellir asesu'n gyffredinol y graddau mwyaf y mae credyd yn risg i'r Awdurdod mewn perthynas â'i fuddsoddiadau mewn banciau a chymdeithasau adeiladu, sef £41,000, oherwydd bydd y risg y bydd unrhyw sefydliad yn methu â thalu taliadau llog neu ad-dalu'r

prifswm yn benodol i bob sefydliad unigol. Mae profiad diweddar wedi dangos mai anaml y mae endidau o'r fath yn methu â chyflawni eu hymrwymadau.

Mae'r dadansoddiad canlynol yn rhoi crynodeb o'r graddau mwyaf y mae credyd yn risg i'r Cyngor ar asedau ariannol eraill, wedi'i seilio ar brofiad o ddiffygdlu.

	Swm	Profiad Hanesyddol	Amcangyfrif
31 Mawrth 2021	ar	o ddiffygdlu	o uchafswm
	£'000	%	y diffygdlu
			y bydd yn
			agored iddo
			£'000
<u>Adneuron gyda banciau a sefydliadau ariannol</u>			
Cymheiriaid safon AAA	25,000	0.04	10.0
Cymheiriaid safon AA	49,500	0.02	9.9
Cymheiriaid safon A	41,500	0.05	20.8
Dyledion Masnachol	<u>24,266</u>	3.50	<u>849.3</u>
	<u>140,266</u>		<u>890.0</u>

Ni chafwyd unrhyw achosion o dorri meini prawf y Cyngor ar gyfer partion i gontractau yn ystod y cyfnod adrodd ac nid yw'r Cyngor yn disgwyl unrhyw golledion eraill oherwydd diffyg perfformiad gan unrhyw un o'i bartion i gontractau mewn perthynas ag adneuron a bondiau.

Dyledion Masnachol

Mae ffigur y dyledwyr masnach, sef y £24.266 miliwn a nodir uchod, yn cynnwys £13.763 miliwn sy'n hwyr yn cael ei dalu. Gellir dadansoddi'r symiau y mae'r dyddiad ar gyfer eu talu wedi pasio yn ôl oed fel a ganlyn:

	31 Mawrth	31 Mawrth
	2020	2021
	£'000	£'000
Llai na tri mis	2,500	1,811
Rhwng tri a chwe mis	943	1,354
Rhwng chwe mis a blwyddyn	1,158	2,451
Mwy na blwyddyn	6,006	8,147
	<u>10,607</u>	<u>13,763</u>

Mae'r Cyngor yn cyflwyno tâl cyfreithiol ar eiddo lle, er enghraifft, mae'r cleientiaid angen cymorth gan y gwasanaethau cymdeithasol ond nad ydynt yn gallu fforddio talu'n syth. £1.281 miliwn oedd cyfanswm y warant gyfochrog ar 31 Mawrth 2021.

Risg Hylifedd

Mae gan yr Awdurdod fynediad parod at fenthyciadau gan y Marchnadoedd Arian i fodloni unrhyw anghenion beunyddiol o ran llif arian, ac er mai darparu mynediad at gronfeydd tymor hwy wna'r BBGC mae hefyd yn gweithredu fel benthyciwr cyfle olaf i gynghorau (er na fydd yn darparu arian i gyngor sy'n gweithredu'n anghyfreithiol). Mae Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 yn ei gwneud yn ofynnol hefyd bod yr Awdurdod yn darparu cyllideb gytbwys sy'n

sicrhau bod digon o arian yn cael ei godi i dalu am y gwariant blynyddol. Felly nid oes unrhyw risg o bwys na fydd yn gallu codi arian i fodloni ei ymrwymadau o dan offerynnau ariannol. Mae'r Awdurdod yn rheoli ei sefyllfa o ran hylifedd drwy'r gweithdrefnau rheoli risg a nodir uchod (pennu a chymeradwyo dangosyddion darbodus a chymeradwyo polisïau a strategaeth rheoli'r trysorlys) yn ogystal â thrwy system gynhwysfawr i reoli llif arian, yn unol â'r Côt Ymarfer. Nod hyn yw sicrhau y bydd arian ar gael pan fydd ei angen.

Ail gyllido a Risg Aeddfedwydd

Mae'r Awdurdod yn cynnal portffolio sylweddol o ddyledion a buddsoddiadau. Er mai'r gweithdrefnau ar gyfer risgiau ail gyllido a ddefnyddir mewn perthynas â'r gweithdrefnau llif arian a nodir uchod, mae'r risg yn y tymor hwy i'r Awdurdod yn ymwneud â rheoli'r buddsoddiad mewn offerynnau ariannol newydd pan fydd y rhai presennol yn aeddfedu. Mae'r risg hwn yn berthnasol pan fo atebolrwydd ariannol tymor hir ac asedau ariannol tymor hir yn aeddfedu.

Cyfyngiadau'r dangosydd darbodus a gymeradwywyd ar gyfer trefniadau ad-dalu benthyciadau a'r cyfyngiadau a osodir ar fuddsoddiadau sy'n hwy na blwyddyn yw'r paramedrau allweddol a ddefnyddir i ymdrin â'r risg hwn. Mae polisïau a'r strategaeth a gymeradwywyd gan yr Awdurdod ar gyfer rheoli'r trysorlys yn ymdrin â'r prif risgiau ac mae Tîm y Trysorlys yn ymdrin â'r risgiau gweithredol o fewn y paramedrau a gymeradwywyd. Mae hyn yn cynnwys:

- monitro proffil aeddfedwydd rhwymedigaethau ariannol a newid y proffil naill ai drwy fenthyciadau newydd neu aildrefnu'r ddyled bresennol; a
- mae monitro proffil aeddfedwydd y buddsoddiadau i sicrhau bod digon o hylifedd ar gael i fodloni anghenion beunyddiol yr Awdurdod o ran llif arian, a thaenu buddsoddiadau tymor hir yn sefydlogi taliadau aeddfedwydd ac elw ar gyfer anghenion llif arian dros dymor hir.

Isod, ceir dadansoddiad ynghylch aeddfedwydd y rhwymedigaethau ariannol, ynghyd ag uchafswm ac isafswm yr hyn a allai fod yn daladwy.

	2019-20			2020-21		
	Uchafswm Cymeradwy	Isafswm Cymeradwy	31 Mawrth 2020 £'000	Uchafswm Cymeradwy	Isafswm Cymeradwy	31 Mawrth 2020 £'000
Llai na blwyddyn	15	0	25,691	15	0	18,561
1-2 flynedd	15	0	15,771	15	0	11,209
2-5 mlynedd	50	0	29,161	50	0	27,199
5-10 mlynedd	50	0	39,929	50	0	38,723
Mwy na 10 mlynedd	100	25	324,988	50	0	320,921
			435,540			416,613

Mae dadansoddiad o aeddfedwydd atebolrwydd ariannol fel a ganlyn:

	2019-20 £'000	2020-21 £'000
Llai na blwyddyn	12,093	25,505
Mwy na blwyddyn	673	668
	12,766	26,173

Mae'r holl ddyledion a symiau eraill i'w talu i fod i gael eu talu mewn llai na blwyddyn ac nid yw'r £24.266 miliwn o ddyledion masnachol wedi'u cynnwys yn y tabl uchod.

Risg y Farchnad

Risg Cyfradd Llog – Mae'r Awdurdod yn agored i symudiadau yn y cyfraddau llog ar ei fenthyciadau a'i fuddsoddiadau. Mae symudiadau mewn cyfraddau llog yn cael effaith gymhleth ar yr Awdurdod, yn dibynnu ar sut y mae cyfraddau llog sefydlog a chyfraddau amrywiol yn symud ar draws gyfnodau gwahanol yr offerynnau ariannol. Er enghraifft byddai codiad yn y cyfraddau llog sefydlog a'r cyfraddau amrywiol yn cael yr effeithiau canlynol:

- benthyciadau cyfradd amrywiol – bydd cost y llog a godir ar y Cyfrif Incwm a Gwariant yn codi;
- benthyciadau cyfradd sefydlog – bydd gwerth teg yr atebolwydd benthyg yn disgyn (dim effaith ar balansau refeniw);
- buddsoddiadau cyfradd amrywiol – bydd incwm y llog a gredydir i'r Cyfrif Incwm a Gwariant yn codi; a
- buddsoddiadau cyfraddau sefydlog – bydd gwerth teg yr asedau yn disgyn (dim effaith ar balansau refeniw).

Nid yw benthyciadau yn cael eu cario ar y fantolen yn ôl eu gwerth teg, felly ni fyddai enillion a cholledion nominal ar fenthyciadau cyfradd sefydlog yn effeithio ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Fodd bynnag bydd newidiadau yn y llog a delir ac a dderbynnir ar fenthyciadau a buddsoddiadau cyfradd amrywiol yn cael eu cynnwys yn y Cyfrif Incwm a Gwariant ac yn effeithio ar Falans y Gronfa Gyffredinol, yn amodol ar ddylanwadau grantiau'r Llywodraeth. Bydd symudiadau yng ngwerth teg buddsoddiadau cyfradd sefydlog yn cael eu hadlewyrchu yn Datganiad am y symudiadau yng Nghronfeydd, os na fydd y buddsoddiadau wedi cael eu dynodi yn rhai Gwerth Teg drwy'r Cyfrif Incwm a Gwariant.

Mae gan yr Awdurdod nifer o strategaethau ar gyfer rheoli risg cyfraddau llog. Mae Strategaeth Flynyddol Rheoli'r Trysorlys a'r Rhaglen Cyfalaf 5 mlynedd yn dwyn ynghyd ddangosyddion darbodus y Cyngor a gweithrediadau disgwylidig y trysorlys, gan gynnwys disgwyliad y bydd y cyfraddau llog yn symud. O'r Strategaeth hon pennir dangosydd darbodus i ddarparu'r terfynau uchaf ac isaf o ran cyfraddau llog sefydlog ac amrywiol y bydd yr Awdurdod yn agored iddynt.

Mae'r risg o wneud colled ar gyfraddau llog yn cael ei liniaru'n rhannol gan grant y Llywodraeth sy'n daladwy ar gyfer cyllido costau.

Pe byddai pob cyfradd llog wedi bod 1% yn uwch (a bod yr holl amrywiadau eraill yn gyson) byddai'r effaith ariannol fel a ganlyn:

	£'000
Cynnydd yn y llog i'w dalu ar fenthyciadau cyfradd amrywiol	0
Cynnydd yn y llog i'w dderbyn ar fuddsoddiadau cyfradd amrywiol	(402)
Cynnydd yn y grant derbyniadwy gan Lywodraethau i ariannu costau	158
Effaith ar y Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau	(244)
Cyfran o'r holl effaith a ddebydwyd i'r Cyfrif Refeniw Tai*	242
Gostyngiad yng ngwerth teg asedau buddsoddi cyfradd sefydlog	0
Effaith ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall	(2)
Gostyngiad yng ngwerth teg rhwymedigaethau benthyciadau cyfradd sefydlog (dim effaith ar y Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau nac Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall)	(98,739)

Oddeutu'r un effaith â'r uchod a gâi gostyngiad o 1% yn y cyfraddau llog ond y byddai'r symudiadau i'r gwrthwyneb. Seilir y tybiaethau hyn ar yr un fethodoleg ag a ddefnyddir yn y Nodyn – Cario Gwerth Teg yr Asedau a'r Atebolwydd yn ôl y Costau Amorteiddio.

Risg Prisiau – Nid yw'r Awdurdod, ac eithrio'r Gronfa Bensiwn, yn buddsoddi mewn cyfranddaliadau ecwiti. Nid yw felly'n agored i golledion yn codi oherwydd symudiadau mewn prisiau.

Risg Cyfnewidfa Dramor – Nid oes gan yr Awdurdod unrhyw asedau nac atebolwydd ariannol mewn arian tramor. Nid yw felly yn agored i golledion yn codi o oherwydd symudiadau yn y cyfraddau cyfnewid.

6.47 Safonau Cyfrifyddu sydd wedi'u cyhoeddi ond heb eu mabwysiadu hyd yn hyn.

Ar ddyddiad y fantolen, nid oes safonau neu ddiwygiadau newydd i safonau priodol sydd wedi eu cyhoeddi ond sydd heb eu mabwysiadu eto gan y Còd, a fyddai'n cael unrhyw effaith ar ddatganiadau ariannol. Fodd bynnag, mae'r manylion canlynol ar IFRS 16 – Prydlesi wedi'u darparu at ddibenion gwybodaeth:

- Bydd y Safon hon yn effeithio ar ddsbarthiad prydlesi gweithredu a chyllid ar gyfer lesddeiliad a bydd yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol gdnabod pob prydles ar eu mantolen fel asedau hawl i ddefnydd gydag atebolwydd prydles cyfatebol sy'n cynrychioli rhwymedigaeth y lesddeiliad i wneud taliadau prydles ar gyfer yr ased. Mae rhai eithriadau ar gyfer prydlesi tymor byr a gwerth isel. Gohiriwyd gweithredu IFRS16 ar gyfer llywodraeth leol am flwyddyn ychwanegol tan 1 Ebrill 2022 gan CIPFA/LASAAC.

6.48 Digwyddiadau ar ôl y Fantolen

Ar 24 Ebrill 2021, roedd tân ar safle ailgylchu Nant-y-caws sy'n eiddo i CWM Environmental Ltd ac a weithredir ganddo, sy'n eiddo i'r Awdurdod yn gyfan gwbl. O ganlyniad, mae rhai trefniadau gweithredu amgen wedi'u rhoi ar waith a fydd yn arwain at gostau ychwanegol, y mae'n bosibl na fyddant yn dod o dan y trefniadau yswiriant presennol. Clustnodwyd arian wrth gefn ychwanegol i dalu am wariant rhesymol y gellir ei ragweld ac mae wedi'i gynnwys yn nodyn 6.22 cronfeydd wrth gefn a glustnodwyd

7 Y CYFRIF REFENIW TAI (CRT)**7.1 Datganiad Incwm a Gwariant CRT**

2019-20 £'000		<i>Nodyn</i>	2020-21 £'000
	Gwariant		
	Atgyweiro a Chynnal a Chadw		
2,798	- Ymatebol		3,072
5,323	- Cynlluniwyd/Cylchredol		2,864
3,595	- Tai Gwag		4,057
8,439	Goruwchwilio a Rheoli		8,537
1,363	Taliadau Cymorth Canolog		1,400
470	Rhenti, Ardrethi Trethi a chostau eraill		727
302	Newidiadau i'r lwfans ar gyfer drwgddyledion		514
17,242	Dibrisiant ac Amhariad Asedau nad ydynt yn gyfredol	8.7	(10,993)
1	Gwariant Refeniw a Gyllidir gan Gyfalaf dan Statud		0
36	Costau Rheoli Dyledion		38
<u>39,569</u>	Cyfanswm Gwariant		<u>10,216</u>
	Incwm		
(40,819)	Rhenti Anheddau	8.1	(40,865)
(131)	Rhenti nad ydynt yn Annedd		(126)
(29)	Lesddeiliaid		(29)
(746)	Ffioedd Gwasanaethau	8.2	(760)
(374)	Grantiau		(550)
(782)	Incwm Arall		(775)
(343)	Comisiwn - Trethi Dŵr	8.5	(350)
<u>(43,224)</u>	Cyfanswm Incwm		<u>(43,455)</u>
(3,655)	Cost Net Gwasanaethau y CRT fel y mae wedi ei gynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant		(33,239)
289	Cyfran Gwasanaethau y CRT o'r Craidd Corfforaethol a Democrataidd		295
(3,366)	(Incwm)/Cost net Gwasanaethau CRT		(32,944)
	Cyfran CRT yr incwm a gwariant gweithredol a gynhwysir yn Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		
(65)	(Cynydd) neu ostyngiad ar werthu Asedau nad ydynt yn gyfredol CRT		(60)
9,901	Y Llôg sy'n daladwy a chostau cyffelyb		9,826
(131)	Y Llôg a geir a'r incwm buddsoddi		(37)
245	Llog net ar y rhywmedigaeth/(ased) buddion diffiniedig net		344
<u>(6,453)</u>	Grantiau a chyfraniadau cyfalaf derbyniadwy		<u>(13,691)</u>
<u>131</u>	(Gwarged) neu Diffyg am y flwyddyn ar Wasanaethau CRT		<u>(36,562)</u>

7.2 Datganiad Newidiadau i'r Cyfrif Refeniw Tai

Mae'r amcanion cyffredinol ar gyfer y Datganiad Newidiadau i'r Cyfrif Refeniw Tai a'r egwyddorion cyffredinol ar gyfer ei lunio yr un peth â'r rheiny'n gyffredinol ar gyfer y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd, y mae wedi'i gynnwys ynddo. Mae'r datganiad yn cymryd yr alldro ar Ddatganiad Incwm a Gwariant y Cyfrif Refeniw Tai ac yn ei gysoni i'r warged neu ddiffyg ar gyfer y flwyddyn ar Falans y Cyfrif Refeniw Tai, wedi'i gyfrifo'n unol â gofynion Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989.

2019-20 £'000		Nodyn	2020-21 £'000	2020-21 £'000
(14,314)	Balans ar y CRT ar ddiwedd y flwyddyn blaenorol			(21,252)
131	(Gwarged) neu ddiffyg ar gyfer y flwyddyn ar Gyfrif Incwm a Gwariant y CRT		(36,562)	
(7,173)	Addasiadau rhwng sail cyfrifyddu a sail ariannu o dan y statud	7.3	38,404	
(7,042)	Cynnydd neu (ostyngiad) net cyn trosglwyddiadau i neu o		1,842	
104	Trosglwyddiadau (i) neu o gronfeydd	7.4	(34)	
(6,938)	(Cynnydd) neu ostyngiad yn y flwyddyn ar y CRT			1,808
(21,252)	Balans ar y CRT ar ddiwedd y flwyddyn gyfredol			(19,444)

7.3 Addasiadau rhwng y Sail Cyfrifyddu a'r Sail Ariannu yn unol â'r rheoliadau stadud

2019-20 £'000		2020-21 £'000
0	Amorteiddio Premimau a Disgowntiau	0
(3)	Trosglwyddiadau i / (o'r) Cyfrif Absoneldebau Cronedig	(30)
66	Cynnydd neu ostyngiad ar werthu Asedau CRT anghyfredol	59
(821)	Cyfran CRT o'r cyfraniadau i / o'r Gronfa Pensiynau	(882)
0	Gwariant Cyfalaf cyllidwyd gan CRT	9,856
(6,415)	Trosglwyddiadau i / o'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf	29,401
(7,173)		38,404

7.4 Trosglwyddiadau i neu (o'r) Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi

2019-20			2020-21		
£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Tros. o	Tros. i	Net	Tros. o	Tros. i	Net
203	(83)	120	208	(242)	(34)
0	(16)	(16)	0	0	0
203	(99)	104	208	(242)	(34)

8 NODIADAU I'R DATGANIAD INCWM A GWARIANT Y CYFRIF REFENIW TAI (CRT)**Cyflwyniad**

Cofnod yw'r Cyfrif Refeniw Tai o'r incwm a'r gwariant refeniw sy'n gysylltiedig â stoc dai awdurdod. Prif ddiben y Cyfrif yw sicrhau bod y rhenti a godir ar denantiaid yn cyfateb i'r gwariant ar reoli tenantiaethau ac ar gynnal a chadw tai. Yn sgil hyn cyfrif statudol yw'r Cyfrif Refeniw Tai, sydd wedi ei neilltuo rhag gweddill Cronfa'r Cyngor, fel na ellir defnyddio arian treth y cyngor i gynorthwyo â rhenti (neu i'r gwrthwyneb).

8.1 Incwm Rhenti Grôs

Dyma gyfanswm yr incwm rhent a ddisgwylir yn ystod y flwyddyn ar ôl caniatáu am adeiladau gwag a.y.y.b. Yn 2020/21 y cyfanswm oedd £40.9 miliwn (£40.8 miliwn am 2019/20). Ar 31 Mawrth 2021 roedd 4.34% o'r eiddo a oedd ar gael i'w gosod, yn wag (3.77% ar 31 Mawrth 2020. Cyfartaledd y rhenti oedd £89.56 yr wythnos yn 2020/21 (£86.94 yn 2019/20).

8.2 Taliadau Gwasanaethau a Chyfleusterau

Hwn yw incwm yr Awdurdod o daliadau am wasanaethau a chyfleusterau yn gysylltiedig â darparu tai ac eiddo arall o fewn y Cyfrif Refeniw Tai.

8.3 Y Stoc Dai

Roedd y Cyngor yn gyfrifol am reoli 9,151 o anheddau ar gyfartaledd yn ystod 2020/21 (9,161 yn 2019/20). Roedd y stoc ar 31 Mawrth fel â ganlyn:

	2019-20	2020-21
Tai	5,030	5,007
Fflatiau/Rhandai/Fflat un ystafell	1,949	1,949
Byngalos	2,183	2,183
	9,162	9,139

Gellir crynhoi'r newid yn y stoc fel â ganlyn:

	2019-20	2020-21
Y Stoc Agoriadol ar 1 Ebrill	9,160	9,162
Gwerthiannau	0	0
Dymchweliadau/Dilewyd	(46)	(40)
Adeiladu o'r Newydd/Prynu/Trosi	48	17
Y Stoc wrth Gau 31 Mawrth	9,162	9,139

8.4 Ôl-ddyledion Rhent

	Ar 31 Mawrth 2020	Ar 31 Mawrth 2021
	£'000	£'000
Ôl-ddyledion	2,111	2,668
Ôl-ddyledion fel Canran o'r Incwm Gros o Renti	5.00%	6.26%

O gymharu â'r flwyddyn flaenorol mae yna cynydd o 1.2% yn ôl-ddyledion y tenantiaid presennol, o ran y ganran o ddebyd gros sydd i'w gasglu. Mae'r perfformiad y tu allan i'r ffiniau o ran yr hyn a ystyrir yn lefel arferion da (2%) sef 3.93%. Mae yna leihad o 0.1% yn ôl-ddyledion y cyn-denantiaid, o ran y ganran o'r debyd gros sydd i'w gasglu. Ar ôl cymeryd y £108,000 dyledion a ddilëir i ystyriaeth, roedd dal i fod lleihad o 0.32% yn y perfformiad.

Roedd y ddarpariaeth ar gyfer Drwgddyledion ar 31 Mawrth 2021 yn £1,105,394 ar gyfer rhent (£1,210,727 yn cynnwys trethi dŵr). Y rhifau cyfatebol ar gyfer 2019/20 oedd £1,002,661 ar gyfer rhent (£1,079,523 yn cynnwys trethi dŵr).

8.5 Comisiwn

Mae'r Awdurdod yn casglu trethi dŵr ar ran Dŵr Cymru Welsh Water ac yn derbyn comisiwn ar yr arian sy'n ddyledus. Yn 2020/21 roedd hwn yn £350,000 (£343,000 yn 2019/20) heb y golled yn sgil eiddo gwag. Gwerth y trethi dŵr a gasglwyd oedd £3.4 miliwn yn 2020/21 (£3.4 miliwn yn 2019/20).

8.6 Gwariant Cyfalaf

Cyfanswm y Gwariant Cyfalaf yn 2020/21 ar dir a phreswylfeydd sydd ynghlwm wrth y Cyfrif Refeniw Tai oedd £26.048 miliwn (£28.027 miliwn yn 2019/20).

	2019-20 £'000	2020-21 £'000
Cyllidwyd hyn fel â ganlyn :-		
Lwfans Atgyweiriadau Sylweddol	6,210	6,228
Benthyciadau	21,497	2,998
Derbyniadau Cyfalaf - Gwerthiant Preswylfeydd/Tir	76	65
Cyllid Allanol	13	6,893
Incwm Adran 106	231	8
Cyllid Refeniw Uniongyrchol	0	9,856
	28,027	26,048
Gwariwyd ar:		
Tai	27,666	25,888
Tir	0	0
Eraill	361	160
	28,027	26,048

8.7 Dibrisiant

Mae dibrisiad a cholledion amharu (yn sgil defnyddio'r asedau) mewn perthynas ag asedau'r Cyfrif Refeniw Tai wedi cael eu debydu i'r Cyfrif Incwm a Gwariant yn unol â darpariaethau cyffredinol SORP a'u tynnu yn ôl allan yn y Symudiadau ym malans y Cyfrif Refeniw Tai. Yn lle'r tâl dibrisiad, cofnodwyd Darpariaeth Refeniw Isaf y Cyfrif Refeniw Tai ar ffurf credyd o'r Cyfrif Cyllid Cyfalaf i osgoi effeithio lefelau rhenti.

Mae preswylfeydd y Cyfrif Refeniw Tai yn cael eu hailbriso bob pum mlynedd, a cafodd hyn eu wneud diwethaf ar 1 Ebrill 2020.

Dibrisiant a Cholledion Amhariad:

	2019-20	2020-21
	£'000	£'000
Y Dibrisiant o ran Preswylfeydd	12,508	12,493
Amhariadau a Cholledion Adbriso	4,734	(23,486)
	<u>17,242</u>	<u>(10,993)</u>

Amhariadau a Cholledion Adbriso ar:

	2019-20	2020-21
	£'000	£'000
Tai	1,221	(23,999)
Tir	0	(26)
Erill	3,513	539
	<u>4,734</u>	<u>(23,486)</u>

9 CYFRIF CRONFA'R DEGWM DYFED

Mae Cronfa'r Degwm Dyfed yn gynllun sydd yn bennaf yn rhoi grantiau tuag at gostau cynnal a chadw addoldai. Er hynny, gall elusennau cofrestredig sy'n dod â budd i drigolion wneud cais am gymorth tuag at gostau rhedeg, neu gost prosiect penodol neu gost prynu offer. Yn ogystal â chynorthwyo elusennau cenedlaethol, mae'r Gronfa'n cefnogi elusennau lleol sy'n gyfrifol am ddarparu cyfleusterau hamdden neu wasanaethau eraill sydd o les i'r Gymuned.

Adeg Ad-drefnu Llywodraeth Leol yn 1996 rhannwyd y Gronfa ymhlith yr Awdurdodau Unedol newydd. Roedd y swm a oedd ar gael i bob Awdurdod yn cael ei gyfrifo yn ôl y canrannau canlynol y cytunwyd arnynt:

Cyngor Sir Caerfyrddin	41%
Cyngor Sir Ceredigion	25%
Cyngor Sir Benfro	34%

Cytunwyd mai Cyngor Sir Caerfyrddin fyddai'n gyfrifol am weinyddu'r portffolio buddsoddiadau.

Gweddill Sir Gaerfyrddin yn y gronfa ar 31 Mawrth 2021 oedd £1.929 miliwn (£1.769 miliwn ar 31 Mawrth 2020).

10 CRONFEYDD YMDDIRIEDOLAETHAU 2020/21

Mae'r cyngor yn gweithredu cronfeydd ymddiriedolaeth ar gyfer gwasanaethau addysg, gwasanaethau diwylliannol a gwasanaethau cymdeithasol. Mae'r rhain yn cynrychioli cyfanswm asedau net o £775,000 ar 31 Mawrth 2021 (£741,000 ar 31 Mawrth 2020).

11 GOFAL CYMDEITHASOL / GWASANAETHAU PLANT – EIDDO PRESWYLWYR, CYFRIFON A GEDWIR YN DDIOGEL, CRONFEYDD AMWYNDER A CHYFRIFON BUDDION I'R STAFF

11.1 Eiddo Preswylwyr

Caniateir pobl mewn cartrefi preswyl i gael lwfans personol a delir iddynt bob wythnos. Os nad yw'r preswyllydd yn dymuno gwario'r holl lwfans mewn wythnos telir yr hyn sy'n weddill i gyfrif Cadwmigei y Preswylwyr. Roedd y balans ar 31 Mawrth 2021 yn £539,841 (£523,044 ar 31 Mawrth 2020) ac mae hyn yn adlewyrchu swm y lwfansau personol sy'n cael eu dal gan yr Awdurdod ar ran ei drigolion.

11.2 Cyfrifon a Gedwir yn Diogel

Mae'r Adran Cymunedau yn cadw Cyfrifon a Gedwir yn Ddiogel ar gyfer defnyddwyr y gwasanaeth sy'n byw yn y gymuned nad ydynt yn gallu delio â'u materion ariannol oherwydd anallu meddyliol. Y Cyfarwyddwr Cymunedau yw'r sawl sydd wedi'i enwebu gyda'r Adran Gwaith a Phensiynau ar gyfer bob un o'r rhai hyn sy'n defnyddio'r gwasanaeth. Y balans ar 31 Mawrth 2021 oedd £1,267,328 (£1,188,324 ar 31 Mawrth 2020) ac mae hyn yn adlewyrchu'r swm arian a ddelir gan yr Awdurdod ar ran defnyddwyr ei wasanaeth.

11.3 Cronfeydd Amwynder

Cronfeydd a gedwir ar ran sefydliadau, megis canolfannau dydd, chartrefi preswyl a canolfannau plant/cylchoedd chwarae yw cronfeydd amwynder. Mae'r taliadau ar gyfer eitemau a brynir er budd preswylwyr a chleientiaid y sefydliadau hyn, a daw'r incwm o roddion ac anrhegion ac ati gan deuluoedd y cleientiaid, a chymynroddion o ystadau cleientiaid ymadawedig.

Cronfeydd a gedwir ar ran staff sy'n gweithio mewn sefydliadau penodol a geir yn y Cyfrifon Buddion i'r Staff. Daw'r incwm o roddion gan deuluoedd cleientiaid a chymynroddion o ystadau cleientiaid ymadawedig. Mae'r taliadau ar gyfer eitemau sydd o fudd i'r holl staff sy'n gweithio mewn sefydliad penodol.

Roedd y balans ar 31 Mawrth 2021 yn £117,168 (£100,800 ar 31 Mawrth 2020).

11.4 Cyfrifon a Reolir – Taliadau uniongyrchol

Mae Taliadau Uniongyrchol yn caniatáu i ddefnyddwyr gwasanaeth dderbyn taliadau arian parod gan yr awdurdod lleol yn hytrach na gwasanaethau gofal. Gall hyn roi mwy o hyblygrwydd a rheolaeth i'r defnyddiwr gwasanaeth o'i becyn cymorth. Mae Diverse Cymru yn sefydliad a gcontractiwyd i ddarparu gwasanaethau cymorth a chyngor i'r rhai sy'n derbyn taliadau uniongyrchol gan gynnwys bancio rheoledig, a gwasanaethau cyflogres i'r Cynorthwyr Personol sy'n darparu gofal.

O 2021/22, ni fydd Diverse Cymru bellach yn rheoli'r gwasanaeth hwn a fydd yn cael ei gyflwyno'n fewnol. Bydd cyfrifon a reolir yn cael eu rheoli gan dîm yn yr Adran Gymunedau, a fydd yn ymgymryd â'r tasgau a gwblhawyd yn flaenorol gan Diverse Cymru.

Fel rhan o'r broses o sefydlu'r trefniant newydd hwn, talodd Diverse Cymru £1,775,642 i Gyngor Sir Caerfyrddin mewn perthynas â'r arian a gadwyd ar ran defnyddwyr gwasanaeth yn barod i'r trefniadau newydd ddechrau ar 1 Ebrill 2021. Nid oedd unrhyw falansau ar 31 Mawrth 2020.

12 GEIRFA

Mae'r adran ganlynol yn ceisio esbonio ystyr rhai o'r termau technegol sy'n cael eu defnyddio yn y Datganiadau. Mae'r adran wedi'i rhannu yn dermau Cyffredinol a'r rhai hynny sy'n ymwneud â Chyfrifon y Gronfa Bensiwn.

Cyffredinol**Amrywiad**

Y gwahaniaeth rhwng yr union wariant a'r gyllideb – a fynegir fel arian neu ganran.

Archwiliad

Archwiliad annibynnol ar ein gweithgareddau yw'r archwiliad hwn

Asedau a Ddelir i'w Gwerthu

Mae'r rhain yn asedau na ddefnyddir mwyach i ddarparu gwasanaeth ac sydd wrthi'n cael eu marchnata ac sy'n debygol iawn o gael eu gwerthu cyn pen blwyddyn.

Asedau Cyfredol

Asedau tymor byr yw'r rhain, sydd ar gael i'r Awdurdod defnyddio yn ystod y flwyddyn gyfrifydda ganlynol.

Asedau/Rhwymedigaethau Pensiynau Net (Nodiadau ar y Symudiad mewn Rhwymedigaethau Pensiwn Net)

Costau Gwasanaeth Presennol – gwerth y codiad yn rhwymedigaethau'r aelodau sy'n gweithio o ganlyniad i gynnydd o flwyddyn yn eu gwasanaeth (h.y. o ddechrau'r flwyddyn i ddiwedd y flwyddyn), llai unrhyw gyfraniadau gan weithwyr.

Cyfraniadau'r Cyflogwyr – Cyfraniadau'r cyflogwr yw'r symiau a delir gan y cyflogwr yn ystod y flwyddyn. Maent yn cynnwys unrhyw symiau a delir mewn perthynas â phwysau ymddeoliadau cynnar ac unrhyw gostau a adenillir o ran budd-daliadau blynyddoedd ychwanegol gorfodol.

Costau Gwasanaeth Blaenorol – Cyfyd costau gwasanaeth blaenorol pan fo cyflogwr yn gwneud ymrwymiad i ddarparu lefel uwch o fudd-dâl na'r hyn a addawyd yn flaenorol, er enghraifft creu budd-dâl pensiwn ar gyfer cymar lle nad oedd y cyfryw fudd-dâl yn bodoli neu ganiatáu ymddeoliad cynnar gyda blynyddoedd ychwanegol o wasanaeth.

Costau Llog – Mae cost y llog yn seiliedig ar gyfradd y disgownt a gwerth presennol rhwymedigaethau'r cynllun ar ddechrau'r cyfnod. Ffordd arall o edrych ar y "llog ar rwymedigaethau" yw dad-ddirwyn blwyddyn o ddisgownt mewn perthynas â rhwymedigaethau.

Enillion a Cholledion Actiwaraid – Yn yr achos hwn y gwahaniaeth rhwng yr union elw ar yr asedau a'r elw a ddisgwyllir.

Yr Elw Disgwylliedig ar Asedau – Mae'r elw a ddisgwyllir ar asedau yn seiliedig ar ddisgwylladau hir dymor ar ddechrau'r cyfnod.

Enillion neu Golledion ar Gytundebau neu Gwtogiadau – Pan fo rheolau'r Cynllun yn caniatáu gweithwyr i ymddeol yn gynnar neu drosglwyddo allan o'r Cynllun, cyfrifir am y cyfryw gytundebau neu gwtogiadau yn y rhagdybiaethau demograffig arferol a wneir gan yr actiwari a bydd unrhyw enillion neu golledion a achosir yn enillion a cholledion actiwaraid. Mae unrhyw golledion a achosir gan gytundeb neu gwtogiad nad yw wedi'i gyfrif yn y rhagdybiaethau actiwaraid yn cael ei fesur ar y dyddiad y mae'r cyflogwr yn dangos ei ymrwymiad i'r trafodion ac mae'n cael ei gydnabod yn y cyfrif elw a cholled ar gyfer y dyddiad hwnnw. Mae unrhyw enillion a achosir gan gytundeb neu gwtogiad nad ydyw wedi'i gyfrif yn y rhagdybiaethau actiwaraid yn cael ei fesur ar y dyddiad y mae pob parti y mae angen eu caniatâd wedi ymrwymo yn ddi-droi'n ôl i'r trafodion ac fe'i cydnabyddir yn y cyfrif elw a cholledion am y dyddiad hwnnw.

Asedau Treftadaeth

Yn ôl y diffiniad, Asedau Treftadaeth yw'r asedau hynny sy'n cael eu dal a'u cynnal yn bennaf oherwydd eu cyfraniad i wybodaeth a diwylliant.

Awdurdod Bilio

Awdurdod lleol sy'n gyfrifol am gasglu treth y cyngor a threthi annomestig.

Awdurdodau Praesept

Yr awdurdodau hynny sydd heb fod yn awdurdodau bilio, h.y. nid ydynt yn casglu treth y cyngor a threthi annomestig. O ran Cyngor Sir Caerfyrddin yr awdurdodau praesept yw Heddlu Dyfed-Powys a'r Cyngorau Tref a Chymuned.

Balans

Y gwarged neu'r diffyg mewn unrhyw gyfrif ar unrhyw adeg.

Blwyddyn Ariannol

Dyma gyfnod y cyfrifon. Yn achos yr awdurdodau lleol, mae'n dechrau ar 1 Ebrill ac yn dod i ben ar 31 Mawrth yn y flwyddyn ganlynol.

Budd-daliadau Tai

Lwfans i bobl ar incwm isel (neu ddim incwm) i dalu am eu rhent yn gyfan neu am gyfran ohono. Awdurdodau lleol sy'n caniatáu neu'n talu'r budd-dâl ond ad-delir rhan o gost y budd-daliadau a'r gost o redeg y gwasanaeth gan lywodraeth ganolog. Gelwir y budd-daliadau a delir i denantiaid yr awdurdod yn 'gostyngiad yn y dreth'ac enw'r budd-dâl a delir i denantiaid y sector preifat yn 'lwfans rhent'.

Bwrdd Benthyciadau Gweithfeydd Cyhoeddus (BBGC) (PWLB)

Un o asiantaethau'r Llywodraeth yw hon ac mae'n darparu benthyciadau tymor hir ar gyfer awdurdodau lleol. Mae'n codi cyfraddau llog sydd ychydig yn unig yn uwch na'r cyfraddau y mae'r Llywodraeth yn eu talu am fenthycia.

Côd Darbodus

Côd ymddygiad proffesiynol yw'r Côd Darbous i gefnogi awdurdodau lleol mewn gwneud penderfyniadau buddsoddi cyfalaf.

Credydwr

Mae credydwr yn rhywun y mae arnom arian iddo ar ddiwedd y flwyddyn ariannol am waith sydd wedi'i wneud, nwyddau sydd wedi dod i law neu wasanaethau sydd wedi'u rhoi.

Cronfa Bensiwn

Y gronfa a gynhelir i dalu taliadau pensiwn ar ymddeoliad y cyfranogwyr

Cronfa'r Cyngor

Prif gronfa refeniw yr awdurdod lleol. Defnyddir y gronfa hon i dalu am wariant beunyddiol ar wasanaethau.

Cronfa Wrth Gefn

Symiau yw'r rhain sydd wedi'u neilltuo ond sydd heb fod yn disgyn o fewn diffiniad darpariaethau ac maent yn cynnwys cronfeydd wrth gefn cyffredinol (balansau) y mae'n rhaid i bob awdurdod eu cynnal fel mater o ddarbodaeth.

Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi

Dyma'r cronfeydd sydd wedi'u neilltuo ar gyfer diben penodol.

Croniad

Mae cronriad yn swm a ddangosir yn ein cyfrifon ar gyfer incwm neu wariant yn ystod cyfnod y cyfrifon ond sydd heb gael ei dalu ar ddyddiad y fantolen.

Cyfrif Refeniw

Cyfrif yw hwn sy'n cofnodi ein gwariant a'n hincwm beunyddiol ar eitemau fel cyflogau wythnosol a misol, costau rhedeg gwasanaethau a chyllido gwariant cyfalaf.

Cyfrif Refeniw Tai (HRA)

Y cyfrif hwn sy'n cynnwys ein holl incwm a gwariant ym maes tai.

Cyllideb

Cynllun ar gyfer gwario yw cyllideb, a hynny at y flwyddyn ariannol nesaf fel rheol.

Cyllido Refeniw yn Uniongyrchol

Adnoddau a ddarperir o gyllideb refeniw yr awdurdod i gyllido costau prosiectau cyfalaf.

Dadansoddiad Goddrychol

Dadansoddiad o incwm a gwariant yn ôl math. Mae'r cyfryw benawdau yn cynnwys costau gweithwyr, eiddo a thrafnidiaeth. Mae'r incwm yn cynnwys grantiau llywodraeth, ffioedd a thaliadau.

Darpariaeth

Ystyr darpariaeth yw swm y byddwn yn ei neilltuo yn ein cyfrifon ar gyfer y rhwymedigaethau neu'r colledion sy'n debygol neu'n sicr o ddigwydd, ond nid oes sicrwydd ynghylch y symiau na'r dyddiadau.

Derbyniadau Cyfalaf

Dyma'r derbyniadau a geir drwy werthu tir ac adeiladau y mae statudau'n cyfyngu ar y defnydd a wneir ohonynt. Dim ond i gyllido gwariant cyfalaf newydd neu i'w neilltuo er mwyn cyllido gwariant cyfalaf hanesyddol y gellir eu defnyddio.

Dibrisiant

Dull o ddyrannu cost Eiddo, Offeriant a Chyfarpar dros eu bywydau defnyddiol yw dibrisiant.

Dyledwr

Mae dyledwr yn rhywun y mae arno arian i ni ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

Eiddo Buddsoddi

Mae'r rhain yn eiddo a gedwir dim ond er mwyn cael rhent amdanynt neu er mwyn y cynnydd yn eu gwerth, neu at y ddau ddiben hyn, yn hytrach nag er mwyn darparu gwasanaethau.

Eiddo, Offeriant a Chyfarpar

Mae'r asedau hyn yn asedau sydd â sylwedd ffisegol ac fe'u cedwir i'w defnyddio wrth gynhyrchu neu gyflenwi nwyddau a gwasanaethau, i'w gosod ar rent i eraill (fel rhan o wasanaeth) neu at ddibenion gweinyddol. Y disgwyl yw y bydd unrhyw ased a gaiff ei gynnwys yn y categori hwn yn cael ei ddefnyddio am fwy nag un flwyddyn ariannol.

Y Fantolen

Datganiad o'n hasedau, ein rhwymedigaethau a'n balansau eraill ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

Ffioedd a Thaliadau

Incwm a enillir drwy godi tâl ar ddefnyddwyr gwasanaethau am y cyfleusterau, e.e. defnyddio offer hamdden, parcio ceir, casglu gwastraff masnachol, ac ati.

Grant Cynnal Refeniw

Y prif grant a delir gan Lywodraeth Cymru i gefnogi cyllideb awdurdodau lleol.

Gwarannau

Buddsoddiadau megis stociau, cyfrannau a bondiau yw'r rhain.

Gwariant Cyfalaf

Ystyr gwariant cyfalaf yw gwario ar asedau anghyfredol megis Eiddo, Offeriant a Chyfarpar, Eiddo Buddsoddi ac Asedau Treftadaeth. Byddai hyn yn cynnwys prynu neu adeiladu asedau newydd, ynghyd â'r gwariant dilynol ar waith cynnal a chadw/datblygu mawr.

Gwariant Gros

Cyfanswm y gost o ddarparu gwasanaethau'r Cyngor cyn ystyried unrhyw incwm megis ffioedd a thaliadau am wasanaethau, ac ati.

Gwerth Realeiddiadwy Net

Pris gwerthu yr ased, llai'r gost berthnasol ei werthu.

IFRS

Safon Adrodd Ariannol Rhyngwladol.

IFRIC

Pwyllgor Dehongli Adroddiadau Ariannol Rhyngwladol.

Safonau cyfrifyddu yw'r ddau uchod sy'n rhoi canllaw ar gyfer cyfrifyddu ariannol.

Isafswm y Ddarpariaeth Refeniw (MRP)

Dyma'r swm mae'r Awdurdod wedi ei neilltuo i ad-dalu benthyciadau.

Praeseptau

Dyma'r swm bydd yr Awdurdod yn ei dalu i Awdurdod Nad yw'n Bilio (er enghraifft Cyngor Cymuned) er mwyn iddo dalu ei gostau (ar ôl caniatáu ar gyfer ei incwm).

Pris Cynnig

Y pris y byddai trydydd parti yn ei dalu i'r cynllun am y buddsoddiad ar ffurf trafodyn hyd braich.

Prydlesi Ariannol

Dull o brynu eitemau cyfalaf. (Wrth ddefnyddio prydlesi ariannol mae'r Awdurdod yn gyfrifol am y rhan fwyaf o'r risgiau (a'r enillion) o fod yn berchen ar asedau.)

Prydlesi Gweithredol

Dull o brynu eitemau cyfalaf.

Gyda'r prydlesi hyn mae'r risgiau (a'r enillion) o fod yn berchen ar yr ased yn aros gyda'r perchennog.

Rhwymedigaeth

Swm sy'n daladwy rywbyrd yn y dyfodol yw rhwymedigaeth.

Rhwymedigaethau Cyfredol

Rhwymedigaethau tymor byr yw'r rhain, sydd i gael eu talu gennym yn ystod y flwyddyn gyfrifydda nesaf.

Stocrestrau

Ystyr stocrestrau yw deunyddiau crai a brynir i'w defnyddio o ddydd i ddydd. Mae gwerth yr eitemau hynny a oedd heb eu defnyddio gennym ar ddyddiad y fantolen yn cael ei ddangos yn yr asedau cyfredol yn y fantolen.

Swyddfa Archwilio Cymru

Corff annibynnol yn cael ei arwain gan Archwilydd Cyffredinol Cymru sy'n gyfrifol am benodi archwilwyr allanol i awdurdodau lleol.

Treth y Cyngor

Prif ffynhonnell treth leol i awdurdodau lleol. Codir treth y cyngor ar gartrefi yn ei ardal gan yr Awdurdod Bilio a defnyddir yr arian i fodloni gofynion treth y cyngor yr Awdurdod Bilio ac i dalu'r awdurdodau praesept.

Trethi Annomestig Cenedlaethol (NNDR)

Yr NNDR, neu'r Trethi Busnes, yw'r tâl y bydd deiliaid safleoedd busnes yn ei dalu er mwyn cyllido rhan o wariant yr awdurdodau lleol. Y Llywodraeth sy'n pennu'r NNDR ac mae'n ganran o'r gwerthoedd trethol. Yr un yw y ganran drwy Gymru gyfan. Mae'r cyfanswm sy'n cael ei gasglu yn cael ei rannu rhwng yr awdurdodau unigol yn ôl eu cyfran hwy o'r oedolion yn y boblogaeth.

**Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
16 Gorffennaf 2021**

Pwnc: Datganiad Ariannol Awdurdod Harbwr Porth Tywyn 2020-21

Y Pwrpas: I gyflwyno'r cyfriflen am y flwyddyn 2020-21

Yr Argymhellion / Penderfyniadau Allweddol Sydd Eu Hangen:

I dderbyn Datganiad Ariannol Awdurdod Harbwr Porth Tywyn am y flwyddyn 2020-21.

Y Rhesymau:

Mae angen i'r Cyngor gymeradwyo cyfriflen Awdurdod Harbwr Porth Tywyn am y flwyddyn 2020-21, cyn yr archwiliad, i gydymffurfio â Rheolau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014.

Mae gan y Pwyllgor Archwilio bwer dirprwyedig i gymeradwyo'r Cyfrifon yn unol a'r Mesuriad Llywodraeth Leol.

Ymgynghorwyd â'r pwyllgor craffu perthnasol NADDO

**Angen i'r Bwrdd Gweithredol wneud penderfyniad NAC OES
Angen i'r Cyngor wneud penderfyniad NAC OES**

**YR AELOD O'R BWRDD GWEITHREDOL SY'N GYFRIFOL AM Y PORTFFOLIO:-
Cyng. D Jenkins**

Y Gyfarwyddiaeth:

Enw Pennaeth y

Gwasanaeth:

Randal Hemingway

Awdur yr Adroddiad:

Randal Hemingway

Swydd:

Pennaeth Gwasanaethau
Cyllidol

Rhif ffôn: 01267 224886

Cyfeiriad E-bost:

RHemingway@sirgar.gov.uk

EXECUTIVE SUMMARY
Governance & Audit Committee
16th July 2021

Burry Port Harbour Financial Statement 2020-21

1. BRIEF SUMMARY OF PURPOSE OF REPORT.

Carmarthenshire County Council has been given a range of statutory powers and duties for the purposes of improving, maintaining and managing the Burry Port harbour through the Burry Port Harbour Revision Order 2000.

In accordance with the Harbours Act 1964, statutory harbour authorities are required to prepare annual statement of accounts relating to the harbour activities. In compliance with the Accounts and Audit (Wales) Regulations 2014, these accounts are in the form of a separate annual income and expenditure account and statement of balances.

From 1st April 2018, the Authority granted a long-term lease to The Marine & Property Group Ltd, who took over the running and management of Burry Port Harbour and consequently the activity on the statement is much reduced.

The net cost of the harbour activities in 2020-21 was £803k, (2019-20 £76k), and all activities are fully funded by Carmarthenshire County Council. Fixed assets held at 31st March 2021 total £925k. The increase in costs year on year of £727k mainly consists of an increase in capital expenditure of £731k being expenditure undertaken on the harbour walls, a decrease of £16k in operating costs offset by a £12k decrease in income.

DETAILED REPORT ATTACHED?

YES

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report:

Signed: R Hemingway

Head of Financial Services

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
NONE	YES	YES	NONE	NONE	NONE	NONE

Legal

Compliance with the Accounts and Audit (Wales) Regulations 2014

Finance

The net cost of the Harbour activities in 2020-21 was £803k, which has been fully funded by Carmarthenshire County Council. Fixed assets held at 31st March 2020 total £925k.

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below

Signed: R Hemingway

Head of Financial Services

1. Scrutiny Committee Not applicable

2. Local Member(s) Not applicable

3. Community / Town Council Not applicable

4. Relevant Partners Not applicable

5. Staff Side Representatives and other Organisations Not applicable

**EXECUTIVE BOARD PORTFOLIO
HOLDER(S) AWARE/CONSULTED**

NO

**Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information
List of Background Papers used in the preparation of this report:**

THESE ARE DETAILED BELOW

Title of Document	File Ref No.	Locations that the papers are available for public inspection
Accounts and Audit (Wales) Regulations 2014		Corporate Services Department, County Hall, Carmarthen.

Cyd-bwyllgorau Llai yng Nghymru

Ffurflen Flynyddol ar gyfer y Flwyddyn a Ddaeth i Ben ar 31 Mawrth 2021

DEWIS IAITH

Nodwch sut yr hoffech i ni gyfathrebu â chi yn ystod yr archwiliad. Noder y bydd hysbysiadau archwilio yn cael eu cyhoeddi'n ddwyieithog.

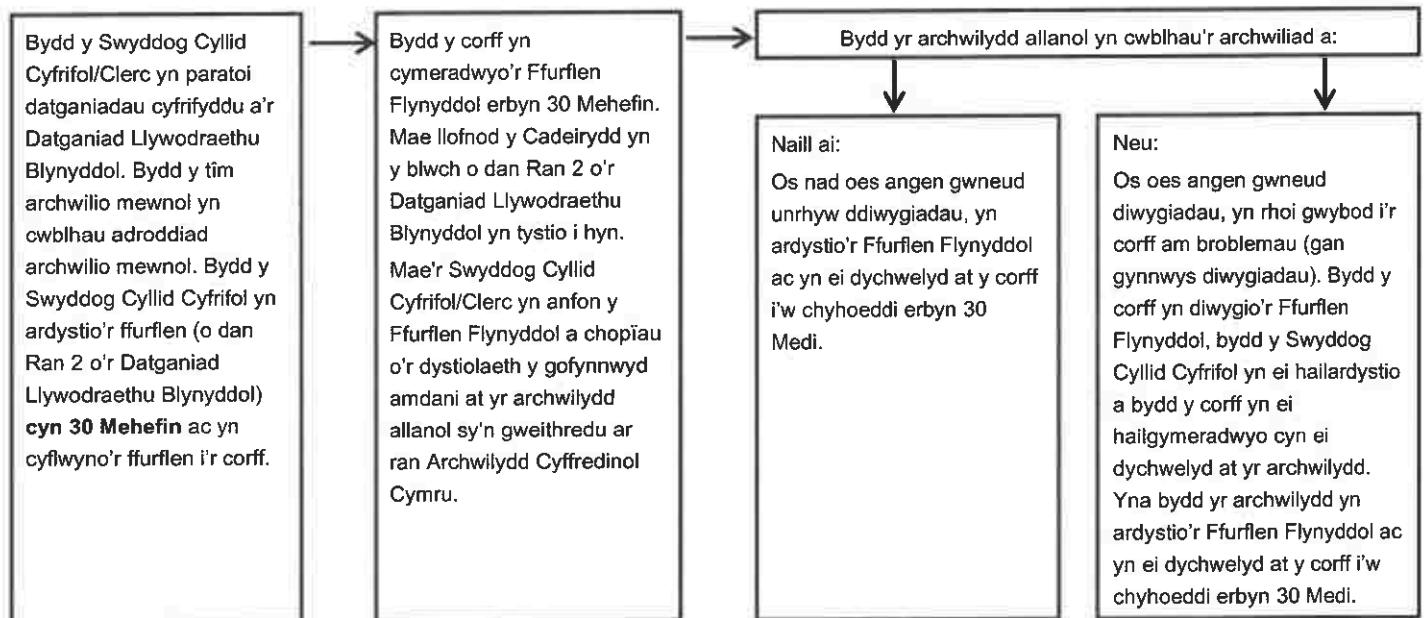
	Ie	Na		Ie	Na		Ie	Na
SAESNEG			CYMRAEG			DWYIEITHOG		

Y CYFRIFON A'R BROSES ARCHWILIO

Mae Adran 12 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn ei gwneud yn ofynnol i gyrrff llywodraeth leol yng Nghymru (gan gynnwys cyd-bwyllgorau) lunio eu cyfrifon bob blwyddyn hyd at 31 Mawrth a sicrhau bod Archwilydd Cyffredinol Cymru yn archwilio'r cyfrifon hynny. Mae Rheoliad 14 o Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 yn nodi bod yn rhaid i gyrrff llywodraeth leol llai h.y. y rhai hynny ag incwm a gwariant sy'n llai na £2.5 miliwn baratoi eu cyfrifon yn unol â'r arferion priodol.

Nodir yr arferion priodol ar gyfer cyd-bwyllgorau llai ag incwm a gwariant islaw £2.5 miliwn yng nghyhoeddiad Un Llais Cymru/Cymdeithas Clercod Cynghorau Lleol, **Governance and accountability for local councils in Wales – A Practitioners' Guide** (y Canllaw i Ymarferwyr). Mae'r Canllaw i Ymarferwyr yn ei gwneud yn ofynnol iddynt baratoi eu cyfrifon ar ffurf Ffurflen Flynyddol. Mae'r Ffurflen Flynyddol hon yn bodloni gofynion y Canllaw i Ymarferwyr.

Mae'r cyfrifon a'r trefniadau archwilio yn dilyn y broses a nodir isod.

Darllenwch y canllawiau ar gwblhau'r Ffurflen Flynyddol hon a **chwblhewch bob adran mewn pinc.**

CYMERADWYO'R FFURFLEN FLYNYDDOL

Mae'n rhaid i'r Pwyllgor gymeradwyo'r Ffurflen Flynyddol CYN i'r cyfrifon a'r dogfennau ategol fod ar gael i'w harchwilio'n gyhoeddus o dan adran 30 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Os nad yw'n gallu cwblhau'r broses gymeradwyo erbyn 30 Mehefin 2021 neu gyhoeddi'r ffurflen a archwiliwyd erbyn 30 Medi, rhaid i'r Pwyllgor gyhoeddi hysbysiadau fel sy'n ofynnol yn ôl y Rheoliadau.

Yr archwilydd sy'n gweithredu ar ran yr Archwilydd Cyffredinol fydd yn cwblhau Tystysgrif Archwilio ac adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru. **NI CHAIFF** y Clerc/Swyddog Cyllid Cyfrifol, y Cadeirydd na'r archwilydd mewnol eu cwblhau.

Caiff ffurflenni a archwiliwyd ac a ardystiwyd eu dychwelyd i'r corff at ddibenion cyhoeddi ac arddangos y datganiadau cyfrifyddu, y Datganiad Llywodraethu Blynnyddol a thystysgrif ac adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Datganiadau cyfrifyddu 2020-21 ar gyfer:

Enw'r corff:

Awdurdod Harbwr Porth Tywyn

	Y flwyddyn a ddaeth i ben		Nodiadau a chanllawiau i'r sawl sy'n llunio'r cyfrifon
	31 Mawrth 2020 (£)	31 Mawrth 2021 (£)	Dylech dalgrynnu'r holl ffigurau i'r £ agosaf. Peidiwch â gadael unrhyw flychau yn wag na chofnodi balansau o £0 neu ddim. Rhaid i bob ffigwr fod yn gyson â'r cofnodion ariannol sylfaenol ar gyfer y flwyddyn berthnasol.
Datganiad o incwm a gwariant/derbyniadau a thaliadau			
1. Balansau a ddygwyd ymlaen	0	0	Cyfanswm y balansau a'r cronfeydd wrth gefn ar ddechrau'r flwyddyn fel y'u cofnodwyd yn y cofnodion ariannol. Rhaid iddo fod yn gyson â Llinell 7 y flwyddyn flaenorol.
2. (+) Incwm o drethiant lleol/ardoll	75,977	802,707	Cyfanswm yr incwm a dderbyniwyd/derbyniadwy yn ystod y flwyddyn o drethiant lleol (praesept) neu ardoll/cyfraniad gan brif gyrrff.
3. (+) Cyfanswm derbyniadau eraill	14,280	2,000	Cyfanswm incwm neu dderbyniadau a gofnodwyd yn y llyfr arian parod namyn y symiau a gynhwysir yn llinell 2. Mae'n cynnwys grantiau cymorth, dewisol a referniw.
4. (-) Costau staff	616	616	Cyfanswm gwariant neu daliadau a wnaed i bob gweithiwr cyflogedig ac ar ei ran. Dylech gynnwys cyflogau, TWE ac Yswiriant Gwladol (cyflogaion a chyflogwyr), cyfraniadau pensiwn a threuliau cysylltiedig, e.e. costau terfynu.
5. (-) Llog ar fenthyciadau/ad-daliadau cyfalaf	68,644	799,448	Cyfanswm gwariant neu daliadau cyfalaf a llog a wnaed yn ystod y flwyddyn ar fenthyciadau allanol (os o gwbl).
6. (-) Cyfanswm taliadau eraill	20,997	4,643	Cyfanswm gwariant neu daliadau fel y'u cofnodwyd yn y llyfr arian parod namyn costau staff (Llinell 4) a llog ar fenthyciadau/ad-daliadau cyfalaf (Llinell 5).
7. (=) Balansau a gariwyd ymlaen	0	0	Cyfanswm y balansau a'r cronfeydd wrth gefn ar ddiwedd y flwyddyn. Rhaid iddo fod yn hafal i (1+2+3) – (4+5+6).
Datganiad o falansau			
8. (+) Dyledwyr	114,593	88,696	Cyfrifon incwm a gwariant yn unig: Nodwch werth dyledion sy'n ddyledus i'r corff.
9. (+) Cyfanswm arian parod a buddsoddiadau	(112,833)	(87,836)	Pob cyfrif: Swm yr holl gyfrifon banc cyfredol a chadw, daliadau ariannol a buddsoddiadau a ddelir ar 31 Mawrth. Rhaid i hyn fod yn gyson â balans cysoni'r llyfr arian parod yn unol â'r cysoniad banc.
10. (-) Credydwyr	1,760	860	Cyfrifon incwm a gwariant yn unig: Nodwch werth yr arian sy'n ddyledus gan y corff (heblaw costau benthyg) ar ddiwedd y flwyddyn.
11. (=) Balansau a gariwyd ymlaen	0	0	Dylai cyfanswm y balansau fod yn gyson â llinell 7 uchod: Nodwch gyfanswm (8+9-10).
12. Cyfanswm asedau sefydlog ac asedau hirdymor	950,300	925,450	Gwerth cofrestr asedau a buddsoddiadau pob ased sefydlog, ynghyd ag unrhyw asedau hirdymor eraill a ddelir ar 31 Mawrth.
13. Cyfanswm benthyciadau	0	0	Balans cyfalaf dyledus pob benthygiad o drydydd partion ar 31 Mawrth (gan gynnwys PWLB).

Datganiad Llywodraethu Blynyddol (Rhan 1)

Rydym yn cydnabod, fel aelodau o'r Pwyllgor, ein cyfrifoldeb am sicrhau bod system rheolaeth fewnol gadarn ar waith, gan gynnwys paratoi'r datganiadau cyfrifyddu. Rydym yn cadarnhau, hyd eithaf ein gwybodaeth a'n cred, o ran y datganiadau cyfrifyddu ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2021, ein bod wedi gwneud y canlynol:

	Cytunwyd?		Mae 'DO' yn golygu bod y Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor wedi gwneud y canlynol:	Cyf y Dangosydd Perfformiad
	Do	Naddo*		
1. Rydym wedi rhoi trefniadau ar waith ar gyfer: <ul style="list-style-type: none"> • gwaith rheoli ariannol effeithiol yn ystod y flwyddyn; a • pharatoi a chymeradwyo'r datganiadau cyfrifyddu. 			Pennu ei gyllideb a rheoli ei arian yn briodol a pharatoi a chymeradwyo ei ddatganiadau cyfrifyddu fel a ragnodir gan y gyfraith.	6, 12
2. Cynnal system rheolaeth fewnol ddigonol, gan gynnwys mesurau a gynlluniwyd i atal a chanfod twyll a llygredd, ac adolygu ei heffeithiolrwydd.			Gwneud trefniadau priodol a derbyn cyfrifoldeb am warchod yr arian cyhoeddus a'r adnoddau dan ei reolaeth.	6, 7
3. Rydym wedi cymryd yr holl gamau rhesymol i roi sicrwydd i ni'n hunain nad oes unrhyw achosion o ddiffyg cydymffurfio gwirioneddol na phosibl â chyfreithiau, rheoliadau na chodau ymarfer a allai gael effaith ariannol sylweddol ar allu'r Pwyllgor i gynnal ei fusnes nac ar ei sefyllfa ariannol.			Ond wedi gwneud pethau y mae ganddo'r pŵer cyfreithiol i'w gwneud ac wedi cydymffurfio â chodau ymarfer a safonau wrth wneud hynny.	6
4. Rydym wedi darparu cyfle priodol i etholwyr arfer eu hawliau yn unol â gofynion Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014.			Rhoi'r cyfle i bob unigolyn â diddordeb archwilio cyfrifon y corff yn unol â'r hyn a nodir yn yr <u>hysbysiad</u> o'r archwiliad.	6, 23
5. Rydym wedi cynnal asesiad o'r risgiau sy'n wynebu'r Pwyllgor ac wedi cymryd camau priodol i reoli'r risgiau hynny, gan gynnwys cyflwyno rheolaethau mewnol a/neu yswiriant allanol lle y bo angen.			Ystyried y risgiau ariannol a'r risgiau eraill a wynebwr ganddo wrth weithredu'r corff a delio â hwy'n briodol.	6, 9
6. Rydym wedi cynnal system archwilio mewnol ddigonol ac effeithiol ar gyfer y cofnodion cyfrifyddu a'r systemau rheoli drwy gydol y flwyddyn ac wedi cael adroddiad gan yr archwilydd mewnol.			Trefnu i unigolyn cymwys, yn annibynnol ar y rheolaethau a'r gweithdrefnau ariannol, roi barn wrthrychol ar ba un a yw'r rhain yn diwallu anghenion y corff.	6, 8
7. Rydym wedi ystyried a oes unrhyw ymglyfreitha, rhwymedigaethau neu ymrwymadau, digwyddiadau neu drafodion, a ddigwyddodd naill ai yn ystod y flwyddyn neu ar ôl i'r flwyddyn ddod i ben, wedi cael effaith ariannol ar y Pwyllgor a, lle y bo'n briodol, wedi eu cynnwys yn y datganiadau cyfrifyddu.			Datgelu popeth y dylai fod wedi ei ddatgelu am ei fusnes yn ystod y flwyddyn gan gynnwys digwyddiadau a ddigwyddodd ar ôl i'r flwyddyn ddod i ben os ydynt yn berthnasol.	6
8. Rydym wedi cymryd camau priodol i fynd i'r afael â phob mater a godwyd mewn adroddiadau blaenorol gan archwilywyr mewnol ac allanol.			Ystyried a chymryd camau priodol i fynd i'r afael â phroblemau/gwendidau a ddygwyd i'w sylw gan archwilywyr mewnol ac allanol.	6, 8, 23

* Ar ddalen ar wahân, rhwch esboniadau i'r archwilydd allanol ar gyfer pob ymateb 'naddo' a roddwyd; a disgrifiwch pa gamau gweithredu sy'n cael eu cymryd i fynd i'r afael â'r gwendidau a nodwyd.

Nodiadau datgelu ychwanegol*

Darperir yr wybodaeth ganlynol i gynorthwyo'r darllenydd i ddeall y datganiad cyfrifyddu a/neu'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol

1.

2.

3.

* Dylid cynnwys yma unrhyw ddatgeliadau ychwanegol sy'n angenrheidiol yn nhyb y Cyngor i gynorthwyo'r darllenydd i ddeall y datganiad cyfrifyddu a/neu'r datganiad llywodraethu blynyddol.

Cymeradwyaeth ac ardystiad y Pwyllgor

Y Pwyllgor sy'n gyfrifol am baratoi'r datganiadau cyfrifyddu a'r datganiad llywodraethu blynyddol yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 (y Ddeddf) a Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014.

Ardystiad gan y Swyddog Cyllid Cyfrifol Ardystiaf fod y datganiadau cyfrifyddu yn y Ffurflen Flynyddol hon yn rhoi darlun teg o sefyllfa ariannol y Pwyllgor, a'i incwm a'i wariant, neu'n cyflwyno'r derbyniadau a'r taliadau'n briodol, yn ôl y digwydd, ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2021.	Cymeradwyaeth gan y Pwyllgor Cadarnhaf fod y datganiadau cyfrifyddu hyn a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol wedi eu cymeradwyo gan y Pwyllgor o dan gyfeirnod cofnod:
Llofnod y Swyddog Cyllid Cyfrifol: 	Cyfeirnod cofnod:
Enw: C. MOORE.	Llofnod Cadeirydd y cyfarfod:
Dyddiad: 27/05/2021.	Enw:
	Dyddiad:

Tystysgrif Archwilio ac adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru

Adroddaf mewn perthynas â'm harchwiliad o'r cyfrifon dan adran 13 o'r Ddeddf, pa un a yw unrhyw faterion a ddaw i'm sylw'n rhoi achos i bryderu na chydymffurfiwyd â deddfwriaeth berthnasol a gofynion rheoleiddiol. Cynhaliwyd fy archwiliad yn unol â chanllawiau a gyhoeddwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Ar dystiaf fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o'r Ffurflen Flynyddol ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2021 ar gyfer:

Adroddiad yr Archwilydd Cyffredinol

Barn archwilio

[Ac eithrio'r materion a nodir isod]* Ar sail fy adolygiad, yn fy marn i, nid oes unrhyw faterion wedi dod i'm sylw sy'n rhoi achos i bryderu, mewn unrhyw ffordd berthnasol, bod yr wybodaeth yr adroddir arni yn y Ffurflen Flynyddol hon:

- heb gael ei pharatoi yn unol ag arferion priodol;
- yn peidio â chydymffurfio â deddfwriaeth berthnasol a gofynion rheoleiddiol;
- yn anghyson â threfniadau llywodraethu'r Pwyllgor; ac
- nad oes gan y Pwyllgor drefniadau priodol yn eu lle i sicrhau darbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran y modd y mae'n defnyddio adnoddau.

Materion eraill sy'n codi ac argymhellion

Tynnaf sylw'r corff at y materion a'r argymhellion canlynol nad ydynt yn effeithio ar fy marn archwilio ond y dylai'r corff fynd i'r afael â hwy. / Nid oes unrhyw faterion pellach nac argymhellion yr wyf yn dymuno'u dwyn i sylw'r Pwyllgor.*

Enw'r archwilydd allanol:

Llofnod yr archwilydd allanol:

Dyddiad:

Tros ac ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru

* Dileer fel y bo'n briodol.

Adroddiad archwilio mewnol Blynyddol ar gyfer:

Enw'r corff:

Mae archwiliad mewnol y Pwyllgor, gan weithredu'n annibynnol ac ar sail asesiad o risg, wedi cynnwys cynnal asesiad dewisol o gydymffurfiaeth â'r gweithdrefnau a'r rheolaethau perthnasol y disgwylir iddynt fod ar waith yn ystod y flwyddyn ariannol sy'n dod i ben 31 Mawrth 2021.

Cynhaliwyd yr archwiliad mewnol yn unol ag anghenion y Pwyllgor a'r gwaith a drefnwyd. Ar sail y canfyddiadau yn y meysydd a archwiliwyd, ceir crynodeb o gasgliadau'r archwiliad mewnol yn y tabl hwn. Nodir isod amcanion rheolaeth fewnol a chasgliadau'r archwiliad mewnol ar ba un a oedd yr amcanion canlynol o ran rheolaeth, ym mhob ffordd bwysig, yn cael eu bodloni drwy gydol y flwyddyn ariannol i safon sy'n ddigonol i ddiwallu anghenion y Pwyllgor.

	Cytunwyd?				Amlinelliad o'r gwaith a wnaed fel rhan o'r archwiliad mewnol (DS nid oes angen hyn os cyflwynwyd adroddiad archwilio mewnol manwl i'r corff)
	Do	Naddo*	Amh.	Heb ei gynnwys**	
1. Mae'r llyfrau cyfrifon priodol wedi'u cadw'n briodol drwy gydol y flwyddyn.					Mewnosoder y testun
2. Bodlonwyd rheoliadau ariannol, ategwyd taliadau gan anfonebau, cymeradwywyd gwariant a rhoddwyd cyfrif priodol am TAW.					Mewnosoder y testun
3. Asesodd y corff y risgiau sylweddol i gyflawni ei amcanion ac adolygodd ddigonolrwydd y trefniadau ar gyfer eu rheoli.					Mewnosoder y testun
4. Deilliodd y gofyniad blynyddol am braesept/ardoll/adnoddau o broses gyllidebu ddigonol, cafodd cynnydd yn erbyn y gyllideb ei fonitro'n rheolaidd, ac roedd y cronfeydd wrth gefn yn briodol.					Mewnosoder y testun
5. Cafodd yr incwm disgwyliedig ei dderbyn yn llawn, ar sail prisiau cywir, ei gofnodi'n briodol a'i fancio'n syth, a rhoddwyd cyfrif priodol am TAW.					Mewnosoder y testun
6. Cefnogwyd taliadau arian mân yn briodol gan dderbynebau, cymeradwywyd gwariant a rhoddwyd cyfrif priodol am TAW.					Mewnosoder y testun
7. Talwyd cyflogau i gyflogeion a lwfansau i aelodau yn unol â chymradwyaethau a gofnodwyd, a chymhwyswyd gofynion TWE ac Yswiriant Gwladol yn briodol.					Mewnosoder y testun
8. Roedd y cofrestrau asedau a buddsoddiadau yn gyflawn, yn gywir, ac yn cael eu cynnal yn briodol.					Mewnosoder y testun

	Cytunwyd?				Amlinelliad o'r gwaith a wnaed fel rhan o'r archwiliad mewnol (DS nid oes angen hyn os cyflwynwyd adroddiad archwilio mewnol manwl i'r corff)
	Do	Naddo*	Amh.	Heb ei gynnwys**	
9. Cafodd cysoniadau cyfrifon banc cyfnodol ac ar ddiwedd y flwyddyn eu cynnal yn briodol.					Mewnosoder y testun
10. Cafodd datganiadau cyfrifyddu a baratowyd yn ystod y flwyddyn eu paratoi ar y sail gyfrifyddu gywir (derbyniadau a thaliadau/incwm a gwariant), roeddent yn gyson â'r llyfr arian parod, wedi'u hategu gan drywydd archwilio digonol o gofnodion sylfaenol, a, lle y bo'n briodol, cafodd dyledwyr a chredydwyr eu cofnodi'n briodol.					Mewnosoder y testun

Roedd rheolaethau digonol yn bodoli ar gyfer unrhyw feysydd risg a nodwyd gan y Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor (rhestrwch unrhyw feysydd risg eraill isod neu ar ddalenni ar wahân os oes angen:

	Cytunwyd?				Amlinelliad o'r gwaith a wnaed fel rhan o'r archwiliad mewnol (DS nid oes angen hyn os cyflwynwyd adroddiad archwilio mewnol manwl i'r corff)
	Do	Naddo*	Amh.	Heb ei gynnwys**	
11. Mewnosoder y maes risg					Mewnosoder y testun
12. Mewnosoder y maes risg					Mewnosoder y testun
13. Mewnosoder y maes risg					Mewnosoder y testun

* Os atebwyd 'naddo', nodwch y goblygiadau a'r camau sy'n cael eu cymryd i fynd i'r afael ag unrhyw wendid rheoli a nodwyd (ychwanegwch ddalenni ar wahân os oes angen).

** Os atebwyd 'heb ei gynnwys', nodwch pryd y gwnaethpwyd y gwaith archwilio mewnol mwyaf diweddar yn y maes hwn a phryd y bwriedir ei wneud nesaf, neu os nad oes angen ei gynnwys, rhaid i'r archwilydd mewnol esbonio pam nad oes angen hynny.

[Mae fy nghanyfddiadau manwl a'm hargymhellion yr wyf yn eu dwyn i sylw'r Pwyllgor wedi'u cynnwys yn fy adroddiad manwl i'r Pwyllgor dyddiedig _____.] * Dileer os nad oes adroddiad wedi'i baratoi.

Cadarnhau archwiliad mewnol

Rwyf/Rydym yn cadarnhau nad wyf fi/ydym ni, fel archwilydd mewnol y Pwyllgor, wedi ymgymryd â swyddogaeth reoli na gweinyddol o fewn y corff (gan gynnwys paratoi'r cyfrifon) nac fel aelod o'r corff yn ystod y blynyddoedd ariannol 2019-20 a 2020-21. Cadarnhaf hefyd na fu unrhyw achos o wrthdaro buddiannau ynghylch fy mhenodiad.

Enw'r unigolyn a gynhaliodd yr archwiliad mewnol:

Llofnod yr unigolyn a gynhaliodd yr archwiliad mewnol:

Dyddiad:

Nodiadau cyfarwyddyd ar gwblhau'r Ffurflen Flynyddol

1. Rhaid i chi gymhwyso arferion priodol wrth baratoi'r Ffurflen Flynyddol hon. Nodir yr arferion priodol yn y Canllaw i Ymarferwyr.
2. Gwnewch yn siŵr bod y Ffurflen Flynyddol wedi ei chwblhau'n llawn, h.y. dim blychau coch gwag. Ceisiwch osgoi gwneud unrhyw ddiwygiadau i'r ffurflen wedi'i chwblhau. Os na allwch osgoi hyn, rhowch linell drwy'r cofnodion anghywir, sicrhewch fod y diwygiadau wedi'u tynnu at sylw'r corff gyda llythrennau cyntaf eich enw wrth eu hymyl a'ch bod wedi rhoi esboniad i'r archwilydd allanol. **Peidiwch â defnyddio hylif cywiro.** Caiff ffurflenni blynyddol anghyflawn neu rai sy'n cynnwys diwygiadau heb eu cymeradwyo a/neu eu hesbonio neu hylif cywiro eu dychwelyd heb eu harchwilio a gall olygu costau ychwanegol.
3. Defnyddiwch ail bâr o lygaid, y Cadeirydd neu aelod efallai, i adolygu eich Ffurflen Flynyddol er mwyn sicrhau ei bod yn gyflawn cyn anfon y ffurflen wreiddiol at yr archwilydd.
4. Gwnewch yn siŵr bod eich datganiadau cyfrifyddu yn gywir, bod y balans a gariwyd ymlaen o'r flwyddyn flaenorol (llinell 7 o 2020) yn cyfateb i'r balans a ddygwyd ymlaen yn y flwyddyn gyfredol (linell 1 o 2021). Esboniwch unrhyw wahaniaethau rhwng ffigurau 2020 ar y Ffurflen Flynyddol hon a'r symiau a gofnodwyd yn Ffurflen Flynyddol y llynedd.
5. Rhowch esboniad llawn am unrhyw amrywiannau sylweddol yn y datganiadau ariannol. Peidiwch ag anfon copi o'ch cofnodion cyfrifyddu manwl yn lle'r esboniad hwn. Mae ar yr archwilydd allanol eisiau gwybod eich bod chi'n deall y rhesymau dros yr holl amrywiannau. Cofiwch gynnwys dadansoddiad manwl i ategu eich esboniad a byddwch yn benodol ynghylch gwerthoedd elfennau unigol sy'n gyfrifol am yr amrywiannau.
6. Sicrhewch fod y copi o'r cysoniad banc y byddwch yn ei anfon at eich archwilydd gyda'r Ffurflen Flynyddol yn cynnwys eich **holl** gyfrifon banc a balansau ariannol. Os nad oes unrhyw eitemau cysoni, nodwch hyn a rhowch dystiolaeth o falansau'r banc. Dylai'r archwilydd allu gweld cyfatebiaeth rhwng eich cysoniad banc a llinell 9 yn y datganiadau cyfrifyddu. Ceir rhagor o gymorth ar gysoniadau banc yn y Canllaw i Ymarferwyr.
7. **Rhaid i chi anfon gwybodaeth at yr archwilydd allanol i ategu'r haeriadau a wneir yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol.** Bydd eich archwilydd yn dweud wrthyhych pa wybodaeth y mae angen i chi ei darparu. Sicrhewch eich bod yn darllen yr hysbysiad archwilio yn ofalus er mwyn sicrhau eich bod yn cynnwys yr holl wybodaeth y mae'r archwilydd wedi gofyn amdani. Dylech anfon **copïau** o'r cofnodion gwreiddiol at yr archwilydd allanol ac nid y dogfennau gwreiddiol eu hunain.
8. Peidiwch ag anfon unrhyw wybodaeth at yr archwilydd nad yw wedi gofyn yn benodol amdani. Nid yw hyn o fudd.
9. Os bydd rhaid i'r archwilydd adolygu gwybodaeth nad ofynnwyd amdani, gofyn eto am wybodaeth, neu os caiff gysoniad banc neu esboniad am amrywiannau sy'n anghyflawn neu os caiff ddogfennau gwreiddiol y mae'n rhaid eu dychwelyd, bydd yr archwilydd yn mynd i gostau ychwanegol y mae ganddo hawl i godi ffoedd ychwanegol amdanynt.
10. **Dylech ateb pob gohebiaeth â'r archwilydd allanol yn brydlon.** Bydd hyn yn eich helpu i gyflawni eich rhwymedigaethau statudol a bydd yn cadw cost yr archwiliad mor isel â phosibl.
11. **Sylwer, os byddwch yn cwblhau'r ffurflen electronig, rhaid i chi argraffu'r ffurflen er mwyn iddi gael ei hardystio gan y Swyddog Cyllid Cyfrifol a'i llofnodi gan y Cadeirydd cyn ei hanfon at yr archwilydd.**

Rhestr wirio cwblhau - Bydd ateb 'Naddo' yn golygu nad ydych o bosibl wedi bodloni'r gofynion		Cwblhawyd?	
Cyflwyno gyntaf i'r archwilydd allanol		Do	Naddo
Cyfrifon	A yw'r papurau i'w hanfon at yr archwilydd allanol yn cynnwys esboniad o amrywiadau sylweddol rhwng y llynedd ac eleni?		
	A yw'r cysoniad banc ar 31 Mawrth 2021 yn gyson â llinell 9?		
Cymeradwyo	A yw'r Swyddog Cyllid Cyfrifol wedi ardystio'r datganiadau cyfrifyddu a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol (Rheoliad 15 (1)) erbyn 30 Mehefin 2021 fan bellaf?		
	A yw'r corff wedi cymeradwyo'r datganiadau cyfrifyddu cyn 30 Mehefin 2021 ac a yw Adran 3 wedi'i llofnodi a'r dyddiad wedi'i nodi gan yr unigolyn a oedd yn cadeirio'r cyfarfod pan roddwyd y gymeradwyaeth?		
Pob adran	A yw'r holl flychau pinc yn y datganiadau cyfrifyddu a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol wedi eu llenwi ac esboniadau wedi'u rhoi pan fo angen?		
	A yw'r holl wybodaeth y gofynnodd yr archwilydd allanol amdani wedi'i hanfon gyda'r Ffurflen Flynyddol hon? Cyfeiriwch at eich hysbysiad o archwiliad ac unrhyw atodlenni ychwanegol a ddarparwyd gan eich archwilydd allanol.		
Os caiff y cyfrifon eu diwygio ar ôl derbyn adroddiad yr Archwilydd Cyffredinol ar faterion sy'n codi		Do	Naddo
Cyfrifon	A yw'r datganiadau cyfrifyddu sydd wedi eu diwygio wedi'u cymeradwyo ac Adran 3 wedi'i llofnodi eto a'r dyddiad wedi'i nodi eto fel tystiolaeth o gymeradwyaeth y Bwrdd i'r diwygiadau cyn eu hailgyflwyno i'r archwilydd?		

**Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
16 Gorffennaf 2021**

Cod Llywodraethu Corfforaethol

Argymhellion / penderfyniadau allweddol sy'n ofynnol:

1. Ystyried y Cod Llywodraethu Corfforaethol

Rhesymau:

Cymeradwyaeth y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

Ymgynghorir â'r pwyllgor craffu perthnasol Oes – Y Pwyllgor Archwilio

Penderfyniad y Bwrdd Corfforaethol Yn Ofynnol : NA

Angen Penderfyniad y Cyngor : NA

DEILYDD PORTFFOLIO AELODAU BWRDD GWEITHREDOL : Cyngorydd David Jenkins

Cyfarwyddiad:

Gwasanaethau Corfforaethol

Enw Pennaeth y Gwasanaeth:

Helen Pugh

Awdur yr Adroddiad:

Grŵp Llywodraethu Corfforaethol

Dynodiadau:

Pennaeth Refeniw a
Chydymffurfio Ariannol

Ffôn:

01267 2246223

E-bost:

hpugh@carmarthenshire.gov.uk

EXECUTIVE SUMMARY

Governance and Audit Committee

16th July 2021

Code of Corporate Governance

The Council sees Corporate Governance as *“doing the right things, in the right way, for the right people in a timely, inclusive, open, honest and accountable manner.”* It comprises the systems and processes, and also the culture and values, by which the Council is directed and controlled and how it accounts to and engages with its citizens.

Strong, transparent and responsive governance enables the Council to put citizens first by pursuing its aims and priorities effectively, and by underpinning them with appropriate mechanisms for managing performance and risk. In order to maintain citizens’ confidence, these mechanisms must be sound and be seen to be sound. The Governance Framework comprises the systems and processes, and cultures and values, by which the Authority is directed and controlled and its activities through which it accounts to, engages with and leads the community. It enables the Authority to monitor the achievement of its strategic objectives and to consider whether those objectives have led to the delivery of appropriate, cost-effective services.

The attached Code of Corporate Governance sets out Carmarthenshire County Council’s approach to achieving and maintaining good corporate governance. This Code has been updated and reviewed by the Corporate Governance Group to recognise policies and processes that are consistent with the principles of the Chartered Institute of Public Finance and Accountancy (CIPFA) and the Society of Local Authority Chief Executives and Senior Managers (SOLACE) Framework ‘Delivering Good Governance in Local Government’ (Guidance Notes for Welsh Authorities 2016 Edition – Published September 2016). This framework identified 7 key principles of good governance which complement the Well-being of Future Generations Act requirements.

DETAILED REPORT ATTACHED?

YES

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report:

Signed: Helen Pugh, Head of Revenues & Financial Compliance

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
YES	YES	NONE	NONE	YES	NONE	NONE

Policy, Crime & Disorder and Equalities / Legal

The Well-being of Future Generations (Wales) Act. This document ensures that the wellbeing objectives are integrated into our corporate governance approach.

Principles of the Chartered Institute of Public Finance and Accountancy (CIPFA) and the Society of Local Authority Chief Executives and Senior Managers (SOLACE) Framework 'Delivering Good Governance in Local Government' (Guidance Notes for Welsh Authorities 2016 Edition – Published September 2016).

Risk Management Issues

Robust Governance Framework comprising the systems, processes and cultures & values, by which the Authority is directed and controlled and its activities through which it accounts to, engages with and leads the community, is paramount to deliver and monitor achievements of strategic objectives and to consider whether those objectives have led to the delivery of appropriate, cost-effective and efficient services.

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below

Signed: Helen Pugh, Head of Revenues & Financial Compliance

1. Scrutiny Committee

N/A

2. Local Member(s)

N/A

3. Community / Town Council

N/A

4. Relevant Partners

N/A

5. Staff Side Representatives and other Organisations

N/A

**EXECUTIVE BOARD PORTFOLIO
HOLDER(S) AWARE/CONSULTED**

YES

Cllr David Jenkins

Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information

List of Background Papers used in the preparation of this report:

THESE ARE DETAILED BELOW

Title of Document	File Ref No.	Locations that the papers are available for public inspection
Future Generations Commissioner for Wales Procuring for Well-being		<p>Cymraeg: https://www.futuregenerations.wales/wp-content/uploads/2021/02/CYM-Section-20-Procurement-Review.pdf</p> <p>English: https://www.futuregenerations.wales/wp-content/uploads/2021/02/ENG-Section-20-Procurement-Review.pdf</p>

Carmarthenshire County Council

Code of Corporate Governance

Code of Corporate Governance

<u>Table of Contents</u>	<u>Page</u>
1. Introduction	3
2. Governance Principles	4
3. Legislation	5
4. Monitoring Review, Changes	8
5. How we address the 7 fundamental Principles	9
5.1 Integrity and Values	9
5.2 Openness and Engagement	9
5.3 Making a difference	11
5.4 Making sure we achieve what we set out to do	12
5.5 Valuing our people; engaging, leading and supporting	13
5.6 Managing risks, performance and finance	14
5.7 Good transparency and accountability	15

1. Introduction

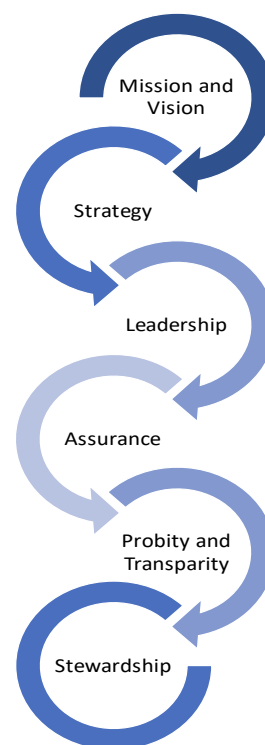
This Code sets out Carmarthenshire County Council’s approach to achieving and maintaining good corporate governance. This Code recognises policies and processes that are consistent with the principles of the Chartered Institute of Public Finance and Accountancy (CIPFA) and the Society of Local Authority Chief Executives and Senior Managers (SOLACE) Framework ‘Delivering Good Governance in Local Government’ (Guidance Notes for Welsh Authorities 2016 Edition – Published September 2016). This framework identified 7 key principles of good governance which complement the Well-being of Future Generations Act requirements.

Carmarthenshire County Council (the Council) is by nature, a complex organisation which affects the lives of all citizens in the area: As well as providing a diverse range of services, it also works with partner organisations who provide other public services. The Council’s aims and priorities reflect these responsibilities.

The Council sees Corporate Governance as *“doing the right things, in the right way, for the right people in a timely, inclusive, open, honest and accountable manner.”* It comprises the systems and processes, and also the culture and values, by which the Council is directed and controlled and how it accounts to and engages with its citizens.

Strong, transparent and responsive governance enables the Council to put citizens first by pursuing its aims and priorities effectively, and by underpinning them with appropriate mechanisms for managing performance and risk. In order to maintain citizens’ confidence, these mechanisms must be sound and be seen to be sound.

The Governance Framework comprises the systems and processes, and cultures and values, by which the Authority is directed and controlled and its activities through which it accounts to, engages with and leads the community. It enables the Authority to monitor the achievement of its strategic objectives and to consider whether those objectives have led to the delivery of appropriate, cost-effective services.

2. Governance Principles

The Council operates through a governance framework that brings together its legislative responsibilities and management processes with CIPFA / Solace core governance principles.

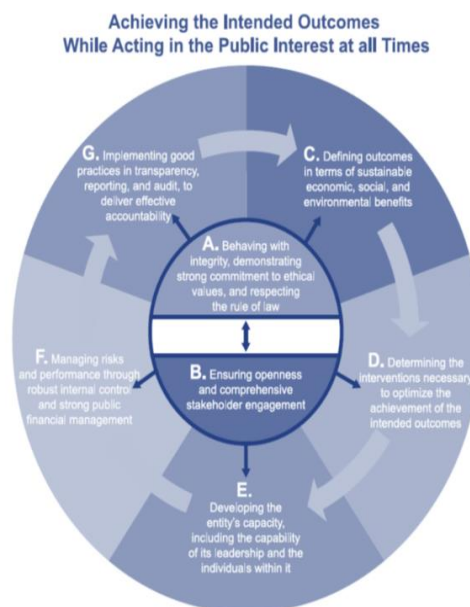
The CIPFA/SOLACE Governance Framework sets out 7 fundamental principles of Corporate Governance. The 'CIPFA Seven' are:

1. **Integrity and Values** - Behaving with integrity, demonstrating strong commitment to ethical values, and respecting the rule of law.
2. **Openness and engagement** - Ensuring openness and comprehensive stakeholder engagement.
3. **Making a difference** - Defining outcomes in terms of sustainable economic, social, and environmental benefits.
4. **Making sure we achieve what we set out to do** - Determining the interventions necessary to optimise the achievement of the intended outcomes.
5. **Valuing our people; engaging, leading and supporting** - Developing capacity and the capability of leadership and individuals.
6. **Managing risks, performance and finance** - Managing risks and performance through robust internal control and strong public financial management.
7. **Good transparency and accountability** - Implementing good practices in transparency, reporting, and audit to deliver effective accountability.

Note The abbreviations in bold above are the Council's.

Sitting behind these principles are 91 behaviours which guide our work.

The Council has created a Well-being Objective on Better governance and use of resources (Well-Being Objective 13) with an action plan for delivery which embeds the above 7 principles thus demonstrating that the Council commits itself to each of these principles.

3. Legislation

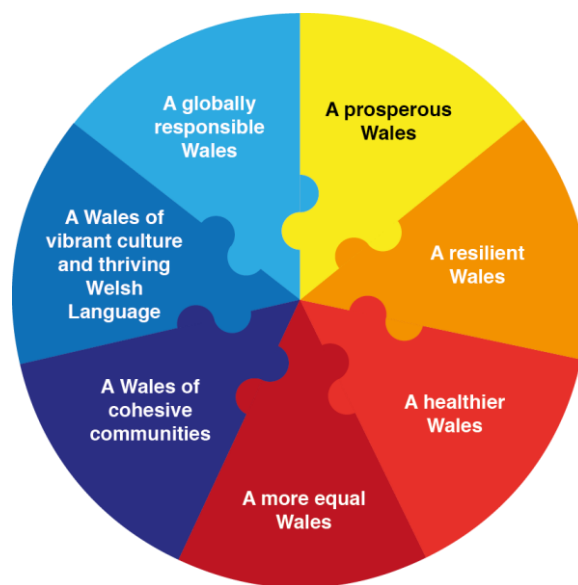
Well-being of Future Generations Act (Wales) 2015

The general purpose of the Act is to ensure that the governance arrangements of public bodies focuses on improving the well-being of Wales, and takes the needs of future generations into account. The law states that: -

1. We must carry out sustainable development, improving the economic, social, environmental and cultural well-being of Wales. The sustainable development principle is:

'... the public body must act in a manner which seeks to ensure that the needs of the present are met without compromising the ability of future generations to meet their own needs.'

2. We must demonstrate use of the 5 ways of working:
Long term, integrated, involving, collaborative and preventative
3. We must work towards achieving all of the 7 national well-being goals in the Act. Together they provide a shared vision for public bodies to work towards.

For the first time in Wales, the Well-being of Future Generations Act, provides a shared vision for all public bodies in Wales to work towards.

As a public body subject to the Act we are required to set and publish Well-being Objectives that maximise our Contribution to the Well-being Goals.

How our Well-being Objectives maximise our Contribution to the Well-being Goals.

	No.	13 Well-being Objectives for 2021-22 These frame our Corporate Strategy	The 7 National Well-being Goals						
			Prosperity	Resilience	Healthier	More Equal	Cohesive Communities	Welsh Language and Culture	Global Responsibility
Start Well	1	Help to give every child the best start in life and improve their early life experiences	✓		✓	✓	✓		
	2	Help children live healthy lifestyles (Childhood Obesity)	✓		✓	✓	✓	✓	
	3	Support and improve progress, achievement, and outcomes for all learners	✓	✓	✓	✓		✓	✓
Live Well	4	Tackle poverty by doing all we can to prevent it, helping people into work and improving the lives of those living in poverty	✓		✓	✓	✓		
	5	Create more jobs and growth throughout the county	✓		✓	✓	✓	✓	
	6	Increase the availability of rented and affordable homes	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	7	Help people live healthy lives (Tackling risky behaviour and Adult obesity)	✓		✓	✓	✓	✓	
	8	Support community cohesion, resilience, and safety			✓	✓	✓		
Age Well	9	Support older people to age well and maintain dignity and independence in their later years	✓		✓	✓	✓	✓	
In a healthy and safe environment	10	Look after the environment now and for the future	✓	✓	✓				
	11	Improve the highway and transport infrastructure and connectivity	✓	✓	✓	✓	✓		
	12	Promoting Welsh Language and Culture	✓	✓		✓	✓	✓	
Corporate Governance	13	Better governance and use of resources	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

The Future Generations Act and Corporate Governance

The statutory guidance on the Well-being of Future Generations Act identifies a core set of activities common to the corporate governance of public bodies where change needs to happen to apply the act. These are:

1. Corporate Planning
2. Financial Planning
3. Workforce planning (people)
4. Procurement
5. Assets
6. Risk management
7. Performance Management

Considering the seven corporate areas as a framework for the self-assessment, and applying the five ways of working to those areas, will support the council to ensure it is governing itself to maximise its contribution to the well-being goals and meet its well-being objectives

[📄 Shared Purpose Shared Future 1 \(Page 14\)](#)

The Five Ways of Working	
1	Looking at the long term so that we do not compromise the ability of future generations to meet their own needs
2	Understanding the root causes of the issues to prevent them reoccurring
3	Taking an integrated approach so that we look at all well- being goals and objectives of other services and partners
4	Collaboration - Working with others in a collaborative way to find shared sustainable solutions
5	Involvement a diversity of population in decisions that affect them

The Local Government and Elections (Wales) Act

The Local Government and Elections (Wales) Act provides for the establishment of a new and reformed legislative framework for local government elections, democracy, governance and performance. The Act will replace the current improvement duty for principal councils set out in the Local Government (Wales) Measure 2009. We will report on 2021-22 under the terms of the new Act.

[📄 Link to the Act](#)

[📄 Statutory guidance on Performance and Governance](#)

Socio-economic duty

From 31st March 2021, this duty will require councils, when taking strategic decisions such as ‘deciding priorities and setting objectives’, to consider how their decisions might help to reduce the inequalities associated with socio-economic disadvantage. This requirement will be embedded in the Council’s integrated impact assessment process.

4. Monitoring, Review and Changes

The Council’s commitment to good corporate governance includes the application, development and maintenance of this Code. The Leader and Chief Executive are responsible for the regular review of the governance systems and processes that are in place to ensure that they are applied and are effective and meet the aspirations and deliver the requirements of the Code of Governance. The results of this review are contained in an Annual Governance Statement which is reported to the Audit Committee and then published with the Annual Statement of Accounts.

The Corporate Governance Group comprising key officers will co-ordinate manage and report on the governance arrangements of the Authority. Where the reviews of the governance arrangements reveal possible gaps or weaknesses, action will be agreed that will ensure improved governance. Agreed action plans emanating from the reviews will be monitored for implementation.

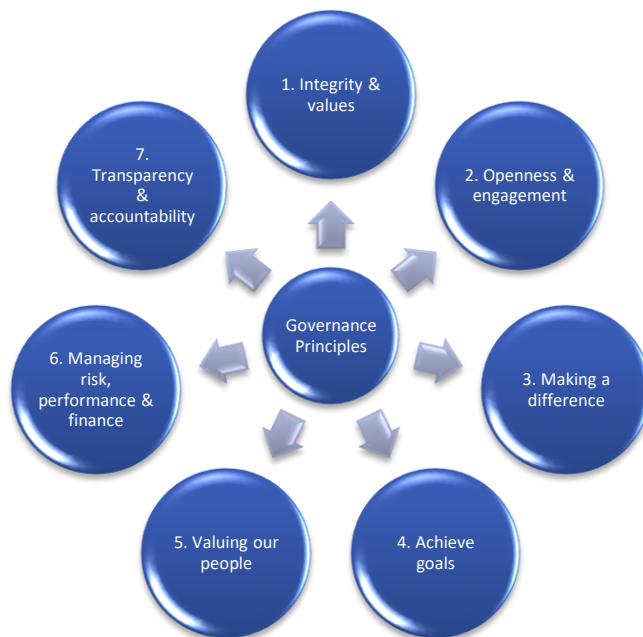
The Group comprises:

- Executive Board Member – Resources
- Executive Board Member – Business Manager
- Audit Committee Chair (Observer)
- Director of Corporate Services (s.151 Officer)
- Head of Administration & Law (Monitoring Officer)
- Head of Financial Services
- Head of ICT & Corporate Policy
- Assistant Chief Executive (People Management)
- Head of Revenues & Financial Compliance
- People Services Manager
- Corporate Services Manager
- Nominated substitutes allowable

Independent sources of assurance concerning the Code’s suitability and effectiveness include Internal Audit, External Audit, the work of the Council’s Standards Committee and the Scrutiny Function.

Any changes that are required to this Code resulting from its review or from changes in legislation or recommended best practice will be submitted to the Audit Committee for approval.

5 How we address the 7 Fundamental Principles

5.1 Integrity and Values

We will ensure that organisational values, and particularly the corporate values of equality and sustainability, are put into practice and are effective by:

- developing and maintaining shared values, both for the organisation and staff and which reflect public expectations, and by communicating these with members, staff, the community and partners
- using our shared values to act as a guide for decision making and as a basis for developing positive and trusting relationships within the authority
- agreeing values for partnerships against which decision making and actions can be judged, and which are demonstrated by partners' behaviour both individually and collectively

We will use our legal powers to the full benefit of the citizens and communities in our area by:

- actively recognising the limits of lawful activity due to, for example, the ultra vires doctrine, but also striving to utilise our statutory powers to the full benefit of our communities
- recognising the limits of lawful action and observing both the specific requirements of legislation and the general responsibilities placed on authorities by public law
- observing all specific legislative requirements placed upon the authority, as well as the requirements of general law, and in particular, by integrating the key principles of good administrative law – rationality, legality and natural justice – into our procedures and decision making processes

We will make best use of human resources by taking an active and planned approach to meet responsibility of staff by:

- developing and maintaining a clear policy on how staff and their representatives are consulted and involved in decision making

5.2 Openness and Engagement

We will focus on the diverse needs of citizens and service users and exercise strategic leadership by developing and clearly communicating our purpose, vision and intended outcomes by:

- developing and promoting our purpose and vision, reviewing them on a regular basis, and considering the implications for the way the authority is run
 - ensuring that our partnerships are underpinned by a common understanding and purpose which is shared by all partners
 - communicating our activities, achievements, financial position and performance
 - promoting equality of opportunity, combating discrimination and harassment and promoting good community relations

We will ensure that users receive a high quality of service whether directly, in partnership, or by commissioning, by:

- deciding how the quality of service for users is to be measured and making sure that we have the information needed to review quality effectively and regularly by having in place effective arrangements to identify and deal with failures in service delivery

We will be rigorous and transparent about how decisions are taken and listen and act on the outcome of constructive scrutiny by:

- ensuring that effective, transparent and accessible arrangements are in place for dealing with complaints

We will encourage new talent for membership of the authority so that best use can be made of individuals' skills and resources in balancing continuity and renewal by:

- having in place effective arrangements in place designed to encourage individuals from all sections of the community to engage with, contribute to and participate in the work of the authority

We will exercise leadership through a robust scrutiny function which effectively engages local people and all local institutional stakeholders, including partnerships, and develops constructive accountability relationships by:

- making clear throughout all the authority and to all staff and the community to whom the authority is accountable and for what
- considering those institutional stakeholders to whom the authority is accountable and assessing the effectiveness of the relationships and any changes required
- producing an annual report on the activity of the scrutiny function

We will take an active and planned approach to dialogue with and accountability to the public to ensure effective and appropriate service delivery whether directly by the authority, in partnership or by commissioning by:

- ensuring that clear channels of communication are in place with all sections of the community and other stakeholders, and by having in place monitoring arrangements to ensure that they operate effectively
- ensuring that arrangements are in place to enable the authority to engage with all sections of the community effectively, that these recognise that different sections of the community have different priorities, and by establishing explicit processes for dealing with these competing demands
- establishing a clear policy on the types of issues we will meaningfully consult on or engage with the public and service users about, including a feedback mechanism to demonstrate what has changed as a result
- ensuring that the authority as a whole is open and accessible to the community, service users and our staff, and that it has made a commitment to openness and transparency in all its dealings, including partnerships, subject only to the need to preserve confidentiality in those specific circumstances where it is proper and appropriate to do so

We will meet our duty to consult on performance (Part 6 of the Local Government and Elections (Wales) Act) which notes that a council must consult a range of people at least once in each financial year about the extent to which the council is meeting the performance requirements. The statutory consultees are local people, local businesses, staff of the council and Trade Unions

In reaching the conclusions of its self-assessment, the council must also take into account the views of the following about the extent to which the council met the performance requirements in the financial year to which the self-assessment report relates:

- local people;
- other persons carrying on a business in the council's area;
- the staff of the council; and every trade union which is recognised

The key priority should be to ensure that the council involves the views of the above in reaching its conclusions of the extent to which it is meeting the performance requirements.

5.3 Making a difference

We will ensure that relationships between the authority, its partners and the public are clear so that each knows what to expect of the other by:

- developing our vision, strategic plans, priorities and targets through robust mechanisms, which include consultation with the local community and other key stakeholders, and by articulating and disseminating them clearly
- having in place governance arrangements for partnerships which:
 - clarify the roles of members both individually and collectively in relation to the partnership and to the authority,
 - clearly set out the legal status of the partnership,
 - make clear the extent to which representatives or organisations both understand and make clear to all other partners the extent of their authority to bind their organisation to partner decisions

We will ensure that members and officers exercise leadership by behaving in ways that exemplify high standards of conduct and effective governance by:

- requiring the authority's leadership to set a tone for the organisation by creating a climate of openness, support and respect
 - defining and communicating through codes of conduct and protocols the standards of conduct and personal behaviour expected of our members and staff, of work between members and staff and between the authority, its partners and the community.
 - having in place arrangements which prevent our members and employees being influenced by prejudice, bias or conflicts of interest in dealing with different stakeholders, and appropriate processes to ensure that the arrangements continue to operate in practice

We will ensure that organisational values, and particularly the corporate values of equality and sustainability, are put into practice and are effective by:

- designing systems and processes in conformity with appropriate ethical standards, and by monitoring their continuing effectiveness in practice
- maintaining an effective standards committee

We will be rigorous and transparent about how decisions are taken and listen and act on the outcome of constructive scrutiny by:

- having in place an effective audit committee whose role is independent of the executive and scrutiny functions

5.4 Making sure we achieve what we set out to do

We will have good quality information, advice and support to ensure that services are delivered effectively and are what the community wants / needs by :

- ensuring that those making decisions, whether for the authority or partnerships, are provided with information that is fit for the purpose – relevant, timely and giving clear explanations of technical issues and their implications

We will develop the capability of people with governance responsibilities and evaluate their performance, as individuals and as a group by:

- developing skills on a continuing basis to improve performance, including the ability to scrutinise and challenge and to recognise when outside expert advice is needed
- ensuring that effective arrangements are in place for reviewing the performance of the executive as a whole and of individual members and by agreeing an action plan which might, for example, aim to address any training or development needs

Duty to keep performance under review

The Local Government and Elections Act requires a council to keep under review the extent to which it is fulfilling the ‘performance requirements’ that is, the extent to which it is:

- exercising its functions effectively.
- using its resources economically, efficiently and effectively; and
- has effective governance in place for securing the above

The self-assessment will include the sources outlined within the Act’s statutory guidance.

The council is required to make and publish a self-assessment report once in respect of every financial year, it is for the council to determine when exactly to do this to best align with its own corporate arrangements.

5.5 Valuing our people; engaging, leading and supporting

We will ensure that there is effective leadership throughout the authority and specify clearly the roles and responsibilities of the executive and non-executive functions and also the scrutiny function by:

- setting out a clear statement of the respective roles and responsibilities of the executive and of the executive’s members individually, and the authority’s approach towards putting this into practice and setting out a clear statement of the respective roles and responsibilities of other authority members, members generally and of senior officers

We will ensure that a constructive working relationship exists between authority members and officers and that the responsibilities of members and officers are carried out to a high standard by:

- having in place a scheme of delegation and reserve powers within the constitution, which includes a formal schedule of those matters specifically reserved for collective decision of the authority and which takes account of relevant legislation, and by ensuring that it is monitored and updated when required
 - the Chief Executive being responsible and accountable to the authority for all aspects of operational management
 - having protocols in place which ensure that the Leader and Chief Executive agree their respective roles early in the relationship and which maintain a shared understanding of the roles
 - a senior officer being responsible to the authority for ensuring that appropriate advice is given on all financial matters, for keeping proper financial records and accounts, and for maintaining an effective system of internal financial control
 - a senior officer being responsible to the authority for ensuring compliance with agreed procedures and all applicable statutes

We will ensure that relationships between the authority, its partners and the public are clear so that each knows what to expect of the other by:

- having in place protocols to ensure effective communication between members and officers in their respective roles
- setting out the terms and conditions for remunerating members and officers and an effective structure for managing the process

We will be rigorous and transparent about how decisions are taken and listen and act on the outcome of constructive scrutiny by:

- having in place arrangements to safeguard members and employees against conflicts of interest and effective processes to ensure that they continue to operate in practice

We will ensure that effective risk management is in place by:

- maintaining effective arrangements for whistle-blowing which are easily accessible to officers, staff and all those contracting with or appointed by the authority.

We will ensure that members and officers have the skills, knowledge, experience and resources they need to perform well in their roles by:

- providing induction programmes tailored to individual needs and opportunities for members and officers to update their knowledge on a regular basis
- the statutory officers having the skills, resources and support necessary to perform effectively and by disseminating a clear understanding of their roles throughout the authority

We will develop the capability of people with governance responsibilities and evaluate their performance, as individuals and as a group by:

- assessing the skills required by members and officers and committing the authority to develop these skills to enable roles to be carried out effectively

We will encourage new talent for membership of the authority so that best use can be made of individuals' skills and resources in balancing continuity and renewal by:

- ensuring that career structures are in place for members and officers to encourage participation and development

5.6 Managing risks, performance and finance

We will ensure that best use is made of resources and that taxpayers and service users receive excellent value for money by:

- deciding how value for money is to be measured and making sure that we have the information needed to review value for money and performance effectively
- measuring the environmental impact of policies, plans and decisions
- working constructively with partner organisations to deliver improved services

We will ensure that relationships between the authority, its partners and the public are clear so that each knows what to expect of the other by:

- having in place effective mechanisms to monitor service delivery

The statutory duties placed on the Council through the Local Government and Elections Act are as follows:

Duty to keep performance under review

The Act requires a council to keep under review the extent to which it is fulfilling the 'performance requirements' that is, the extent to which it is:

- exercising its functions effectively.
- using its resources economically, efficiently and effectively; and
- has effective governance in place for securing the above.

Duty to consult on performance

A council must consult a range of people at least once in each financial year about the extent to which the council is meeting the performance requirements. The statutory consultees are local people, local businesses, staff of the council and Trade Unions.

Duty to report on performance

A council must produce a self-assessment report in respect of each financial year including actions improvement. This must go to the Governance and Audit Committee.

Duty to arrange a panel assessment of performance and respond to it.

A council must arrange for a panel to undertake an assessment. This will apply after the May 2022 Local Government Election.

We will have good quality information, advice and support to ensure that services are delivered effectively and are what the community wants / needs by:

- ensuring that proper professional advice is available on matters that have legal or financial implications and recorded well in advance of decision

We will ensure that effective risk management is in place by:

- embedding risk management into the culture of the authority, where members and managers at all levels recognising that risk management is part of their jobs

We will take an active and planned approach to dialogue with and accountability to the public to ensure effective and appropriate service delivery whether directly by the authority, in partnership or by commissioning by:

- monitoring performance regularly
- publishing an annual report giving information on the authority's vision, strategy, plans and financial statements as well as information about outcomes, achievements and the satisfaction of service users in the previous period

5.7 Good transparency and accountability

We will be rigorous and transparent about how decisions are taken and listen and act on the outcome of constructive scrutiny by:

- maintaining an effective scrutiny function which encourages constructive challenge and enhances the authority's performance overall
- having in place open and effective mechanisms for documenting evidence for decisions and by recording the criteria, rationale and considerations on which decisions are based

We will take an active and planned approach to dialogue with and accountability to the public to ensure effective and appropriate service delivery whether directly by the authority, in partnership or by commissioning by:

- holding meetings in public unless there are good reasons for confidentiality
- ensuring that the authority as a whole is open and accessible to the community, service users and our staff, and that it has made a commitment to openness and transparency in all its dealings, including partnerships, subject only to the need to preserve confidentiality in those specific circumstances where it is proper and appropriate to do so.

The table below summarises what we will do to meet the 7 fundamental principles:

	7 Fundamental Principles						
	Integrity & Values	Openness & engagement	Making a difference	Making sure we achieve what we set out to do	Valuing our people; engaging, leading & supporting	Managing risks, performance & finance	Good transparency & accountability
We will:							
ensure that organisational values, and particularly the corporate values of equality and sustainability, are put into practice and are effective	✓		✓				
use our legal powers to the full benefit of the citizens and communities in our area	✓						
make best use of human resources by taking an active and planned approach to meet responsibility of staff	✓						
focus on the diverse needs of citizens and service users and exercise strategic leadership by developing and clearly communicating our purpose, vision and intended outcomes		✓					
ensure that users receive a high quality of service whether directly, in partnership, or by commissioning		✓					
listen and act on the outcome of constructive scrutiny		✓	✓				
encourage new talent for membership of the authority so that best use can be made of individuals' skills and resources in balancing continuity and renewal		✓			✓		
exercise leadership through a robust scrutiny function which effectively engages local people and all local institutional stakeholders, including partnerships, and develops constructive accountability relationships		✓					
take an active and planned approach to dialogue with and accountability to the public to ensure effective and appropriate service delivery whether directly by the authority, in partnership or by commissioning		✓				✓	✓
be rigorous and transparent about how decisions are taken and listen and act on the outcome of constructive scrutiny		✓	✓		✓		✓
ensure that relationships between the authority, its partners and the public are clear so that each knows what to expect of the other			✓		✓	✓	
ensure that members and officers exercise leadership by behaving in ways			✓				

	7 Fundamental Principles						
We will:	Integrity & Values	Openness & engagement	Making a difference	Making sure we achieve what we set out to do	Valuing our people; engaging, leading & supporting	Managing risks, performance & finance	Good transparency & accountability
that exemplify high standards of conduct and effective governance							
have good quality information, advice and support to ensure that services are delivered effectively and are what the community wants / needs				✓		✓	
develop the capability of people with governance responsibilities and evaluate their performance, as individuals and as a group				✓	✓		
ensure that there is effective leadership throughout the authority and specify clearly the roles and responsibilities of the executive and non-executive functions and also the scrutiny function					✓		
ensure that a constructive working relationship exists between authority members and officers and that the responsibilities of members and officers are carried out to a high standard					✓		
ensure that effective risk management is in place					✓	✓	
ensure that members and officers have the skills, knowledge, experience and resources they need to perform well in their roles					✓		
ensure that best use is made of resources and that taxpayers and service users receive excellent value for money						✓	

**Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
16 Gorffennaf 2021**

Pwnc:		
COFNODION GRWPIAU PERTHNSAOL I'R PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO		
Yr Argymhellion / Penderfyniadau Allweddol Sydd Eu Hangen: I dderbyn y cofnodion.		
Y Rhesymau: Fe nodwyd yn Amodau Gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio bod angen derbyn cofnodion y Grwp Rheoli Risg ynghyd â materion ym mherthnasol i drefniadau sy'n ymwneud a Threfn Rheoli Corfforaethu a Threfniadau Ariannol.		
Ymgynghorwyd â'r pwyllgor craffu perthnasol: NADDO		
Angen i'r Bwrdd Gweithredol wneud penderfyniad: NAC OES Angen i'r Cyngor wneud penderfyniad: NAC OES		
YR AELOD O'R BWRDD GWEITHREDOL SY'N GYFRIFOL AM Y PORTFFOLIO: Cyng. David Jenkins		
Y Gyfarwyddiaeth: Gwasanathau Corfforaethol		
Enw Pennaeth y Gwasanaeth: Helen Pugh	Swyddi: Pennaeth Refeniw a Chydymffurfio Ariannol	Rhif ffôn: 01267 246223 Cyfeiriad e-bost: HLPugh@sirgar.gov.uk
Awdur yr Adroddiad: Helen Pugh		

EXECUTIVE SUMMARY

Governance & Audit Committee 16 July 2021

Minutes of relevant Groups to the Audit Committee

To provide Members with minutes from supporting Governance Groups for information.

The following Minutes are attached:

- Risk Management Steering Group Minutes
- Grants Panel Minutes
- Corporate Governance Group

DETAILED REPORT ATTACHED?

YES

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report:

Signed: H L Pugh – Head of Revenues and Financial Compliance

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
NONE	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below

Signed: H L Pugh – Head of Revenues and Financial Compliance

1. Scrutiny Committee: Not Applicable
2. Local Member(s): Not Applicable
3. Community / Town Council: Not Applicable
4. Relevant Partners: Not Applicable
5. Staff Side Representatives and other Organisations: Not Applicable

Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information
List of Background Papers used in the preparation of this report:

THERE ARE NONE

Title of Document	File Ref No.	Locations that the papers are available for public inspection

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

RISK MANAGEMENT STEERING GROUP**Minutes of Meeting held on****Thursday, 29th April 2021****Via Microsoft Teams**

Members Present:			
Helen Pugh (Chair)	Corporate Services	Corporate Services Risk Champion	HLP
Cllr David Jenkins	Executive Board Member (Corporate Services)	Executive Board Risk Champion	DJ
Jonathan Fearn	Environment	Chair of Property & Liability Risks Working Group	JF
Jackie Bergiers	Chief Executive's	Lead Business Partner (H&S)	JB
Alan Howells	Environment	Environment Risk Champion	AH
Richard Davies	Communities	Communities (Social Care) Risk Champion	RD
Julie Standeven	Corporate Services	Principal Risk Officer	JS
Kelvin Howell	Environment	Building Manager (Minor Works)	KH
Dylan W Jones	Corporate Services	Principal Risk Officer	DWJ
Kate Harrop	Chief Executive's	Community Safety Manager	KH

Item No	Subject	Action
1.	<p>Apologies</p> <p>Stephen G Pilliner–Chair of Transport Risks Working Group Richard Stradling – Communities (Leisure) Risk Champion Sue P John – School Organisation & Admissions Manager, Education & Children Noelwyn Daniel – Head of ICT & Policy, Chief Executive's Robert Edgecombe – Legal Services Manager, Chief Executive's Mark Stephens – Marsh UK Ltd</p>	
2.	<p>Minutes of Last Meeting</p> <p>The Minutes of the Risk Management Steering Group Meeting held on Tuesday, 26th January 2021 via Teams, were confirmed as a true record.</p>	

2.1	Matters arising from Risk Management Steering Group Minutes.	
2.1.1	Alarm Receiving Centre Confirmation received from the Legal Services Manager that it was in order for Delta Wellbeing to provide this service for the Council. Discussions with Delta Wellbeing and the Council's Property Insurers to continue. Update to be provided at next meeting.	
2.1.2	Water Safety Equipment No progress to report. Update to be provided at next meeting.	JB
2.1.3	Covid-19 With reference to Covid-19, JB advised that the Corporate Health & Safety Team continue to provide support and guidance to the Council and its employees.	
3	Minutes of Property & Liability Risks Working Group Meeting – 16th April 2021 The Minutes were noted.	
3.1	Matters arising from Property & Liability Risks Working Group Minutes	
3.1.1	Property Claims Meeting to be arranged between CCC technical officers and property claims loss adjusters to clarify aspects of claims settlements.	JS
4.	Minutes of Contingency Planning Working Group Meeting – 14th April The Minutes were noted.	
4.1	Matters arising from Contingency Planning Working Group Minutes	
4.1.1	Membership / Terms of Reference CPWG membership and Terms of Reference under review.	
4.1.2	TIC Review – Long term impact of Covid-19 The TIC Programme Manager had delivered a presentation of the recent review completed by the TIC Team. Agreed actions included: <ul style="list-style-type: none"> • Departmental Business Continuity Plans to be reviewed with special attention to long-term incidents such as Covid-19. • CPWG to liaise with the Better Ways of Working Group 	
4.1.3	Brexit Update provided to the CPWG by the Economic Development Manager with no negative issues to report.	

5.	Minutes of Transport Risks Working Group – 26th April 2021 The Minutes were noted.	
5.1	Matters arising from Transport Risks Working Group	
5.1.1	Zurich Municipal Motor Vehicle Grading Report JS advised that the Motor Risk Grading Review of the Authority's fleet risk management arrangements was ongoing. Update to be provided at next meeting.	JS
5.1.2	Ash Die Back It was reported that delivery of the Authority's Ash Die Back project continued to make good progress.	
6.	Wales Audit Office – Review of Risk Management Arrangements DWJ delivered a progress report in relation to the proposals for improvement identified by Wales Audit Office. Agreed actions included: <ul style="list-style-type: none"> • Revised Risk Management & Contingency Planning Strategy including Toolkit 2018-2022 to be circulated to members of the RMSG for feedback. • RMSG Terms of Reference to be reviewed and updated. • Data cleansing of RM Bids. • Risk Management training programme identified via the Council's Insurers and options for delivery to be finalised. 	
7.	Corporate Risk Register HLP advised that the Corporate Risk Register was received by the Governance & Audit Committee on Friday, 26 th March 2021.	
8.	Bids for Financial Assistance	
8.1	Extension of RM Bid 386 – Ysgol Llanddarog This Departmental bid related to the installation of security improvements at Ysgol Llanddarog. It was agreed that 50% of the additional cost be approved.	
8.2	E&C – Ysgol Bro Myrddin This Departmental bid related to the installation of security improvements at Ysgol Bro Myrddin. It was agreed that the Departmental bid (i.e. 50% of the estimated cost) be approved.	
8.3	ENV – Cleaning – Mobile Smart Phone Provision This Departmental bid related to the purchase of mobile smart phones for the staff of the Council's Cleaning Service. It was agreed that the Departmental bid (i.e. 50% of the estimated cost) be approved for the cost of the devices only.	

8.4	<p>CEX – Community Safety – Implementation of new proposed CCTV Policy</p> <p>This bid related to the appointment of a dedicated officer to implement the new proposed CCTV Policy across the Council to ensure compliance with the Protection of Freedoms Act (POFA) 2012.</p> <p>It was agreed that the Corporate bid (i.e. 100% of the estimated cost) be approved.</p>	
8.5	<p>ENV – Property – Condition Surveys of CCC Non-Housing Properties</p> <p>This bid related to the implementation of a pilot project to establish a comprehensive building condition survey programme.</p> <p>It was agreed that the Corporate bid (i.e. 100% of the estimated cost) be approved.</p>	
9.	Any Other Business	
9.1	<p>Mod.Gov</p> <p>DJ requested that the Group consider the use of the Mod.Gov platform for the RMSG meetings. HLP/JS to investigate.</p>	HLP/JS
9.2	<p>Risk Management Working Groups</p> <p>It was agreed by the Group that the Executive Board Risk Champion be invited to attend the Risk Management Working Groups.</p>	
10.	<p>Next Meeting</p> <p>July 2021 via Microsoft Teams – exact date to be advised</p>	

MINUTES OF THE GRANTS PANEL MEETING HELD ON 26th FEBRUARY 2021 VIA TEAMS		
PRESENT:	Randal Hemingway, Head of Financial Services Caroline Powell, Principal Auditor, Internal Audit (IA) Rhian Phillips, Economic Development Area Manager Nia Thomas, Chair of PWG, Education & Children (Revenue) Les James, Chair of PWG, Communities Delyth Thomas, Grants Compliance Officer Kate Havard, Financial Audit Team, Audit Wales (AW) Richard Arnold, Swansea Bay City Region Finance Manager	
APOLOGIES:	Helen Pugh, Head of Revenues & Financial Compliance Simon Davies, Chair of PWG, Education & Children (Capital) Stuart Walters, Economic Development Manager Helen Morgan, Economic Development Manager Alan Howells, Chair of PWG, Environment	
	SUBJECT	ACTION
1.0	<p><u>Minutes of the last meeting</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Minutes were agreed. 	
2.0	<p><u>Matters Arising</u></p> <ul style="list-style-type: none"> The 2020/21 service level agreement with Hywel Dda LHB for Wanless (Money Transfers) is currently with the Director of Communities for signing. Checks to be undertaken to ensure figures within the agreement reconcile with the Authority's approved budget. The exercise to review grants awarded in 2019/20 and 2020/21 to assess any impact on the amount of grant awarded to the Authority due to the COVID 19 pandemic was presented to Grants Panel. For some grants the value awarded is the same for both years and doesn't allow for any inflationary increase. It was also noted that several new grants awarded to the Authority are COVID 19 related. Project managers of two European grant funded capital projects have been contacted to confirm the current status of the grant income outstanding from the funder. <ul style="list-style-type: none"> Grant monies of £1.5m for the Pendine Attractor project has now been received Grant income of £471k was outstanding for the Crosshands East Strategic Employment Site Phase 2. The sum of £152k has now been received. Following a meeting with WEFO and WG to review the procurement 	DT

	SUBJECT	ACTION
	<p>process undertaken for the project WEFO has confirmed that all costs relating to the procurement exercise are eligible</p> <ul style="list-style-type: none"> • Concerns continue to be raised regarding delays in the approval of exception reports relating to procurement. This is to be followed up with the Director of Corporate Services. • Concerns regarding additional grants being awarded with tight timescales for delivery, grants being awarded with specific criteria with no flexibility, and the capacity in managing the additional grants have all been raised with the Director of Corporate Services and WLGA. The Head of Financial Services is currently awaiting feedback from a meeting between WLGA and WG on these issues. • The approval for an exemption to apply restrictions on properties relating to the Childcare Offer Small Grant Scheme funded by WG is still under consideration by the Director of Corporate Services. Request for approval to be followed up. • The introduction of electronic signatures e.g. Adobe Sign and DocuSign by the Authority is now being managed by TIC who will be liaising with all relevant parties. 	<p>RH</p> <p>RH</p> <p>RH</p>
3.0	<p><u>Audit Wales - Update</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • The audit programme for 2019/2020 has almost been completed with one qualification letter issued for the Wanless (Money Transfers) return. However the 2019/20 return for Pooled Budgets has yet to be submitted for audit. • There is no anticipated change to the audit programme for 2020/21. However clarification is to be sought regarding the audit requirements for the COVID 19 grants managed by the Authority and those administered on behalf of Welsh Government. • Following the increase in the number of grants awarded to the Authority by WG, the Head of Financial Services working with the WLGA is looking 	KH/RH

	SUBJECT	ACTION
	<p>for:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ increased flexibility on delivery due to the increase number of grants awarded ○ increased flexibility due to the impact of COVID 19 on the ability to deliver grants ○ clarification on how this could be linked to audit work due to be undertaken as the delivery of some grants has been moved from the 31st March 2021 <ul style="list-style-type: none"> ● Where grant monies are received and issued by the Authority as agency payments guidance to be sought from Audit Wales central team on how these should be reflected in the Statement of Accounts. 	<p>RH</p> <p>RH</p> <p>KH</p> <p>RH/KH</p>
4.0	<p><u>Internal Audit (IA) - Update</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ● Audit work for the Post 16 grant for 2019/2020 has been completed. ● The audit certificates for the 2020/21 quarter 3 claims have also been completed for the Pupil Deprivation Grant and the Education Improvement Grant. ● Where some audit certificates for grants are to be signed by the Chief Finance Officer, the Chief Finance Officer will determine if any assurance work needs to be undertaken by IA before the certificate is signed. 	
5.0	<p><u>Grants Register 2020/21</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ● An updated register covering all departments was presented to Grants Panel. Several new grants recently awarded are COVID 19 related. 	
6.0	<p><u>Project Working Groups</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ● Minutes of PWG meetings were circulated to Grants Panel members for: <ul style="list-style-type: none"> ○ Education & Children (Capital): 24/11/20 ○ Communities: 25/11/20 ○ Chief Executives: 24/11/20 	

	SUBJECT	ACTION
	<ul style="list-style-type: none"> • With the increased number of grants being awarded to the Education & Children Department, concerns have been raised on the impact this has on managing these additional grants on both the department and each individual school. • As part of the approval process of the RDP Implementation reprofile the unit rates relating to staff costs under the Simplified Costs Options rules have been approved by WG. 	
7.0	<p><u>European Grants Update</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • The Authority has been notified that the Cara Cymru – Caring for Wales project has been approved under the Rural Development Programme. This is a pan Wales project led by Keep Wales Tidy with Carmarthenshire County Council as a partner. The project will run until 2023. • The Authority is still waiting for approval for an application submitted for the Economic Acceleration & Regeneration Through Innovation project (EARTH). This a regional project to be led by Carmarthenshire County Council in partnership with Pembrokeshire County Council, Neath Port Talbot Council and Swansea Council. • The amount of grant income outstanding to the Authority for European grant funded projects is continually monitored. Where there are delays in receiving the grant income the project manager is being contacted to follow up with the funding body or lead body where appropriate. • As the LINC project under the Rural Development Programme has ended an email to be sent to the project manager to ensure that closure procedures have been adhered to. The closure of 6 internal sub projects funded via the RDP LEADER Implementation project will be managed by the RDP LEADER team. 	RP

	SUBJECT	ACTION
8.0	<p data-bbox="363 286 641 320"><u>City Deal Update</u></p> <ul data-bbox="363 365 1177 2089" style="list-style-type: none"> <li data-bbox="363 365 1093 517">• The Swansea Bay City Region Finance Manager attended the meeting to explain the financial mechanics in the award of City Deal funding to projects. <li data-bbox="363 562 1166 786">• Grant monies due from both UK and Welsh Governments will be received by the Authority on an agreed timeline. No monies will be paid to any project until the project's business case has been formally approved by both governments and legal agreements signed. <li data-bbox="363 831 1139 943">• Responsibility for delivering the individual business plans for each project lies with the respective local authority. <li data-bbox="363 987 1177 1323">• There are principal funding agreements between Carmarthenshire County Council as the accountable body and each project authority lead. For projects delivered locally and on a regional basis by Carmarthenshire County Council a Memorandum of Understanding will be in place. There are also secondary funding agreements between each project authority lead and partner delivery providers where applicable. <li data-bbox="363 1368 1145 1514">• The total grant to be managed by the Authority for the locally delivered projects and the regional projects led by Carmarthenshire is approximately £80m over 15 years. <li data-bbox="363 1559 1114 1671">• Grant monies relating to a specific project will be distributed based on actual spend quarterly in arrears. <li data-bbox="363 1715 1145 2018">• From a grant governance perspective the Authority needs to ensure that the key objectives outlined within each project's approved business plan and within the legal agreements are monitored and achievable to avoid the risk of any clawback of grant. However there is a change management policy in place to manage and mitigate any risk within the City Deal governance structure. <li data-bbox="363 2063 1139 2089">• The project's key objectives are categorised within 	

	SUBJECT	ACTION
	<p>three components which each determine the obligation of the Authority:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Outputs are specific to the agreed purpose of the City Deal funding ○ Outcomes e.g. GVA uplift (gross value added), jobs, training where Authority or the third party organisation delivering the project needs to ensure and can demonstrate that reasonable endeavours are made to achieve the outcomes ○ Impacts which are areas that cannot be quantified e.g. use of the welsh language, increase of skills as a result of training <ul style="list-style-type: none"> ● COVID 19 impact assessments have been undertaken on all projects to manage the impact on key objectives. This will be an ongoing undertaking for the foreseeable future. 	
9.0	<p><u>AOB</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ● The Grants Management training undertaken in February 2021 was attended by 51 officers from the Environment and the Chief Executive’s Departments. A further 23 officers are due to undertake training in March 2021. ● Issues raised by officers attending the training sessions include the retention of original documentation for projects especially during the COVID 19 crisis. Funding body guidance to be checked to determine the options the Authority has in relation to document retention requirements. ● The PDG Access grant is currently used to provide school uniform and educational resources for eligible pupils. A variation letter is due to be received from WG to: <ul style="list-style-type: none"> ○ extend the school years for the provision of the school uniform and educational resources ○ broaden the range of purchases to include a laptop if the school cannot lend the family a device ○ the 2020/21 grant award to be extended to 30th June 2021 	<p>RP/DT</p> <p>RP/DT</p>

	SUBJECT	ACTION
	<p>On receipt of the variation letter a review to be undertaken on the current process for the award of the third party grant in conjunction with Internal Audit. Any revised procedures to be forwarded to WG for sign off.</p> <ul style="list-style-type: none"> • The authority's Authorised Signatory list retained by Corporate Services has been updated by all departments to include those officers who have delegated authority to sign the grant acceptance. • Where grant acceptance letters require two authorised signatories it is recommended that one signatory would be from the department itself and the second signatory from Corporate Services. • Noted that all grant claims should be authorised by an appropriate officer of the Financial Services division who has delegated authority to sign claims even in instances where the claim doesn't specify that a finance signatory is required. • Any updates relating to the Shared Prosperity Fund will be presented in the next Grants Panel meeting. A consultation is also currently underway, being co-ordinated by the WLGA, on the future Rural Development Programme. 	
10.0	<ul style="list-style-type: none"> • Date of next meeting – 2:00pm on 7th June 2021 via Teams 	

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Minutes of the Corporate Governance Group

16th February, 2021

2.00pm – 3:10pm

Teams Meeting

Present:

Cllr. David Jenkins (DJ)	Executive Board Member (Resources) (Chair)
Chris Moore (CM)	Director of Corporate Services
Helen Pugh (HP)	Head of Revenues and Financial Compliance
Linda Rees Jones (LRJ)	Head of Administration and Law
Noelwyn Daniel (ND)	Head of ICT
Gwyneth Ayers (GA)	Corporate Policy & Partnership Manager
Ruth Morgan (RM)	Senior Administrative Officer

Apologies:

Cllr. Mair Stephens (MS)	Executive Board Member (HR)
Paul Thomas (PT)	Assistant Chief Executive
Randal Hemingway (RH)	Head of Financial Services
Alison Wood (AW)	People Services Manager
Cllr. Tina Higgins (TH)	Councillor

Item No.	Discussion / Action	Responsible Officer
1.	<u>Apologies</u> As noted above.	RM
2.	<u>Minutes of Last Meeting dated 4th December, 2020 – Accuracy / Matters Arising</u> It was AGREED that the Minutes were a correct record.	All
3.	<u>Updated Code of Corporate Governance</u> After a final scrutiny of the document, group members were happy for the document to be submitted to CMT. However, HLP to liaise with members who were absent during today's meeting, in order to seek their updates/comments, if any, prior to submitting the document through the path of ie. CMT, PEB, Executive Board and approval by Audit Committee. It was suggested, once approved by Audit Committee the document could be circulated through the Authority's different platforms in order to promote / raise awareness etc..	HP

4.	<p><u>AGS – Update on Actions</u></p> <p>A group discussion had been carried out in terms of reviewing / updating the current Actions and HLP updated the AGS master template accordingly.</p> <p>It was AGREED, a supplementary meeting be arranged to update and finalise the draft AGS. However, HLP to obtain Paul Thomas and Alison Wood’s Action updates prior to the additional AGS meeting.</p> <p>RM to arrange a convenient date to finalise the draft.</p>	<p>HP</p> <p>RM</p>
5.	<p><u>Corporate Strategy: Building a Better Council</u></p> <p>GA and ND notified the forum as follows :-</p> <ul style="list-style-type: none"> • Corporate Strategy was currently going through the review process. • Following a review of the objectives, there were now 13 wellbeing objectives as oppose to the previous 15. • PEB has had sight of the document and currently working it’s way through the Scrutiny Committee process, over the next few weeks. • Departmental Business Plans would proceed to the various Scrutiny Committees (ie. not for this cycle but during the following cycle). • Wellbeing Objective 10 (more than 1 Executive Board Member) – In moving forward, possibility of reviewing the objective after the 1st cycle (ie. in order to specify which part(s) of the objective the Executive Board Members were responsible for. 	
6.	<p><u>Information Governance – Update</u></p> <p>ND confirmed, the group had not met to date and a meeting was scheduled for the following week.</p> <p>ND explained, 1 of the topics to be discussed during the meeting would be the number of human error data breaches that the division had experienced over the previous year within Communities and Children Services. Feedback of the discussion to be provided in the next Corporate Governance meeting in May.</p>	<p>ND</p>
7.	<p><u>Draft statutory guidance – Performance and governance of principal councils (Local Government and Elections Bill (Wales) on chapter 6) - Update</u></p> <p>GA provided an overview as follows :-</p>	

	<ul style="list-style-type: none"> • Consultation – The Local Authority’s response had been submitted during February and to date no response had been received from Welsh Government. • Panel Assessments – Effective from, after the Local Government Election and the panel would comprise of :- <ul style="list-style-type: none"> - Independent Chair - Senior Executive Board Member - Senior Officer (CMT) - 2 Independent Members • Improvement Officer - WLGA have appointed namely Rod Allcott as an Improvement Officer (a former Auditor) in order to support organisations. 	
8.	<p><u>Regulations to establish Corporate Joint Committees (CJCs) – Update</u></p> <p>The following proposed updates had been raised as follows:-</p> <ul style="list-style-type: none"> • During a previous Heads of Policy meeting, attention had been drawn to the current White Paper Consultation for Social Services which referred to potentially adding Social Services to the Corporate Joint Committees. • In terms of implementing, possibility of being pushed back to 2022. 	
9.	<p><u>CRWG – Update</u></p> <p>LRJ confirmed, a CRWG meeting had not taken place but explained, focus was now in having a CRWG meeting to look at the changes that was required to the constitution for the AGM (ie. to reflect the new Act). LRJ to provide an update in the next Corporate Governance meeting in May.</p>	LRJ
10.	<p><u>Monitoring outputs of Carmarthenshire CC led projects</u></p> <p>CM to request a Report from John Burns in order to ascertain what had been put in place in terms of the monitoring arrangements for the outputs of City Deal projects, in particular, ones we either have a lead on or/are operating. A decision to be made, once the Report was to hand, on what was required on an on-going basis.</p>	CM
11.	<p><u>Any Other Business</u></p> <p>No other items had been raised by group members.</p> <p>Chair thanked all present for their attendance and participation and called the meeting closed at 3:10pm.</p>	

Minutes of the Corporate Governance Group

30th March, 2021

11.30am – 1:00pm

Teams Meeting

Present:

Cllr. David Jenkins (DJ)	Executive Board Member (Resources) (Chair)
Cllr. Mair Stephens (MS)	Executive Board Member (HR)
Chris Moore (CM)	Director of Corporate Services
Helen Pugh (HP)	Head of Revenues and Financial Compliance
Paul Thomas (PT)	Assistant Chief Executive
Randal Hemingway (RH)	Head of Financial Services
Alison Wood (AW)	People Services Manager
Robert James (RJ)	Performance Planning and Business Officer (substituting on behalf of Noelwyn Daniel and Gwyneth Ayers)
Ruth Morgan (RM)	Senior Administrative Officer

Apologies:

Linda Rees Jones (LRJ)	Head of Administration and Law
Noelwyn Daniel (ND)	Head of ICT
Gwyneth Ayers (GA)	Corporate Policy & Partnership Manager
Cllr. Tina Higgins (TH)	Councillor

Item No.	Discussion / Action	Responsible Officer
1.	<p><u>Apologies</u> As noted above.</p>	RM
2.	<p><u>Annual Governance Statement Update</u> HLP explained the purpose of the additional meeting ie. in order to review / update and finalise the document to enable the group to meet the new statutory deadlines.</p> <p>The approach that had been followed to finalise the document was, each individual page of the document had been scrutinised by group members and HLP updated and modified the master template accordingly.</p> <p>HLP confirmed, all additional comments had been modified via the template during the meeting and would follow up with relevant officers' for their comments/paragraphs where necessary and once finalised the AGS document would be forwarded on to Randal Hemingway's team.</p>	ALL GROUP MEMBERS PARTICIPATED

	<p>In addition, HLP notified the group, guidance had been received from CIPFA, COVID-19 required to be incorporated and covered within the document (which had now been modified into the document).</p> <p>Chair thanked all members present for their attendance and participation and called the meeting to a close at 1:00pm.</p>	
--	---	--

Dydd Gwener, 26 Mawrth 2021

YN BRESENNOL: Y Cynghorydd T.M. Higgins (Cadeirydd)

Y Cynghorwyr:

K.V. Broom, K.Davies, G.H. John, E. Morgan (yn lle B.A.L. Roberts), A.G. Morgan,
B. Thomas a/ac D.E. Williams

Mrs J. James [Aelod Pleidleisio Allanol]

Yn bresennol fel sylwedydd:

Y Cynghorydd D.M. Jenkins - Yr Aelod o'r Bwrdd Gweithredol dros Adnoddau

Yr oedd y swyddogion canlynol yn gwasanaethu yn y cyfarfod:

C. Moore, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol
H. Pugh, Pennaeth Dros Dro Archwilio, Riag a Chaffael
L.R. Jones, Pennaeth Gweinyddiaeth a'r Gyfraith
C. Powell, Prif Archwilydd
R. Lloyd, Swyddog Gwasanaethau Democrataidd
K. Thomas, Swyddog Gwasanaethau Democrataidd

Siambr, Neuadd y Sir - 2.00 - 3.35 yp

1. YMDDIHEURIADAU AM ABSENOLDEB.

Cafwyd ymddiheuriad am absenoldeb gan y Cynghorydd B.A.L. Roberts.

2. DATGANIADAU O FUDDIANNAU PERSONOL.

Councillor	Minute Number	Nature of Interest
E. Morgan	8.3 – Cynllun Archwilio 2021 – Cronfa Bensiwn Dyfed	Mae'n aelod o'r gronfa bensiwn
K. Davies	8.3 – Cynllun Archwilio 2021 – Cronfa Bensiwn Dyfed	Mae'n aelod o'r gronfa bensiwn
G. John	8.3 – Cynllun Archwilio 2021 – Cronfa Bensiwn Dyfed	Mae'n aelod o'r gronfa bensiwn
E. Williams	8.3 – Cynllun Archwilio 2021 – Cronfa Bensiwn Dyfed	Mae'n aelod o'r gronfa bensiwn Cadeirydd Pwyllgor Cronfa Bensiwn Dyfed

3. Y DIWEDDARAF YNGHYLCH AR CYNLLUN ARCHWILIO MEWNOL 2020/21

Rhoddodd y Pwyllgor ystyriaeth i adroddiad a roddai'r wybodaeth ddiweddaraf am y cynnydd oedd yn cael ei wneud o ran gweithredu Cynllun Archwilio Mewnol 2020/21.

Dyweddod y Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol fod y perfformiad canrannol ar gwblhau'r cynllun wedi cynyddu o 81.2% a gofnodwyd i 83% yn erbyn targed o 85% yn dilyn llunio'r adroddiad.

Gofynnwyd y cwestiwn canlynol wrth drafod yr adroddiad:-

- Mewn ymateb i gwestiwn ar y gyfradd cyflawni perfformiad, atgoffodd y Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol y Pwyllgor ei bod wedi dweud yn y gorffennol bod cynllun archwilio 2021 yn llai oherwydd effaith covid-19, ac adleoli staff ac ati. Roedd gwneud hynny wedi galluogi rhoi pwyslais ar archwilio'n fwy thematig gan gynnwys gwaith trawsffiniol a thargedu elfennau gwaith mwy, yn hytrach na gwaith llai

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL dderbyn y diweddariad o Gynllun Archwilio Mewnol 2020/21.

4. ARGYMHELLION ARCHWILIAD MEWNOL

Bu'r Pwyllgor yn ystyried adroddiad a roddai'r wybodaeth ddiweddaraf am y cynnydd a oedd yn cael ei wneud o ran gweithredu'r Cynllun Archwilio Mewnol.

Dyweddod y Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol wrth y Pwyllgor fod yr Archwiliad Mewnol wedi nodi cyfanswm o 138 o argymhellion yn ystod blwyddyn ariannol 2019/20 gyda sgorau argymhelliad rhwng 1* a 3*. Hyd yn hyn, roedd 114 (83%) wedi'u cwblhau neu'n cael eu gweithredu, roedd 13 (9%) lle nad oedd camau wedi'u cwblhau neu heb gyrraedd targedau, ac roedd yr 11 (8%) arall heb gyrraedd eu dyddiad targed.

Gofynnwyd y cwestiwn canlynol wrth drafod yr adroddiad:-

- Mewn ymateb i gwestiwn am yr argymhellion nad oeddent wedi cyrraedd y targed, dywedodd y Pennaeth Refeniw a Chyllid fod hyn yn ymwneud ag effaith Covid-19 ar yr Adran Gymunedau. Cadarnhaodd fod trafodaethau'n cael eu cynnal gyda'r Adran i'w gweithredu.

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL dderbyn argymhellion yr adroddiad mewnol.

5. CYNLLUN ARCHWILIAD MEWNOL BLYNYDDOL 2021/22 & BWRIEDIR EI GYNNWYS YN 2021-24.

Bu'r Pwyllgor yn ystyried adroddiad a oedd yn rhoi manylion y Cynllun Archwilio Mewnol ar gyfer 2021/22 a'r trefniadau arfaethedig ar gyfer 2020/24, fel sy'n ofynnol gan Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus ar gyfer cynllun Archwilio Mewnol sy'n seiliedig ar risg bob blwyddyn i bennu'r blaenoriaethau ar gyfer archwilio ac i sicrhau eu bod yn gyson â nodau ac amcanion y Cyngor. Yn unol â'r gofyniad hwnnw, nodwyd bod y Cynllun Archwilio presennol wedi'i lunio ar ôl ystyried Cofrestr Risg Gorfforaethol a Chofrestrau Risg Gwasanaethau yr Awdurdod, gan sicrhau bod risgiau uchaf yr Awdurdod yn cael sylw ac ystyriaeth briodol.

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL

5.1 cymeradwyo'r Cynllun Archwilio Mewnol blynyddol ar gyfer 2021/22;

5.2 cadarnhau cwmpas y cynllun ar gyfer 2021-24.

6. BLAENRHAGLEN GWAITH Y PWYLLGOR ARCHWILIO

Rhoddodd y Pwyllgor ystyriaeth i'r Flaenraglen Waith arfaethedig ar gyfer Cyfarfodydd 2021/22 y Pwyllgor Archwilio, a nodai'r eitemau i'w cyflwyno i'r Pwyllgor yn y cyfarfodydd oedd wedi'u trefnu ar gyfer y flwyddyn i ddod.

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL dderbyn yr adroddiad.

7. COFRESTR RISG CORFFORAETHOL 2020/21 CYNGOR SIR CAERFYRDDIN

Bu'r Pwyllgor yn ystyried y Gofrestr Risg Gorfforaethol a oedd yn cael ei chadw er mwyn gwerthuso'r risgiau strategol allweddol y mae'r Cyngor yn eu hwynebu.

Nododd y Pwyllgor, yn dilyn ei ystyriaeth flaenorol, fod cyfeirnod risg CRR190011-Datblygu a chyflawni cynlluniau Gwella/Perfformiad Corfforaethol wedi'i ddileu o'r gofrestr a bod y 3 risg gwasanaeth canlynol wedi'u hychwanegu:

- i) Cynllunio – Cyngor Cynllunio Interim Cyfoeth Naturiol Cymru
- ii) Cynllunio
- iii) Systemau T.G. critigol ar draws yr Awdurdod

Rhoddwyd sylw i'r sylwadau/materion canlynol wrth drafod yr adroddiad:-

- Cyfeiriwyd at y risgiau cynllunio ac a fyddai'r gofrestr yn cydnabod yr effaith y gallai ei chael ar feysydd gwasanaeth eraill yn y Cyngor, er enghraifft, datblygu economaidd. Cadarnhaodd y Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol fod yr agwedd wedi'i chydabod gan y Tîm Rheoli Corfforaethol a byddai naratif yr adroddiad yn cael ei ddiwygio yn unol â hynny
- O ran cwestiwn am iechyd meddwl a llesiant staff, dywedwyd wrth y pwyllgor bod y sgôr risg wedi gostwng o 20 i 15 o ganlyniad uniongyrchol i faint o waith sy'n cael ei wneud gan yr Awdurdod yn y maes hwnnw a oedd wedi cynnwys wythnos iechyd meddwl a hyfforddiant i reolwyr

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL dderbyn yr adroddiad.

8. YSTYRIED Y DOGFENNAU CANLYNOL PARATOWYD GAN ARCHWILIO CYMRU:-

8.1. CYNGOR SIR CAERFYRDDIN CRYNODEB ARCHWILIAD BLYNYDDOL 2020

Bu'r Pwyllgor yn ystyried Crynodeb Archwilio Blynyddol 2020 a luniwyd gan Archwilio Cymru ar ei waith wedi'i gwblhau ar gyfer Cyngor Sir Caerfyrddin ers yr Adroddiad Gwella Blynyddol diwethaf a gyhoeddwyd ym mis Awst 2019. Nodwyd bod cyhoeddi'r Crynodeb Archwilio yn rhan o ddyletswyddau Archwilydd Cyffredinol Cymru.

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL dderbyn Crynodeb Archwilio Blynyddol Cyngor Sir Caerfyrddin 2020.

8.2. CYNLLUN ARCHWILIO 2021 - CYNGOR SIR CAERFYRDDIN

Bu'r Pwyllgor yn ystyried Cynllun Archwilio 2021 ar gyfer Cyngor Sir Caerfyrddin. Nodwyd bod yn rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol, fel archwilydd allanol y Cyngor, gyflawni ei ddyletswyddau a'i rwymedigaethau statudol o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004, ac roedd y cynllun yn crynhoi'r gwaith oedd i'w wneud er mwyn cyflawni'r cyfrifoldebau hynny.

Rhodddwyd sylw i'r cwestiynau/materion canlynol wrth drafod yr adroddiad:

- O ran cwestiwn a ofynnwyd ynghylch yr adroddiad cenedlaethol diweddar a luniwyd gan yr Archwilydd Cyffredinol ar Seiberddiogelwch, cadarnhawyd y byddai'r Awdurdod yn archwilio'r adroddiad hwnnw mewn perthynas â'i fesurau diogelwch ei hun;
- Cyfeiriwyd at y lefel uchel o gymorth ariannol a roddwyd gan y Llywodraeth i fusnesau yr effeithiwyd arnynt gan bandemig Covid ac a oedd risg i'r Awdurdod mewn perthynas â'r ddau hawliad yr oedd wedi'u cyflwyno am golli incwm ac ati ac at weinyddu grantiau i fusnesau, fel asiant i Lywodraeth Cymru, mewn perthynas â hawliadau twyllodrus

Dyweddodd Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol fod yr Awdurdod, mewn perthynas â gweinyddu grantiau, wedi gweithredu nifer o fesurau ar gyfer y gyfran gyntaf o grantiau i sicrhau, cyn belled ag y bo modd, bod y posibilrwydd o hawliadau twyllodrus yn cael ei leihau. Roedd hynny'n cynnwys mynnu bod datganiad banc yn cyd-fynd â phob hawliad yn manylu ar enw masnachu'r cwmni, y cwmni'n cael ei gynnwys ar y Gofrestr Ardrethi Annomestig Genedlaethol, y defnydd o wybodaeth leol ac i hawlwyd wneud hunan ddatganiad. O ran talu grantiau yn ystod y cyfyngiadau symud dilynol, roedd yr awdurdod wedi cydnabod bod elfen o risg ar ofyniad Llywodraeth Cymru i daliadau i fusnesau gael eu gwneud yn seiliedig ar y gronfa ddata flaenorol gan y gallai rhai cwmnïau fod wedi rhoi'r gorau i fasnachu. Fodd bynnag, roedd yr awdurdod wedi cynnal cynifer o wiriadau â phosibl er mwyn osgoi gwneud taliadau o'r fath.

Dyweddodd y Cyfarwyddwr, mewn perthynas â hawliadau a gyflwynwyd gan y Cyngor am golli incwm, fod y rhan fwyaf o'r rheiny wedi'u cymeradwyo gan Lywodraeth Cymru ac eithrio unrhyw golled sy'n deillio o benderfyniad lleol e.e. penderfyniad y cyngor i ganiatáu parcio am ddim yn ystod yr haf. Cyflwynwyd yr holl hawliadau yn fisol a'u gwerthuso gan Lywodraeth Cymru a oedd wedi gofyn am ragor o wybodaeth am rai hawliadau cyn eu cymeradwyo.

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL dderbyn Cynllun Archwilio 2021 ar

8.3. CYNLLUN ARCHWILIO 2021 - CRONFA BENSIWN DYFED

(NODER:

1. Roedd y Cynghorwyr E. Morgan, K. Davies a G. John wedi datgan buddiant yn yr eitem hon yn gynharach.
2. Roedd y Cynghorydd E. Williams wedi datgan buddiant ar ddechrau'r eitem hon fel aelod o Gronfa Bensiwn Dyfed a Chadeirydd Pwyllgor Cronfa Bensiwn Dyfed)

Bu'r Pwyllgor yn ystyried Cynllun Archwilio 2021 ar gyfer Cronfa Bensiwn Dyfed. Nodwyd bod yn rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol, fel archwilydd Cronfa Bensiwn Dyfed, gyflawni ei ddyletswyddau a'i rwymedigaethau statudol o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004, ac roedd y cynllun yn crynhoi'r gwaith oedd i'w wneud er mwyn cyflawni'r cyfrifoldebau hynny.

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL dderbyn Cynllun Archwilio 2021 ar gyfer Cronfa Bensiwn Dyfed.

9. COFNODION GRWP IAU PERTHNSAOL I'R PWYLLGOR ARCHWYLIO

9.1. COFNODION Y GRWP LLYWIO RHEOLI RISK - 26AIN IONAWR 2021

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL fod cofnodion cyfarfod y Grŵp Llywio Rheoli Risg a gynhaliwyd ar 26 Ionawr 2021 yn cael eu derbyn.

9.2. COFNODION Y PANEL GRANTIAU - 27AIN TACHWEDD 2020

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL dderbyn cofnodion cyfarfod y Panel Grantiau a gynhaliwyd ar 27 Tachwedd 2020.

10. DEDDF LLYWODRAETH LEOL AC ETHOLIADAU (CYMRU) 2021 NEWIDIADAU I'R PWYLLGOR ARCHWILIO

Bu'r Pwyllgor yn ystyried adroddiad ar ddarpariaethau yn Neddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 a oedd yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol newid enw eu Pwyllgorau Archwilio i "Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio" ac ymgorffori'r ychwanegiadau canlynol i'w cylch gorchwyl:-

- a) Adolygu ac asesu gallu'r awdurdod i ymdrin â chwynion yn effeithiol;
- b) Gwneud adroddiadau ac argymhellion mewn perthynas â gallu'r Awdurdod i ymdrin â chwynion yn effeithiol.

Nododd y Pwyllgor hefyd y byddai newidiadau pellach, a fyddai'n weithredol o 5 Mai 2022, yn ei gwneud yn ofynnol i draean o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fod yn bersonau lleyg ac i berson lleyg gael ei benodi'n Gadeirydd y Pwyllgor. Nodwyd ymhellach y byddai newidiadau i gyfansoddiad y Cyngor i ymgorffori'r newidiadau uchod yn cael eu gwneud yn y Cyfarfod Cyffredinol Blyneddol ar 19

Mai 2021 ac eto yng nghyfarfod cyntaf y Cyngor yn dilyn yr etholiadau llywodraeth leol ym mis Mai 2022.

Cyfeiriodd y Pennaeth Gweinyddiaeth a'r Gyfraith at y Cylch Gorchwyl diwygiedig a atodir i'r adroddiad a thynnodd sylw'r Pwyllgor at bwynt 3 a dywedodd fod cyfeiriad at asesu perfformiad wedi'i hepgor. Dylai fod wedi darllen 'adolygu ac asesu trefniadau rheoli risg, rheolaeth fewnol, asesu perfformiad a llywodraethu corfforaethol yr awdurdod'

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL nodi'r Newidiadau i'r Pwyllgor Archwilio a gyflwynwyd gan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 a Chylch Gorchwyl Diwygiedig y Pwyllgorau, gan gynnwys y diwygiad uchod i bwynt 3.

11. LLOFNODI YN GOFNOD CYWIR COFNODION CYFARFOD Y PWYLLGOR A GYNHALIWYD AR 18FED RHAGFYR, 2020.

PENDERFYNWYD Ilofnodi cofnodion cyfarfod y Pwyllgor Archwilio a gynhaliwyd ar 18 Rhagfyr 2020, gan eu bod yn gywir.

CADEIRYDD

DYDDIAD